

JBIM

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ

Journal of Buddhist Innovation and Management

ปีที่ 6 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2566

ISSN : 2774-0919 (Print) 2774-0897 (Online)
Vol. 6 No. 4 September - October 2023

วารสาร พุทธนวัตกรรม และการจัดการ JBIM

Journal of Buddhist Innovation and Management

ปีที่ 6 ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม 2566

จำนวนพิมพ์ : 10 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม
- ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เป็นวารสารด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มุ่งเน้นนำเสนอองค์ความรู้ที่เป็นนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์ทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และผลงานทางวิชาการด้านการบริหารจัดการ โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ที่ปรึกษาวารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพพรเมธี, รศ.ดร.

พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.

พระเทพเวที, รศ.ดร.

พระมหาชำนาญ มหาชาโน, ดร.

พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน, ผศ.ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.

พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

ศ.ดร.จันทน์ อติวัฒนสิทธิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ:

รศ.ดร. สุรพล สุยะพรหม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ:

อาจารย์ ดร. สุภัทรชัย สีสะใบ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทีมบรรณาธิการ:

รศ.ดร. ดวงตา สราญรมย์

มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

รศ. พล.ท.ดร. วีระ วงศ์สรรค์

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

รศ.ดร. สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร. ธัชชนันท์ อิศรเดช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร. อัจฉรา หล่อตระกูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

รศ.ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร. ขนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผศ.ดร. บุษกร วัฒนบุตร

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ผศ.ดร. สอาด บรรเจิดฤทธิ์

มหาวิทยาลัยแสตมฟอร์ด

ผศ.ดร. อุทัย สติมัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร. สมคิด ดวงจักร

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

น.อ.ดร. นภัทร์ แก้วนาถ

วิทยาลัยการทัพอากาศ

ผศ.ดร. วันชัย สุขตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

อ.ดร. กฤษณะ ทองแก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผศ.ดร. ธิติวุฒิ หมั่นมี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองจัดการ:

พระมหาสมชาย ขนติสรโน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาสมค์กร อติภทโท

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร. นิกร ศรีราช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศิลปกรรม:

ผศ.ดร. ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรีธา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การเงิน:

อาจารย์ ดร.สุมาลี บุญเรือง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นางสาวพัชรีย์ หาลาง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พิสูจน์อักษร:

ดร. กรกต ขาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ฝ่ายกฎหมาย:

รศ.ดร. ธัชชนันท์ อิศรเดช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน:

สำนักงานวารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ

มูลนิธิการจัดการเชิงพุทธ เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทร. 093-6359515

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

JBIM

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ
Journal of Buddhist Innovation and Management

Vol.6 No.5 September – October 2023

Number of prints: 10 copies

Release Date Is 2 Copies Per Year.

Issue 1 January-February

Issue 2 March – April

Issue 3 May – June

Issue 4 July – August

Issue 5 September – October

Issue 6 November - December

Objective:

This Journal is academic journal in Humanities and Social science with the purpose of promote and support lecturer, academician, student and interested person have opportunity to publish academic work that focus to present both Thai and English article for body of knowledge in innovation of integration Buddhism, Social science, Humanities and Business. Accepting articles in both Thai and English.

Advisory Board of Journal

Prof. Dr. Brahmapundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Phra Dhamwatcharabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Theppawaramethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Rajvajarasabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Thepwethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phramaha Surasak Paccantaseno	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phramaha Somboon Uddhikaro	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Dr. Phramaha Chamnan Mahachano	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Udomsitthinayok	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
 Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit

Mahachulalongkornrajavidyalaya University
 Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaporn

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assistant Editor:

Assoc. Prof. Dr. Phrakhru Suthikittibundit

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor in Chief:

Dr. Suphattharachi Sisabai

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editorial Team:

Assoc. Prof. Dr. Duangta Saranrom

Rajapruk University

Assoc. Prof. Lt. Gen. Dr. Weera Wongsan

National Defence College of Thailand

Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom

Rajabhat Maha Sarakham University

Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assoc. Prof. Dr. Toemsak Thongin

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assoc. Prof. Dr. Achara Lortrakul

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen

Silpakorn University

Asst. Prof. Dr. Butsakon Watthanabut

North Bangkok University

Asst. Prof. Dr. Sa-at Banchoetrit

Stamford International University

Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Somkid Duangchak

Chom Bueng Rajabhat University

Gp. Capt. Dr. Naphat Kaeonak

Air Force College

Asst. Prof. Dr. Wanchai Suktam

Surindra Rajabhat University

Dr. Kitsana Thongkaeo

Suratthani Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Management Division:

Phramaha Somchai Khantisarano

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Phramaha Samak Atibhaddho

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Nigorn Srirat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fine arts:

Asst. Prof. Dr. Prasit Phutthasatsattha

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Finance Subdivision:

Dr. Sumalee Boonrueang

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Miss Paschree Halang

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

proofreading department:

Dr. Korakot Chabundit

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Legal Subdivision:

Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Office:

The Office Journal of Buddhist Innovation and Management.

Buddhist Management Foundation

79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House

79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170.

Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ
ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF BUDDHIST INNOVATION AND MANAGEMENT

1. พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร. Prof. Dr. Phra Brahmapundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
2. พระธรรมรัตนารักษ์, ดร. Dr. Phra Thammaratanaporn	วัดเขียนเขต จังหวัดปทุมธานี Wat Khian Khet, Pathum Thani Province
3. พระเทพวัชรบัณฑิต, ศ.ดร. Prof. Dr. Phra Thepvatjarabundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
4. พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร. Assoc. Prof. Dr. Phratheppariyattimethi	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
5. พระราชวัลลาจารย์, ดร. Dr. Phra Rajwallapajan	วัดหนองหอย จังหวัดราชบุรี Wat Nong Hoi, Ratchaburi Province
6. พระเมธาวิเชียร, รศ. ดร. Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย Mahamakut Buddhist University
7. พระสมุทรวิจิตรโสภณ, ดร. Dr. Phra Samut Wachirasopon	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
8. พระพิพัฑฒโรดม Phra Phiphatphatcharodom	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
9. พระวัชรกิตติบัณฑิต, รศ.ดร. Assoc. Prof. Dr. Phra Vajirakittibundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
10. พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร. Assoc. Prof. Dr. Phra Udomsittinayok	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
11. พระเมธีวราภรณ์ Phra Metheewaraporn	วัดพนัญเชิงวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา Wat Phananchong Worawihan, Ayutthaya
12. พระครูโอภาสันทกิตติ, ผศ.ดร. Asst. Prof. Dr. Phrakhru Opasonthakit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
13. พระครูนันทกิจโกศล, ดร. Dr. Phrakru Nonthakitkosol	วัดอ่วมอ่องประชาชนภูมิ จังหวัดนนทบุรี Wat Uam Ong Prachanarimit, Nonthaburi
14. พระครูโกศลธรรมานุสิฐ, ดร. Dr. Phrakhru Kosol Thammanusit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
15. พระครูพิศิษฐ์ประชาณาท, ดร. Dr. Phrakhru Phisitprachanat	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University
16. พระครูวิสุทธิสลาภิวัฒน์, ดร. Dr. Phrakhru Wisuttilapiwat	วัดไผ่ล้อม จังหวัดสระบุรี Wat Phai Lom, Saraburi Province

17. พระครูปลัดปัญญาจารย์, ศ.ดร.
Prof. Dr. Phrakhrupalad Panyaworawat
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
18. พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phramaha Somboon Uddhikaro
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
19. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปณโณ, ผศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sangharakchakkrat Phuripanyo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
20. พระคมสัน จิตเมธโส, ผศ.
Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
21. พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, ผศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Suthikittibundit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
22. พระครูวินัยธรเอก ชินวโส, ดร.
Dr. Phrakhruvinaithon Ekk Jinawangso
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
23. ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง
Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
24. ศาสตราจารย์ ดร. จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์
Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
25. ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
Prof. Dr. Thirapat Serirangsan
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
Sukhothai Thammathirat Open University
26. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ โสวกเสม
Assoc. Prof. Anuphum Sowkasem
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
27. รองศาสตราจารย์ ดร. โคนิษฐ์ ศรีทอง
Assoc. Prof. Dr. Konit Sithong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
28. รองศาสตราจารย์ ดร. อภินันท์ จันตะนี
Assoc. Prof. Dr. Aphinant Chantanee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
29. รองศาสตราจารย์ ดร. วิวัฒน์ หามนตรี
Assoc. Prof. Dr. Wiwat Harmontree
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
30. รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ บุญปู
Assoc. Prof. Dr. Somsak Bunpu
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
31. รองศาสตราจารย์ ดร. สมชัย ศรีนอก
Assoc. Prof. Dr. Somchai Sino
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
32. รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
Assoc. Prof. Dr. SutthiPhong Siwichai
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
33. รองศาสตราจารย์ ดร. สมาน นามสนธิ
Assoc. Prof. Dr. Saman Ngamsanit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
34. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีชนันท์ อิศรเดช
Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

35. รองศาสตราจารย์ ดร. สุรินทร์ นิยมางกูร
Assoc. Prof. Dr. Surin Nitamangkoon
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
36. รองศาสตราจารย์ ดร. พิเชฐ ทั่งโต
Assoc. Prof. Dr. Phichet Thangto
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
37. รองศาสตราจารย์ ดร. ภัทรพล ใจเย็น
Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
38. รองศาสตราจารย์ ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
Assoc. Prof. Dr. Toemsak Thongin
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
39. รองศาสตราจารย์ วราคม ที่สุกะ
Assoc. Prof. Warakhom Thisuka
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
40. รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยยุทธ ชีโนกุล
Assoc. Prof. Dr. Chaiyuth Chinokul
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
National Institute of Development Administration
41. รองศาสตราจารย์ ดร. โยธิน แสงวงดี
Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawaengdee
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
42. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีรโชติ เกิดแก้ว
Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
Hua Chiew Chalermprakiet University
43. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี
Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University
44. รองศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า
Assoc. Prof. Dr. Wasana Kaewla
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surin Rajabhat University
45. รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิญ รักษ์ตย์
Assoc. Prof. Dr. Suwin Raksat
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
46. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีระพงษ์ แก่นอินทร์
Assoc. Prof. Dr. Thiraphong Kaenin
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University
47. รองศาสตราจารย์ ดร. สรรเสริญ อินทรรัตน์
Assoc. Prof. Dr. Sansoen Intarat
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University
48. รองศาสตราจารย์ ดร. จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
Assoc. Prof. Dr. Chamroen Chuchuaisuwan
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
Rajamangala University of Technology Srivijaya
49. รองศาสตราจารย์ ดร. ภักดี โพธิ์สิงห์
Assoc. Prof. Dr. Phakdi Phosing
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Mahasarakham Rajabhat University
50. รองศาสตราจารย์ ดร. สันญา เคนาภูมิ
Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphum
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Mahasarakham Rajabhat University
51. รองศาสตราจารย์ ดร. ชลวิทย์ เจียรจิตต์
Assoc. Prof. Dr. Chonwit Chianchit
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
52. รองศาสตราจารย์ ดร. ไพศาล สรรสวัสดิ์
Assoc. Prof. Dr. Phaisan Sansonwisut
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University

53. รองศาสตราจารย์ ดร. กาสัก เตชะขันหมาก
Assoc. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
Thepsatri Rajabhat University
54. รองศาสตราจารย์ ดร. ชวลิต สวัสดิ์ผล
Assoc. Prof. Dr. Chawalit Sawatphon
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
Suan Dusit Rajabhat University
55. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร. สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล
Assoc. Prof. Dr. Sawat Chirattthitikan
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
Department of Corrections, Ministry of Justice
56. รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา หล่อตระกูล
Assoc. Prof. Dr. Atchara Lotrakun
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
57. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส
Assoc. Prof. Dr. Samniang Leurmsai
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
58. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาว์วัน
Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
59. รองศาสตราจารย์ ดร. ศรชัย ท้าวมิตร
Assoc. Prof. Dr. Sornchai Taomitr
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
60. รองศาสตราจารย์ ดร. สุกิจ ชัยมุสิก
Assoc. Prof. Dr. Sukit Chaimusik
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
61. รองศาสตราจารย์ ดร. จิรายุ ทรัพย์สิน
Assoc. Prof. Dr. Chirayu Sapsin
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surindra Rajabhat University
62. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ
Assoc. Prof. Wichai Thamchop
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar
63. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พลัปลึง คงชนะ
Asst. Prof. Dr. Phlapplueng Khongchana
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
64. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนต์รี เพชรนาจักร
Asst. Prof. Dr. Montri Phetnachak
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University
65. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วุฒินันท์ กันทะเตียน
Asst. Prof. Dr. Wutthinan Kanthatian
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
66. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วสิน ปัญญาวุฒตระกูล
Asst. Prof. Dr. Wasin Panyawutatrakun
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
67. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศนีย์ เจนวิถีสุข
Asst. Prof. Dr. Thatsani Chenwithisuk
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Chandrakasem Rajabhat University
68. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนสิทธิ์ ลิทธิ์สูงเนิน
Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
69. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สอาด บรรเจิดฤทธิ์
Asst. Prof. Dr. Sa-At Banchoetrit
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด
Stanford University
70. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. อนันท์ ใจสมุทร
Asst. Prof. Lt. Jg. Dr. Anan Chaisamut
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Surat Thani Rajabhat University

71. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชยสร สมบุญมาก
Asst. Prof. Dr. Chayason Sombunmak
มหาวิทยาลัยนครพนม
Nakhon Phanom University
72. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษกร วัฒนบุตร
Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
North Bangkok University
73. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมคิด ดวงจักร
Asst. Prof. Dr. Somkhith Duangchak
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
Chom Bueng Rajabhat University
74. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญชู ภูศรี
Asst. Prof. Dr. Boonchoo Poosri
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani University
75. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชชุกร นาคธน
Asst. Prof. Dr. Witchukon Nakathon
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
76. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัชวาล แอร่มหล้า
Asst. Prof. Dr. Chatchawan Araemla
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
Chom Bueng Rajabhat University
77. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุภูมิ เขตจัตุรัส
Asst. Prof. Dr. Chatuphum Khetchatturat
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khonkaen University
78. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุทัย สติมัน
Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University
79. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ
Asst. Prof. Dr. Apichat Pansuwan
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
80. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสสวาส กุลวงศ์
Asst. Prof. Dr. Manassawas Kullawong
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย
Rajamangala University of Technology Srivijaya
81. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิภาณี เผือกบัวขาว
Asst. Prof. Dr. Wipavane Phueakbuakhao
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Phetchaburi Rajabhat University
82. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสกสรรค์ สนวา
Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
Roi Et Rajabhat University
83. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง วรรณทอง
Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
84. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัฐพล เย็นใจมา
Asst. Prof. Dr. Rattapol Yenjaima
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
85. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติวดี หมั่นมี
Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
86. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒน์ รักขันโท
Asst. Prof. Dr. Suwatsan Ragkhanto
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
87. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ปราณีต
Asst. Prof. Dr. Yuttana Praneet
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
88. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
Asst. Prof. Dr. Phonthip Wannawiroj
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

89. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ธิลา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
90. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุริยา รักษาเมือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
91. ผศ.ดร. ประสิทธิ์ พุทธศาสนศรีธา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Asst. Prof. Dr. Prasit Phutthasatsattha	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
92. อาจารย์ ดร. อนงค์วิญา สาริบุตร	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Dr. Anongwitya Saribut	Ramkhamhaeng University
93. อาจารย์ ดร. วิยะดา วรานนท์วนิช	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
Dr. Wiyada Waranonwanit	North Bangkok University
94. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Dr. Kitsana Thongkaeo	Suratthani Rajabhat University
95. อาจารย์ ดร. จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Dr. Chitwimon Khlaisuban	Suan Dusit University

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการนี้เป็นปีที่ 6 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนกันยายน - ตุลาคม พ.ศ. 2566 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควบคู่กับการตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง น่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รศ.ดร.สุพล สุยะพรหม)

บรรณาธิการวารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(6)
บทบรรณาธิการ	(12)
สารบัญ	(14)
บทความวิจัย :	
การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วน ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พระสมุห์หลง อธิธรรมาโณ, พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์, สุริยา รักษาเมือง, พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ	1
การตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญ ในจังหวัดปทุมธานี นรพัชร เสาวธาทอง	14
แรงจูงใจที่มีผลต่อความผูกพันของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เบญญาพัฒน์ โกชะ, แสงจิตต์ ไต้แสง	29
การบริหารจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี พระครูใบฎีกาสมยศ ปสนโน	44
ประสิทธิภาพในการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของสำนักเรียน วัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร พระมหาธฤติ เปี่ยมประเสริฐ, ศรัณย์ จูฑารีย์	55
แนวทางการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21ของครูตามตัวชี้วัด รายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัยจังหวัดสุพรรณบุรี วรรณพัชร ชื่อดรง	68

การสร้างเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง	
ณฤณีย์ ศรีสุข, พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวฑฺฒโน, พัชรียา พองจันทา, สยาม อัจฉริยประภา, ฤทธิพล ไชยบุรี	80
ผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM ต่อความสามารถในการเขียน ภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	
กัตติกา แชนพิมาย, ประณต นาคะเวช	92
ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่	
พระวิมลมนี (นนทพันธ์ ปภัสโร)	103
การเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	
พิมมาดา ชาปติก, สุมาลี บุญเรือง	115
ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี	
พระครูวรธรรมวาที (นิพนธ์ ฉันทวุฒโธ), สมาน งามสนิท, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	131
บทความวิชาการ:	
การบูรณาการศีล 5 กับการแก้ไขปัญหาความยากจนในสังคมไทย	
พระมหาถาวร ขนติวิไช	144
การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยหลักทางสายกลาง (อริยมรรคมีองค์ 8) และหลักสัปปายะ ในยุคโลกาภิวัตน์	
พระครูปราการศีรีรักษ์ (ประเสริฐ สัจจวโร), พระครูวิมลโสมนันท (โชคชัย อุดคเสโน)	158
บทบาทวัดกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสังคมไทยตามแนว พระพุทธศาสนา	
พระสมุห์สุรินทร์ รตนโชโต, พระศักดิ์จรินทร์ ฐิตลัมโร	171
การสร้างวัดและการจัดการศาสนสมบัติของวัดในประเทศไทย	
พระครูพิพิธพัฒนการ (ผอม จันทโสภา)	185
แนวทางในการดูแลสุขภาวะองค์กรรวมเชิงพุทธ	
วารัญญา ม่วงเกลี้ยง	195

พุทธศาสนาในประเทศไทย

พระครูวิโรจน์อินทคุณ (เอกชัย อินทโชโต), วารัณยา ม่วงเกลี้ยง

209

บทวิจารณ์หนังสือ:

กวน

รัชพล ศิริรัตน์พิริยะ

222

ภาคผนวก

237

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

238

การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหาร ส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน*

TISIKKHA APPLICATION FOR HUMAN RESOUE DEVELOPMENT OF
PANGMU SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, AT MUANG
DISTRICT, IN MAE HONG SON PROVINCE

พระสมุห์หลง อธิธิธำณ, พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์, สุริยา รักษาเมือง,
พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ

Phrasamuha Long Iddhiyano, Pongpat Chittananurak, Suriya Raksamuang,
Phramaha Supat Nantapaño

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: khurkhamlangkhur@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู 3. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เชิงปริมาณ ได้แก่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมูจำนวน 124 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 95 คน เชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยอรรถาธิบายและพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1.ระดับการประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ความสัมพันธ์ระหว่างไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($r=.559$) 3. แนวทางประการยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู คือ การกำหนดความต้องการขององค์กร รวมไปถึง การอบรมระเบียบวินัย ฝึกอบรมเรียนรู้สำหรับงานในปัจจุบันเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง

คำสำคัญ: หลักไตรสิกขา; การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study level of human resource development of Pangmu Sub-District Administrative Organization, 2. To study the relationship between Tisikkha and human resource development of Pangmu Sub-District Administrative Organization and 3. To study the methods of Tisikkha application for human resource development of Pangmu Sub-District Administrative Organization, conducted with the mixed methods: The quantitative research, populations were 124 people who were personnel of Pangmu Sub-District Administrative Organization. Sample sized by Taro Yamane's formula, totaling 95 samples. and analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation.

The qualitative research collected data from 3 groups, totaling 9 key informants and analyzed data by descriptive interpretation. Findings were that 1. The level of applying Tisikkha to develop human resource of Pangmu Sub-District Administrative Organization, by overall, was at high level, Human resource development, by overall, was at High level 2. Relationship between Tisikkha and human resource development of Pangmu Sub-District Administrative Organization. by overall, had relationship at the middle level 3. The method of Tisikkha application for human resource development of Pangmu Sub-District Administrative Organization were to analyze the needs of the organization including training rules and discipline, training the present works to develop self-capability.

Keywords: Tisikkha; Human Development Management

บทนำ

การจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้อง กับแนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ ซึ่งประกอบไปด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์ การตัดสินใจกำหนด แผนการดำเนินงาน การนำแผนงานไปปฏิบัติ ตลอดจนการควบคุม และการประเมินผลของการนำแผน ไปปฏิบัติ โดยรวมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในระยะยาวขององค์กรที่ตั้งไว้ องค์กรสมัยใหม่ที่ประสบความสำเร็จจะให้ความสำคัญในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ อย่างจริงจังเพราะเป็น

กระบวนการที่จะทำให้องค์การมีทรัพยากรมนุษย์เพียงพอสามารถดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด (สาคร สุขศรีวงศ์, 2551) องค์การเหล่านี้พัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์จากระบบเดิมที่เรียกว่า การบริหารงานบุคคล ที่มีแนวคิดว่าเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งของการผลิตสินค้าและบริการ มาสู่ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่ที่เรียกว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ ที่มีแนวคิดในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุดขององค์การ เพราะเป็น กระบวนการหนึ่งที่จะช่วยให้องค์การได้บุคลากรที่มีความรู้ เข้ามาปฏิบัติงานเพื่อสร้างความ เจริญเติบโตก้าวหน้าให้แก่องค์การ ดังจะเห็นได้จากขอบข่ายของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่กว้าง ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์การและเกี่ยวข้องกับทุกขั้นตอนของการบริหาร นับตั้งแต่สรรหา บุคลากรเข้ามา ปฏิบัติงานการดูแลบำรุงรักษาจนกระทั่งบุคลากรพ้นไปจากการปฏิบัติงาน (วิลาวรรณรพีพิศาล, 2550)

การจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาการทำงาน การพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องอาศัยกำลังคนที่มีคุณภาพ และกำลังคนที่มีคุณภาพซึ่งเป็นผลมาจากประสิทธิภาพในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาคนหรือยึดคน เป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยเชื่อว่าหากคนได้รับการศึกษาที่ดี คนจะเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จ ในการพัฒนาทุกด้าน การจัดการทรัพยากรมนุษย์ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญ ทั้งนี้เพราะความสำเร็จของ งานขึ้นอยู่กับคน ถึงแม้จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มากมายก็ตาม ถ้าคนไม่สามารถใช้สิ่ง เหล่านั้นได้ก็ไม่เกิดประโยชน์การจัดการที่ดีนั้น จุดมุ่งหมายสำคัญคือ ให้งานบรรลุผลสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ขององค์การที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลปางหมูมีหมู่บ้านที่อยู่ในความดูแล 13 หมู่บ้านด้วยกันซึ่งในแต่ละหมู่บ้านมีพื้นที่ห่างไกลกันพอสมควร อีกทั้งยังล้อมรอบเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ทำให้ทราบถึงปัญหาอยู่หลายประการด้วยกันประเด็นแรกเป็นเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการในองค์กร พอไม่มีงบประมาณก็เลยไปกำหนดอัตรากำลังเพิ่มไม่ได้ ประเด็นที่สอง เรื่องของโครงสร้างทำให้โครงสร้างองค์กรไม่สามารถขยายตัวได้เพราะว่า 1) ติดเรื่องงบประมาณ 2) ติดการสรรหาบุคลากรเข้าทำงาน ถ้าว่าขยายบุคลากรก็ต้องจ้างในอัตราที่สูงซึ่งงบประมาณไม่เพียงพอต่อการจ่ายให้กับบุคลากรเหล่านั้น จึงทำให้โครงสร้างเหล่านี้ เช่น สำนักปลัด กองคลัง กองช่าง แทนที่จะมีฝ่ายละ 10 มันจะกลายเป็นอย่างละ 3 พอมีฝ่ายละ 3 ทำให้ติดเรื่องในการขยายโครงสร้าง ประเด็นที่สาม เรื่องของงานที่ได้รับผลกระทบ บุคลากรที่มีอยู่ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ซึ่งก็แต่ละคนต้องแบกรับหลาย ๆ งานด้วยกัน จึงทำให้ไปลดทอนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเขา ถ้าเขารับตำแหน่ง

โดยตรงประสิทธิภาพมันจะสูง ซึ่งในขณะเดียวกันต้องไปปรับผิชอบงานอื่น ๆ อีก เพราะว่าบุคลากรไม่เพียงพอต่องานที่มี การบริการต่าง ๆ ก็เลยลดประสิทธิภาพลงไปพอสมควร ประเด็นที่สี่ เป็นเรื่องของอาคารสำนักงานไม่เพียงพอที่จะรองรับการขยาย การที่ขยายโครงสร้างนั้นต้องแยกเป็นสัดส่วนกองนี้ต้องไปอยู่อาคารนี้ กองนี้ต้องไปอยู่อาคารนั้น ซึ่งทุกวันนี้อาคารไม่เพียงพอ ไม่เอื้อต่อการขยายโครงสร้างทำให้กระบวนการต่าง ๆ เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาบุคลากรทำให้ 1. ประสิทธิภาพการทำงานลดลง 2. คนที่มีอยู่เดิม ในองค์กรนี้ไม่ใฝ่ที่จะเรียนรู้ ไม่มุ่งมั่นที่ตนเองได้รับผิชอบจริง ๆ เพราะทุกวันนี้การทำงานเหนื่อยล้าจนไม่ไหวจะให้มาพัฒนาอีก อบรมอีกคงจะไม่ไหว งานก็ล้นมือกันทุกคนสำหรับบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมูควรได้รับการพัฒนาอย่างไรรั้น อันเนื่องจากการพัฒนาบุคลากรนั้นย่อมต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรว่ามีความต้องการในการพัฒนาตนเองก่อน การส่งเสริมบุคลากรที่มีผลงานหรือมีคุณความดี สมควรเป็นแบบอย่างที่ดีขององค์กรในรูปแบบต่าง ๆ โดยผู้บริหารต้องส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้มีผลงานเชิงประจักษ์ ดีเด่น เป็นที่ยอมรับ สมควรได้รับการยกย่อง โดยคำนึงถึงผลการปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นอันดับแรก ผลงานจากการอุทิศ พุเมเท เสียสละ เกิดประโยชน์ยิ่งกับส่วนราชการและประชาชน ทั้งนี้อาจปรากฏเป็นผลงานด้านเอกสารที่สืบค้นได้เชิงประจักษ์ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎ ระเบียบของทางราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรักษาวินัยเพื่อให้ข้าราชการสามารถดำรงตนในราชการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ตามกฎ ระเบียบ และจรรยาบรรณของทางราชการ อีกทั้งเพื่อให้การปฏิบัติราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ องค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู คือสถานที่บริการชุมชนที่ทำให้เกิดประโยชน์ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทุกคนต่างก็ทำหน้าที่ของตนเองเพื่อที่จะก่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม การนำมาใช้จริงค่อนข้างจำกัดเนื่องจากสภาพรวม ความเป็นอยู่ การแทรกแซงจากผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า เพื่อนร่วมงานสามารถให้เกิดความไขว่เขวกับเพื่อนได้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติผู้เกี่ยวข้องไม่ได้นำหลักไตรสิกขามาใช้อย่างจริงจัง เพราะคิดว่าเป็นเรื่องที่ลึกซึ้ง ไกลตัว จึงไม่ได้นำเอาหลักไตรสิกขามาปรับใช้ในชีวิตประจำวันและในการงานหน้าที่ของตนเอง ผู้วิจัยจึงได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อที่จะนำมาประยุกต์กับหลักการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ 3 ด้าน คือ 1. ด้านการฝึกอบรม 2. ด้านการศึกษา 3. ด้านการพัฒนา (รัตนะ หว่าละ, 2564)

การใช้หลักไตรสิกขา มาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์หรือบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู สามารถช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงาน สร้างความเชื่อถือไว้วางใจในการทำงานทุก ๆ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทั้งโดยตรงและโดยอ้อม อันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน การสร้างมนุษย์สัมพันธ์ในหมู่เพื่อนผู้ร่วม

ปฏิบัติงาน และความสุขในการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่การเป็นพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข และงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามเป้าประสงค์สร้างความประทับใจ ความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการ และความมั่นคงในตำแหน่งงานยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมูจำนวน 124 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู จำนวน 95 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของยาโร ยามาเน่ (Yamane, 1967) เก็บข้อมูลโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย คือ นักวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ นักวิชาการศาสนา และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู จำนวน 9 รูปหรือคนคัดเลือกโดยวิธีการแบบเจาะจง เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์แบบบรรยายอธิบายและพรรณนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยการแจกแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด จาก 6 เขต ประกอบด้วย เขตวังทองหลาง เขตบางคอแหลม เขตบางซื่อ เขตบางกะปิ เขตตลิ่งชัน และเขตภาษีเจริญ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้แก่ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับบรรยายข้อมูลทั่วไป ส่วนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.43$, S.D. = 0.43) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.80$, S.D.=0.51)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($r=.559$) เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านศีล มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($r=.408$) ด้านสมาธิ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r=.599$) ด้านปัญญา มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($r=.528$)

3. แนวทางประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ด้านการฝึกอบรม โดยการนำหลักไตรสิกขาเข้ามาประยุกต์ ศีล การกำหนดความต้องการขององค์กร รวมไปถึง การอบรมเรื่องของวินัย เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศีลก็คือวินัยต่างๆเป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการศึกษา และมีการจัดอบรมศีลธรรมแก่บุคลากรอยู่เสมอ สมาธิ ควรมีขั้นตอนการฝึกอบรมบุคลากรให้เกิด สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ ปัญญา ฝึกอบรมการเรียนรู้สำหรับงานในปัจจุบันมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำเอาความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ทันที ด้านการศึกษา โดยการนำหลักไตรสิกขาเข้ามาประยุกต์ ศีล ส่งเสริมให้บุคลากรสามารถเลือกเรียนรู้ได้ตามความสนใจของตนเอง เรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง สมาธิ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพูดคุย การศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ นอกจากนี้อาจมีการเชิญวิทยากรจากภายในและภายนอก หน่วยงานมาอบรมและให้ความรู้แก่บุคลากร ปัญญา ฝึกอบรมการเรียนรู้สำหรับงานในปัจจุบัน มุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำเอา

ความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนา โดยการนำหลักไตรสิกขาเข้ามาประยุกต์ ศิลส่งเสริมการจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาโดยจัดระเบียบความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกับในสังคม สมาน การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาศักยภาพโดยทั่วไปเกี่ยวกับชีวิต ความมีสติสมาธิและมีความสุขความอึดเอิบร่าเริงเบิกบานใจ ปัญญา ประสบการณ์แก่บุคลากรขององค์กรเป็นการช่วยเตรียมความพร้อมของบุคลากรสำหรับการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) ด้านศีล 2) ด้านสมาธิ 3) ด้านปัญญา โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนา 2) ด้านการฝึกอบรม 3) ด้านการศึกษา ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิโรจน์สุนทร (จรินทร์ อาบคา) (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีค่าเฉลี่ยมากทุกด้าน เช่นเดียวกัน โดยหลักไตรสิกขามีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งนี้เนื่องจากการประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นองค์ความรู้ที่ใช้เป็นแนวทางในการอบรม สั่งสอนให้คนทุกคนหมั่นเพียรทำความดี มีความอดทนอดกลั้น มีความเมตตา กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ เพื่อนร่วมงาน โดยการ บูรณาการพุทธญาณวิทยากับการบริหารตามหลักสากล ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และผลักดันนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานในองค์กรต่าง ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในทุก ๆ มิติ และ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระศรายุทธ วชิรปัญโญ และคณะ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขาเพื่อสร้างสังคมเข้มแข็งอุดมปัญญา ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขา เป็นการเน้นการปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนด้วยหลักของศีล สมาธิ และปัญญา ผู้เขียนขอเสนอแนะว่า ควรเริ่มพัฒนามนุษย์ในทุกช่วงชั้นทุกวัย ตั้งแต่เด็กเล็ก เยาวชน และผู้ใหญ่

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง หลักไตรสิกขา โดยภาพรวม กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการศึกษา ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างน้อย และหลักไตรสิกขา โดยภาพรวม กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนา ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่ามีความสัมพันธ์กัน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยพระครูพิสัยปรีดิกิจ (แก่น อคควณโณ) และศราวุธ ปลอดภัย (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามหลักไตรสิกขา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามหลักไตรสิกขา แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามหลักไตรสิกขา โดยใช้มนุษย์เป็นองค์ประกอบ เพราะมนุษย์ในฐานะที่เป็นปัจจัยตัวกระทำมีความสำคัญที่สุดในฐานะเป็นมนุษย์ ควรมุ่งให้การศึกษาและจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุนอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของชวัญญา เอกจิตต์ และอุทัย สติมัน (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง หลักไตรสิกขากับการพัฒนาคน ผลการศึกษาพบว่า ไตรสิกขาเป็น การศึกษา 3 ด้าน ที่พัฒนาชีวิตไปพร้อมกันทั้งระบบแต่ถ้ามองหยาบ ๆ เป็นภาพใหญ่ ก็มองเห็นเป็นการฝึก ศึกษาที่ดำเนินไปใน 3 ด้าน ตามลำดับ คือ 1) ศีล เป็นเหมือนการจัด ปรับพื้นที่และบริเวณ แวดล้อม ให้สะอาดหมดจดเรียบร้อยราบรื่นแน่นหนามั่นคง มีสภาพ ที่พร้อมจะทำงานได้คล่อง สะดวก 2) สมาธิ เป็นเหมือนการเตรียมตัวของผู้ ทำงานให้มี เรี่ยวแรงกำลังความถนัดชัดเจน ที่พร้อมจะลงมือทำงาน และ 3) ปัญญา เป็นเหมือน อุปกรณ์ที่จะใช้ทำงานนั้น ๆ ให้สำเร็จ เช่นบ้านเรือนที่อยู่ทำงาน หากฝาผนังชำรุด หลังคารั่ว รอบอาคารถนนหนทางรกรุงรังทั้งเป็น ถิ่นไม่ปลอดภัย (ขาดศีล) การจัดแต่งตั้ง วาง สิ่งของเครื่องใช้ในที่ทำงานไม่มีระเบียบ ไม่พร้อม ไม่สบาย อึดอัดขัดใจ (ขาดสมาธิ) การเป็นอยู่ และการทำงานคิดการทั้งหลายไม่อาจดำเนินไปได้ด้วยดี (ขาดปัญญา) ชีวิตและ งานไม่สัมฤทธิ์ จุดหมาย โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมานพ ศิวารัตน์ (2560) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยไตรสิกขา ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินชีวิต ด้วยไตรสิกขาทั้งสามด้านนี้ต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกันและส่งผลต่อกัน เป็นความสัมพันธ์เชิง ปัจจัยของชีวิตทั้งสามด้านในกระบวนการเรียนรู้ เช่น เราจะทำอะไรเราจะต้องมีแรงจูงใจ หรือความตั้งใจ ส่วนจะทำได้มากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับปัญญา

3. แนวทางการประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ องค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน สำหรับ

แนวทางการประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประกอบไปด้วยการบูรณาการกัน ดังนี้ ด้านที่ 1 ด้านการฝึกอบรม โดยการนำหลักไตรสิกขาเข้ามาประยุกต์ 1) ศีล การกำหนดความต้องการขององค์กร รวมไปถึง การอบรมเรื่องของวินัย เครื่องมือที่ใช้ในการฝึก ศีลก็คือวินัยต่าง ๆ เป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการศึกษา และมีการจัดอบรมศีลธรรมแก่บุคลากรอยู่เสมอ 2) สมาธิ ควรมีขั้นตอนการฝึกอบรมบุคลากรให้เกิด สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ 3) ปัญญา ฝึกอบรมการเรียนรู้สำหรับงานในปัจจุบันมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำเอาความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติตนได้ทันทีหรือมีพฤติกรรมในการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระบุญจันทร์ แก้วบุญยงค์ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาวตามหลักไตรสิกขา ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นต้องให้ความสำคัญทางด้านพัฒนา นโยบายและการสนับสนุนของผู้บริหารต่อบุคลากรควรส่งเสริมสนับสนุนให้โอกาสแก่บุคลากรเข้าร่วมฝึกอบรมสัมมนาเรียนรู้ในกระบวนการบริหารจัดการ สวัสดิการ คณาจารย์เจ้าหน้าที่ให้มีชีวิตที่ดีควรมีการติดตามประเมินผลการพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน ต่อไปการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำคัญอยู่ที่ตัวบุคคลที่ได้รับการพัฒนาสามารถพัฒนาความมีจริยธรรม จริยทัศน์และมีศีลธรรมในดำเนินชีวิตเมื่อมีสิ่งเหล่านี้อยู่ในตัวเองแล้วก็สามารถยืนยันได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างถูกต้อง และมีความยั่งยืน

จากข้างต้น การจัดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา คือ ศีลสมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการพัฒนา 3 ด้านคือศีลเป็นหลักการพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม สมาธิเป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจกระทำ หรือไม่กระทำการใด ๆ ปัญญาเป็นหลักการพัฒนาความรู้ความเข้าใจรู้จักสิ่งทั้งหลายตามที่เป็น และสามารถมองหลักไตรสิกขาที่นำมาพัฒนาเป็นการสอนให้เรียนรู้หลักปฏิบัติ แล้วนำมาฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเอง เริ่มต้นจากการรักษาศีลเพื่อขัดเกลาพฤติกรรมของตนเองให้เป็นคนมีระเบียบวินัย รวมถึงฝึกหัดการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น กระบวนการสำคัญในการศึกษาอยู่ที่การเรียนรู้ปรากฏการณ์ในใจตนเองอย่างมีจิตตั้งมั่นไม่หวั่นไหว จนเกิดปัญญาเข้าใจธรรมชาติแห่งชีวิตนำไปสู่การวางใจต่อชีวิตและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม โดยอาศัยความสัมพันธ์กันทั้ง 3 อย่าง คือ ทางร่างกาย ทางคำพูด และทางจิตใจ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ด้านการฝึกอบรม	ด้านการพัฒนา	ด้านการศึกษา
1. ศิล การกำหนดความต้องการขององค์กร รวมไปถึงการอบรมของวินัย เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกก็คือวินัยต่าง ๆ เป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการศึกษา	1. ศิล ส่งเสริมการจัดเตรียมชีวิตให้เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม	1. ศิล ส่งเสริมบุคลากรให้เรียนรู้ได้ตามใจตนเอง
2. สมาธิ ควรมีขั้นตอนการฝึกอบรมบุคลากรให้เกิดสมาธิสมาธิ สัมมาสมาธิ	2. สมาธิ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพ	2. สมาธิ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ประสบการณ์ การพูดคุย
3.ปัญญา ฝึกอบรมการเรียนรู้สำหรับงานในปัจจุบัน ทำให้ผู้อบรมสามารถนำไปใช้ได้	3. ปัญญา สร้างประสบการณ์แก่บุคลากร เป็นการช่วยเตรียมความพร้อมในสิ่งต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น	3. ปัญญา ฝึกอบรมการเรียนรู้สำหรับงานในปัจจุบัน

การประยุกต์หลักไตรสิกขา
เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แนวทางการประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประกอบไปด้วยการบูรณาการกัน ซึ่งมีความสัมพันธ์ ดังนี้

เป้าประสงค์ที่ผู้วิจัยได้ตั้งเป้าหมาย คือ การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ 1. ด้านการฝึกอบรม 2. ด้านการศึกษา และ 3. ด้านการพัฒนา

หลักไตรสิกขา ได้แก่ 1. ด้านศีล 2. ด้านสมาธิ และ 3. ด้านปัญญา

ด้านที่ 1 ด้านการฝึกอบรม โดยการนำหลักไตรสิกขาเข้ามาประยุกต์ 1) ศิล การกำหนดความต้องการขององค์กร รวมไปถึง การอบรมเรื่องของวินัย เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกก็คือวินัยต่างๆเป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการศึกษา และมีการจัดอบรมศีลธรรมแก่บุคลากรอยู่เสมอ 2) สมาธิ ควรมีขั้นตอนการฝึกอบรมบุคลากรให้เกิด สมาธิสมาธิ สัมมาสมาธิ และสัมมาสมาธิ 3) ปัญญา ฝึกอบรมการเรียนรู้สำหรับงานในปัจจุบันมุ่งหวังให้ผู้

เข้ารับการอบรมสามารถนำเอาความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติตนได้ทันทีหรือมีพฤติกรรมในการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการ

ด้านที่ 2 ด้านการศึกษา โดยการนำหลักไตรสิกขาเข้ามาประยุกต์ 1) ศีล ส่งเสริมให้บุคลากรสามารถเลือกเรียนรู้ได้ตามความสนใจของตนเอง เรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง 2) สมาธิ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพูดคุย การศึกษาอย่างไม่เป็นทางการการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ นอกจากนี้อาจมีการเชิญวิทยากรจากภายในและภายนอก หน่วยงานมาอบรมและให้ความรู้แก่บุคลากร 3) ปัญญา ฝึกอบรมการเรียนรู้สำหรับงานในปัจจุบันมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำเอาความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานหรือมีพฤติกรรมในการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการ รวมไปถึงมีการส่งเสริมทุนการศึกษาให้กับบุคลากร ตามลำดับ

ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนา โดยการนำหลักไตรสิกขาเข้ามาประยุกต์ 1) ศีล ส่งเสริมการจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาโดยจัดระเบียบความเป็นอยู่การดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกับในสังคม 2) สมาธิ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาศักยภาพโดยทั่วไปเกี่ยวกับชีวิต ความมีสติสมาธิและมีความสุขความอึดเฝ้าระวังเบิกบานใจ 3) ปัญญา ประสบการณ์แก่บุคลากรขององค์กรเป็นการช่วยเตรียมความพร้อมของบุคลากรสำหรับการเรียนรู้สิ่งต่างๆที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู ควรมีนโยบายให้บุคลากรมีการฝึกอบรมโดยใช้หลักธรรมเข้ามาประยุกต์ในการปฏิบัติงาน
2. องค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู ควรมีนโยบายสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามารับผิดชอบแต่ละด้าน ที่เกี่ยวกับองค์ความรู้ในองค์กร
3. องค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู ควรมีนโยบายส่งเสริมให้ฝึกอบรมบุคลากรหรือส่งไปอบรมในที่อื่นๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองและองค์กร

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. องค์การบริหารส่วนตำบล ควรกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้บุคลากรให้มีการฝึกอบรมโดยใช้หลักธรรมเข้ามาประยุกต์ในการปฏิบัติงาน
2. องค์การบริหารส่วนตำบล ควรกำหนดให้บุคลากรใช้หลักไตรสิกขาหรือหลักธรรมอื่นๆ เช่น อิทธิบาท 4 เข้ามาประยุกต์ในการทำงานเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ความสามารถรู้จักรับมือกับงานแต่ละด้านในองค์กร

3. องค์การบริหารส่วนตำบล ควรกำหนดให้มีฝึกอบรมบุคลากรหรือส่งไปอบรมในที่อื่น ๆ ก่อนเข้าทำงานหรือขณะปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองและองค์กร

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยนำหลักธรรมในด้านอื่น ๆ เช่น อริยสัจ 4 เพื่อนำมาบูรณาการร่วมกันกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

2. ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือหน่วยงานต่างๆ ในด้านสหวิทยาการ เนื่องจากบุคลากรมีความจำเป็นต้ององค์กรอย่างมาก ทำอย่างไรให้บุคลากรเหล่านั้นอยู่ในองค์กรได้ยาวนานต่อไป

3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการติดตามและประเมินผลของบุคลากร

เอกสารอ้างอิง

ขวัญษา เอกจิตต์ และอุทัย สติมัน. (2559). หลักไตรสิกขากับการพัฒนาตน. *วารสารครูศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(2), 170-179.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรายุทธ วชิรปัญญา และคณะ. (2564). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 5. *วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 2(1), 243-250

พระครูพิสัยปริยัติกิจ (แก่น อคฺควณโณ) และศราวุธ ปลอดภัย. (2561). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ตามหลักไตรสิกขา. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 3(2), 62-75.

พระครูวิญาณสุนทร (จรินทร์ อาบคา). (2554). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา: กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระบุญจันทร์ แก้วบุญยงค์. (2551). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาวตามหลัก ไตรสิกขา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- รัตน์ หว่าละ. (2564, 5 กุมภาพันธ์). ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู จังหวัดแม่ฮ่องสอน [บทสัมภาษณ์].
- วิลาวรรณ รพีพิศาล. (2550). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิจิตรหัตถกร.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2551). *การจัดการ: จากมุมมองนักบริหาร (Management from the Executive's Viewpoint)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิพร สายทอง. (2556). ความเป็นมนุษย์ด้วยหลักไตรสิกขา. *วารสาร วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 2(1), 1-7.
- สุมานพ ศิวรัตน์. (2560). การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยไตรสิกขา. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*, 8(1), 36-48.
- Nadler Leonard. (1980). *Corporate Human Resources Development: A Management Tool*. United State of America: McGraw-Hill.
- Yamane, T. (1967). *Statistic: An Introductory Analysis*. New York: Harpen and Row.

การตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญ ในจังหวัดปทุมธานี*

THE DEMOCRATIC POLITICAL AWAKENING OF THAI MON PEOPLE IN PATHUMTHANI PROVINCE

นรพัชร เสาธงทอง

Norapat Soathongtong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: norapat8357@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาสภาพการตื่นตัวทางการเมืองของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี และ 3. เพื่อประยุกต์หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี วิจัยแบบผสมวิธี สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 24 รูปหรือคน วิจัยเชิงปริมาณโดยกำหนดเกณฑ์ 381 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการตื่นตัวทางการเมืองของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานีอยู่ในระดับสูง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สภาพการตื่นตัวภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$, $S.D.=0.98$) 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี มีดังนี้ 1) วิถีชีวิตไม่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี 2) หลักอปริหานิยธรรม ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี สามารถทำนายได้ร้อยละ 36.0 3. การนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานีจำนวน 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การตื่นตัวทางการเมืองในลักษณะนามธรรม (การสร้างสำนึก) 2) การตื่นตัวทางการเมืองในลักษณะรูปธรรม (การเคลื่อนไหวทางการเมือง)

คำสำคัญ: การตื่นตัวทางการเมือง; ไทยเชื้อสายมอญ; อปริหานิยธรรม

Abstract

The objectives of this research were 1) To study the state of political awakening of Thai Mon people in Pathum Thani Province 2) To study relevant factors affecting democratic political awakening of Thai Mon people in Pathum Thani Province, and 3) To apply Buddhism principles to promote democratic political awakening among Thai Mon people in Pathum Thani Province. This is an integrated research method by qualitative research. There were 24 key informants of people. Quantitative research, the sample group by setting criteria for 381 people.

The results showed that 1. The state of political awakening of Thai Mon people in Pathum Thani Province in high level. The overall awakening state was at a high level ($\bar{X}=3.97$, S.D. = 0.98) 2. Factors affecting democratic political awakening of Thai Mon people in Pathum Thani Province are as follows: 1) Way of life did not affect the democratic political awakening of Thai Mon people 2) Aparihaniyadhamma Principle is affecting the political awakening of the Thai Mon people. able to predict 36.0% 3. The presentation of the application of Buddhism principles to promote democratic political awakening of Thai Mon people in Pathum Thani Province is in 2 forms: 1) Political awakening in an abstract manner (creating awareness) 2) Political awakening in a concrete manner (political movement).

Keywords: Political awakening; Thai Mon people; Aparihaniyadhamma

บทนำ

ประเทศไทยที่มีลักษณะทางภูมิประเทศที่มีความหลากหลายและประกอบไปด้วยประชาชนหลายเชื้อชาติ ทำให้มีลักษณะของความเป็นสังคมพหุนิยม โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง แถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ ฯลฯ ประกอบไปด้วยชนหลายเชื้อชาติ โดยเฉพาะชนชาติมอญได้เริ่มตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยมาอย่างยาวนาน ผู้วิจัยพบเอกสารการเคลื่อนไหวครั้งใหญ่ในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น เนื่องจากอาณาจักรมอญในขณะนั้นเป็นอาณาจักรที่อยู่ตรงกลางระหว่างพม่าและไทย เมื่อมีการทำสงครามกันขึ้นคร่อมมอญจึงถูกเกณฑ์แรงงานจากทั้งอาณาจักรสยามและพม่าอยู่ตลอดเวลา (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ, 2557) ชนชาติมอญที่อพยพมามากตั้งบ้านเรือนตามริมน้ำสายสำคัญทั่วภาคกลาง เช่น บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาแถบจังหวัด

ปทุมธานี นนทบุรี มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในเรื่อง วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อซึ่งถ่ายทอดมาจนถึงยุคปัจจุบันโดยเฉพาะหลักความเชื่อตามคติชนดังนี้

ชาวมอญมีความเชื่อที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์อยู่ 2 ลักษณะคือการเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนากับการเชื่อถือผีโดยเฉพาะผีบรรพบุรุษ ความเชื่อเหล่านี้เห็นได้จากระเบียบข้อห้าม ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ในวิถีชีวิตของชาวมอญ (สุจริตลักษณ์ ตีผดุง และคณะ, 2542)

จากข้อความข้างต้นพบว่าประชาชนชาวไทยเชื้อสายมอญ จัดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์ โดยเฉพาะหลักจารีตวัฒนธรรมที่เข้มงวด การเคารพบูชาบรรพบุรุษ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นรูปแบบเฉพาะและง่ายต่อการจำแนก อันเป็นประโยชน์ในการพิจารณาถึงกลุ่มประชากรที่จะใช้เก็บข้อมูลเพราะมีเอกลักษณ์ที่ผู้วิจัยสามารถชี้เฉพาะเจาะจงลงไปได้ และจากการที่ชาวไทยเชื้อสายมอญได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่จังหวัดนนทบุรีไปจนถึงสามโคกจังหวัดปทุมธานี และมีการจัดตั้งบ้านเรือนอย่างเป็นระเบียบแบบแผนในลักษณะของชุมชนเครือญาติขนาดใหญ่ จนเกิดเครือข่ายชุมชนของชาวไทยเชื้อสายมอญที่มีความเข้มแข็งภาคประชาชนและมีงานวิจัยเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีพบว่า นักการเมืองพยายามสร้างความพึงพอใจต่อประชาชน โดยใช้กระบวนการที่แยบยล ซึ่งประชาชนที่มีการตื่นตัวทางการเมืองสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงออกโดยการยอมรับหรือปฏิเสธได้ (เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, 2560)

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าสมควรที่จะทำการศึกษาการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี เพราะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรม ผ่านการหล่อหลอมทางกระบวนการประชาธิปไตยจนเกิดเอกลักษณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการตื่นตัวทางการเมืองของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อประยุกต์หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ มาจากการสุ่มตัวอย่างจากประชาชนชาวไทยเชื้อสายมอญในเทศบาลตำบลสามโคก เพราะมีชาวไทยเชื้อสายมอญอาศัยอยู่หนาแน่นที่สุด ข้อมูลตามทะเบียนราษฎรมีประชากร 6,790 คน แต่ผู้วิจัยเลือกใช้ข้อมูลจากที่เทศบาลตำบลสามโคกได้ทำการสำรวจพบว่ามีประชากรชาวไทยเชื้อสายมอญอยู่จริง 3,805 คน (กรมการปกครอง, 2564) โดยวิธีกำหนดเกณฑ์ ตามขนาดประชากรหลักพัน ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 10% จึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 381 คน $[(3,805 \times 10)/100 = 381 \text{ คน}]$

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 6 กลุ่ม คือ กลุ่มอาชีพชาวไทยเชื้อสายมอญ กลุ่มวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายมอญ กลุ่มผู้นำชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญ กลุ่มพระสงฆ์มอญ กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นและข้าราชการ และกลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ รวม 24 คน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามที่ใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 381 คน ในพื้นที่ชาวไทยเชื้อสายมอญ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านตองเปอะ หมู่บ้านธาตุ หมู่บ้านมะขามป้อม หมู่บ้านคลองวัดแจ้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการตื่นตัวทางการเมืองของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี วิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สภาพทั่วไปของวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ มีระบบคิดที่เกี่ยวกับจารีตวัฒนธรรมเป็นกลไกสำคัญในการจัดระเบียบสังคม และใช้หลักดังกล่าวในการจัดวางโครงสร้างทางการเมืองของชุมชน โดยมีฐานคิดที่เกี่ยวข้องกับคติชนวิทยา เศรษฐกิจแบบบูรณาการ แต่อยู่ในกรอบของพุทธศาสนา วิถีชีวิตทางเศรษฐกิจของชาวไทยเชื้อสายมอญจึงเน้นไปที่ภูมิปัญญาตกทอดจากบรรพบุรุษ ใช้ภูมิรัฐศาสตร์เป็นปัจจัยหนุนในการสร้างชุมชนและมีแหล่งน้ำเป็นหัวใจในการผลิต โดยใช้ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรตามแนวชายฝั่งแม่น้ำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการสร้างอาชีพ แต่ในปัจจุบันผลจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิรัฐศาสตร์โดยรัฐ โดยเฉพาะการดัดแปลงลำน้ำเพื่อสร้างเขื่อนหรือสร้างประตูกันน้ำตามลำคลองสาขาและเน้นเส้นทางคมนาคมทางบกแทนการสัญจรทางน้ำ ตลอดจนการทำแนวกันน้ำตามริมฝั่งแม่น้ำ ส่งผลให้ชาวไทยเชื้อสายมอญไม่สามารถใช้ประโยชน์จากลำน้ำและความอุดมสมบูรณ์ของชายฝั่งในการประกอบอาชีพตามวิถีบรรพบุรุษ กลุ่มชาวไทยเชื้อสายมอญบางส่วนจึงต้องเคลื่อนตัวจากริมน้ำไปประกอบอาชีพบนแผ่นดิน

วิถีชีวิตด้านสังคมวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญ พบว่ามีมิติทางการเมืองแทรกอยู่ในมิติของวิถีชีวิตด้านสังคมวัฒนธรรม โดยเฉพาะคติชนวิทยาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ผี เป็นตัวแทนของจารีตวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและแฝงด้วยคติชนวิทยาที่คอยกำกับชุมชนให้ปฏิบัติตามกติกาสังคมอย่างเคร่งครัด และช่วยหลอมรวมกลุ่มประชากรที่กระจายตัวตามแต่ละชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน ผีในอีกความหมายจึงสื่อถึงสายตระกูลเสมือนระบบนามสกุลและยังมีการผสมผสานคติชนวิทยากับหลักการทางพุทธศาสนา ทำให้กลุ่มชาวไทยเชื้อสายมอญต้องสร้างวัฒนธรรมเฉพาะที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง ดังนั้นโครงสร้างทางการเมืองของชุมชนจึงเป็นคติชนวิทยาที่อยู่ในกรอบของหลักการทางพุทธศาสนา เน้นความสมถะเรียบง่ายเป็นพื้นฐาน ไม่มุ่งเน้นการแสวงหาอำนาจทางการเมือง แต่มีความพร้อมและตื่นตัวอย่างสูงในการที่จะเป็นกลไกตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจทางการเมือง มีศาสตร์ที่ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินโดยมีชื่อเรียกว่าพระมนูธรรมศาสตร์ ซึ่งพบจารึกไว้เป็นอักษรมอญลงในใบลานควบคู่กับพระไตรปิฎก

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อสภาพวิถีชีวิตชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า วิถีชีวิตด้านสังคมวัฒนธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นลำดับแรก ($\bar{X}=4.63$, S.D. = 0.68) รองลงมา ได้แก่ วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X}=3.86$, S.D.= 0.81) อยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้านการมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย พบว่า กลุ่มชาวไทยเชื้อสายมอญ มีความสมถะเรียบง่าย รักสงบ พวกเขาเชื่อว่าระบอบประชาธิปไตยจะเปิดโอกาสให้พวกเขาได้แสดงออกทางการเมืองมากกว่าระบอบอื่น สิ่งนี้ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมอญมีการตื่นตัวทางการเมืองในแง่ของการเป็นกลไกในการตรวจสอบและถ่วงดุลทางการเมือง

ด้านการยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล พบว่าภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ทำให้ประสบความสำเร็จในด้านเศรษฐกิจ รวมถึงการยึดมั่นในหลักพุทธศาสนาจะส่งเสริมให้เกิดความมั่นใจในศักดิ์ศรี จึงไม่ซื้อสิทธิขายเสียงเพราะผิดจารีต และยังมีผีที่กำกับดูแลไม่ให้กระทำผิดจารีต การตื่นตัวจึงเป็นการใช้ช่องทางการเมืองเพื่อฟื้นฟูอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์

ด้านการเคารพกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย พบว่า หลักจารีตวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญนั้นสอนให้รู้ถึงการมีกฎกติกา และยึดถือข้อบังคับตามหลักการของจารีตที่เข้มงวด ซึ่งถ่ายทอดกันมาทางรูปแบบโดยการแสดงให้เห็นเป็นแบบอย่าง ส่งผลให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองด้านการยึดมั่นในกติกาประชาธิปไตย รู้จักมารยาททางการเมือง

ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง พบว่า ชาวไทยเชื้อสายมอญมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองสองรูปแบบคือ 1) การมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการเลือกตั้ง 2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองที่ไม่ใช่การเลือกตั้ง เช่น การเป็นกลไกตรวจสอบทางการเมือง ดังนั้นจึงเกิดการตื่นตัวทางการเมืองในการเป็นกลไกตรวจสอบทางการเมืองที่เข้มแข็ง

ด้านการมีสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง พบว่า กลุ่มชาวไทยเชื้อสายมอญ เติบโตภายใต้ระบบจารีตวัฒนธรรมที่แฝงไว้ด้วยนัยยะทางการเมือง จึงเป็นพื้นฐานที่ดีในการสร้างสำนึกพลเมือง ประชากรตื่นตัวในด้านการสนองตอบต่อนโยบายของรัฐบาล

ด้านการมองโลกในแง่ดีมีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ โดยพื้นฐานแล้วได้รับการขัดเกลาจากระบบจารีตวัฒนธรรมร่วมกับหลักการทางพุทธศาสนา ทำให้ประชากรมีพื้นฐานการมองโลกในแง่ดี การตื่นตัวทางการเมืองจึงแสดงออกมาในรูปแบบของการเลือกผู้นำที่ดี มีศีลธรรม

ด้านการรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและเป็นไปในทางสร้างสรรค์ กลุ่มชาวไทยเชื้อสายมอญเป็นกลุ่มคนที่มีเหตุผลสูง เพราะได้รับการปลูกฝังจารีตวัฒนธรรมควบคู่ไปกับหลักกาลามสูตรของพุทธศาสนาจึงเป็นกลุ่มคนที่มีเหตุผล จึงค่อนข้างตื่นตัวในด้านการสนองตอบต่อมายาคติทางการเมือง โดยใช้หลักเหตุผลเป็นพื้นฐานในการต่อสู้กับมายาคติทางการเมือง

ด้านการไม่มีจิตใจแบบเผด็จการ กลุ่มชาวไทยเชื้อสายมอญเป็นกลุ่มประชากรยอมรับในความเป็นเหตุเป็นผลจากการกล่อมเกลารองรับของระบบจารีตวัฒนธรรม ส่งผลให้ประชากรของชาวไทยเชื้อสายมอญปฏิเสธอำนาจที่เผด็จการ เพราะขัดกับหลักการเหตุผลที่พวกเขายึดถือปฏิบัติ ดังนั้นจึงเกิดการตื่นตัวทางการเมืองในด้านการต่อต้านอำนาจที่ไม่เป็นธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$, S.D. = 0.98) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการไม่มีจิตใจแบบเผด็จการ อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นลำดับแรก ($\bar{X}=4.81$, S.D. = 0.42) รองลงมาคือ การรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.7$, S.D. = 0.52) ด้านการเคารพสิทธิของการปกครองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$, S.D. = 0.98) ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.12$, S.D. = 1.30) ด้านการยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$, S.D. = 1.35) ด้านการมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ($\bar{X}=3.68$, S.D. = 0.89) ด้านการมีสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.33$, S.D. = 1.12) ด้านการมองโลกในแง่ดีมีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.76$, S.D. = 1.22) ตามลำดับ

การตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี ตามหลักอภิธานิธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้านหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พบว่า หากสมาชิกกระทำผิดหรือผิดจารีต ต้องแก้ไขโดยเชิญญาติทั้งหมดมารับทราบร่วมกันเป็นนัยยะแฝงที่ทำให้เกิดการประชุม กลุ่มชาวไทยเชื้อสายมอญจึงเกิดการตื่นตัวเพราะมีการพบปะประชุมกันอยู่เสมอ

ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม พบว่า เกิดจากการที่เป็นชุมชนของสังคมจารีตภายใต้ระบบเครือญาติอุปถัมภ์ การตื่นตัวทางการเมืองจึงแสดงอุดมการณ์ออกมาได้ในทิศทางเดียวกัน

ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติ พบว่า สิ่งที่ชุมชนได้บัญญัติไว้ในระบบสังคมจะต้องเหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมและบริบทของชุมชน โดยเฉพาะหลักจารีตวัฒนธรรมที่ไม่สามารถแก้ไขจารีตได้เพราะฝืนไม่ยินยอม

ด้านสักการเคารพ นับถือ บูชาท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย พบว่า มีการนับถือผู้หลักผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสเพราะหลักจารีตวัฒนธรรมกำหนดไว้ นักการเมืองและประชาชนจึงตื่นตัวทางการเมืองในด้านการเคารพผู้อาวุโสมาก เพราะผู้อาวุโสมีอิทธิพลในการขึ้นทางการเมือง

ด้านไม่ข่มเหงบังคับปกครองสตรี พบว่า ตัวระบบจารีตยังมีฝืนคอยตรวจสอบป้องกันการผิดจารีต มีข้อบังคับที่ช่วยปิดช่องทางไม่ให้ฝ่ายชายทอดทิ้งภรรยาและบุตร การตื่นตัวทางการเมืองโดยเฉพาะบทบาทของสตรีหรือการเกิดนักการเมืองหญิงจึงค่อนข้างเด่นชัด

ด้านสักการเคารพนับถือบูชาต่อปูชนียสถานทั้งหลาย พบว่า ศาสนสถานแฝงไปด้วยนัยยะทางการเมืองที่แสดงให้เห็นถึงทรัพยากรของผู้สร้าง จึงเกิดการเข้าพึ่งพาบารมีจากประชากรที่ด้อยกว่า ส่งผลให้เกิดผู้นำทางการเมืองในชุมชนแบบไม่เป็นทางการ

ด้านการอารักขาคุ่มครองป้องกันธรรมแก่นักบวช พบว่า มีความเชื่อในเรื่องของการประกอบคุณงามความดีและรักษาศีล ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองในด้านการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองที่โดดเด่นทางจริยธรรมขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี ตามหลักอภิธานียธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.48$, S.D. = 0.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสักการะเคารพนับถือบูชาต่อปูชนียสถานทั้งหลาย อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นลำดับแรก ($\bar{X}=4.48$, S.D. = 0.21) รองลงมา ได้แก่ ด้านไม่ข่มเหงบังคับปกครองสตรี ($\bar{X}=4.72$, S.D. = 0.28) อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม ($\bar{X}=4.49$, S.D. = 0.35) อยู่ในระดับมาก ด้านการอารักขาคุ่มครองป้องกันธรรมแก่ผู้ประพฤติธรรม ($\bar{X}=4.39$, S.D. = 0.46) อยู่ในระดับมาก ด้านหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ($\bar{X}=4.31$, S.D. = 0.34) อยู่ในระดับมาก ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติ ($\bar{X}=4.30$, S.D. = 0.37) อยู่ในระดับมาก และด้านสักการะเคารพ นับถือผู้อาวุโส ($\bar{X}=4.25$, S.D. = 0.42) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 วิถีชีวิต ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย ของตัวแปรวิถีชีวิต (X_1) โดยกำหนดให้ตัวแปรตามเป็นการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี (Y) พบว่า Sig. of $F = 0.775$ มากกว่าระดับ

นัยสำคัญที่กำหนดไว้ 0.01 แสดงว่าวิถีชีวิต (X1) ไม่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี (Y)

สมมติฐานที่ 2 หลักอุปถัมภ์ประเพณี ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย ของตัวแปรหลักอุปถัมภ์ประเพณี (X2) โดยกำหนดให้ตัวแปรตามเป็นการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี (Y) หลักอุปถัมภ์ประเพณี ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ($F = 14.128$, $p\text{-value} = 0.000$) โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ ($R\text{-square}$) เท่ากับ 0.036 และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β_1) เท่ากับ 0.19

แสดงว่า หลักอุปถัมภ์ประเพณี (X2) สามารถทำนายการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี (Y) ได้ร้อยละ 36.0

3. การนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี

การประยุกต์ในลักษณะนามธรรม(การสร้างสำนึก) เป็นการเน้นปลูกฝังทางระบบความคิดให้แก่ประชาชนเพื่อสร้างระบบคิดให้เกิดสำนึกความเป็นพลเมืองภายใต้การผสมผสานหลักการทางพุทธศาสนา ประกอบไปด้วย 1) การมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเมื่อรวมกับหลักธรรมด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติ จะพบว่ารัฐต้องปลูกฝังหลักการของประชาธิปไตยที่ถูกต้องตามแนวทางสากลไม่นำหลักคิดอื่นมาสร้างความสับสนให้แก่ประชาชน 2) การยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล ซึ่งเมื่อรวมกับหลักธรรมด้านการอารักขาคุ้มครองคนดี จะพบการสร้างสำนึกและการสร้างคนดีและคุ้มครองคนดี ปลูกฝังให้เยาวชนชาวไทยเชื้อสายมอญเติบโตขึ้นมาเป็นบุคลากรที่มีทัศนคติที่ดี 3) การมองโลกในแง่ดีมีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ ซึ่งเมื่อรวมกับหลักธรรมด้านสักการะเคารพผู้ใหญ่ และด้านการไม่ทอดทิ้งให้ลูกเมีย รัฐบาลจึงควรส่งเสริมความเข้มแข็งชุมชนและครอบครัวและเป็นกลไกตรวจสอบทางการเมืองในอนาคต 4) การไม่มีจิตใจแบบเผด็จการ ซึ่งเมื่อรวมกับหลักธรรมด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิยต์และด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติ จะพบการสร้างสำนึกและการมีวิถีคิดบนฐานของเหตุผล โดยเฉพาะการมีพื้นฐานประชาธิปไตยในแง่ของหลักสามัคคีธรรม รัฐบาลจึงต้องมีนโยบายรักษาวินัยธรรมที่ดีงาม เพื่อรักษาโครงสร้างทางสังคมที่ดีงามเอาไว้

การประยุกต์ในลักษณะรูปธรรม (การเคลื่อนไหวทางการเมือง) เป็นการเน้นแบบแผนการปฏิบัติให้แก่ประชาชนเพื่อสร้างการตื่นตัวทางการเมือง ประกอบไปด้วย 1) การ

เคารพกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งเมื่อรวมกับหลักธรรมด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติ จะพบแบบแผนของการอยู่ภายใต้กฏกติกาประชาธิปไตย โดยเน้นไปที่ประชาธิปไตยแนวทางสากลไม่ดัดแปลงหรือบิดเบือนหลักการ หากรัฐไม่ดำเนินการตามแนวทางประชาธิปไตยที่ถูกต้องก็จะได้รับการตรวจสอบทางการเมือง 2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครองซึ่งเมื่อรวมกับหลักธรรมด้านความพร้อมเพรียงกันประชุมและด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ จะพบว่ามีความเชื่ออย่างภาคประชาชนที่เข้มแข็งรัฐบาลต้องสนับสนุนเครือข่ายภาคประชาชนที่มีอยู่แล้วให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น 3) การปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเองซึ่งเมื่อรวมกับหลักธรรมด้านด้านการคุ้มครองคนดี จะพบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยเฉพาะการแสดงจุดยืนทางการเมืองในการสนับสนุนผู้นำที่ดี มีความรู้และอยู่ในจริยธรรม 4) การรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและเป็นไปในทางสร้างสรรค์ซึ่งเมื่อรวมกับหลักธรรมด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติและด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ จะพบรูปธรรมการเป็นกลไกในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจทางการเมือง รัฐบาลจึงควรส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านของสิทธิและอำนาจของประชาชนในการตรวจสอบทางการเมืองที่ถูกต้อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. การตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการไม่มีจิตใจแบบเผด็จการ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและเป็นไปในทางสร้างสรรค์ ด้านการเคารพกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง ด้านการยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล ด้านการมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ด้านการมีสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านการมองโลกในแง่ดีมีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งผู้วิจัยสรุปออกมาเป็น 2 ประเด็นคือ 1) การตื่นตัวเชิงนามธรรม เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังแนวคิดและสร้างจิตสำนึกของการเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชน ประกอบไปด้วย การมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย การยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล การมองโลกในแง่ดีมีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ และการไม่มีจิตใจแบบเผด็จการ 2) การตื่นตัวเชิงรูปธรรม ประกอบไปด้วย การเคารพกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การปฏิบัติตามหน้าที่พลเมือง การรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล ประเด็นดังกล่าวข้างต้น ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสำนึกพลเมือง และกำหนดกฎ

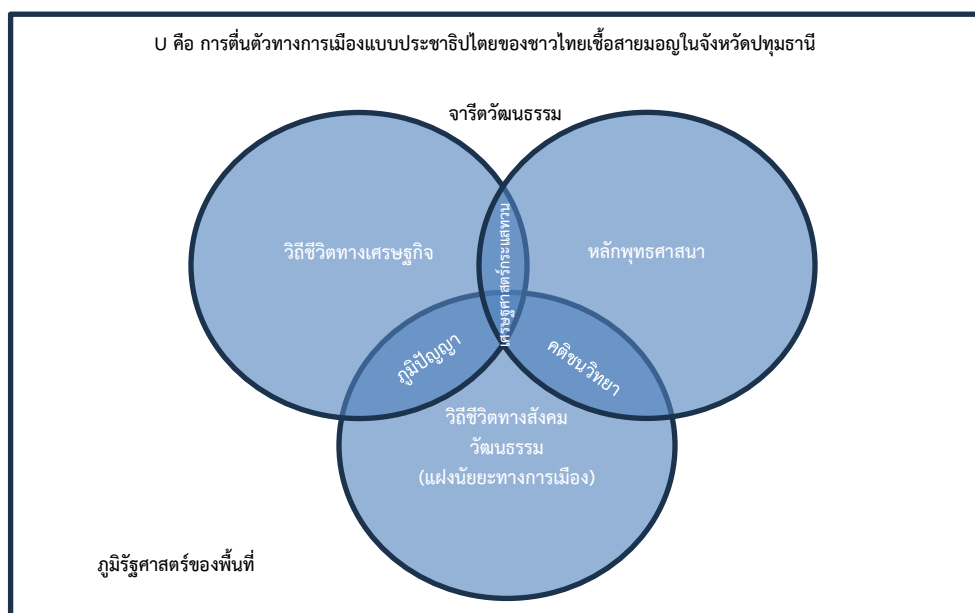
กติกาสังคม เมื่อประชาชนมีแนวคิดที่ถูกต้อง การปฏิบัติตนหรือการเคลื่อนไหวทางการเมืองก็จะถูกต้องตามและอยู่ในกรอบกติกาประชาธิปไตย จนนำไปสู่การตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในด้านการปฏิบัติและมีส่วนร่วม และยังสร้างความเข้มแข็งให้แก่การเมืองภาคประชาชนเพื่อใช้ถ่วงดุลและเป็นกลไกตรวจสอบทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของณฐมน หมวกนิม (2564) ศึกษาเรื่อง การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบบประชาธิปไตย ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย ผลการวิจัยพบว่า สถาบันทางการเมืองมีผลต่อความตื่นตัวของเยาวชน วัฒนธรรมทางการเมืองมีผลต่อ ความเชื่อทัศนคติและแนวคิดทางการเมือง เยาวชนอยากเห็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ไม่อยากได้ผู้นำที่มาจากระบบอุปถัมภ์เพราะเขามีความเชื่อวาระระบบอุปถัมภ์นำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชันได้ง่าย และสอดคล้องกับงานวิจัยของธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์ (2561) ศึกษาเรื่อง สภาพการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีเจตคติต่อการเมืองเนื่องจากประชาชนได้เห็นสถานการณ์ทางการเมืองที่มีการแก่งแย่งแข่งขัน ไม่ได้ดำเนินการไปตามกรอบกติกา ประชาชนจึงเกิดการตื่นตัวทางการเมืองเพื่อตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล

2. ปัจจัยวิถีชีวิต ไม่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี พบว่า วิถีชีวิตแฝงเอาไว้ด้วยมิติทางการเมือง โดยมีจารีตวัฒนธรรมที่เข้มงวดตามคติชนวิทยาถูกนำมาใช้ในการควบคุมและจัดระเบียบสังคม ก่อให้เกิดโครงสร้างทางการเมืองในระดับชุมชนและครอบครัว แต่รูปแบบของวิถีชีวิตที่เคยผูกพันกับสายน้ำได้เปลี่ยนแปลงไปเพราะการสร้างสิ่งกีดขวางลำน้ำ ทำให้ประชาชนต้องปรับตัวด้านวิถีชีวิตให้เหมาะสมกับบริบทแวดล้อม เป็นเหตุให้ปัจจัยวิถีชีวิตไม่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมือง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยขององค์ บรรจุน (2559) ศึกษาเรื่อง บ้านทุ่งเข็น : ชุมชนชาติพันธุ์มอญร่วมสมัยแห่งสุพรรณบุรีชุมชน พบว่าเครือข่ายทางสังคมหลากหลายรูปแบบที่สำคัญได้แก่ ระบบการนับถือผีมอญ ระบบเครือญาติระบบอุปถัมภ์ระบบอาวุโสและผู้นำทางจิตวิญญาณ เอื้อต่อการสร้างกิจกรรมร่วมทางสังคมของผู้คน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพรณี บัวเล็ก (2565) ศึกษาเรื่อง วิถีชีวิตของคนในคลองบางเขน พบว่า การตั้งถิ่นฐานของชุมชนในคลองบางเขนบนพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำเจ้าพระยา และเป็นวิถีชีวิตการเกษตรที่เคยดำเนินเศรษฐกิจแบบยังชีพ ปัจจุบันวิถีชีวิตการเกษตรของคลองบางเขนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปเมื่อระบบนิเวศน์ของชุมชนเผชิญกับการพัฒนาทางอุตสาหกรรมและความเจริญทางวัตถุ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง (2551) ศึกษาเรื่องการสื่อสารเพื่อสร้าง อารมณ์รัก และต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นมอญของกลุ่มชาวมอญพลัดถิ่นในประเทศไทยท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ พบว่ามีแนวโน้มที่จะ

เปลี่ยนจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมมาเป็นสิ่งที่เป็นามธรรมมากขึ้น เพื่อตอบรับกับบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

3. หลักอปริหานิยธรรม ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี การนำหลักอปริหานิยธรรมซึ่งเป็นหลักการในพุทธศาสนา มาขัดเกลาจิตใจและใช้วัดหรือใช้ศาสนสถานในการเป็นจุดศูนย์กลางการพบปะทางการเมือง สอดคล้องกับพระมหาน้าเกียรติ วิสุทโธ (2563) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารองค์กรเพื่อการพัฒนาชุมชนของวัดโพธิ์การาม ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าหลักอปริหานิยธรรมเป็นหลักปฏิบัติเพื่อความเจริญประกอบด้วย ราชอปริหานิยธรรมสำหรับคฤหัสถ์ และภิกษุอปริหานิยธรรมสำหรับบรรพชิตผู้เฝัธรรม หากนำหลักธรรมมาบูรณาการกับกับกิจกรรมของชุมชนจะทำให้การบริหารจัดการชุมชนเป็นไปอย่างเรียบร้อย และสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุวัฒน์ ศรีชะเกษ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 ในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น พบว่าการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นจะต้องอาศัยหลักอปริหานิยธรรมมาช่วย โดยเฉพาะด้านหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์และด้านความพร้อมเพรียงการประชุม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากงานวิจัย

การตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี เกิดจากองค์ประกอบภายในชุมชน 3 ส่วนคือ 1) วิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ เมื่อรวมกับหลักการทางพุทธศาสนาทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจศาสตร์กระแสทวนที่เน้นการพึ่งตนเองและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและถ่ายทอดวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจไปสู่ลูกหลาน เมื่อนำวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจรวมกับวิถีชีวิตทางสังคมวัฒนธรรมที่แฝงไว้ด้วยนัยยะทางการเมือง ทำให้เกิดระบบภูมิปัญญาทักษะทางการเมืองดำรงชีวิต 2) วิถีชีวิตทางสังคมวัฒนธรรมที่แฝงไว้ด้วยนัยยะทางการเมือง เป็นโครงสร้างทางจารีตวัฒนธรรมที่แฝงมิติการเมืองเอาไว้ โดยมีความเชื่อเรื่องการบูชาบรรพบุรุษเป็นกลไกในการควบคุมทางสังคม เมื่อรวมกับหลักการทางพุทธศาสนาทำให้เกิดคติชนวิทยาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว 3) หลักการทางพระพุทธศาสนา เป็นผลมาจากการใช้พระไตรปิฎกร่วมกับคัมภีร์พระมนุธรรมศาสตร์ ทำให้พุทธศาสนาเข้ามาผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรมและเป็นนามธรรม การซ้อนทับกันของมิติวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ มิติของวิถีชีวิตทางสังคมวัฒนธรรมที่แฝงนัยยะการเมืองและมิติของพุทธศาสนา ทำให้เกิดจารีตวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญ ที่มีลักษณะเฉพาะครอบคลุมทั้งโครงสร้างทางการเมือง โครงสร้างทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางวัฒนธรรม จนสามารถจัดระเบียบการเมืองภายในสังคม รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งได้ และเมื่อรวมกับปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยจากภูมิรัฐศาสตร์ที่เป็นเส้นทางการค้าที่สำคัญและยังอุดมไปด้วยทรัพยากรจากริมฝั่งแม่น้ำ รวมไปถึงการจัดวางชุมชนให้กระจายตัวอย่างมีแบบแผนตามโครงสร้างของลำน้ำได้อย่างลงตัวและเกื้อกูลกันระหว่างชุมชนตามเวียงน้ำต่าง ๆ รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงบริบทการเมืองและการเปลี่ยนอำนาจทางการเมืองของรัฐไทยที่รวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ล้วนส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของชาวไทยเชื้อสายมอญทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในจังหวัดปทุมธานี ควรส่งเสริมให้ประชาชนที่มีการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเพื่อพัฒนาเครือข่ายชุมชนให้เป็นการเมืองภาคประชาชนและมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายมากกว่าการเป็นกลไกตรวจสอบทางการเมือง
2. กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดสถานศึกษาจัดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนหัวข้อ การตื่นตัวทางการเมือง ตามหลักอปริหานิยธรรม เพื่อปลูกฝังให้ชาวไทยเชื้อสายมอญรุ่นใหม่สามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับการตื่นตัวทางการเมืองได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในจังหวัดปทุมธานี ควรจัดให้มีกิจกรรมหรือโครงการเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เพื่อผลักดันให้เกิดการเมืองภาคประชาชนในอนาคต

2. สถานศึกษา ควรจัดให้มีการเรียน เรื่องการตื่นตัวทางการเมือง ตามหลักอภิปรายธรรม เพื่อให้นักเรียนมีความรู้สามารถคำสอนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้กับการตื่นตัวทางการเมือง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดโครงการจิตอาสาพัฒนาวัด โดยจัดฝึกอบรมในการให้บริการด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม เช่น การแนะนำการลงทะเบียน จัดที่พัก จัดอาหารเครื่องดื่ม จัดอบรมเป็นรุ่นๆไป เมื่อผ่านโครงการก็ให้ขึ้นทะเบียนไว้ เพื่อบริการ หลังร่วมกิจกรรมก็มีการประเมิน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. การจัดโครงการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพภายในของวัดอัมพวัน โดยทุกฝ่ายทั้งต้องเข้าร่วมทุกรูป/คน เพื่อสร้างความสามัคคีและเพื่อการพัฒนาอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมและทบทวนแนวทางที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อได้วางไว้ให้เป็นการรักษากฎระเบียบของวัดให้เรียบร้อยดั่งเดิม จัดให้มีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2564) *เขตการปกครองและจำนวนประชากร*. สืบค้น 3 มกราคม 2564, จาก http://123.242.173.131/pathumthani_news/attach
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. (2551). *มอญ-เขมรศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เดมศักดิ์ ทองอินทร์. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาความรุนแรงในการเมืองท้องถิ่นในจังหวัด ปทุมธานีและพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2 ฉบับพิเศษ พฤษภาคม), หน้า 159-172.
- ณัฐมน หมวกฉิม. (2564). *การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตย ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์. (2561). สภาพการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 11(2), 55-71.

- พงษ์พัฑฒ วัฒนพงศ์ศิริ และสุริย์พร สลับสี. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่นในเทศบาลบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 1(2), 9-21.
- พรรณี บัวเล็ก. (2565). วิถีชีวิตของคนในคลองบางเขน. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 16(1), 162-177.
- พระมหานำเกียรติ วิสุทโธ. (2563). รูปแบบการใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารองค์กรเพื่อการพัฒนาชุมชนของวัดโพธิ์การาม ตำบลโพนสูง อำเภอบึงนาราง จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(5), 1708-1720.
- พระสมศักดิ์ สิทธาจารย์. (2556). *ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการพระสงฆ์ในเขตอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์)*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พัลลภ สุริยกุล ณ อยุธยา. (2542). *เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวมอญ : กรณีศึกษาหมู่บ้านเจดีย์ทอง ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี (วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยา มหาบัณฑิต สาขา มานุษยวิทยา)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพบูลย์ สุขเจตน์. (2563). *การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุจิตต์ลักษณ์ ดิผดุง และคณะ. (2542). *มอญบทบาทด้านสังคม วัฒนธรรม ความเป็นมา และความเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี ของกรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง. (2551). *การสื่อสารเพื่อสร้าง อารมณ์รักและต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นมอญของกลุ่มชาวมอญพลัดถิ่นในประเทศไทยท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์)*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.
- องค์ บรรจุน. (2559). *บ้านทุ่งเขิน: ชุมชนชาติพันธุ์มอญร่วมสมัยแห่งสุพรรณบุรีชุมชน (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สหวิทยาการ)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนวัธน์ ศรีชะเกษ. (2563). การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อการทำงานกรณีศึกษาอำเภอนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น. *วารสาร MBUIISC Journal มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอีสาน*, 1(1), 67-84

แรงจูงใจที่มีผลต่อความผูกพันของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*

THE MOTIVATION ON ORGANIZATIONAL COMMITMET FROM SUPPORT
STAFF IN PHRANAKHON SI AYUTTHAYA RAJABHAT UNIVERSITY

เบญญาพัฒน์ โกษะ, แสงจิตต์ ไตแสง

Benyapat Kosa, Sangjit Taisang

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: op-of@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากร 2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากร จำแนกตามประเภทบุคลากร ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และสังกัด 3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันในองค์กรกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร และ 4. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาแรงจูงใจของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ การวิจัยเป็นแบบผสมผสาน ประชากรในการวิจัย คือ บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จำนวน 188 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์วิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ปัจจัยส่วนบุคคล ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และสังกัดไม่แตกต่างกัน สำหรับประเภทบุคลากรมีความแตกต่างกัน 3. ความสัมพันธ์ความผูกพันในองค์กรกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง ($r=0.843$) และ 4. แนวทางการพัฒนาแรงจูงใจของบุคลากร ได้แก่ สนับสนุนให้เข้ารับการฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างขวัญกำลังใจ การมีส่วนร่วมในองค์กร มีคู่มือและเกณฑ์การวัดประเมินผลการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: แรงจูงใจ; ความผูกพันองค์กร; บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ

Abstract

The objectives of this research were 1. to study the motivational level on organization and commitment from support staff; 2. to compare the motivational factors on organization and commitment from support staff which has been divided into 3 groups including type of personnel, work experience, and affiliation; 3. to investigate the relationship between organizational commitment and work motivation from support staff; and 4. to develop the guideline on motivation from support staff. The study was mixed method research. In this research, the population was 188 support staffs, and 9 key informants in Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. The instruments for collecting data were the questionnaire and interview. The statistics used in data were percentage, mean, standard deviation, and Pearson Correlation Coefficient. The interview was realized by the descriptive analysis.

The results of the study found that: 1. On the whole, the motivational level on organization and commitment was at a Very high level; 2. The work motivation, individual factor, work experience, and affiliation were similar; while type of personnel was different; 3. On the whole, the relationship between organizational commitment and work motivation was positive in a high level ($r=0.843$); and 4. In terms of the motivational guideline from support staff, there were the training support, knowledge sharing, working morale, employee engagement, and job evaluation handbook.

Keywords: Motivation; Organizational Commitment; Support Staff

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 -2580) มียุทธศาสตร์ที่สำคัญด้านหนึ่ง คือ การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เป็นการวางแผนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศไทยอย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับคุณภาพประชากรในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ของประเทศที่ดี มีศักยภาพ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา ความเก่ง มีจิตสำนึกและมีทักษะในศตวรรษที่ 21 สู่ความเป็นพลเมืองไทยที่ดีพร้อมเพื่อพัฒนาประเทศในอนาคตให้มีความทัดเทียมกับนานาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ซึ่งจากยุทธศาสตร์ชาติที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา นั้นสามารถนำมาใช้เป็นแนวในการพัฒนาบุคลากรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงานกรม กองหรือกระทรวงต่าง ๆ โดยเฉพาะกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้นำแนวทางยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มาเป็นกรอบในการพัฒนาบุคลากรที่สังกัดในกระทรวง จนเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2570 มีแนวทางในการพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้อยู่ในระดับสูงสามารถตอบสนองการพัฒนา ประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีกระบวนการในการพัฒนาแรงจูงใจให้กับบุคลากรได้ เติบโตในสายงานอย่างชัดเจนเพื่อให้บุคลากรเหล่านี้มีความผูกพันกับองค์กรเพื่อที่จะได้อยู่ ปฏิบัติหน้าที่ได้ในระยะยาว โดยกระบวนการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ความผูกพันกับองค์กร ที่กระทรวงกำหนดนั้นมีหลายรูปแบบ เช่น การให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสม เส้นทาง การเจริญเติบโตก้าวหน้าในสายงาน เป็นต้น (สำนักงานสภาพัฒนาการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2562)

จากแนวทางในการพัฒนาแรงจูงใจเพื่อสร้างความผูกพันกับองค์กรตามยุทธศาสตร์ ชาติและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็นแนวคิดที่จะใช้ในการขับเคลื่อนบุคลากรให้มีความกระตือรือร้น มุ่งมั่นที่จะพัฒนา หน่วยงานให้มีความเจริญก้าวหน้า เมื่อบุคลากรเกิดแรงจูงใจก็จะส่งผลให้มีพลังในการ ขับเคลื่อนองค์กรไปในทิศทางที่ดีตามนโยบายและแผนการปฏิบัติงานที่กำหนด นอกจากนั้นแล้วยังจะช่วยให้บุคลากรทำงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ แสดงออกอย่าง สร้างสรรค์ มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลดีทั้งกับองค์กรและบุคลากรทั้งหมด บุคลากรจะเกิดความผูกพันกับองค์กรไปในทิศทางที่ดี (นนทวัฒน์ อิทธิจามร, 2555; เสรีน ปุณณะหิตานนท์, 2560; Petri & Govern, 2012)

มีทัศนคติในทางบวก ให้ความสำคัญกับองค์กร มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับ องค์กรและจะพยายามทำให้องค์กรเจริญก้าวหน้าโดยที่จะทุ่มเทสรรพกำลังที่จะช่วยให้ องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยาเป็นหนึ่งในองค์กรที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

มีบุคลากรในสายงานที่จะต้องสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ความผูกพันกับองค์กร หนึ่งใน นั้นคือ บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการที่จะคอยขับเคลื่อนให้มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยาดำเนินงานไปตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายตามที่ได้ตั้งไว้

บุคลากรเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดขององค์กร การปฏิบัติงานในองค์กรควรจะได้ตอบสนองความต้องการของบุคลากรเพื่อสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสม ทำให้บุคลากรเอาใจใส่ งานมากขึ้น หากหน่วยงานต้องการให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงานหน่วยงานนั้นต้องทำความเข้าใจถึงความต้องการให้บุคลากรและสามารถหาสิ่งจูงใจตอบสนอง ขณะเดียวกัน หากความต้องการของบุคลากรมีทิศทางเดียวกับเป้าหมายตามที่ต้องการ ทำให้บุคลากรมีเป้าหมายในการสู่เป้าหมายองค์การงานด้านบริหารงานบุคคลจึงมีส่วนสำคัญที่จะตอบสนองความต้องการของบุคลากรเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับบุคลากร เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2555)

ดังนั้นผู้วิจัย จึงมุ่งที่จะศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อความผูกพันของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาแรงจูงใจและความสัมพันธ์ต่อมหาวิทยาลัย เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาให้มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้นได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามประเภทบุคลากร ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และสังกัด
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันในองค์กรกับแรงจูงใจการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาแรงจูงใจของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อความผูกพันของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จำนวน 188 คน โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลกับกลุ่มประชากรทุกคน
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้บริหารคณะ ผู้บริหารสำนักและสถาบัน โดยผู้วิจัยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามแรงจูงใจที่มีผลต่อความผูกพันของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อองค์กร แรงจูงใจ และประชากรศาสตร์ ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างเป็นแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2. นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจตรวจสอบคุณภาพ ความครบถ้วนของเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัย นำผลการประเมินมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (Item-Objective Congruence: IOC) โดยมีค่า IOC แบบสอบถามตั้งแต่ 0.67-1 และทำการแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ

3. นำแบบสอบถามไปทดสอบกับพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน (Try out) นำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเชื่อถือของแบบสอบถามด้วยวิธีการของครอนบาช (Cronbach, 1951) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้เวลาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 20 วันทำการ และนำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัย

ทำการนัดหมายวันและเวลากลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ โดยใช้คำถามปลายเปิด และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ใช้สถิติการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยมีเกณฑ์แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1967) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีการแปลความหมาย ดังนี้

5	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับในระดับมาก
3	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การประเมินค่าวัดระดับแรงจูงใจและความผูกพันองค์กรความคิดเห็นแบ่งเป็น 5 ระดับ แปลความหมายค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้ (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557)

4.50-5.00	หมายถึง	มีระดับแรงจูงใจและความผูกพันองค์กรอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50-4.49	หมายถึง	มีระดับแรงจูงใจและความผูกพันองค์กรอยู่ในระดับมาก
2.50-3.39	หมายถึง	มีระดับแรงจูงใจและความผูกพันองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง
1.50-2.49	หมายถึง	มีระดับแรงจูงใจและความผูกพันองค์กรอยู่ในระดับน้อย
1.00-1.49	หมายถึง	มีระดับแรงจูงใจและความผูกพันองค์กรอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา การปฏิบัติงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความผูกพันในองค์กร ด้านค่านิยมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านประสิทธิภาพ และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านความปรารถนา ดังตารางแสดงที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน			
ด้านความต้องการ	4.44	0.53	มาก
ด้านการกระตุ้น	4.40	0.60	มาก
ด้านความปรารถนา	4.62	0.49	มากที่สุด
ด้านประสิทธิภาพ	4.63	0.47	มากที่สุด
ด้านความก้าวหน้า	4.34	0.59	มาก
ความผูกพันในองค์กร			
ด้านการยอมรับ	4.42	0.56	มาก
ด้านค่านิยม	4.74	0.38	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วม	4.60	0.48	มากที่สุด
ด้านความจงรักภักดี	4.59	0.50	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.53	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D.= 0.51) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความผูกพันในองค์กรด้านค่านิยมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D.= 0.38) รองลงมา ได้แก่ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.63, S.D.= 0.47) และ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านความปรารถนา ($\bar{X}$ = 4.62, S.D.= 0.49) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบศึกษาปัจจัยที่ส่งผลแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามประเภทบุคลากร ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และสังกัด ปัจจัยส่วนบุคคล ประเภทบุคลากร แตกต่างกัน ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และสังกัด มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน ดังตารางแสดงที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบศึกษาปัจจัยที่ส่งผลแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามประเภทบุคลากร ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และสังกัด

ปัจจัยส่วนบุคคล	F-test	Sig.
ประเภทบุคลากร	8.450	.000
ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	1.093	.354
สังกัด	1.317	.231
รวมเฉลี่ย	4.59	.485

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ประเภทบุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน ปัจจัยส่วนบุคคล ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และสังกัด มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันในองค์กรกับแรงจูงใจการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง เมื่อพิจารณาระดับของความสัมพันธ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ด้านการกระตุ้นมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ดังตารางแสดงที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันในองค์กรกับแรงจูงใจการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ตัวแปร	ด้านการยอมรับ	ด้านค่านิยม	ด้านการมีส่วนร่วม	ด้านความจงรักภักดี	ด้านความต้องการ
1. ด้านการยอมรับ	1				
2. ด้านค่านิยม	.482**	1			
3. ด้านการมีส่วนร่วม	.568**	.728**	1		
4. ด้านความจงรักภักดี	.543**	.669**	.784**	1	
5. ด้านความต้องการ	.537**	.550**	.759**	.679**	1
6. ด้านการกระตุ้น	.517**	.511**	.714**	.676**	.808**
7. ด้านความปรารถนา	.483**	.669**	.733**	.783**	.666**
8. ด้านประสิทธิภาพ	.617**	.665**	.726**	.706**	.616**
9. ด้านความก้าวหน้า	.563**	.448**	.620**	.590**	.765**
รวมด้านแรงจูงใจ	.662**	.643**	.812**	.782**	.891**
รวมด้านความผูกพัน	.792**	.082**	.901**	.880**	.745**

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันในองค์กรกับแรงจูงใจการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา (ต่อ)

ตัวแปร	ด้านการกระตุ้น	ด้านความปรารถนา	ด้านประสิทธิภาพ	ด้านความก้าวหน้า	รวมด้านแรงจูงใจ	รวมด้านความผูกพัน
1. ด้านการยอมรับ						
2. ด้านค่านิยม						
3. ด้านการมีส่วนร่วม						
4. ด้านความจงรักภักดี						
5. ด้านความต้องการ						
6. ด้านการกระตุ้น	1					
7. ด้านความปรารถนา	.681**	1				
8. ด้านประสิทธิภาพ	.620**	.748**	1			
9. ด้านความก้าวหน้า	.803**	.573**	.671**	1		
รวมด้านแรงจูงใจ	.910**	.830**	.826**	.888**	1	
รวมด้านความผูกพัน	.715**	.779**	.799**	.662**	.843**	1

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ความผูกพันต่อองค์กรในภาพรวมกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r=0.843$) เมื่อพิจารณาอันดับของความสัมพันธ์จากมากที่สุดไปน้อยที่สุด 3 ลำดับแรก มีดังนี้ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ โดยภาพรวมกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านการกระตุ้นมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r=0.910$) ความผูกพันในองค์กรโดยภาพรวมกับความผูกพันในองค์กรด้านการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r=0.901$) แรงจูงใจในภาพรวมกับแรงจูงใจด้านความต้องการมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r=0.891$) ตามลำดับ

ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาแรงจูงใจของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ด้านที่ 1 แนวทางการพัฒนาแรงจูงใจของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ ด้านความต้องการ หน่วยงานกำหนดให้บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการจัดทำแผนพัฒนาส่งเสริมความรู้ ทักษะด้านต่างๆ ในการปฏิบัติงาน มีคู่มือแผนพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการเข้าสู่ตำแหน่งงานที่สูงขึ้น และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคล โดยจัดส่งบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการเข้ารับการอบรมหลักสูตรต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ด้านที่ 2 แนวทางการพัฒนาแรงจูงใจของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ ด้านการกระตุ้น หน่วยงานส่งเสริมด้านการปฏิบัติงานโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการปฏิบัติงาน จากบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการของมหาวิทยาลัยในเครือข่ายหรือระหว่างมหาวิทยาลัยเอกชน

ด้านที่ 3 แนวทางการพัฒนาแรงจูงใจของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ ด้านความปรารถนา มหาวิทยาลัยควรพิจารณาสนับสนุนเงินประจำตำแหน่งชำนาญการ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน รวมถึงมีแนวปฏิบัติและนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนการการทำงานที่นำไปสู่ความก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ

ด้านที่ 4 แนวทางการพัฒนาแรงจูงใจของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ ด้านประสิทธิภาพ หน่วยงานส่งเสริมพัฒนาศักยภาพบุคลากรโดยเพิ่มทักษะ ความรู้ความสามารถในการชำนาญการในการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ด้านที่ 5 แนวทางการพัฒนาแรงจูงใจของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ ด้านความก้าวหน้า หน่วยงานสนับสนุนหรือส่งเสริมให้บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ ได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ ประกอบการจัดทำผลงานเพื่อใช้ในการกำหนดตำแหน่งที่สูงกว่าขึ้นอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านประสิทธิภาพ ด้านความปรารถนา อยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้านความต้องการ ด้านการกระตุ้น ด้านความก้าวหน้า อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรปารี อยู่เย็น (2555) ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจและความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของนาริรัตน์ แก้วมณี (2557) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน:กรณีศึกษา บุคลากร เทศบาลตำบลหนองไม้แดง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองไม้แดงในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

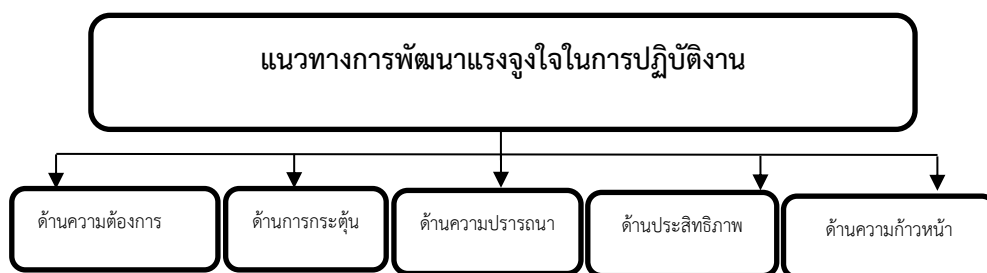
2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามประเภทบุคลากร ประสพการณ์ในการปฏิบัติงาน และสังกัด จำแนกตามประเภทบุคลากร ประสพการณ์ในการปฏิบัติงานและสังกัด พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ประเภทบุคลากร แรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกันไป ปัจจัยส่วนบุคคล ประสพการณ์ในการปฏิบัติงานและสังกัด มีความคิดเห็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของณัฐมน พหลทัฬห (2555) ได้กล่าวไว้ว่าจากงานวิจัย เรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัด เทศบาลตำบองสิง อำเภอเมืองกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร จำแนกตามตำแหน่งไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ โชติกา ระโส (2557) ศึกษางานวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ พบว่า บุคลากรที่มีประสพการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของมลฤดี เย็นสบาย (2557) ศึกษางานวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล ตำบลมะขามเมืองใหม่อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี พบว่าบุคลากรที่มีเพศต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน และบุคคลที่มีอายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประสพการณ์ในการทำงาน ต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันในองค์กรกับแรงจูงใจการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับความสัมพันธ์สูง

4. แนวทางในการพัฒนาแรงจูงใจของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ การสนับสนุนให้บุคลากรสายสนับสนุนเข้ารับการฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างขวัญกำลังใจ การมีส่วนร่วมในองค์กร มีคู่มือและเกณฑ์การวัดประเมินผลการปฏิบัติงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ด้านความต้องการ คือ หน่วยงานมีคู่มือแผนพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น หน่วยงานจัดส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง และหน่วยงานมีคู่มือในการปฏิบัติงานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

ด้านการกระตุ้น คือ หน่วยงานกำหนดเป้าหมายของการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่ง หน่วยงานจัดกิจกรรมส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของงาน และหน่วยงานมีกำกับติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการตามระยะรอบเดือน

ด้านความปรารถนา คือ หน่วยงานเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน หน่วยงานจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ภายในองค์กรโดยให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรม และหน่วยงานยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการที่ได้ตำแหน่งทางวิชาการที่สูงขึ้น

ด้านประสิทธิภาพ คือ หน่วยงานมอบหมายภาระงานตามภาระงานโดยมีการกำกับติดตามและจัดทำรายงานการปฏิบัติงาน หน่วยงานส่งเสริมให้บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ

เข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความชำนาญงานในด้านของงาน และหน่วยงานอำนวยความสะดวกในด้านวัสดุ อุปกรณ์ ในการปฏิบัติงาน

ด้านความก้าวหน้า คือ หน่วยงานมีคู่มือในการประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานตำแหน่ง หน่วยงานมีเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ และหน่วยงานพิจารณามอบหมายงานตามภาระหน้าที่ตามเกณฑ์ที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กำหนดเป้าหมายของการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่ง หน่วยงานจัดกิจกรรมส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของงาน
2. จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ภายในองค์กรโดยให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรม และหน่วยงานยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการที่ได้ตำแหน่งทางวิชาการที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผลการศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงานพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความก้าวหน้า โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านมีโอกาสได้รับการเลื่อนตำแหน่งงานตามความสามารถและความเหมาะสม ดังนั้น หน่วยงานควรมีเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติ เพื่อให้บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมีความเข้าใจในเกณฑ์การเลื่อนขั้นตำแหน่ง
2. หน่วยงานควรส่งเสริมให้บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการได้เข้ารับการพัฒนาอบรม สัมมนา หรือการศึกษาต่อเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาตัวแปรด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ เช่น ด้านสวัสดิการ ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม และนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจที่มีผลต่อความผูกพันในองค์กรระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏด้วยกันที่ใกล้เคียงกัน เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการบริหารจัดการเพื่อให้บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรปรี อยู่เย็น. (2555). แรงจูงใจและความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*, 7(2), 201-215.
- โชติกา ระโส. (2555). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์ (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐมน พหลทัฬห. (2555). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดเทศบาลตำบลดงลิง อำเภอเมืองมกลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขา รัฐศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ด้วย SPSS*. กรุงเทพฯ: วีอินเตอร์พรีนทร์.
- นนทวัฒน์ อิทธิจามร. (2555). แรงจูงใจ : บทเรียนสำคัญที่สุด ของความสำเร็จระดับ ตำนาน. กรุงเทพฯ: Book Maker.
- นาริรัตน์ แก้วมณี. (2557). แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน : กรณีศึกษา บุคลากรเทศบาลตำบล หนองไม้แดง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มฤดี เย็นสบาย. (2557). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลมะขาม เมืองใหม่ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการของ คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2562). *นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563 – 2570 และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- เสริน ปุณณะหิตานนท์. (2560). แรงจูงใจ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the intimal structure of tests. *Psychometrical*, 16(3). 297-334.

Likert, R., & Likert, J. (1976). *New way of managing conflict*. New York: McGraw – Hill.

Petri, H. & Govern, J. M. (2012). *Motivation: Theory Research and Application* (6th Edition). USA: Wadsworth Publishing Company.

การบริหารจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี*

ADMINISTRATION OF THE MONK'S WELFARE EDUCATION
IN CHALOEM PHRAKIAT DISTRICT, SARABURI PROVINCE

พระครูใบฎีกาสมยศ ปสนโน

Phrakhrubaidika Somyot Pasanno

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 6301204220@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ 2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 8 รูป และสำรวจเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่น 0.962 กับกลุ่มตัวอย่าง 368 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1 และโรงเรียนเทพศิรินทร์ พุแค ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้ปกครองมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$, S.D.=0.642) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดสองด้าน 2. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองที่มีเพศ มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ส่วนผู้ปกครองที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็น โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐาน 3. ปัญหาอุปสรรคที่มี พบว่า ในโรงเรียนการกุศลปัจจุบัน การบริหารงบประมาณและการบริหารสินทรัพย์ยังขาดความเชื่อมโยงในการวางแผน ชุมชนไม่ได้มีบทบาทในการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่ จำนวนนักเรียนไม่เพียงพอทำให้เณรไม่สามารถเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปได้ พระสังฆาธิการไม่ให้ความสนใจ เพราะเห็นว่าเป็นภาระที่ผูกพัน และระบบการสงเคราะห์ยากจนขาดที่พึ่งของคณะสงฆ์ไม่เป็นระบบ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; พระสังฆาธิการ; ศึกษาสงเคราะห์; แลกทุนการศึกษา

Abstract

The research investigates local opinions on welfare education management for monks in Chaloem Phrakiat District, Saraburi Province. It uses an integrated methodology, combining qualitative interviews with 8 key informants and a questionnaire survey administered to 368 parents of students in schools under the Office of Saraburi Primary Educational Service Area 1 and Debsirin Pukhae School. Statistical techniques, including T-tests and ANOVA, were employed to analyze the data. Parents expressed positive views on welfare education management, particularly regarding educational assistance and administrative resources. The study found no significant differences in opinions based on students' education levels but did find differences based on parents' ages. Challenges to welfare education management were identified, such as budget management lacking linkage with planning, limited community involvement, disinterest from Phra Sanghathikan, and issues with the participation of abbot-level monks in funding frameworks and evaluating scholarships.

Based on the findings, the research recommends actions: 1. Implement a performance-oriented budget management system for charity schools, involve parents in tracking students' progress, and include the abbot or moral teacher in the school committee. Plan meetings with the Office of the Basic Education Commission (OBEC) to enable novices to study with other students. 2. The Sangha Administrator should prioritize assisting students in need and establish a stable welfare system for underprivileged children. Systematically train teachers to accept help and enhance coordination among stakeholders working with the Sangha. 3. Encourage all stakeholders to collaborate in setting up funding frameworks. Develop a clear action plan for welfare education and conduct evaluations of scholarship recipients to monitor their progress.

Keywords: Management; Patriarch; Housing Education; Distribute Scholarships

บทนำ

การศึกษาสงเคราะห์คือการให้การสงเคราะห์ในด้านการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนอนึ่งมหาเถรสมาคม (พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปญโญ, 2551) โดยเน้นความสำคัญของการศึกษาสงเคราะห์ผ่านการตั้งทุนสงเคราะห์แก่นักเรียนและนักศึกษา และกำหนดข้อบัญญัติในการตั้งทุนให้เป็นไปตามกุศลเจตนาของวัดที่มีกำลังและสามารถจัดทำได้ (พระพงษ์เล็ก ธมฺมทินโน และคณะ, 2564) การบังคับในการให้สงเคราะห์ห้ามให้นำเงินการกุศลหรือเงินผลประโยชน์ของวัดมาใช้ในการตั้งทุนสงเคราะห์ และห้ามให้วัดกู้ยืมเงินมาใช้ในการตั้งทุนสงเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นการตั้งทุนชั่วคราวหรือถาวร นอกจากนี้ ถ้าไม่มีครูฝ่ายฆราวาสเพียงพอในการสงเคราะห์ให้คนหรือประชาชนได้รับการศึกษา สามารถอาศัยศาลาหรือเสนาสนะของวัดเป็นโรงเรียนพระสงฆ์เพื่อให้บุตรหลานของประชาชนในท้องถิ่นนั้นสามารถเรียนรู้ได้ รัฐบาลยังเผยแพร่สงฆ์ให้ช่วยรับภาระจัดโรงเรียนและเป็นครูสอนเพื่อส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของวัดและพระสงฆ์ นั้นเป็นเรื่องที่ได้เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ในกรุงรัตนโกสินทร์ (วุฒิชัย มลศิลป์, 2516)

การศึกษาสงเคราะห์หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นโรงเรียนการกุศลในวัด หรือโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์เด็กยากจนหรือศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด (พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปญโญ, 2551) ความสำคัญของการปลูกจิตสำนึกที่ดีแก่เยาวชนได้สนับสนุนให้มีการอบรมและสอนธรรมแก่เยาวชน ทั้งในวัดและนอกวัด (พระบัณฑิต ญาณธโร, 2551) การจัดการศึกษาเองก็ดีการช่วยเหลือทางด้านการศึกษา การจัดตั้งกองทุนที่ดี การช่วยพัฒนาการสถานศึกษาที่ดี การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาก็ดี การช่วยเหลือเฉพาะบุคคลที่กำลังศึกษาอยู่ก็ดี เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์โดย (พระชนดล นาคสุวณโณ, 2551)

การศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ยังเป็นการศึกษาสงเคราะห์กับเด็กเยาวชน คือการส่งเสริมให้มีกรสอบธรรมศึกษา การแจกทุนการศึกษา มีคุณธรรมและจริยธรรม แต่ยังมีการส่งเสริมที่ยังไม่ครอบคลุมทั้งอำเภอ เพราะในด้านศักยภาพ และปัจจัยด้านทุนทรัพย์เป็นส่วนสำคัญในการดำเนินการ จึงทำให้การศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอยังไม่โดดเด่น เพื่อเป็นข้อมูลในการนำมาใช้ในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพต่อการศึกษา สงเคราะห์ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ซึ่งจะส่งผลให้การศึกษาสงเคราะห์ในด้านเงินทุนแจกทุนแก่เยาวชน และพุทธศาสนิกชนในบวรพระพุทธศาสนาเป็นหลักของการสงเคราะห์ของการอยู่ร่วมกัน ระหว่างวัดบ้านโรงเรียน

และชุมชน ให้เกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ต่อไป (พระครูสุนทรสารวาที (ทองดี ญาณसारโ), 2565)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการด้านศึกษา สงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการด้านศึกษา สงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอที่มีต่อการบริหารจัดการด้านศึกษา สงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาโดยวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ซึ่งรวมการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ซึ่งนำเสนอเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาบริบท (Content Analysis Technique) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลในงานวิจัยนี้ได้เก็บรวบรวมจากการสอบถามผู้ปกครองโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 1 และผู้ปกครองโรงเรียนเทพศิรินทร์ พุแค อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งมีจำนวน 368 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีความเชื่อมั่นทางสถิติเท่ากับ 0.962

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในงานวิจัยนี้ใช้เทคนิคสถิติเชิงพรรณนาเพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage: %) ของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ในการอธิบายระดับการบริหารจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอ และใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ในการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม และใช้วิธีการวิเคราะห์

ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance: ANOVA) ในกรณีที่ตัวแปรที่มีสามกลุ่มขึ้นไป หากพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ (Multiple Comparison) โดยใช้วิธีการ LSD (Least Significant Difference: LSD)

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 66.5 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 ตามลำดับ มีอายุ 30-50 ปี จำนวน 266 คน คิดเป็นร้อยละ 72.5 รองลงมาคืออายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 14.7 และที่น้อยที่สุดคืออายุ 20-35 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 12.8 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 68.4 รองลงมาระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 26.7 และที่น้อยที่สุดระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9 ตามลำดับ

1. ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.642) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ และด้านทรัพยากรในการบริหาร ตามลำดับ

2. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า นักเรียนที่มีเพศ มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนผู้ปกครองนักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรีมีดังนี้ 1) การบริหารงบประมาณของโรงเรียนการกุศลขาดความเชื่อมโยงในการวางแผนงบประมาณและประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ ทำให้ไม่มีโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทในการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่ และส่งผลให้ไม่สามารถรับนักเรียนได้เต็มที่ โดยเฉพาะernerที่ไม่สามารถเข้าร่วมกับนักเรียนทั่วไปได้ 2) พระสังฆาธิการไม่ค่อยให้ความสนใจในการสงเคราะห์เด็กนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือมากนัก และระบบการสงเคราะห์เด็กยากจนยังไม่เป็นระบบ ทำให้ไม่มีการช่วยเหลือกันและกันในคณะสงฆ์ 3) พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสทำงานตามคำสั่งและ

ไม่มีส่วนร่วมในการวางกรอบการตั้งทุน เพิ่มทุน แจกทุนการศึกษา ทำให้ขาดการติดตามผล การเรียนและการประเมินผลการให้ทุน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ นำมาอภิปรายผล โดยจำแนกตามรายด้านของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การบริหารจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.642 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ) (2557) ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 พบว่า องค์กรปกครอง คณะสงฆ์ภาค 2 ควรมีอำนาจและหน้าที่ที่สำคัญเพื่อประสานบุคลากรการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในระดับภาคและจังหวัด และให้การสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ และ ความสะดวกสบาย พร้อมเป็นที่ปรึกษาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการพัฒนา บุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไปในอนาคต

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อทรัพยากรในการบริหารจากการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อทรัพยากรในการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกามานะ สุขเมธโส (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการด้าน การศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการจังหวัด เพชรบุรี พบว่า การบริหารจัดการโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสถานที่ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่เหลืออีก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านค่าใช้จ่าย ด้านการพัฒนาการศึกษา ด้าน การบริหารการศึกษา และด้าน อื่น ๆ อยู่ในระดับมาก

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการ บริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ จากการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อ การบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัย ของพระครูปลัดอาทิตย์ อุตถเวที (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวคิดและวิธีการ ปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต) : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในเขต ปกครองภาค 2 พบว่า หัวใจหลักของการปกครองคณะสงฆ์ ก็คืองาน ด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณ สงเคราะห์ให้ดำเนิน ไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ มติพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชหรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์ของ พระสังฆาธิการในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี มีดังนี้

ด้านโรงเรียนการกุศลของวัดควรปรับปรุงระบบการบริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ ใช้ระบบมุ่งเน้นผลงานแบบภาครัฐ และเปิดการประชุมผู้ปกครองเพื่อรับทราบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เลือกสื่อการเรียนที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และเพิ่มจำนวนโรงเรียนการกุศลของวัดโดยมีเจ้าอาวาสหรือครูพระสอนศีลธรรมเป็นกรรมการสถานศึกษา และมีการประชุมวางแผนร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการ เขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดสระบุรี

ด้านโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจน ควรมีครูที่รับต่อการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ และมีการสนทศพระสังฆาธิการเกี่ยวกับระบบการสงเคราะห์และการดูแลเด็กนักเรียน เพื่อ

ปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเป็นการแบ่งเบาภาระของพระสงฆ์ด้วย

ด้านการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษา ต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางกรอบการเพิ่มและตั้งทุนร่วมกันเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดหาทุนการศึกษาสงเคราะห์ มีการติดตามผลการเรียนของนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษาและประเมินผลการให้ทุนอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมและควบคุมการจัดตั้งและเพิ่มทุนเป็นระยะ ๆ และมีการสรุปงบประมาณรายจ่ายทุกครั้ง มีการจัดทำบัญชีเพื่อติดตามผลประเมินผลของผู้ที่รับทุนเพื่อติดตามการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านโรงเรียนการกุศลของวัดควรปรับปรุงระบบการบริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ โดยนำระบบการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของภาครัฐมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับโรงเรียนการกุศล เพื่อเกิดประสิทธิภาพในการบริหารงบประมาณสูงสุดและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

2. ด้านโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนควรมีครูรับต่อการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ และเสนอพระสังฆาธิการเกี่ยวกับระบบการสงเคราะห์เด็กนักเรียนเพื่อปรับปรุงและส่งเสริมชีวิตที่ดีขึ้น

3. ด้านการตั้งทุนเพิ่มทุนแจกทุนการศึกษาควรมีการประชุมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางกรอบการเพิ่มและตั้งทุนร่วมกันเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดหาทุนการศึกษาสงเคราะห์ และมีการติดตามผลการเรียนของนักเรียนผู้ได้รับทุนการศึกษา มีการประเมินผลการให้ทุนแก่นักเรียนและนักศึกษา มีการส่งเสริมและควบคุมการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนเป็นระยะ ๆ หลังจากการมอบทุนการศึกษาแล้วมีการสรุปงบประมาณรายจ่ายทุกครั้ง มีการจัดทำบัญชีเพื่อติดตามผลประเมินผลของผู้ที่รับทุนเพื่อติดตามการทำงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ในด้านโรงเรียนการกุศลของวัด ควรมีเจ้าอาวาสหรือครูพระสอนศีลธรรมที่เป็นกรรมการสถานศึกษา เพื่อร่วมงานกับโรงเรียน และให้โอกาสให้ผู้ปกครองเข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียน และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาต่อไป ยังควรเลือกสื่อการเรียนการสอนหรือเนื้อหาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เด็กนักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. ในด้านโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจน ควรให้ความสำคัญในการสงเคราะห์เด็กนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ เพราะเป็นกิจกรรมที่สำคัญและสามารถช่วยเหลือชีวิตของเด็กนักเรียนได้ ควรจัดระบบการสงเคราะห์ให้เป็นระบบที่ชัดเจนและมีความมั่นคง คณะสงฆ์ควรร่วมกันจัดทำแผนการสงเคราะห์เด็กนักเรียนและกำหนดวิธีการจัดหาทุนให้เหมาะสม นอกจากนี้ยังควรจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มความตระหนักให้กับประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญของการสงเคราะห์เด็กยากจน

3. ในด้านการตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนการศึกษา ควรจัดทำแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนเกี่ยวกับงานด้านศึกษาสงเคราะห์เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดหาทุนการศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการติดตามผลการเรียนของนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษา และประเมินผล การให้ทุนแก่นักเรียนและนักศึกษาอย่างเป็นระบบ ยังควรส่งเสริมและควบคุมการจัดตั้งทุน และเพิ่มทุนเป็นระยะ ๆ หลังจากมอบทุนการศึกษาแล้ว

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนการบริหารจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ไปเป็นการบริหารจัดการของคณะสงฆ์ในด้านอื่น ๆ เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการของพระสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสืบทอดพระพุทธศาสนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนจากการบริหารจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ไปเป็นการศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ในปัจจุบันที่มีประสิทธิภาพค่อนข้างน้อยเพียงใด

3. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนจากการศึกษาควรศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหารของผู้บริหารกองทุนต่าง ๆ และการบริหารจัดการอย่างไร เพื่อหาทางออกและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- พระครูปลัดอาทิตย อดตเวที. (2547). *การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสมภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต) ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค 2* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์พศวิร ธีรปณฺโญ. (2551). *บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุนทรสารวาที (ทองดี ญาณสาโร). (2565). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสังฆาธิการ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 5(1), 113-125.*
- พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินฺโธ). (2557). *รูปแบบการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาค 2* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกามานะ สุขเมธโส. (2556). *การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพงษ์เล็ก ธมฺมทินโน และคณะ. (2564). *แนวทางการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดบึงกาฬ. วารสารธาตุพนมปริทรรศน์, 2(2), 1-10.*
- วุฒิชัย มลศิลป์. (2516). *การปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ 5*. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- พระบัณฑิต ญาณธีโร. (2551). *ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชนดล นาคสุวณฺโณ. (2551). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์พศวีร อธิปญโญ. (2551). บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประสิทธิผลในการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของสำนักเรียน
วัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร*

THE EFFICIENCY IN EDUCATIONAL MANAGEMENT OF BUDDHIST
SCRIPTURE MOLILOKKAYARAM TEMPLE SCHOOL BANGKOKYAI BANGKOK

พระมหาธฤติ เปี่ยมประเสริฐ, ศรัณย์ ฐิตารีย์

Phramaha Tharueti Priamprasert, Saran Thitaree

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Bansomdejchaopraya Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: kong14578@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับปัจจัยการบริหารและระดับประสิทธิผลในการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม และ 2. ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการวางแผน การจัดการ การนำ และการประเมินผล ต่อประสิทธิผลในการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม ประชากร ได้แก่ พระภิกษุสามเณรในสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 494 รูป และได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 221 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับปัจจัยการบริหาร โดยภาพรวม มีความเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการนำ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการวางแผน และด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และระดับประสิทธิผลในการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีประสิทธิผลในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบรรยากาศองค์การ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ความพึงพอใจ และด้านการติดต่อสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2. ปัจจัยด้านการวางแผน การจัดการ การนำ และการประเมินผล มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลในการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม

*Received April 7, 2023; Revised April 20, 2023; Accepted April 26, 2023

ของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การบริหาร; พระปริยัติธรรม; สำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม

Abstract

Objectives of this research articles were 1. To study the level of factors of educational management and efficiency of Phra Pariyattidhamma studies management of Molilokkayaram Monastery educational Institute, Bangkokyai District, Bangkok Metropolis, and 2. To study the relationship between factors regarding planning, organizational managing, leading, and assessing, and efficiency of Phra Pariyattidhamma educational management of Molilokkayaram Monastery Educational Institute, Bangkokyai District, Bangkok Metropolis. The Population were 494 monks and novice at Molilokkayaram Educational Institute, and samples size was 221 monks. Data were collected using 5-point rating scale questionnaire and were statistically analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation and multiple regression.

The results revealed the followings: 1. The factors of educational management were generally found at the high level. After item analysis, the item with the highest mean was leading followed by planning. The item with the lowest mean was assessing. The efficiency of Phra Pariyattidhamma educational management of Molilokkayaram Education Institute, Bangkokyai District, Bangkok Metropolis was generally found at the high level. After item analysis, the item with the highest mean was organizational environment followed by satisfaction. The aspect with the lowest mean was communication. 2. Planning, organizational managing, leading, and assessing were related to the efficiency of Phra Pariyattidhamma educational management of Molilokkayaram Educational Institute, Bangkokyai District, Bangkok Metropolis at significance level 0.05, which was consistent with the research hypothesis.

Keywords: Efficiency; Management; Phra Pariyattidhamma; Molilokkayaram Educational Institute

บทนำ

การบริหารการเรียนการสอน ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละสังคมหรือแต่ละระดับของการจัดการศึกษา ทั้งการพัฒนาในรูปแบบของการบริหารในปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งสังคมข้อมูลสารสนเทศ (information age) หรือที่เรียกว่า โลกาภิวัตน์ (globalization) ได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบกระบวนการบริหารการศึกษาเป็นอย่างมาก จึงทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องรีบแก้ไขและพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบหรือกระบวนการบริหารด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และข้อมูลข่าวสารที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องซึ่งเป็นเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกล่าวคือ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีความสำคัญต่อบริบทของสังคมโลก ดังนั้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทุก ๆ ฝ่าย โดยเฉพาะผู้บริหาร นักการศึกษา ครูอาจารย์รวมทั้งตัวผู้เรียนเองจะต้องมีทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในบทบาทหน้าที่ซึ่งคงจะต้องปรับเปลี่ยนไปให้ก้าวทันกับสภาพการณ์ทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลในภาพรวมต่อการจัดการศึกษาและการเรียนการสอนในอนาคต (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2560)

การศึกษาสงฆ์ หรือ การศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ไทย คือ การศึกษาหลักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรที่คณะสงฆ์โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมกำหนด แบ่งเป็น 3 แผนก คือ แผนกบาลี แผนกธรรม และแผนกสามัญศึกษา โดยการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีและแผนกธรรม เป็นการศึกษาที่อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ ถือเป็นการศึกษาดั้งเดิมของคณะสงฆ์ที่มีมาตั้งแต่โบราณกาลควบคู่กับการศึกษาของชาติไทย มีวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาเพื่อให้พระภิกษุ สามเณร ได้ศึกษาเรียนรู้หลักพระธรรมวินัยตามพระไตรปิฎก สำหรับเป็นข้อวัตรปฏิบัติตนและอบรมสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้รู้ตามและปฏิบัติ จึงนับว่าเป็นการจัดการศึกษาเพื่อสร้างศาสนทายาทสืบต่อพระพุทธศาสนา ส่วนการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการจัดการศึกษาแผนกหนึ่งของคณะสงฆ์ ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนซึ่งเป็นพระภิกษุ สามเณร ได้รับการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับวิชาการสามัญ กล่าวคือเป็นการจัดการศึกษาแบบบูรณาการระหว่างการศึกษาของคณะสงฆ์ (แผนกบาลีและแผนกธรรม) กับการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสร้างโอกาสให้กับเยาวชนที่ขาดโอกาสที่จะศึกษาในระบบปกติ แล้วเข้ามาบวชในบวรพุทธศาสนา มีโอกาสได้ศึกษาเอก เช่นกับเยาวชนไทยทั่วไป การศึกษาสงฆ์ จึงเป็นการจัดการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเจริญมั่นคงของสถาบันพระพุทธศาสนา เนื่องจากการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา

ศาสนบุคคลให้เป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพ ซึ่งเมื่อพระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคง ก็จะส่งผลโดยตรงต่อความเจริญมั่นคงของทั้งสถาบันชาติและพระมหากษัตริย์

แนวคิดการบริหารงานของนักทฤษฎีที่มีชื่อเสียงในประเทศตะวันตก เช่น อุทัย เลาหิเชียร์ (2549) ถือได้ว่าเป็นแนวคิดยุคต้น ๆ ด้านการบริหารงาน เป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางในยุโรป ซึ่งต่อมานักทฤษฎีชาวอเมริกันและชาวอังกฤษตามลำดับ ได้นำไปดัดแปลงและเพิ่มเติมเป็น 7 ประการ ประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดการ การจัดการบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ ซึ่งเรียกสั้น ๆ ว่า POSDCORB จะเห็นได้ว่า มีการนำเอาหลักการบริหาร 5 ประการของอุทัย เลาหิเชียร์ (2549) มาขยายเป็น 7 โดยเพิ่มการจัดการบุคคลและการรายงานของสมคิด บางโม (2562) ก็ได้กำหนดขั้นตอนการบริหารไว้ 5 ขั้นตอน คือ POSDC ประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดการ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ และการประสานงาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการบริหารเชิงพุทธที่พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549) ได้อธิบายถึงหน้าที่ของผู้บริหารเชิงพุทธไว้ 5 ประการ ตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC คือ การวางแผน การจัดการ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ และการประสานงาน อีกทั้งสมคิด บางโม (2562) ได้เห็นพ้องต้องกันกับหลักการบริหารของเขาเอง โดยจำแนกหน้าที่ของผู้บริหารไว้ 7 ขั้นตอน คือ POSDCIR ใน 5 ขั้นตอนแรก และได้เพิ่มเข้าไปอีก 2 ขั้นตอน คือ การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ และการเป็นตัวแทนขององค์การ หลักการบริหารนี้นิยมไปใช้ในแวดวงของธุรกิจเป็นอย่างมาก

สำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เป็นสำนักเรียนที่มีพระภิกษุสามเณรเข้ามาศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีเป็นจำนวน โดยในปัจจุบันมีพระภิกษุสามเณรที่กำลังศึกษาอยู่จำนวน 494 รูป (สำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม, 2565) ซึ่งถือว่ามีความมากเมื่อเทียบกับพื้นที่ภายในสำนักเรียนเพียง 12 ไร่ 3 งาน จึงทำให้การบริหารการเรียนการสอนอาจเกิดปัญหาได้ในหลาย ๆ ด้าน เช่น การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การจัดสถานที่เรียนและที่พักอาศัย ถึงกระนั้นเจ้าอาวาส/เจ้าสำนักเรียน ก็สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เป็นแนวทางในด้านการบริหารการเรียนการสอนของคณะสงฆ์ไทย และเพื่อนำผลจากการศึกษามาบูรณาการปรับใช้และพัฒนาสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม ให้สามารถบริหารการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหารและระดับประสิทธิผลในการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการวางแผน การจัดการ การนำ และการประเมินผล ต่อประสิทธิผลในการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ พระภิกษุสามเณรที่ศึกษาอยู่ในสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร มีจำนวนทั้งหมด 494 รูป (สำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดพระภิกษุสามเณรที่กำลังศึกษาอยู่ในสำนักเรียนวัดโมลีโลกยารามทั้งหมด เป็นจำนวนวิเคราะห์และเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นเป้าหมาย โดยใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) ได้จำนวน 221 รูป และวิธีการสุ่มตัวอย่างในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากร ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) ปัจจัยการบริหาร 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดการ การนำ และการประเมินผล 3) ประสิทธิภาพในการบริหาร 3 ด้าน คือ ความพึงพอใจ บรรยากาศองค์การ และการติดต่อสื่อสาร โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง มาก ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง น้อย ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง น้อยที่สุด จากนั้น นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแนวคิด สำนวน ภาษา และการใช้ข้อความที่เป็นการวัดประสิทธิผลในการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร โดยแบบสอบถาม ได้ค่าความเที่ยงตรง (index of

congruence หรือ IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขแล้วมาจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่จะทำการศึกษาคือ สำนักเรียนวัดเบญจมบพิตร แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 ชุด และนำไปหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากพระภิกษุสามเณรในสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 221 รูป ระยะเวลาการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้เวลาเก็บข้อมูลตั้งแต่ 7 กันยายน ถึง 30 กันยายน พ.ศ. 2565 เป็นเวลา 24 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อได้ค่าสถิติที่ถูกต้อง สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ สถิติที่ใช้ประกอบด้วยค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple linear regression)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับปัจจัยการบริหารการเรียนการสอนของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัจจัยการบริหารการเรียนการสอนของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

ลำดับ	ปัจจัยการบริหาร	$\bar{X}$	(S.D.)	ระดับ
1.	การวางแผน	4.26	.75	มาก
2.	การจัดองค์การ	4.17	.82	มาก
3.	การนำ	4.50	.70	มาก
4.	การประเมินผล	4.10	.87	มาก
รวมเฉลี่ย		4.26	.80	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยในการบริหารการเรียนการสอนของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยในการบริหารการเรียนการสอนของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการนำ เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 รองลงมา คือ ด้านการ

วางแผน เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประเมินผล เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประสิทธิภาพในการบริหารการเรียนการสอนของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

ลำดับ	ประสิทธิภาพในการบริหารการเรียนการสอน	$\bar{X}$	(S.D.)	ระดับ
1.	ความพึงพอใจ	4.18	.80	มาก
2.	บรรยากาศองค์การ	4.20	.83	มาก
3.	การติดต่อสื่อสาร	4.10	.88	มาก
รวมเฉลี่ย		4.16	.84	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารการเรียนการสอนของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบรรยากาศองค์การ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 รองลงมา คือ ด้านความพึงพอใจ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการวางแผน การจัดการองค์การ การนำ และการประเมินผล ต่อประสิทธิภาพในการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

เขียนเป็นสมการเชิงเส้น (linearity) ดังนี้

$$\hat{Y} = b_0 + b_1X_1 + b_2X_2 + b_3X_3 + b_4X_4 + e \dots \dots \dots (1)$$

$\hat{Y}$ = ประสิทธิภาพในการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของ

สำนัก

เรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

X_1 = การวางแผน

X_2 = การจัดการองค์การ

X_3 = การนำ

X_4 = การประเมินผล

e = ค่าความคลาดเคลื่อน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของประสิทธิผลในการบริหารการเรียนการสอน
ปรียัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (<i>b</i>)	t	Sig t
การจัดองค์การ (<i>X</i> ₂)	1.639	9.507	.000
การวางแผน (<i>X</i> ₁)	.959	4.394	.000
การนำ (<i>X</i> ₃)	.547	3.332	.001
การประเมินผล (<i>X</i> ₄)	.377	2.306	.022
ค่าคงที่ (constant)	8.180	2.841	.005

$R = .841$, $R^2 = .708$, $SEE = 4.905$, $F = 130.697$, Significant of $F = .000$

สามารถเขียนสมการเชิงเส้นได้ดังนี้

$$\hat{y} = b_0 + b_1X_2 + b_2X_1 + b_3X_3 + b_4X_4 \dots \dots \dots (2)$$

หรือ ประสิทธิผลในการบริหารการเรียนการสอนปรียัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ($\hat{y}$)

$$= 8.180 + 1.639_{\text{การจัดองค์การ}} + .959_{\text{การวางแผน}} + .547_{\text{การนำ}} + .377_{\text{การประเมินผล}}$$

จากตารางที่ 1 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว มีผลเชิงบวกต่อตัวแปรตามเรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์ของการถดถอยจากมากไปหาน้อย คือ การจัดองค์การ การวางแผน การนำ และการประเมินผล อนึ่ง ตัวแปรทั้ง 4 ดังกล่าว สามารถอธิบายประสิทธิผลในการบริหารการเรียนการสอนปรียัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ได้ถึงร้อยละ 70.80 นั่นก็หมายความว่า ยังมีปัจจัยด้านอื่นอีกที่ยังไม่ได้นำมาพิจารณาอีกร้อยละ 29.20 ที่มีผลต่อประสิทธิผลในการบริหารการเรียนการสอนปรียัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (stepwise) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และ 0.05 มีค่าผิดพลาดของการคาดประมาณด้วยสมการ (standard error of the estimate) เกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารการเรียนการสอนปรียัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เท่ากับ 4.905

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงประสิทธิผลในการบริหารการเรียนการสอนพระปรียัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจนำมาอภิปรายดังนี้

1. การบริหารการเรียนการสอนของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม โดยภาพรวม เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่

ในระดับมากแสดงว่า ปัจจัยด้านการวางแผน การจัดการ การนำ และการประเมินผล เป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้การบริหารการเรียนการสอนของสำนักเรียนดำเนินการไปได้อย่างเป็นระบบ โดยนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานิกุล ฐานุตโร (2561) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหาร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับขวัญเรือน เกื้อนแก้ว (2559) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลทับใต้ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการบริหาร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการนำองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการวางแผน ด้านการจัดการ และด้านการควบคุม อยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิภาพในการบริหารการเรียนการสอนของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม โดยภาพรวม มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความพึงพอใจ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ด้านบรรยากาศองค์การ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร มุ่งชัยภูมิ (2558) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง บรรยากาศองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลวิจัยพบว่า บรรยากาศองค์การ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก และด้านการติดต่อสื่อสาร มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสำรวย พยอมใหม่ (2565) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การติดต่อสื่อสารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ผลวิจัยพบว่า การติดต่อสื่อสาร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผู้ส่งสาร ด้านสาร และด้านช่องทางติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านผู้รับสาร อยู่ในระดับปานกลาง

3. ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการวางแผน การจัดการ การนำ และการประเมินผล มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ผลวิจัยพบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปร คือ การจัดการ การวางแผน การนำ และการประเมินผล มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ตามลำดับ และตัวแปรทั้ง 4 ตัวสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของประสิทธิภาพในการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ได้ถึงร้อยละ

70.80 และแสดงให้เห็นว่า ยังมีปัจจัยการบริหารด้านอื่นที่มีผลต่อประสิทธิผลในการเรียนการสอนอีก เช่น งานวิจัยของพระมหานิกธ ฐานุตตโร (2561) เรื่อง ประสิทธิภาพการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ในประเด็นที่ว่า ปัจจัยการบริหารด้านการวางแผน การจัดองค์การ การจัดคน การอำนวยความสะดวก และการประสานงาน มีความสัมพันธ์กันกับประสิทธิผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 อยู่ในระดับสูงมาก และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่า มีค่า 0.900 นอกจากนี้จตุรภัทร ประทุม (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ได้นำปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารงานวิชาการ และการจูงใจ มาใช้ในการศึกษาวิจัย ผลวิจัยพบว่า ปัจจัยทั้ง 3 มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในทางบวก และสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้ถึงร้อยละ 68.00

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 การสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม สามารถอธิบายได้ดังนี้

ประสิทธิภาพในการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 ด้าน คือ ความพึงพอใจ บรรยากาศองค์การ และการติดต่อสื่อสาร

ประสิทธิภาพทั้ง 3 ด้าน จะเป็นตัวชี้วัดให้เห็นว่า ทางสำนักเรียนมีการบริหารที่เป็นไปอย่างเป็นระบบ ตรงวัตถุประสงค์ขององค์การมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากกระบวนการบริหาร (POLE) ทั้ง 4 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) การวางแผน โดยการที่สำนักเรียนได้กำหนดหรือจัดรูปแบบการบริหารการเรียนการสอนของพระภิกษุสามเณรไว้อย่างมีแบบแผนและชัดเจน มีการกำหนดระยะเวลาการเรียนและการสอนให้สอดคล้องกับบริบทกาลเวลา มีการทบทวนและปรับปรุงแผนการบริหารการเรียนการสอนอยู่เสมอ 2) การจัดองค์การ โดยการที่สำนักเรียนมีจัดการในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านบุคลากร สถานที่ และเวลาที่สอดคล้องกับระเบียบของสำนักเรียน เพื่อที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด 3) การนำ เจ้าสำนักเรียนมีภาวะผู้นำในการบริหารการเรียนการสอน สามารถจะโน้มน้าวพระภิกษุสามเณรให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการจูงใจให้พระภิกษุสามเณรผู้เรียนเกิดความรักความพยายามในการเรียน เช่น การให้รางวัลแก่นักเรียนผู้มีความประพฤติดี มีการแนะนำและคอยช่วยเหลือในคราวเกิดปัญหาได้อย่างดี 4) การประเมินผล โดยการที่สำนักเรียนมีการตรวจสอบและการควบคุมการเรียนการสอนของพระภิกษุสามเณรในสำนักเรียนให้เป็นไปตามระเบียบที่ได้กำหนดไว้ในแผน กล่าวคือ การจัดสอบวัดผลประจำเดือน และการประชุมในแต่ละชั้นประโยคทุกเดือน มีการดำเนินงานปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมแก่สถานการณ์นั้น ๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการจัดครูผู้สอนและผู้เรียนเรียนที่สมดุลกัน กล่าวคือ ครูหนึ่งท่านควรสอนนักเรียนจำนวนไม่มากเกินไป
2. ควรติดตามและตรวจสอบผลการเรียนและพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดกิจกรรมให้ครูผู้สอนและผู้เรียนเรียน เพื่อให้ครูสามารถดูแลนักเรียนได้ทั่วถึง อีกทั้งยังเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียนได้ด้วย

2. จักให้มีการตรวจสอบผลการเรียนและพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจในการศึกษาของผู้เรียน และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งถัดไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบกับประสิทธิผลในการบริหารการเรียนการสอนของพระปริยัติธรรมของสำนักเรียนอื่น เพื่อนำผลวิจัยมาปรับปรุงการบริหารการเรียนการสอนของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยารามให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2. ควรศึกษาปัจจัยการบริหารด้านการบังคับบัญชา การจัดการคน การอำนวยความสะดวก และการประสานงาน หรือปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และแรงจูงใจ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหาร เพื่อดูปัจจัยเหล่านั้นว่ามีอิทธิพลต่อประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญเรือน เกื่อนแถว. (2559). *ประสิทธิผลในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลทับใต้ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- จตุรภัทร ประทุม. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 6) กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานิกุล ฐานุตฺโตโร (ศรีราช). (2561). *ประสิทธิผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15* (วิทยานิพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมคิด บางโม. (2562). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม. (2565). *วันฉลองเปรียญธรรม ปีที่ 24*. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- สำรวย พยอมใหม่. (2565). การติดต่อสื่อสารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 9(7), 319-336.

- สุภาพร มุ่งชัยภูมิ. (2558). *บรรยายภาคองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2560). *ครูกับการศึกษายุคโลกาภิวัตน์*. สืบค้น 5 เมษายน 2565, จาก <https://sites.google.com/site/nilobonnoeyps>
- อุทัย เลาหิเชียร. (2549). *รัฐประศาสนศาสตร์ : ลักษณะวิชาและมิติต่าง ๆ* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd Ed). New York: Harper and Row.

แนวทางการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครูตาม
ตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัยจังหวัดสุพรรณบุรี*

INTERNAL SUPERVISION DEVELOPMENT MODEL ACCORDING THE 21ST
CENTURY FOCUS ON FOREIGN LANGUAGE LEARNING INDICATORS FOR
TEACHERS OF KANNASOOTSUKSALAI SCHOOL, SUPHANBURI PROVINCE

วรรณพัชร ชื่อตรง

Wannapat Suetrong

โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย

Kannasootsuksalai school

Corresponding Author E-mail: wannapat@kannasoot.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศ 2. เพื่อสร้างและหาคุณภาพของแนวทางการนิเทศ และ 3. เพื่อศึกษาผลการใช้แนวทางการนิเทศ กลุ่มประชากร คือ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จำนวน 23 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ $\bar{X}$ และ S.D.

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของครูเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนทักษะภาษาอังกฤษ ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ครูมีการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการวางแผนการนิเทศ ความต้องการใช้หลักการนิเทศภายในโดยการสร้างความมีมนุษยสัมพันธ์เพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูผู้สอนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด แนวทางการนิเทศมี 6 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การเตรียมความพร้อม ด้านที่ 2 การกำหนดเป้าหมาย ด้านที่ 3 การวางแผน ด้านที่ 4 การดำเนินการ ด้านที่ 5 การประเมินผล และด้านที่ 6 การรายงานผล ผลที่เกิดขึ้นกับครู นักเรียนและผลความพึงพอใจต่อแนวทางการนิเทศ คือ ครูมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการนิเทศเพิ่มขึ้น สามารถพัฒนาการสอนให้มีคุณภาพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการใช้แนวทางการนิเทศ พบว่า ครูมีคุณภาพตามมาตรฐานตามที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: การนิเทศภายใน; ศตวรรษที่ 21; ตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

Abstract

This purpose of this research was to 1. study the state, the problems, the requirement of Internal Supervision 2. develop the Internal Supervision Development Model. 3. Implement the personnel's satisfaction toward Internal Supervision. The sample was 23 teachers in Foreign Language Department at Kannasootsuksalai School. The statistics were percentage, mean and standard deviation.

The research showed that Skills development aspect was at highest level. Supervision plan should be clear purpose. Interpersonal aspect was at highest level. The Internal Supervision Development Model According the 21st Century focus on Foreign Language learning Indicators for Teachers the 6 aspects were 1) internal supervision preparation 2) internal supervision objective 3) internal supervision planning 4) internal supervision operation 5) internal supervision evaluation and 6) school internal supervision reporting. The results of using the Internal Supervision Development Model According the 21st Century focus on Foreign Language learning Indicators ; teachers understand and use the Internal Supervision for student quality, student achievements are responsible for higher development and the results of the personnel's satisfaction toward Internal Supervision Development Model According the 21st Century focus on Foreign Language learning Indicators for Teachers of Kannasootsuksalai School, Suphan Buri Province showed that the overall satisfaction was at the highest level. Teachers' quality was at the standards.

Keywords: internal supervision; the 21st Century; Foreign Language learning Indicators

บทนำ

ผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษารวมทั้งการนิเทศภายในที่ส่งผลให้ครูปรับเปลี่ยนการสอน สามารถถ่ายทอดความรู้และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการใช้การนิเทศภายในและเป็นแบบอย่างให้ครูในการร่วมกันจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคประเทศไทย 4.0 และการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและคุณลักษณะ

พื้นฐานของพลเมืองไทย มีทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดแนวทางการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เหมาะสม

การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer coaching หรือ Peer supervision) หมายถึง การนิเทศเพื่อช่วยเพื่อน มีจุดประสงค์ในการให้ความช่วยเหลือ แนะนำและทำงานร่วมกับครูในการแก้ไขปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ในปัจจุบันมีการสนับสนุนให้นำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรด้านอื่น ๆ ด้วย ซึ่ง Joyce & Showers (1996) ได้สรุปสาระสำคัญ ไว้ว่า Peer coaching หรือ Peer supervision เป็นกระบวนการทำงานระหว่างเพื่อนคอยช่วยเหลือซึ่งกันละกัน ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนไปใช้ในโรงเรียน สอดคล้องกับศุภวรรณ สังข์พิบูล (2559) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศเพื่อพัฒนาสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า การนิเทศในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการนิเทศที่เกิดจากความสมัครใจ โดยมีผู้สอน (coach) ซึ่งเป็นผู้รู้เข้ามาฝึกฝนทักษะ และมีพี่เลี้ยง (mentor) เป็นผู้คอยสนับสนุน ส่งเสริม ให้กำลังใจตลอดกระบวนการ ในบรรยากาศการพัฒนาวิชาชีพครูที่มีการเกื้อกูลกันและกันอย่างเป็นมิตรในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดในการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการสอนของครูในฐานะผู้รับการนิเทศซึ่งยึดหลักการนิเทศในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการนิเทศที่เกิดจากครูผู้สอนสมัครใจ โดยอาศัยความร่วมมือกันจากหลายฝ่าย โดยมีครูเป็นผู้นิเทศ ผู้บริหารสนับสนุน กลุ่มบริหารวิชาการส่งเสริมการดำเนินการ สรุปผลและประเมินผล ให้ขวัญกำลังใจ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาจากการประเมินภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบสามของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เมื่อ พ.ศ. 2556 ของโรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย ปรากฏว่า มาตรฐานที่ 2 มาตรฐานที่ว่าด้วยผลการจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 5 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อยู่ในระดับคุณภาพ พอใช้ จุดที่ควรพัฒนา คือ ผลทดสอบระดับชาติ (O-NET) ในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาฯ ไม่มีการพัฒนาอยู่ในระดับพอใช้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีการพัฒนาแต่อยู่ในระดับพอใช้ ผลการทดสอบระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน (O-NET) คะแนนเฉลี่ย 5 รายวิชา ปีการศึกษา 2558-2562 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และ ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ของนักเรียนที่ไม่ได้มาตรฐานนั้น มีผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับครูว่ามีความสำคัญต่อองค์ความรู้ของนักเรียนอย่างมาก การพัฒนาครูสามารถช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ ดังที่สมชาย เทพแสง (2547) กล่าวว่า ครูจำเป็นต้องมีความรู้อย่างกว้างขวาง รวมทั้งพัฒนา นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเรียนการสอน มียุทธศาสตร์ในการสอน การปรับปรุง

การสอน การวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การนิเทศจึงเป็นวิธีการหนึ่งของการพัฒนา ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการพัฒนาครู เพราะภารกิจต่าง ๆ ของสถานศึกษาจะสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและความร่วมมือของ บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยปฏิบัติงานตามที่รับ มอบหมาย กลุ่มบริหารงานวิชาการ เห็นความสำคัญของการนิเทศว่าเป็น กระบวนการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง ในด้านการเรียนการสอน การ วัดและประเมินผล ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะในยุคนี้ ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จึงต้องการพัฒนาการนิเทศภายในที่ สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 และเห็นจำเป็นในการพัฒนาคือคุณภาพผู้เรียนรายวิชา ภาษาอังกฤษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ซึ่งมีความจำเป็นในการสื่อสารในโลก ปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศภายในที่ สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ
2. เพื่อสร้างและหาคุณภาพของแนวทางการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกใน ศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาผลการใช้แนวทางการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงอธิบาย (explanatory research) ที่มีแบบแผนการ ทดลองแบบศึกษาสภาวะการณ์จากกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว (one shot case study, experiment) ซึ่งกระบวนการวิจัย มี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศ ภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐาน กลุ่มสาระการ เรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศภายใน ที่สอดคล้องกับโลก ในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี

1.2 ศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวกับแนวทางการนิเทศ ภายใน รูปแบบการนิเทศและกระบวนการนิเทศและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและหาคุณภาพแนวทางการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลก ในศตวรรษที่ 21 ของครู ตามตัวชี้วัดรายมาตรฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 7 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารหลักการ ทฤษฎีแนวคิดที่เกี่ยวกับการนิเทศภายใน รูปแบบ การนิเทศ กระบวนการนิเทศ และงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ

2.2 ศึกษาพหุกรณีศึกษา โรงเรียนมาตรฐานสากล และโรงเรียนต้นแบบการ นิเทศภายใน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ 21 คน

2.3 ประชุมสัมมนาทางวิชาการ เพื่อยกร่างแนวทางการนิเทศภายในที่ สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี

2.4 การตรวจสอบความถูกต้องของร่างแนวทางการนิเทศภายในที่สอดคล้อง กับโลก ในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี

2.5 การตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และมีประโยชน์ของร่าง แนวทาง การนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดราย มาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัยจังหวัดสุพรรณบุรี

2.6 การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) ที่เกี่ยวข้องกับร่างแนว ทางการนิเทศ ภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัยจังหวัดสุพรรณบุรี

2.7 นำร่างแนวทางการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของ ครู ตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนกรรณสูต ศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรีไปทดลองใช้ (try out) กับโรงเรียนสงวนหญิงจังหวัด สุพรรณบุรี ที่มีบริบท ใกล้เคียงกับโรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลการใช้แนวทางการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกใน ศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

3.1 ศึกษาผลการใช้แนวทางการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี

3.1.1 ด้านผลผลิต คือ คุณภาพครูที่มีความรู้ความเข้าใจในการนิเทศภายในตามตัวชี้วัด รายมาตรฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

3.1.2 ด้านผลลัพธ์ คือ คุณภาพผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ สูงขึ้น

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ พบว่า การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของครูผู้สอนในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนทักษะภาษาอังกฤษด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านที่ 1 การเตรียมความพร้อมก่อนการนิเทศภายใน ด้านที่ 2 การกำหนดเป้าหมายการนิเทศภายใน ด้านที่ 3 การวางแผนการนิเทศภายใน ด้านที่ 4 การดำเนินการนิเทศภายใน ด้านที่ 5 การประเมินผลการนิเทศภายในและ ด้านที่ 6 การรายงานผลการนิเทศภายใน มีค่าเฉลี่ยทุกด้านในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.78, S.D.=0.57) ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการวางแผนการนิเทศไว้ชัดเจนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60, S.D.=0.49) ด้านความต้องการใช้หลักการนิเทศภายในโดยการสร้างความมีมนุษยสัมพันธ์เพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูผู้สอนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.95, S.D.=0.20)

2. แนวทางการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การเตรียมความพร้อมก่อนการนิเทศภายใน คือ มีการวิเคราะห์สาเหตุของเรื่องที่ต้องการพัฒนา ด้านที่ 2 การกำหนดเป้าหมายการนิเทศภายใน คือ การจัดกิจกรรมการสอนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านที่ 3 การวางแผนการนิเทศภายใน คือ มีโครงการนิเทศภายในที่ส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน ด้านที่ 4 การดำเนินการนิเทศภายใน คือ มีการนำหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวกับการนิเทศภายในมาใช้ ด้านที่ 5 การประเมินผลการนิเทศภายใน คือ มีเวทีแลกเปลี่ยนผลการนิเทศภายในกับโรงเรียนภายนอก และด้านที่ 6 การรายงานผลการนิเทศภายใน คือ มีการนำข้อมูลย้อนกลับมาใช้ในการนิเทศครั้งต่อไป ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความพึงพอใจในแนวทางการนิเทศภายใน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76, S.D.=0.28)

เมื่อพิจารณาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่าอยู่ระหว่าง 0.26 - 0.66 แสดงว่ากลุ่มที่ศึกษาครูมีความคิดเห็นต่อตัวแปรไม่แตกต่างกัน มีความสอดคล้องกัน

3. ความพึงพอใจที่มีต่อการใช้นโยบายการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการใช้นโยบายการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ครูมีคุณภาพตามมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามแนวทางที่กำหนดไว้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการนิเทศภายใน ครูวิเคราะห์สาเหตุของเรื่องที่ต้องการพัฒนาในปัจจุบันและกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน

3.2 ด้านการกำหนดเป้าหมายการนิเทศภายใน ครูกำหนดเป้าหมายไว้ว่าเพื่อจัดกิจกรรมการสอนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.3 ด้านการวางแผนการนิเทศภายใน ครูวางแผนว่าใช้โครงการภายในการช่วยส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน

3.4 ด้านการดำเนินการนิเทศภายใน ครูมีการนำหลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการนิเทศภายในมาใช้และมีความเข้าใจรูปแบบการนิเทศภายในที่เหมาะสมกับรายวิชา

3.5 ด้านการประเมินผลการนิเทศภายใน ทำให้ครูมีเวทีแลกเปลี่ยนผลการนิเทศภายในกับโรงเรียนภายนอก

3.6 ด้านการรายงานประเมินผลการนิเทศภายใน ทำให้ครูมีการนำข้อมูลย้อนกลับมาใช้เป็นประเด็นในการนิเทศครั้งต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องงานวิจัยของนภัสพันธ์ อุปรี (2560) ได้ศึกษารูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 ผลการวิจัย พบว่าผลการวิเคราะห์ระดับสภาพการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการสำรวจความต้องการ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของครูผู้สอนในการ

พัฒนาการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนที่ครูเรียนรู้ปัญหาว่าของตนเป็นอย่างไร จะหาวิธีแก้ปัญหานั้นอย่างไร (เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย, 2552) และครูมีความรู้ต้องการช่วยเหลือในการพัฒนาทักษะเทคนิคการสอน (Murangi, 1995) ในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเป้าหมายในการนิเทศภายในที่การใช้ตัวชี้วัดรายมาตรฐานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามความต้องการของครูอย่างชัดเจน เป็นเรื่องสำคัญของการนิเทศภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน (ทัศกร โนชัย, 2559) จึงทำให้ภาพรวมวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศภายในของครูในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่เป็นความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศภายในคือการสร้างความมีมนุษยสัมพันธ์เพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูผู้สอนมีความต้องการมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนิเทศเป็นความร่วมมือของหลายฝ่าย ที่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จะทำให้เกิดการส่งเสริมและการสร้างจุดมุ่งหมายสูงสุด

2. แนวทางการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ที่ได้สร้างและหาคุณภาพจากมีความเชื่อมั่นได้มีความเหมาะสม เป็นไปได้และมีประโยชน์ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ด้านที่ 1 การเตรียมความพร้อมก่อนการนิเทศภายใน ด้านที่ 2 การกำหนดเป้าหมายการนิเทศภายใน ด้านที่ 3 การวางแผนการนิเทศภายใน ด้านที่ 4 การดำเนินการนิเทศภายใน ด้านที่ 5 การประเมินผลการนิเทศภายในและ ด้านที่ 6 การรายงานผลการนิเทศภายใน ทั้งนี้เป็นเพราะความเหมาะสมบริบทและขนาดโรงเรียน เช่น ศึกษากระบวนการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนภัทรญาณวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า แนวทางการนิเทศการศึกษาโรงเรียนภัทรญาณวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 คือ 1) ควรมีการประชุมผู้บริหารและครูทุกคนเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศของโรงเรียนและความต้องการ รับฟังจากนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และครู เพื่อวางแผนการดำเนินงาน โดยแต่งตั้งครูนิเทศให้มีบทบาทชัดเจน 2) แต่งตั้งคณะทำงานที่มีความรู้ความสามารถด้านการนิเทศและไม่มีภาระงานมาก 3) จัดการประชุมชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานให้ทุกคนทราบและถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน 4) การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการนิเทศอย่างต่อเนื่อง 5) นำผลมาปรับปรุงและพัฒนา (จุฬาลักษณ์ โคตรจักร, 2562)

3. ผลที่เกิดขึ้นกับครู นักเรียนและผลความพึงพอใจต่อแนวทางการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครู ตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

3.1 ผลที่เกิดกับครู ครูมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการนิเทศภายในเพิ่มขึ้น สามารถพัฒนาการสอนให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของทศกร โนชัย (2559) และการนิเทศภายในจะขึ้นนำให้ความช่วยเหลือ การแนะนำ ปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด (วิโรจน์ ศรีภักดี, 2553)

3.2 ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น เพราะกระบวนการนิเทศการศึกษา คือการทำงานร่วมกันของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน และการนิเทศเป็นกระบวนการ กระตุ้นให้การทำงานประสบความสำเร็จเพื่อประสิทธิภาพอันสูงสุดในการเรียนของนักเรียน (วิไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2538)

3.3 ผลความพึงพอใจที่มีต่อแนวทางการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ ธัญญา วุฒินิชย์ (2563) ศึกษารูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการเรียน การสอนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะท้อน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิผล มีการตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการใช้โดย ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง จึงอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้จากการวิจัย

การนิเทศภายในที่เป็นระบบจะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ โดยวิธีการแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์และขวัญกำลังใจแก่ครู ซึ่งปรากฏเป็นแนวทางการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ ด้านที่ 1 การเตรียมความพร้อม ด้านที่ 2 การกำหนดเป้าหมาย ด้านที่ 3 การวางแผน ด้านที่ 4 การดำเนินการ ด้านที่ 5 การประเมินผลและ ด้านที่ 6 การรายงานผล

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษา คือ การกำหนดกลยุทธ์นำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนได้แก่ การวางแผนร่วมกันของบุคลากรกำหนดเป้าหมายการนิเทศที่สอดคล้องกับความต้องการของครูและ โรงเรียนควรกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่รูปธรรมให้ชัดเจน เช่น โครงการคำสั่งโรงเรียน เรื่อง การดำเนินการนิเทศภายใน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. สำหรับสถานศึกษาอื่นนั้น การนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศภายในไปใช้ ขึ้นอยู่กับบริบท ขนาดของโรงเรียน นำความต้องการนั้นมากำหนดความต้องการในการนิเทศภายใน สำหรับการนิเทศในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการนิเทศที่เกิดจากความสมัครใจของครูผู้สอนในการที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตนเองตามเป้าหมายที่กำหนดเป็นหลัก

2. สำหรับการศึกษาครั้งนี้พบว่า แนวทางการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครูตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัยจังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การเตรียมความพร้อมก่อนการนิเทศภายใน, ด้านที่ 2 การกำหนดเป้าหมายการนิเทศภายใน, ด้านที่ 3 การวางแผนการนิเทศภายใน, ด้านที่ 4 การดำเนินการนิเทศภายใน, ด้านที่ 5 การประเมินผลการนิเทศภายใน และ ด้านที่ 6 การรายงานผลการนิเทศภายใน มีความเชื่อมั่นได้ว่ามีความเหมาะสมเป็นไปได้และมีประโยชน์ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริง โดยผู้วิจัยจัดทำคู่มือการใช้ประกอบที่สามารถเลือกใช้ในรายละเอียดแต่ละขั้น ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษาอื่นอาจนำไปใช้โดยคำนึงถึงความแตกต่างของขนาดสถานศึกษาก่อน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรจะได้พัฒนาแนวทางการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 ของครู ตามตัวชี้วัดรายมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย. (2552). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนครูวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพ นักเรียนที่มีแนวความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์* (ดุชนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร.
- จุฬาลักษณ์ โคตรจักร์. (2563). *กระบวนการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนภัทรญาณวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทศกร โนชัย. (2559). *การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนวังสมบูรณ์วิทยาคม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธัญญา วุฒินิชย์. (2563). รูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนการสอนใน ศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะอาด อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 15(2), 302-314.
- นภัสนันท์ อุปรี. (2560). รูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการ แห่งแปซิฟิก*, 3(2), 101-112.
- วิโรจน์ ศรีภักดี. (2553). *การนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บุรีรัมย์ เขต 3* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิไลรัตน์ บุญสวัสดิ์. (2538). *หลักการนิเทศการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภวรรณ สัจจิตบูล. (2559). แนวคิดการนิเทศเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากรฉบับภาษาไทย (สาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปะ)*, 37(1), 1-9.
- สมชาย เทพแสง. (2547). E-Leadership: ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*, 7(1), 55-62.
- Murangi, V.K. (1995). Instructional Supervision in Namibia: A Study of High School Teacher and Supervisor Perceptions. *Africa*, 59(78), 25-47.
- Showers, B., & Joyce, B. (1996). The Evolution of Peer Coaching. *Educational Leadership*, 53, 10-16.

การสร้างเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง*

THE MARKETING NETWORK BUILDING PRODUCTS ACCORDING TO CREATIVE ECONOMY BY LAMPANG COMMUNITY MUSEUM NETWORK

ณณณีย์ ศรีสุข, พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวาทโน, พัชรียา ฟองจันตา,
สยาม อัจฉริยประภา, ฤทธิพล ไชยบุรี

Narunee Srisuk, Phrakrusankarak Suphanut Phuruwatthano, Patchareeya Fongchanta,

Siam Atcharyapapa, Ritthipon Chaiburee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: narunee2533@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายทางการตลาด 2. เพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการสร้างเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง และ 3. เพื่อสร้างเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 35 รูป/คน จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการพิพิธภัณฑ์ ได้แก่ พระสงฆ์ ตัวแทนชุมชน ตัวแทนจากภาครัฐ และเอกชน โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายทางการตลาด เกิดมาจากการมีส่วนร่วมกันระดมสมองของชุมชน และการประสานงานหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพาณิชย์ของจังหวัด 2. รูปแบบวิธีการสร้างเครือข่ายได้เริ่มต้นจากสร้างพันธสัญญาภายในเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ด้วยกันผ่านทุนทางสังคมในแต่ละแห่งที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละชุมชน 3. การสร้างเครือข่ายทางการตลาดมุ่งประเด็นที่เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชน และดำเนินงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องด้วยการเชื่อมโยงกับการตลาดโอท็อป ร้านค้าชุมชน และการตลาดออนไลน์

คำสำคัญ: เครือข่ายทางการตลาด; เศรษฐกิจสร้างสรรค์; พิพิธภัณฑ์ชุมชน

Abstract

The objectives of this research article were to study the body of knowledge about marketing network for develop marketing network model as creative economy from community museum in Lampang province and build marketing network for products in each community. This research used qualitative research such as documentary research, participation action research and in-depth interview from 35 key informances that be selected from stakeholders such as monks, village sages, government, and private sectors.

The research results were 1. marketing network knowledge set from communities' participation by brainstorming and coordinate with Government and private sector 2. marketing network model were started from participation of each museum by select from social capital which communities' identities 3. The building of marketing network concentrated to each museum and implement with OTOP, community Shop and online market.

Keywords: Marketing Network; Creative Economy; Community Museum

บทนำ

การปฏิรูปประเทศมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางควบคู่ไปกับการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยอาศัยองค์ความรู้และนวัตกรรม ซึ่งการพัฒนาให้คนไทยเป็นคนไทย 4.0 เป็นหัวใจสำคัญ มีคุณลักษณะสำคัญคือการเป็นนวัตกรรมที่สามารถสร้างนวัตกรรมยกระดับคุณภาพชีวิตและพัฒนาเมืองตลอดจนสร้างมูลค่าเพิ่ม ผลผลิตใหม่ หรือเศรษฐกิจสร้างสรรค์ขึ้นมาได้จากการจัดการทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ทุนทางสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายคือการสร้างโอกาสให้ชุมชนได้แก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเองด้วยการสร้างความเข้มแข็งด้านรายได้ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565)

ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์เกิดจากภูมิปัญญาที่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเองแล้วได้ผลผลิตที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าด้วยวิธีใหม่หรือพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่ให้ดีขึ้น แล้วปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเรื่องราวความเป็นมาและมีความแปลกใหม่ แล้วยกระดับเป็นทรัพย์สินทางปัญญาได้ ซึ่งผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาไทยในชื่อหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นั้น

คือการยกระดับจากผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นไปสู่ผลิตภัณฑ์ระดับชาติของคนไทย (บุรินทร์ และ ภาคินี แปลงดีสกุล, 2561)

การทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักนั้นต้องพิจารณาถึงทุนทางสังคมในแต่ละชุมชน และทำการระดมสมองในการทำการตลาด โดยชุมชนจำเป็นต้องมีความเข้าใจและพัฒนาทักษะทางการตลาดอย่างจริงจัง รวมไปถึงการประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ หรือเอกชนที่สนับสนุนในเชิงพาณิชย์ เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือทางการจำหน่ายสินค้าร่วมกัน โดยชุมชนที่มีศักยภาพด้านการตลาดนั้นเกิดขึ้นได้ด้วยการพัฒนาใน 2 มิติ คือ มิติกลไกเครือข่ายการจัดการตลาดและมีแผนการดำเนินงานของเครือข่ายที่ชัดเจน และมีทิศทางการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการตลาดร่วมกันของเครือข่าย นอกจากนี้สิ่งที่ถูกค่าให้ความสำคัญคือความเป็นมิตร และการดำเนินการโดยคนในท้องถิ่นที่เข้าใจและสะท้อนถึงตัวตนของท้องถิ่นเอง (ณัฐธินี ทองดี และกนก บุญศักดิ์, 2560)

ประเทศไทยมีพิพิธภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ภายในพิพิธภัณฑ์อยู่เป็นจำนวนมาก ในจังหวัดลำปางพิพิธภัณฑ์จำนวนทั้งสิ้น 30 แห่ง (ศุภณัฐมานุษยวิทยาสลิล, 2565) จึงกล่าวได้ว่าจังหวัดลำปางเป็นพื้นที่ที่มีทุนทางวัฒนธรรมที่เพียบพร้อมด้วยคตินิยมและหลักปฏิบัติที่อิงอาศัยความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะหลักธรรมที่จารึกหรือเขียนไว้ตามศาสนสถานที่มีความเชื่อในการให้ธรรมเป็นทานที่ส่งผลให้ได้พบแต่สิ่งดีงามที่พัฒนาไปเป็นวัฒนธรรมอันดีงามของจังหวัดลำปาง ปัจจุบันพื้นที่ที่มีการเก็บรวบรวมพระคัมภีร์หรือวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนามีจำนวนน้อย เมื่อเวลาผ่านไปสังคมยุคใหม่ได้ลดความสนใจในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีรากฐานสอดแทรกหลักธรรมในการดำรงชีพ (ฐาปกรณ์ ทองคำนุช และคณะ, 2564) ส่งผลให้วิถีชีวิตชุมชนและเศรษฐกิจในชุมชนที่มีฐานจากการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไม่สามารถคงอยู่ได้หากขาดซึ่งการอนุรักษ์อย่างเป็นระบบและมีกลไกที่ชัดเจนโดยคนในชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยและชุมชนจึงออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นอัตลักษณ์ในแต่ละชุมชนมาจัดทำการผลิตเพื่อเป็นที่ระลึก และนำมาจำหน่าย (ทรงศักดิ์ แก้วมูล, 2549) อาทิเช่น

1. ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก วัดและชุมชนปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง และวัดและชุมชนไหลหินหลวง ตำบลไหลหิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีการนำพระพุทธรูปบูชามาสลักเป็นผลิตภัณฑ์ สร้างเศรษฐกิจบนฐานความเชื่อ ความศรัทธา พิจารณาหาวัสดุที่สามารถนำรูปพระพุทธรูปไปปรากฏไว้ในที่ที่เหมาะสมในการทำเป็นกรอบรูป และตรงตามภาพ

ภาพที่ 1 พระพุทธรูปบูชาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน

2. วัดและชุมชนบ้านหลุก ตำบลนาคร้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีการนำของใช้ในชีวิตประจำวันมาทำเป็นเครื่องใช้สำนักงาน อาทิเช่น กระต่ายขูดมะพร้าว สอกควาย ตามรูปภาพด้านล่าง

ภาพที่ 2 กระต่ายขูดมะพร้าว และสอกควาย

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาการสร้างเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง โดยแต่ละแห่งจะเป็นพิพิธภัณฑ์ที่รวบรวมองค์ความรู้ทางด้านศาสนา และสะท้อนอัตลักษณ์ชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนนั้น ๆ เพื่อศึกษาองค์ความรู้ พัฒนา รูปแบบวิธีการ และสร้างเครือข่ายทางการตลาดที่จะมาเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจยังคงยืนหยัดอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและวิถีดั้งเดิมของท้องถิ่นมิให้สูญหายไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายทางการตลาดของเครือข่ายพิพิธภัณฑสถานชุมชนจังหวัดลำปาง
2. เพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการสร้างเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑสถานชุมชนจังหวัดลำปาง
3. เพื่อสร้างเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑสถานชุมชนจังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทั้งการศึกษาเอกสาร (Documentary Study) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR)

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 35 รูป/คน จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการพิพิธภัณฑสถาน ได้แก่ พระสงฆ์ ตัวแทนชุมชน ตัวแทนจากภาครัฐ และเอกชน โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากกลุ่มวัดและชุมชนจำนวน 3 แห่งในจังหวัดลำปาง ได้แก่ กลุ่มพิพิธภัณฑสถานวัดและชุมชนปงสนุกเหนือ กลุ่มพิพิธภัณฑสถานวัดและชุมชนไหล่หินหลวง กลุ่มพิพิธภัณฑสถานวัดชุมชนบ้านหลุก และกลุ่มเครือข่าย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน สถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น พาณิชยจังหวัดลำปาง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาควิชาพิพิธภัณฑสถาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Structure In-Depth Interview) และทำการการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อได้ค่าสถิติที่ถูกต้อง สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ สถิติที่ใช้ประกอบด้วยค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple linear regression)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายทางการตลาด พบว่า รูปแบบของการทำธุรกิจที่ผู้มีส่วนร่วมในการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นทุนทางสังคม (Social capital) และการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายตามบริบทของพื้นที่เป็นกำลังผลักดันยกระดับการพัฒนาชุมชน ทั้งยังเป็นการดึงดูดทรัพยากรของแต่ละองค์กรมาประสานเชื่อมโยงกันให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับชุมชน ด้วยการคำนึงถึงการใช้ทุนทางสังคมของแต่ละท้องถิ่นที่สามารถสร้างอัตลักษณ์ให้ชุมชน รวมไปถึงการคำนึงการรักษาสิ่งแวดล้อมและ นำทรัพยากรภายในชุมชนเข้ามาสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อการจำหน่ายในเครือข่ายทางการตลาด เมื่อศึกษาวัดและชุมชนใน 3 พื้นที่ที่เป็นเครือข่ายพหุวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดลำปางเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายทางการตลาด พบว่า 1) วัดบ้านหลุก ตำบลนาครี อำเภอมะเข่ จังหวัดลำปาง มีการรวบรวมข้าวของเครื่องใช้ เครื่องมือทำมาหากินที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน มีการจัดการตลาดในแบบตลาดท้องถิ่น มีร้านค้าในชุมชนที่ส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น ส่วนอาชีพภายในชุมชน พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพแกะสลักไม้ที่บ้านของตน มีชมรมกลุ่มอาชีพที่ช่วยพัฒนาการแกะสลักด้วยไม้และทำการตลาดหาลูกค้าหรือการติดต่อค้าขายให้แก่คนในชุมชนภายใต้การดูแลสนับสนุนของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำปาง 2) วัดปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอมือง จังหวัดลำปาง มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายทางการตลาดจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชื่อ กาดปงสนุก มนต์เสน่ห์ วิถีชีวิตนครลำปาง ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงมนต์เสน่ห์วิถีชีวิตชาวลำปางที่เปิดให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวมาเลือกซื้อสินค้าและใส่บาตร กาดงาย หรือกาดเช้า ณ บริเวณลานหน้าวัดปงสนุกที่จัดโดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ร่วมกับโครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบล (University to Tambon: U2T) และชุมชนคุณธรรมวัดปงสนุกที่ร่วมกันรื้อฟื้นการสร้างตลาดให้กลับมามีชีวิตอีกครั้งในทุกเช้าวันอาทิตย์ เพื่อเปิดเป็นพื้นที่ให้คนในชุมชนได้นำสินค้าท้องถิ่นที่มีอยู่ไปวางจำหน่าย อาทิ อาหาร เครื่องดื่ม ผัก ผลไม้ และเสื้อผ้า เพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน รักษาวัฒนธรรมและวิถีชุมชนเชิงอนุรักษ์อันนำไปสู่การเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงยิ่งขึ้น 3) วัดไหล่หินหลวง ตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง มีการรวมกลุ่มทำการตลาดกันในหลายรูปแบบ อาทิ การทำโครงการเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมฐานรากในรูปแบบเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG) ดำเนินกิจกรรม ETC WEEK ภายใต้โครงการ U2T For BCG ซึ่งเกิดจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ร่วมมือกับกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมขับเคลื่อนเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในระดับปฏิบัติการ โดยคณะกรรมการ ศส.ปชต. ตำบลไหล่หิน จัดกิจกรรม ณ ศูนย์กศน.

ตำบลไหล่หินทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2. การพัฒนารูปแบบวิธีการสร้างเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพืชรักกันชุมชนจังหวัดลำปาง พบว่า ได้มีการดำเนินการด้วยการรวมกลุ่มของผู้ที่ดูแลจัดการพืชรักกัน และขยายผลไปยังชาวบ้านที่มีฝีมือ และความคิดสร้างสรรค์ที่มารวมกลุ่มกันในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และขยายการประสานงานจากการสร้างพันธสัญญาภายในเครือข่ายโดยพิจารณาถึงการค้นหาทุนทางสังคม การออกแบบผลิตภัณฑ์ การผลิตผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงการระดมสมองเพื่อสร้างการประสานงานการจัดจำหน่าย ด้วยการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค นำข้อมูลไปพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ต้องอาศัยความรู้ในการสร้างงานศิลปะหัตถกรรม เทคโนโลยีการผลิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกันที่มีความเป็นระบบและกลไกที่ชัดเจน การจัดการงบประมาณที่มีประสิทธิภาพนำไปสู่การเรียนรู้ของคนในชุมชนที่จะพัฒนาแผนยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืนเป็นความผูกพันผ่านการจัดทำบันทึกข้อตกลงในการทำงานร่วมกันในการสร้างอาชีพ และรายได้ให้เกิดในชุมชน ซึ่งพื้นที่ที่ได้ศึกษามีการพัฒนาแบบวิธีการสร้างเครือข่าย พบว่า มีจุดเริ่มต้นใน 3 ลักษณะคือเกิดขึ้นตามธรรมชาติ เกิดจากการจัดตั้งภายในชุมชน และเกิดจากวิวัฒนาการอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยมีกระบวนการสร้างเครือข่ายที่สอดคล้องกัน ประกอบด้วย 1) มีแกนนำที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำ 2) เริ่มต้นจัดตั้งเครือข่ายที่ประกอบด้วยการสร้างพันธสัญญาสู่เป้าหมายร่วมกัน การสร้างวิสัยทัศน์และมีจุดร่วมของผลประโยชน์และการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือ 3) ดำเนินการ และประเมินผลประกอบด้วยการพัฒนาความสัมพันธ์และติดตามและประเมินผล

3. การสร้างเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพืชรักกันชุมชนจังหวัดลำปาง พบว่า มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็งตามกระบวนการโดยเริ่มจากพิจารณาถึงการค้นหาทุนทางสังคม การออกแบบผลิตภัณฑ์ การผลิตผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงการระดมสมองเพื่อสร้างการประสานงานการจัดจำหน่าย และการดำเนินงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วม (Network Building and Participatory) กับภาคที่เกี่ยวข้องด้วยการเชื่อมโยงกับการตลาดโอท็อป (OTOP) ร้านค้าชุมชน (Community Shop) และการตลาดออนไลน์ (Online Marketing) ซึ่งทุกพื้นที่ที่ได้ศึกษาได้รับการพัฒนาเครือข่ายขึ้นอย่างต่อเนื่องที่จำแนกระดับการมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายได้ 5 ระดับ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform) ที่เกิดจากการศึกษาเอกสารเก่า สอบถามผู้รู้ในชุมชน และการรวบรวมสิ่งของในการจัดตั้งพืชรักกันแล้วเผยแพร่ในช่องทาง

ต่าง ๆ 2) การมีส่วนร่วมในระดับการปรึกษาหารือ (To Consult) ที่เกิดจากการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและประชาชน เช่น การจัดเวทีในชุมชน การเปิดช่องทางแลกเปลี่ยนผ่านสื่อสังคม และเว็บไซต์ 3) การมีส่วนร่วมในระดับให้เข้ามามีบทบาท (To Involve) ที่เกิดจากการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายที่มีตัวแทนมาจากประชาชนชาวบ้าน กรรมการวัดที่มีจิตอาสาเข้ามาดูแลพิพิธภัณฑที่มีโบราณวัตถุที่ได้รับบริจาคมาจากคนในชุมชนที่นับได้ว่าทุกคนในชุมชนมีบทบาทในความเป็นเจ้าของร่วมกัน และร่วมกันจัดตั้งพิพิธภัณฑชุมชนขึ้นมา 4) การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ (To Collaborate) ที่เกิดจากเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาที่มีโครงการส่งนิสิตนักศึกษาเข้าสู่ตำบลและทำงานพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในทุกมิติ 5) การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) ที่เกิดจากการสร้างเครือข่ายที่มีคนในชุมชนมีบทบาทและมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมครบทุกกระบวนการ ทั้งการวางแผน ดำเนินการ ประเมินผล และปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้นตามผลการประเมิน ซึ่งเป็นการแสดงถึงการใช้อำนาจร่วมกันตามบทบาทของเครือข่ายที่จะสนับสนุนส่งเสริมและได้ประโยชน์ร่วมกัน

ภาพที่ 3 เครือข่ายพิพิธภัณฑของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง

อภิปรายผลการวิจัย

การสร้างเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑชุมชนจังหวัดลำปางมีประเด็นสำคัญและน่าสนใจที่นำมาอภิปรายได้ ดังต่อไปนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายทางการตลาด พบว่า รูปแบบของการทำธุรกิจที่ผู้ทำมาจากการมีส่วนร่วมพัฒนาของหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาที่ร่วมพัฒนา ออกแบบผลิตภัณฑ์ ดำเนินการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์

ที่เป็นทุนทางสังคมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายในหลากหลายมิติที่แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละองค์กร โดยพื้นที่เป้าหมายเครือข่ายพิพิธภัณฑสถานถูกเลือกมาจากวัดและชุมชนที่มีความพร้อม ทั้งด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ความพร้อมที่จะเรียนรู้ร่วมกัน และการสนับสนุนผ่านองค์กรเครือข่ายที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะการบริหารจัดการ และการมีจุดประสงค์ของการสร้างเครือข่ายคือเพื่อธุรกิจและการตลาด สอดคล้องกับบอกลงกรณ์ จุฑาเกต (2557) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร แล้วเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน แล้วได้ข้อสรุปว่าปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น มี 10 ปัจจัย ได้แก่ 1) จุดประสงค์ของการก่อตั้ง 2) การบริหารจัดการ 3) ลักษณะชุมชนที่ตั้งอยู่ 4) ตำแหน่งที่ตั้ง 5) อาคารและสถานที่ 6) การจัดแสดง 7) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8) บุคลากรและเจ้าหน้าที่ 9) การประชาสัมพันธ์ และ 10) การใช้ประโยชน์และการได้รับประโยชน์ของพิพิธภัณฑสถาน

2. รูปแบบวิธีการสร้างเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑสถานจังหวัดลำปาง พบว่า พื้นที่เป้าหมายที่ได้ทำการศึกษามีการดำเนินการสร้างเครือข่ายขึ้นมาอย่างค่อยเป็นค่อยไปที่เริ่มต้นจากสร้างพันธมิตรภายในเครือข่าย ประชุมร่วมกันเพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อม แล้วพัฒนาการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ เป้าหมาย มีระบบและกลไก มีที่มาของงบประมาณที่ชัดเจน และจุดร่วมของผลประโยชน์ที่ลงตัวจนพัฒนาไปสู่การจัดทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้ทุกฝ่ายมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน ซึ่งสะท้อนถึงระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของเครือข่าย สอดคล้องกับปราโมทย์ เหลาะลาภ และกาญจนา เสงผล (2555) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อหาจุดแข็ง และจุดอ่อนของพิพิธภัณฑสถานวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร พบว่า พิพิธภัณฑสถานได้รับงบประมาณสนับสนุนและมีโบราณวัตถุที่หลากหลายเป็นจุดแข็ง ส่วนจุดอ่อนคือเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานขาดความรู้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โอกาสคือนโยบายส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ของรัฐบาล อุปสรรค คือพิพิธภัณฑสถานยังไม่มีพื้นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ซึ่งผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนนักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

3. การสร้างเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑสถานจังหวัดลำปาง พบว่า เน้นการสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็ง และการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องด้วยการเชื่อมโยงกับการตลาดในหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่ชุมชนจัดตั้งขึ้นเอง หรือจัดตั้งร่วมกับองค์กรเครือข่าย โดยเฉพาะการเข้ามามีบทบาทของสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพด้าน

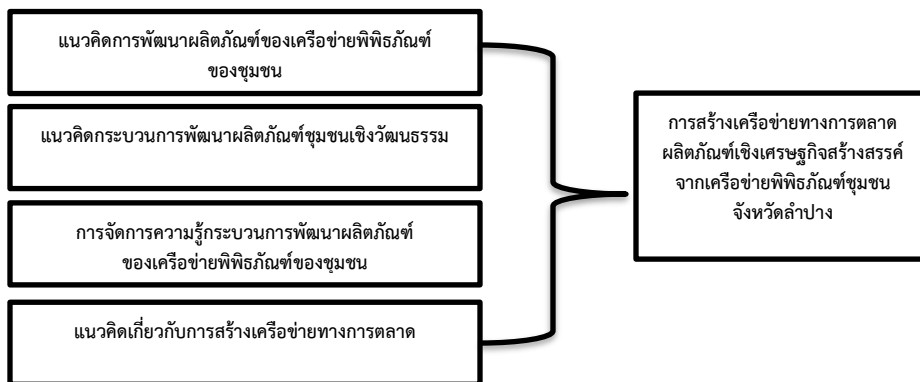

การออกแบบ การตลาด และการผลิตให้ได้ผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ต้องอาศัยความรู้ในการสร้างงานศิลปะ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การออกแบบสินค้า การหาช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย การพัฒนาคนในชุมชน และการสร้างตราสินค้าให้เป็นที่รู้จักผ่านสื่อที่เข้าถึงได้ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการปรับตัวจะทำให้ชุมชนมีพลังที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และพร้อมเป็นอีกกำลังสำคัญที่ร่วมกันพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาชุมชนยุคใหม่ สอดคล้องกับศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์ (2559) ได้ศึกษาการพัฒนางานทัศนศิลป์ร่วมสมัยสู่ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมวัฒนธรรม กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์ ที่สรุปว่า ผลิตภัณฑ์สินค้าไทยมีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะ แต่ต้องได้รับการส่งเสริมในกระบวนการผลิตที่ต้องอาศัยงานศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์ผลงาน ปัจจุบันการพัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมวัฒนธรรมอาจเป็นสิ่งใหม่ในวงการศิลปะ แต่การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์เพื่อการจำหน่ายนั้น พบว่า ช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ผ่านร้านจำหน่ายของขวัญ และร้านค้าที่เป็นที่นิยมต่างๆ และร้านจำหน่ายสินค้าในสถานที่ท่องเที่ยว แล้วพบว่ารูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาทางด้านการตลาดในอุตสาหกรรมไลฟ์สไตล์แบ่งเป็น 7 ขั้นตอน คือ 1) ความสามารถในการผลิต 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 3) การออกแบบสินค้า บริการสื่อ 4) การพัฒนาทรัพยากรบุคคล 5) การสร้างช่องทางการขาย 6) การสร้างตราสินค้าและสื่อสารภาพลักษณ์ และ 7) การสร้างร้านค้าในต่างประเทศ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยทำให้ได้องค์ความรู้เรื่องการสร้างเครือข่ายทางการตลาด ผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพหิวิสัยชุมชนจังหวัดลำปางที่ได้จากการศึกษาการพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างรอบด้าน จึงต้องศึกษาแนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพหิวิสัยชุมชนที่สอดคล้องประสานกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมคือรากฐานของสังคมที่ต้องให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตของชุมชนที่แสดงออกทางพฤติกรรม ภาษา และกิจกรรม โดยการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบด้วยกลไกสนับสนุนร่วมกันเป็นเครือข่ายผ่านกิจกรรมดังนี้ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7) การเรียนรู้ ซึ่งผลของการสร้างเครือข่ายทางการตลาดที่เข้มแข็งต้องดำเนินการผ่านวงจรคุณภาพที่ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการ การประเมิน และการปรับปรุงพัฒนา ซึ่งได้ดำเนินการควบคุมในประเด็นการสร้างเครือข่าย การผลิต และการตลาด เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการนำเสนอผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่ตลาดจนเป็นที่ยอมรับได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 4 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

พัฒนารอบแนวคิดเชิงบูรณาการ และขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมทั้งภูมิภาคหรือบูรณาการทั่วทั้งประเทศ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงและใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพ พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนท้องถิ่น เสริมสร้างอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ควรยกระดับพื้นที่เครือข่ายทั้งทางการตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้ครอบคลุมทั้งการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ออกแบบผลิตภัณฑ์การตลาด พัฒนาชุมชน และขยายความร่วมมือกับเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนที่มีอยู่ทั่วทั้งประเทศ เพื่อให้การจัดการความรู้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารอบแนวคิดเชิงบูรณาการ และขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมทั้งภูมิภาค หรือบูรณาการทั่วทั้งประเทศ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงและใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพ พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนท้องถิ่น เสริมสร้างอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563 – 2570. สืบค้น 8 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.mhesi.go.th/index.php/stg-policy/930-2563-2570.html>
- ฐาปกรณ์ ทองคำนุช และคณะ. (2564). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพิพิธภัณฑสถานในประเทศไทยด้วยแนวคิดพิพิธภัณฑสถานจุดหมายปลายทาง. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 15(1), 38-52.
- ณัฐฐินี ทองดี และกนก บุญศักดิ์. (2560). การจัดการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ชี มูล เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยว ประเทศไทย ลาว และเวียดนาม. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 9(2), 122-137.
- ทรงศักดิ์ แก้วมูล. (2549). การดำเนินการศึกษา รวบรวมข้อมูล และสังเคราะห์องค์ความรู้จากพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นที่เป็นกรณีศึกษา พิพิธภัณฑสถานวัดไผ่ล้อม ตำบลไผ่ล้อม อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง. กรุงเทพฯ: สถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติ.
- บุรินทร์ และภาคินี เปล่งดีสกุล. (2561). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาในการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนรอบเขื่อนจุฬาภรณ์ กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปปลาจืดแม่สมศรี ตำบลทุ่งลุยลาย อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 10(2), 206-230.
- ปราโมทย์ เหลาะลาภ และกาญจนา เสี่ยงผล. (2555). การพัฒนาพิพิธภัณฑสถานเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์: พิพิธภัณฑสถานวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 4(1), 36-49.
- ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์. (2559). การพัฒนางานทัศนศิลป์ร่วมสมัยสู่ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมวัฒนธรรม: กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์. วารสารนิเทศศาสตร์, 34(1), 61-74.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2565). ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑสถานในประเทศไทย. สืบค้น 8 ตุลาคม 2565, จาก <https://db.sac.or.th/museum/>
- สมเกียรติ สุทธินิรากร และคณะ. (2562). การสร้างสรรค์มูลค่าของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน เพื่อศึกษาการสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 13(1), 270-283.
- อลงกรณ์ จุฑาเกต. (2557). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถาน กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 7(3), 1113-1124.

ผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM ต่อความสามารถในการเขียน ภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*

EFFECTS OF PICTURE WORD INDUCTIVE MODELS TOWARD GRADE 11 STUDENT'S JAPANESE WRITING ABILITY

กัตติกา แขพิมาย, ประณต นาคะเวช

Kattika Khaephimai, Pranod Nakaved

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

Vongchavalitkul University

Corresponding Author Email: Kattika1657@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เปรียบเทียบการเขียนภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปี ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM 2. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 19 คน เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ PWIM จำนวน 1 แผน 13 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบการเขียนแบบอัตนัยสำหรับการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 3) แบบวัดความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบทดสอบการเขียนใช้เกณฑ์การให้คะแนน (Rubric) และการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบที

ผลการวิจัย พบว่า 1. ผลการเปรียบเทียบคะแนนการเขียนภาษาญี่ปุ่นโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM ต่อความสามารถในการเขียนภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2. ผลการศึกษาคความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM; คะแนนการเขียนภาษาญี่ปุ่น; แบบวัดความพึงพอใจ

Abstract

The purposes of this research were to 1. compare the Japanese writing ability of grade 11 students in the year 2023 before and after implementing PWIM 2. study the satisfaction of the students after using PWIM. The samples were 19 grade 11 students of Nongsungritani School, Nakhon Ratchasima who studied in the second semester of the academic year 2023. The research instruments were 1) one unit plan lesson (13 hours) based on PWIM. 2) a paragraph writing for pretest and posttest. 3) a satisfaction questionnaire toward PWIM. The rubric was used for the data analysis of the paragraph writing as well as mean, percentage standard deviation and t-test.

The results were as follows 1. The result of grade 11 student's Japanese writing ability after using PWIM was significantly higher than using in all aspects at .01 level. 2. The result of the student's satisfaction after using PWIM was at a high level.

Keywords: Management Development; Meditation Centre; Wat Amphawan

บทนำ

จากสถิติการสำรวจของสถาบันภาษาเจแปนฟาว์เดชั่น ได้พบว่ามีผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยมากถึง 180,000 คน นับได้ว่าเป็นลำดับที่ 5 ของโลก จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าจำนวนร้อยละ 80 ของจำนวนผู้เรียนเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย การเรียนภาษาญี่ปุ่นจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง จำนวนผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย รัฐบาลไทย และทางสถาบันภาษาเจแปนฟาว์เดชั่น (สถาบันภาษาเจแปนฟาว์เดชั่น, 2565) ได้ประกาศสนับสนุนการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับอุดมศึกษา โดยมีจุดประสงค์เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสาร การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ เสริมสร้างความเข้าใจในความต่างของภาษา วัฒนธรรมและช่วยสร้างเจตคติในการเรียนภาษาญี่ปุ่น เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการลงทุนของชาติญี่ปุ่นในประเทศไทยได้รับความราบรื่น ในการติดต่อสื่อสาร การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพโดยเปิดโอกาสให้ได้แลกเปลี่ยนความรู้ โดยเฉพาะการมีโอกาสร่วมงานกับชาวญี่ปุ่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการร่วมมือกันพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเทียบเท่าสากล ครูคือ บุคคลที่มีหน้าที่ในการสอนผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้วิชาการ รวมถึงการใช้ชีวิตในโลกปัจจุบันอย่างมีความสุข (ประณต นาคะเวช, 2564)

ดังนั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่น จึงจัดว่าเป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ สร้างสังคม พัฒนาศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ จัดทำรายวิชาสาระการเรียนรู้วิชาเพิ่มเติม หรือรายวิชาใหม่ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อที่จะพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำทักษะ ไปใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ตามความต้องการในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน สำนักงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) การประกอบอาชีพ รวมทั้งการที่ผู้เรียนจะใช้ภาษาได้ถูกต้องทักษะการเขียนภาษาญี่ปุ่นเป็นทักษะที่มีความสำคัญมากที่สุดสำหรับการเรียนภาษาญี่ปุ่น อนึ่ง การจัดการเรียนรู้การเขียนภาษาญี่ปุ่นจากภาพด้วยวิธีอุปนัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) เรื่องงานนิทรรศการวิชาการ มีจุดประสงค์ในการพัฒนาทักษะการเขียนได้เป็นอย่างดี จึงเป็นวิธีการออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเขียนเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคม การเรียนการสอนวิชาภาษาญี่ปุ่นโรงเรียนโนนสูงศรีธานี พบว่าผู้เรียนประสบปัญหาคล้ายกัน ด้วยพยัญชนะภาษาญี่ปุ่นมี 3 ชนิด คือตัวอักษรฮิรางานะ คะตะกะนะและคันจิ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนไม่สามารถเขียนศัพท์ ประโยคได้ถูกต้อง ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ PWIM เพื่อช่วยพัฒนาความสามารถการเขียนของผู้เรียน

จากสภาพปัญหาที่ได้กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติหน้าที่สอนภาษาญี่ปุ่นในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นการสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับเบื้องต้น (แสงระวีดอนแก้วบัว, 2558) ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานในด้านการเขียนเป็นรากฐานในการเรียนในระดับที่สูงขึ้นด้วยวัยของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในช่วงอายุที่ยังต้องการแรงจูงใจในการส่งเสริมการจัดการเรียนและยังไม่มีสมาธิจดจ่ออยู่กับการเรียนการสอนมากพอ ส่งผลให้คะแนนการเขียนค่อนข้างต่ำ ผู้เรียนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการเขียนภาษาญี่ปุ่นไม่ถูกตามลำดับขั้นตอนผู้วิจัยจึงได้ค้นคว้าหาแนวทางในการพัฒนาทักษะการเขียนให้กับผู้เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ PWIM (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

PWIM หรือ Picture Word Inductive Model จึงเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้าน การเขียนคำศัพท์ วลี ประโยคและการเขียนบรรยายภาพต่าง ๆ โดยใช้รูปภาพเป็นสื่อในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นวิธีการสอนภาษาที่เน้นกระบวนการคิดเชิงอุปนัยเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (พวงเพ็ญ อินทรประวัตติ, 2565) ได้กล่าวว่า การสอนภาษาโดยใช้ภาพสามารถช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียน คิด เขียนคำศัพท์ สำนวน โครงสร้างประโยค ที่เกิดจากการเห็นภาพได้ ผู้เรียนสามารถคิดหาคำศัพท์ใหม่ ๆ ได้มากขึ้น การสอนภาษาโดยใช้การสอนโดยวิธีอุปนัย (PWIM) (กำชัย ทองหล่อ, 2554) จึงเป็นรูปแบบการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถนำมาออกแบบในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นจากข้อมูล

ดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงได้เลือกรูปแบบการสอนเขียนภาษาญี่ปุ่นจากภาพด้วยวิธีอุปนัย (PWIM) มาใช้ประกอบกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนภาษาญี่ปุ่นได้มากยิ่งขึ้นและการจัดการเรียนการสอนโดยอาศัยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับ การจัดการเรียนการสอนในด้านภาษา อีกทั้งการใช้ภาพประกอบการจัดการเรียนการสอนนั้นช่วยให้บรรยากาศในชั้นเรียนผ่อนคลาย เป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นได้อีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเขียนภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2566 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีการจัดการเรียนรู้ PWIM

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบแผนการทดลองขั้นต้น (Pre- Experimental Design) ดำเนินการทดลองโดยใช้รูปแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One group Pretest – Posttest Design)

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 19 คนได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM ต่อความสามารถในการเขียนภาษาญี่ปุ่น โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. แบบทดสอบอัตนัยก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์จุดประสงค์ของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ รายวิชาภาษาญี่ปุ่น ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนโนนสูงศรีธานี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ พุทธศักราช 2564 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชารายวิชาภาษาญี่ปุ่น ดำเนินการจัดทำแบบทดสอบอัตนัยก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM นำแบบทดสอบอัตนัยก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาภาษาญี่ปุ่น เสนอหาค่าความเที่ยงตรงต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

(Content Validity) โดยการหาค่าดัชนี (IOC) ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ยื่นขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล และได้รับการรับรองแล้วตามเลขที่หนังสือรับรอง 072/2566 นำแบบทดสอบอัตนัยก่อนเรียนและหลังเรียน ไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

2. แบบประเมินความพึงพอใจ ต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีวิธีการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจในรูปแบบของมาตราส่วนจากตำราและเอกสารต่าง ๆ ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 10 ข้อ ศึกษาและสร้างแบบประเมินแบบทดสอบความพึงพอใจเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนี (IOC) ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ยื่นขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล และได้รับการรับรองแล้วตามเลขที่หนังสือรับรอง 072/2566 นำแบบทดสอบอัตนัยก่อนเรียนและหลังเรียน ไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

3. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์จุดประสงค์ของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ รายวิชา ภาษาญี่ปุ่น ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนโนนสูงศรีศรีธานี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ พุทธศักราช 2564 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM 9 จุดประสงค์การเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM ทางกรรารายวิชาภาษาญี่ปุ่น ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เสนอแผนการจัดการเรียนรู้ ทางกรรารายวิชาภาษาญี่ปุ่นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินความเหมาะสม มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้การนำคะแนนมาหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ เปรียบเทียบกับเกณฑ์คะแนน โดยภาพรวมระดับความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.90$, S.D. = 0.30) ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ยื่นขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล และได้รับการรับรองแล้วตามเลขที่หนังสือรับรอง 072/2566 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. เปรียบเทียบการเขียนภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2566 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ผลการเปรียบเทียบการเขียนภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2566 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM นำเสนอดังตาราง 1 และตาราง 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลทดสอบการเขียนภาษาญี่ปุ่นก่อนเรียนและหลังเรียน

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน (เต็ม 20 คะแนน)		คะแนนหลังเรียน (เต็ม 20 คะแนน)		คะแนนพัฒนาการ	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
1	5	25.00	13	65.00	8	40.00
2	6	30.00	16	80.00	10	50.00
3	5	25.00	16	80.00	11	55.00
4	2	10.00	15	75.00	13	65.00
5	6	30.00	17	85.00	11	55.00
6	5	25.00	15	75.00	10	50.00
7	7	35.00	16	80.00	9	45.00
8	5	25.00	15	75.00	10	50.00
9	5	25.00	14	70.00	9	45.00
10	6	30.00	18	90.00	12	60.00
11	5	25.00	16	80.00	11	55.00
12	2	10.00	15	75.00	13	65.00
13	6	30.00	17	85.00	11	55.00
14	9	45.00	15	75.00	6	30.00
15	6	30.00	12	60.00	6	30.00
16	7	35.00	15	75.00	8	40.00
17	7	35.00	16	80.00	9	45.00
18	6	30.00	19	95.00	13	65.00
19	8	40.00	18	90.00	10	50.00
$\bar{X}$	5.68	28.42	15.68	78.42	10.00	50.00
S.D.	1.70	-	1.70	-	2.08	-

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้มาจากการทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ 5.68 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 28.42 หลังเรียนเท่ากับ 15.68 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 78.42 โดยก่อนเรียนมีคะแนนระหว่าง 2 – 9 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ถึงร้อยละ 45.00 และหลังเรียนมีคะแนนระหว่าง 6 – 13 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 60.00 ถึงร้อยละ 95.00 โดยมีคะแนนพัฒนาการเฉลี่ยเท่ากับ 10.00 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 50.00

วิเคราะห์ข้อมูลคะแนนการเขียนภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยจัดการเรียนรู้แบบ PWIM เปรียบเทียบคะแนนการเขียนภาษาญี่ปุ่นก่อนเรียนและหลังเรียนได้ดังข้อมูลตาราง 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM

การทดสอบ	n	คะแนนเดิม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	19	20	5.68	1.70	20.94**	.000
หลังเรียน	19	20	15.68	1.70		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิเคราะห์ตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากการทดสอบ มีคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 5.68 คะแนน และมีคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 15.68 คะแนน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบคะแนนทั้งสองครั้งพบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM สามารถแสดงผลได้ดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความพึงพอใจของนักเรียนในด้านต่าง ๆ

ข้อ	หัวข้อการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	เนื้อหาในการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM มีความชัดเจนและครอบคลุมเข้าใจง่าย	4.05	0.78	มาก
2	สื่อในการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM เนื้อหามีความถูกต้องทันสมัย	4.47	0.61	มาก
3	ผู้เรียนสามารถค้นหาเนื้อหาได้ง่ายและตรงตามความต้องการ	4.37	0.83	มาก
4	รูปแบบในการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ช่วยให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น	4.58	0.51	มากที่สุด
5	รูปแบบในการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ให้นักเรียนเอาใจใส่ต่อการเรียนมากขึ้น	4.26	0.81	มาก
6	การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM มีความน่าสนใจและดึงดูดความสนใจ	4.42	0.69	มาก
7	การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM มีความสะดวก	4.53	0.70	มากที่สุด
8	การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ความเหมาะสมของการใช้สี ภาพ และตัวอักษร	4.42	0.69	มาก
9	ภาษาที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM เข้าใจง่าย	4.32	0.89	มาก
10	เนื้อหาในการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	4.53	0.77	มากที่สุด
เฉลี่ยทุกด้าน		4.39	0.73	มาก

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ในทุกข้ออยู่ในระดับมาก และมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยทุกด้านเท่ากับ 4.39 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นด้าน พบว่า นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 คะแนน รองลงมาคือนำไปใช้ประโยชน์ได้และมีความสะดวก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 และมีความพึงพอใจด้านเนื้อหาอยู่ในระดับน้อยที่สุดคือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นฐานความรู้ของนักเรียนแต่ละคนแตกต่างกัน จึงอาจทำให้ยากต่อการเข้าใจ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีภาพเป็นสื่อสำคัญและเป็นสิ่งที่น่าค้นหาสำหรับผู้เรียน ในการจัดการเรียนการสอน ต่อความสามารถในการเขียนภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเขียนภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2566 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM ซึ่งสอดคล้องกับสุพัตรา ศรีธรรมมา และ อุบลวรรณ ส่งเสริม (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดค ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบ PWIM (Picture Word Inductive Model) ร่วมกับแผนผังความคิด ผลการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบความสามารถการอ่านสะกดค ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM (Picture Word Inductive Model) ร่วมกับแผนผังความคิดก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยของคะแนนการประเมินความสามารถการอ่านสะกดค ำของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวได้ว่า การจัดการเรียนรู้รูปแบบ Picture Word Inductive Model สามารถช่วยให้เพิ่มความสามารถในการเขียนสะกดค ำได้มากกว่าการเรียนการสอนแบบปกติ

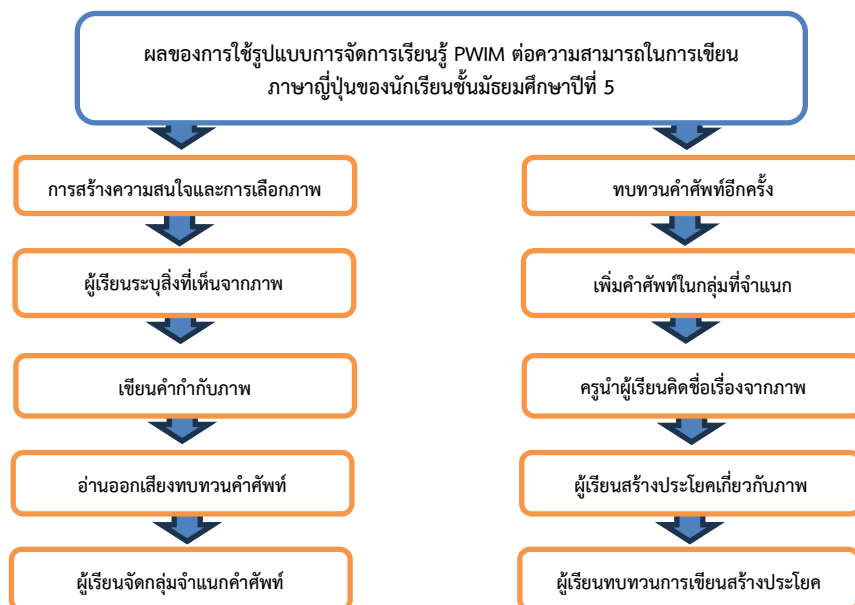
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบทดสอบอัตรณ์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM 2) แบบประเมินความพึงพอใจ ต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM 3) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM โดยมีกลุ่มเป้าหมายนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 19 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนการเขียนภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2566 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนทั้งหมดมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2) ความพึงพอใจในภาพรวมของนักเรียนที่มีต่อการจัดการจัดการเรียนรู้ PWIM อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวรรณ จุ้ยทอง (2562) ที่ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อผู้สอนในรายวิชาหลักการจัดการเรียนรู้ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยผู้สอนนำผลการวิจัยมาใช้ในการสอนและการใช้กระบวนการวิจัยในการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยในแต่ละด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการเตรียมการสอน ด้านการจัดกิจกรรม

และด้านการวัดผลประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าบทบาทและความสำคัญของผู้สอน เป็นมีความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอน โดยผู้เรียนมักจะสะท้อนความพึงพอใจออกมาเมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการตามความคาดหวัง และเป็นการแสดงออกถึงความพอใจหรือไม่พอใจ โดยแสดงออกมาให้ผู้สอนได้ทราบและนำไปสู่การส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติการสอนที่มีคุณภาพ และเพื่อการนำผลการประเมินความพึงพอใจไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเนิกรสอนให้บรรลุตามความต้องการของผู้เรียนต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM ที่ส่งผลต่อการเขียนภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี จำนวน 10 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 การสร้างความสนใจและการเลือกภาพ ขั้นที่ 2 ผู้เรียนระบุสิ่งที่เห็นจากภาพ ขั้นที่ 3 เขียนคำกำกับภาพ ขั้นที่ 4 อ่านออกเสียงทบทวนคำศัพท์ ขั้นที่ 5 ผู้เรียนจัดกลุ่มจำแนกคำศัพท์ ขั้นที่ 6 ทบทวนคำศัพท์อีกครั้ง ขั้นที่ 7 เพิ่มคำศัพท์ในกลุ่มที่จำแนก (ถ้าต้องการ) ขั้นที่ 8 ครูนำผู้เรียนคิดชื่อเรื่องจากภาพ ขั้นที่ 9 ผู้เรียนสร้างประโยคเกี่ยวกับภาพ ขั้นที่ 10 ผู้เรียนทบทวนการเขียนสร้างประโยค

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM ครูควรเขียนอธิบายขั้นตอนการทำกิจกรรมที่จะทำบนกระดานพร้อมกำหนดเวลาในแต่ละช่วงอย่างชัดเจน
2. ควรใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM ครูควรมีแบบฝึกหัดให้นักเรียนทำ ครูควรหมั่นสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคนพร้อมกับ คอยชี้แนะเพื่อให้กิจกรรมบรรลุตามเป้าหมายและเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดทำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM และอธิบายขั้นตอนการทำกิจกรรมที่จะทำบนกระดานพร้อมกำหนดเวลาในแต่ละช่วงอย่างชัดเจน
2. จัดทำแบบฝึกหัดของนักเรียน ครูควรชี้แจงอธิบายโครงสร้างของประโยค ยกตัวอย่างเพื่อให้ นักเรียนเข้าใจ และสามารถทำแบบฝึกหัดได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ PWIM ต่อความสามารถในการเขียน ภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่จะส่งผลถึงตัวแปรอื่น ๆ เช่น พฤติกรรมการทำงานร่วมกันสอดคล้องต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือไม่ อย่างไร การใช้รูปภาพประกอบการสอนส่งผลต่อความคงทนของทักษะการเขียนมากน้อยเพียงใด การพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบ PWIM ที่นำมาใช้ประกอบการสอนเป็นอย่างดี โดยสร้างสรรค์เกมที่สามารถกระตุ้นความสนใจ และผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม มีกิจกรรมเสริมเช่นมีการเล่นเกมประกอบเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ทุกคนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กำชัย ทองหล่อ. (2554). *หลักภาษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.

- ประณต นาคะเวช. (2564). *ศึกษาการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา* (รายงานผลการวิจัย). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- พวงเพ็ญ อินทรประวัติ. (2565). *รูปแบบการจัดการเรียนรู้การอ่านและการเขียนจากภาพด้วยวิธีอุปนัย (Picture Word Inductive Model – PWIM)*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- สถาบันภาษาแจแปนฟาวเดชั่น. (2565). *ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย*. สืบค้น 6 ตุลาคม 2565, จาก <http://jfbkk.or.th>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นและภาษาเยอรมัน ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุพัตรา ศรีธรรมมา และ อุบลวรรณ ส่งเสริม. (2563). การพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการ จัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับแผนผังความคิด. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 12(1), 266-280.
- สุวรรณ จ้อยทอง. (2562). ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงผลิตภาพรายวิชาหลักการจัดการเรียนรู้คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 9(1), 31-46.
- แสงระวี ดอนแก้วบัว. (2558). *ภาษาศาสตร์สำหรับครูสอนภาษาอังกฤษ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของ
โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่*

THE MANAGEMENT EFFECTIVENESS ACCORDING TO THE NEW NORMAL
OF THE MODELED 5 PRECEPTS OBSERVING VILLAGE PROJECT IN CHIANG
MAI PROVINCE

พระวิมลมุนี (นันทพันธ์ ปภสฺสโร)

Phrawimolmuni (Momthaphat Papassaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author Email: nonthapan2@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่ 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่ โดยการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกชุมชนสมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.21; S.D. = 0.37) พบว่า การปฏิบัติตามแผน ($\bar{X}$ = 4.26; S.D. = 0.34) 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ การบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และหลักศรัทธา 4 ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การบริหารจัดการ; วิถีชีวิตใหม่

Abstract

This research article aims to 1. Management effectiveness according to the new way of life of the 5 precepts village model project in Chiang Mai Province, 2. Factors affecting the management effectiveness according to the new way of life of the 5 precepts village model project in Chiang Mai by quantitative research. The sample group consisted of 400 community members applying for the 5 Precepts Village Project. The research tools were questionnaires. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, and deviation. Standard Deviation. Simple Linear Regression Analysis.

The results of the research were as follows: 1. The effectiveness of management according to the new way of life. ($\bar{X}$ = 4.21; S.D. = 0.37) It was found that the implementation ($\bar{X}$ = 4.26; S.D. = 0.34) 2. Factors affecting management efficiency according to the new way of life Management according to the new way of life affects the effectiveness of management according to the new way of life of the 5 Precepts Model Village Project in Chiang Mai Province. Statistically significant at the level .01 and the principles of faith 4 affect the effectiveness of management according to the new way of life of the 5 precepts model village project in Chiang Mai. statistically significant at the level .01

Keywords: Effectiveness; Management; New Normal

บทนำ

สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมโลกกับความมั่นคงสังคมไทย อาจจะนำไปสู่ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ที่เชื่อมโยงกับบริบทโลกในมิติต่าง ๆ ทั้งมิติด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมถึงผลกระทบจากช่วงกลางปี 2564 การแพร่กระจาย ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สายพันธุ์ใหม่ต่าง ๆ ได้ส่งผลให้การฟื้นตัว ทางเศรษฐกิจของโลกยังคงชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง และมีอัตราการเสียชีวิตสูงที่สุด 187 ราย ต่อประชากร 100,000 คน ณ วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2564 และ GDP หดตัวมากที่สุดในปี 2563 (-7.3%) โดยข้อมูลองค์การสหประชาชาติ คาดการณ์ว่า GDP ประเทศไทยจะ ขยายตัวร้อยละ 4.4 ในปี 2564 และขยายตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5.1% ในปี 2565 โดยขึ้นอยู่กับ

กับนโยบายและปัจจัยภายในของแต่ละประเทศ (กองโรคไม่ติดต่อ, 2564) พฤติกรรมการใช้ชีวิตแบบเดิม ๆ เทียบับบาร์ สถานะบันเทิง ทำให้ติดและแพร่เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เกิดเป็นกลุ่มใหม่ ๆ

วิถีชีวิตเดิมในสังคมไทยประชาชนเปียดเบียนกันและกันมีจุดเริ่มต้นความขัดแย้งหลายประการประเทศไทยเกิดความแตกแยกรุนแรง เศรษฐกิจซบเซา และรัฐบาลต้องยึดมั่นในศีลธรรมและจริยธรรมแห่งพุทธศาสตร์ คือ ไม่ฆ่า ไม่โกงกิน ไม่โกหก หลอกลวงไม่เป็นเผด็จการปล้นสิทธิและอำนาจของประชาชนมีความเป็นประชาธิปไตยทั้งกาย วาจา ใจ โดยเข้าใจและยอมรับเนื้อหาของสิทธิ เสรีภาพสมบูรณ์ มีความเป็นธรรม เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน (บุญทัน ดอกไธสง, 2555) ทั้งนี้การแก้ปัญหาความขัดแย้งความพยายามแก้ไขปัญหานั้นให้เกิดขึ้นพร้อมกับความปรองดองขึ้น นำไปสู่สังคมที่มีสันติภาพประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนผ่านจากสังคมที่มีความขัดแย้งไปสู่สันติภาพและความเป็นประชาธิปไตย (พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรงค์ สุจิณฺโณ), 2559)

ประสิทธิผลการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในรูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสมาชิกหมู่บ้านรักษาศีล 5 การจัดกิจกรรมในรูปแบบองค์กรหมู่บ้านรักษาศีล 5 อาศัยการประชุมการสร้างความร่วมมือ เพื่อให้เกิดการกำหนดแนวทางในการพัฒนาและสร้างร่วมมือ โดยใช้คุณธรรม หลักธรรม รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมาเป็นแนวทางในการจัดการประชุมเพื่อให้เกิดความสามัคคีและปรองดองร่วมกัน (ภาณุรัตน์ ดีเสมอ และคณะ, 2563) เมื่อนำองค์ประกอบการประเมินประสิทธิผลตามตามแนวคิดของ Parson (1964) ได้แก่ การปรับตัว การบรรลุเป้าหมาย การบูรณาการ และการรักษาแบบแผนวัฒนธรรม สามารถประเมินการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้หลายมิติ แสดงผลการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 หมู่บ้านตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการพัฒนาเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ

นอกจากนี้การดำเนินการโครงการรักษาศีล 5 ยังได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หลายโรงเรียน ต้องถูกปิด กิจกรรมทางเศรษฐกิจหยุดชะงัก รายได้ลดลง บางอาชีพว่างงาน ซึ่งส่งผลให้เกิดผลกระทบในวงกว้างทั้งทางด้าน สุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม และยังมีบริษัทอีกมากมายทั้งในไทย และต่างประเทศ ที่กำลังทยอย ปรับลดพนักงาน ทยอยปิดกิจการ รวมถึงยื่นล้มละลายเนื่องจากพิษเศรษฐกิจ ซึ่งการถูกเลิกจ้าง ทำให้บุคคลว่างงาน ไม่มีเงินมาใช้จ่ายในการดำรงชีวิต ประสบปัญหาส่วนตัว ครอบครัวทำให้เกิด ความเครียด ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อวิถีชีวิตของประชาชน และการปรับตัวที่จะรับกับสถานการณ์วิถีชีวิตใหม่ (New Normal Behavior) ของประชาชนเป็นประเด็นที่ทุกฝ่ายต้องมีความตระหนักและรีบดำเนินการหา

มาตรการ เพื่อเป็นแนวทางในการรับมือกับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อันจะทำให้วิถีชีวิตของประชาชน กลับมาอยู่ในภาวะปกติพร้อมกับปรับตัวเองกับการดำเนินวิถีชีวิตใหม่ (New Normal Behavior) (United Nations Industrial Development Organization, 2565)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่ มีแนวปฏิบัติที่เหมาะสมต่อการช่วยให้ประชาชนไทยดำเนินชีวิตใหม่ด้วยความปกติสุขส่งผลต่อการพฤติกรรมศรัทธาต่อการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนร่วมพัฒนาชุมชนฐานรากการพัฒนาประเทศไทยมีการบริหารจัดการชุมชนตามรูปแบบและวิธีการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบจังหวัดเชียงใหม่ว่ามี การบริหารจัดการ และประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่มีการดำเนินการอย่างไรให้โครงการประสบผลสำเร็จในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีผู้ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากร คือ สมาชิกชุมชนสมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โชนกลาง อำเภอดอยสะเก็ด โชนเหนือ อำเภอฝาง โชนใต้ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 235,375 คน (วัดปากน้ำภาษีเจริญ, 2564) คำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

การเก็บข้อมูล

เก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression Analysis) เพื่อพยากรณ์ตัวแปรตามหนึ่งตัวซึ่งส่งผลมาจากตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวขึ้นไปที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่ โดยทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ การบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ระดับการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ โดยภาพรวม

การบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การวางแผน	4.16	0.51	มาก
2. การปฏิบัติตามแผน	4.26	0.43	มาก
3. การตรวจสอบการปฏิบัติงาน	4.20	0.47	มาก
4. การแก้ปัญหา	4.21	0.43	มาก
ภาพรวม	4.21	0.37	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษาคือ การปฏิบัติตามแผน ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.43) การแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.43) การตรวจสอบการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.47) การวางแผน ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.51) ทุกด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ ประกอบด้วย การปรับตัว การบรรลุเป้าหมาย การบูรณาการ การรักษาแบบแผนวัฒนธรรม ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ โดยภาพรวม

ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การปรับตัว	4.27	0.41	มาก
2. การบรรลุเป้าหมาย	4.29	0.42	มาก
3. การบูรณาการ	4.23	0.43	มาก
4. การรักษาแบบแผนวัฒนธรรม	4.31	0.41	มาก
ภาพรวม	4.28	0.34	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษาคือ การรักษาแบบแผนวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.41) การบรรจุเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.42) การปรับตัว ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.41) การบูรณาการ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.43) ทุกด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารจัดการ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	Sig.
ค่าคงที่	1.976	.000**
การวางแผน	0.107	.012**
การปฏิบัติตามแผน	0.109	.016**
การตรวจสอบการปฏิบัติงาน	0.256	.000**
การแก้ปัญหา	0.171	.000**

$R^2 = 0.398$, **ระดับนัยสำคัญ .01

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรอิสระจำนวน 4 ตัว ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบการปฏิบัติงาน และการแก้ปัญหา ส่งผลในทิศทางบวกต่อตัวแปรตาม (ประสิทธิผลการบริหารจัดการ) อย่างมีนัยสำคัญที่ .01 โดยที่ตัวแปรการวางแผน มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.107 ตัวแปรการปฏิบัติตามแผน ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.109 ตัวแปรการตรวจสอบการปฏิบัติงาน ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.256 ตัวแปรการแก้ปัญหา ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.171 โดยความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรอิสระมีความเป็นเส้นตรงประมาณร้อยละ 39.8

ตารางที่ 4 ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.
กัมมัสัทธิ (เชื่อกฎแห่งกรรม)	4.40	0.40
วิปากัสัทธิ (เชื่อผลของกรรม)	4.32	0.41
กัมมัสสกตาสัทธิ (เชื่อกฎที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน)	4.28	0.43
ตถาคตโพธิสัทธิ (เชื่อกฎที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า)	4.38	0.42

จากตาราง 4 แสดงตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Linear Regression) ประกอบด้วย ตัวแปรตามได้แก่ ประสิทธิผลการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และตัวแปรอิสระได้แก่ กัมมัสัทธิ เชื่อกฎแห่งกรรมวิปากัสัทธิ เชื่อผลของกรรม กัมมัสสกตาสัทธิ เชื่อกฎที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน และตถาคตโพธิสัทธิ เชื่อกฎที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.28-4.40 การวิเคราะห์สมการ

ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Linear Regression) ผู้วิจัยเลือกวิธีการวิเคราะห์การถดถอยโดยวิธี stepwise เพื่อจะได้สมการถดถอยเชิงพหุได้ค่าประมาณที่ถูกต้องเหมาะสม

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารจัดการ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	Sig.
ค่าคงที่	2.092	.000**
กัมมัสถา (เชือกผูกแห่งกรรม)	0.200	.000**
วิปากัสถา (เชื้อผลของกรรม)	0.206	.000**
กัมมัสสกตาสถา (เชือกความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน)	0.070	.178
ตถาคตโพธิัสถา (เชือกความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า)	0.027	.545
$R^2 = 0.483$, , **ระดับนัยสำคัญ .01		

จากตาราง 5 ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรอิสระจำนวน 4 ตัว ประกอบด้วย กัมมัสถา เชือกผูกแห่งกรรม วิปากัสถา เชื้อผลของกรรม กัมมัสสกตาสถา เชือกความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน และตถาคตโพธิัสถา เชือกความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ส่งผลในทิศทางบวกต่อตัวแปรตาม ประสิทธิผลการบริหารจัดการ อย่างมีนัยสำคัญที่ .01 โดยที่ตัวแปรกัมมัสถา เชือกผูกแห่งกรรม มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.200 ตัวแปรวิปากัสถา เชื้อผลของกรรม ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.206 ตัวแปรกัมมัสสกตาสถา เชือกความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.070 ตัวแปรตถาคตโพธิัสถา เชือกความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.027 โดยความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรอิสระมีความเป็นเส้นตรงประมาณร้อยละ 48.3

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่

ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย คือ การรักษาแบบแผนวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.31$) การบรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.29$) การปรับตัว ($\bar{X} = 4.27$) การบูรณาการ ($\bar{X} = 4.23$) ทุกด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการบริหารจัดการทุกด้านมีความสำคัญส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 สอดคล้องกับ สาธิต ทิพย์มณี และคณะ ได้วิจัยเรื่อง โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลการบริหารงาน ของกรมแพทยทหารบก ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของภูษิต วิเศษคามินทร์ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิผลการนํานโยบายการแก้ปัญหา

จรรยาไปปฏิบัติของกองบังคับการตำรวจจราจร ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการนำนโยบายการแก้ปัญหาจราจรไปปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่

ตัวแปรอิสระจำนวน 4 ตัว ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบการปฏิบัติงาน และการแก้ปัญหา ส่งผลในทิศทางบวกต่อตัวแปรตาม (ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ) อย่างมีนัยสำคัญที่ .01 โดยที่ตัวแปรการวางแผน มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.107 ตัวแปรการปฏิบัติตามแผน ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.109 ตัวแปรการตรวจสอบการปฏิบัติงาน ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.256 ตัวแปรการแก้ปัญหา ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.171 โดยความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรอิสระมีความเป็นเส้นตรงประมาณร้อยละ 39.8 สอดคล้องกับงานวิจัยของกอปรลาภ อภัยภักดิ์ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการส่งเสริมจริยธรรมของสหภาพคหบดี ในพระบรมราชูปถัมภ์ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการส่งเสริมจริยธรรมของสหภาพคหบดี ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยภาพรวม ปัจจัยการส่งเสริมจริยธรรม และปัจจัยฆราวาสธรรม 4 มี อิทธิพลร่วมกันต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการส่งเสริมจริยธรรมของสหภาพคหบดีในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรผันได้ ถึงร้อยละ 37.50 (กอปรลาภ อภัยภักดิ์ และคณะ, 2565)

ตัวแปรอิสระจำนวน 4 ตัว ประกอบด้วย กัมมัสสัทธา เชื่อกฎแห่งกรรม วิปากสัทธา เชื่อผลของกรรม กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน และตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ส่งผลในทิศทางบวกต่อตัวแปรตาม ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ อย่างมีนัยสำคัญที่ .01 โดยที่ตัวแปรกัมมัสสัทธา เชื่อกฎแห่งกรรม มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.200 ตัวแปรวิปากสัทธา เชื่อผลของกรรม ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.206 ตัวแปรกัมมัสสกตาสัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.070 ตัวแปรตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.027 โดยความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรอิสระมีความเป็นเส้นตรงประมาณร้อยละ 48.3 สอดคล้องกับจันทิมา พูลทรัพย์ (2563) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยการตัดสินใจในการทำบุญของพุทธศาสนิกชน กรณีศึกษาวัดจำปา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับความมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการทำบุญ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ความศรัทธาในพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากที่สุด

องค์ความรู้จากการวิจัย

กระบวนการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5			
การวางแผน	การปฏิบัติตามแผน	การตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน	การแก้ปัญหา
-เข้าร่วมประชุม -วางแผนการ -ร่วมกำหนดแนวทาง -วางแผนงานกับเครือข่าย -ประชาสัมพันธ์ -จัดทำแผนงาน	-ร่วมขับเคลื่อน -ร่วมกิจกรรม -มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม -พัฒนาชีวิต -ร่วมขับเคลื่อน -ปฏิบัติตามแผนงาน	-ร่วมประชุม -ร่วมตรวจสอบ -สร้างความโปร่งใส -ร่วมตรวจสอบ -สร้างความร่วมมือ พัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5	-ร่วมสร้างกลไก -จัดทำข้อมูล -รวบรวมคำเนิการ -การติดตาม ประเมิน -การจัดทำข้อมูล -การประสานงานดี

ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่			
การปรับตัว	การบรรลุเป้าหมาย	การบูรณาการ	การรักษาแบบแผนวัฒนธรรม
-การจัดการสิ่งแวดล้อม -จัดกิจกรรมดูแลสมาชิก ชุมชน -การปรับตัวตามสถานการณ์ -ปรับสภาพแวดล้อมชุมชนให้ สอดคล้องกับสถานการณ์ การ	-การกำหนดเป้าหมาย ส่งเสริมสัมพันธ์ -ธรรมะร่มเย็น -สร้างชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง บนฐานศาสนธรรม -เข้าร่วมกิจกรรมวิถีชีวิตใหม่ ภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5	-การจัดทำแผนงานบูรณาการ -ประสานความสัมพันธ์เครือข่าย -การสร้างพลังร่วม -โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็น จุดเริ่มต้นในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม -จัดกิจกรรมพัฒนาความร่วมมือกับ เครือข่ายอย่างต่อเนื่อง	-การปฏิบัติตามศรัทธา 4 -การจัดทำแผนงาน -ร่วมกิจกรรมวิถีพุทธในชุมชน -ใช้ศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ลด ละ เลิก อบายมุข -นำวัฒนธรรมชุมชนมาประยุกต์เพื่อลดการแพร่ ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่ประสบความสำเร็จเกิดจากการปรับวิธีการทำงานของคณะสงฆ์ ดังนี้

1. การวางแผนบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ กระบวนการบริหารจัดการตามคณะสงฆ์และแกนนำชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้ร่วมนำเสนอโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต่อยอดจากการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีการปรับรูปแบบการดำเนินงานภายใต้แผนงานบริหารจัดการที่แตกต่างจากปีที่ผ่านมา เริ่มวางแผนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายมากขึ้น โดยการประชาสัมพันธ์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ให้บุคคล หน่วยงานเครือข่ายได้เข้าใจ รับรู้ข้อมูลโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อกำหนดผลจากการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 วางแผนบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่หลังได้รับผลกระทบจาก สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

2. การปฏิบัติตามแผนบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ กระบวนการบริหารจัดการตามคณะสงฆ์และแกนนำชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้สะสมผลงานวัด ผลงานชุมชนกิจกรรมต่างๆที่เป็นผลงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่เป็นรูปธรรม มีการปรับรูปแบบการดำเนินงาน เพื่อให้สมาชิกชุมชนค่อยๆ ปรับพฤติกรรมเข้าร่วมกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ติดตามการมีส่วนร่วมกิจกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน องค์กรเครือข่ายจัดกิจกรรมตามแผนพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบรักษาศีล 5 และขยายผลการจัดกิจกรรมไปสู่หมู่บ้าน สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรม ติดตามข่าวสารการจัดกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มากขึ้น

3. การตรวจสอบการปฏิบัติงานบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ กระบวนการบริหารจัดการ การตรวจสอบการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในลักษณะของการร่วมกับองค์กรเครือข่ายคณะสงฆ์ตรวจสอบการปฏิบัติงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่เป็นรูปธรรมพร้อมให้คำแนะนำปรึกษานำเสนอแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 พัฒนากิจกรรมให้เป็นกิจกรรมต้นแบบสร้างความร่วมมือสมาชิกชุมชนและองค์กรเครือข่ายร่วมจัดกิจกรรมตามแผนงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 พร้อมทั้งสื่อสารกิจกรรมรักษาศีล 5 เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและนำเสนอผลงานต้นแบบขยายผลไปสู่ชุมชนและหมู่บ้านอื่น

4. การแก้ปัญหาบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ กระบวนการบริหารจัดการตามคณะสงฆ์และแกนนำชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้ประสานงานดีช่วยสร้างกลไกความสะดวกในสื่อสาร กำกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้เข้าสนับสนุนร่วมจัดกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 พร้อมประสานงาน โดยการสั่งการตามลำดับชั้นของสายการปกครอง ขับเคลื่อนโครงการให้เกิดประสิทธิผลและการแก้ปัญหาดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

และนำไปสู่ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ตามแนววิถีชีวิตใหม่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ การปรับตัวของพระสงฆ์ จัดกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีวิธีการใหม่ๆ ในการสั่งสอนอบรมประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้สมาชิกชุมชนและพระสงฆ์เข้าร่วมดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และสมาชิกชุมชนได้ปรับเปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การใช้วิธีการรักษาศีล 5 ลดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การใช้การรักษาศีล 5 ช่วยลดความขัดแย้งในชุมชนสังคม และผลการรักษาศีล 5 เกิดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกชุมชน ทำให้เกิดเป็นหมู่บ้านต้นแบบรักษาศีล 5 มีการบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันกับชุมชนและหน่วยงานเครือข่ายที่เข้าร่วมสนับสนุน ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ส่งผลให้วัดและชุมชนสามารถรักษาแบบแผนวัฒนธรรมวิถีชุมชนวิถีพุทธได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อย่างต่อเนื่อง
2. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรร่วมกับฝ่ายปกครองควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเป้าหมายในการยกระดับหมู่บ้านรักษาศีล 5 ทุกหมู่บ้านของอำเภอ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรนำรูปแบบการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนต้นแบบนี้ไปประยุกต์ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ซึ่งมีทั้งลักษณะที่เป็น แนวราบและแนวตั้ง เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และออกแบบกิจกรรมมีลักษณะที่สอดคล้องกับภารกิจเดิมที่ทำเป็นประจำ
2. ควรมีการปฏิบัติงานนั้นควรแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ระยะยาวเชิงคุณภาพ ของส่วนงานราชการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคีเครือข่าย และภาคประชาชน ในทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมตั้งกระบวนการวางแผนจนถึงการวัด และประเมินผลโครงการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามแนววิถีชีวิตใหม่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในระดับประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กองโรคไม่ติดต่อ. (2564). รายงานผลการทบทวนผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคมจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในระดับโลก และในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมโรค.
- กอปปรลาก อภัยภักดี และคณะ. (2565). การพัฒนาประสิทธิภาพการส่งเสริมจริยธรรมของสภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 11(2), 295-309.
- จันทิมา พูลทรัพย์. (2563). ปัจจัยการตัดสินใจในการทำบุญของพุทธศาสนิกชน กรณีศึกษา วัดจำปา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. วารสารบัณฑิตศึกษา, 7(2), 282-297.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2555). รัฐประศาสนศาสตร์สร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ). (2559). หลักศีล 5 : การประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(2), 429-439.

- ภาณุรัตน์ ดีเสมอ และคณะ. (2563). การพัฒนาการสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วย
บัญชาการทหารพัฒนา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(4), 224-136.
- ภูษิต วิเศษคามินทร์. (2563). ประสิทธิภาพการนำนโยบายการแก้ปัญหาจราจรไปปฏิบัติของ
กองบังคับการตำรวจจราจร (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐ
ประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- วัดปากน้ำภาษีเจริญ. (2564). *โครงการรักษาศีล 5*. สืบค้น 30 พฤศจิกายน 2564, จาก
<https://www.sila5.com/report>
- สาธิต ทิพย์มณี และคณะ. (2564). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลการ
บริหารงาน ของกรมแพทยทหารบก. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(4),
40-52.
- Parson, T. (1964). *Administrative Science Quarterly. Effective of Size, Complexity and Ownership in Administrative Intensity*. New York: Holt, Rinchart & Winston.
- United Nations Industrial Development Organization. (2565). *Impact assessment of covid19 on thai industrial sector*. สืบค้น 15 กันยายน 2565, จาก <https://thailand.un.org/th/50830>
- Yamane, T. (1967). *Statistic: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

การเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี*

DEMOCRACY ENHANCEMENT IN LINE WITH BUDDHISM FOR PEOPLE'S
POLITICAL PARTICIPATION AT BANG SRITHONG SUB - DISTRICT,
BANGKRUAY DISTRICT, NONDABURI PROVINCE

พิมมาดา ชาปริก, สุมาลี บุญเรือง

Pimmada Chaprik, Sumalee Boonrueang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: samak.nas@mcu.au.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน 2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา และ 3. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 345 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีระดับความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยด้าน เพศ และอายุ ไม่พบความแตกต่าง 3. แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้วยการนำอปริหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มี

ความสำคัญและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ตั้งแต่ระดับประชาชนทั่วไปจนถึงผู้นำหรือผู้บริหารประเทศ

คำสำคัญ: การเสริมสร้าง; ประชาธิปไตย; หลักการบริหารนิยธรรม

Abstract

This research article has the objectives 1. To study the level of democracy promotion according to Buddhism. 2. To compare people's opinions towards the promotion of democracy according to Buddhism. for political participation of the people and 3. To strengthen democracy according to Buddhism for the political participation of the people. The sample group was 345 people from a population of 2,508 people. The research tools were questionnaires. Statistics used in data analysis included frequencies, percentages, means, and standard deviations. qualitative research In-depth interviews were used with 10 key informants/people. The research tool was an interview form, and the data was analyzed using content analysis.

The research findings were as follows: 1. The overall level of promoting political participation of the people 2. The results of comparing public opinions on the political participation of the people. Classified by personal factors, it was found that personal factors such as education, occupation, and income had opinions towards political participation of the people, significantly different at the statistical level of 0.05, which was in line with According to the research hypothesis set There were no differences in other personal factors. 3. Strengthen democracy according to Buddhism for political participation of the people. Adopting Buddhism as a political principle may have religious characteristics in elections or participation in political decision-making processes. Including supporting social development that emphasizes moral values. Creating Opportunity and Equality for All and building a transparent and fair city system. So that people can participate in the decision-making process and create a strong and sustainable society.

Keywords: strengthening; democracy; Aparihaniyadhamma

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่หลายประเทศนิยมใช้เป็นแนวทางการปกครอง เป็นระบอบการปกครองที่สังคมไทยพยายามแสวงหาและพัฒนาตามความหมายที่แท้จริง ซึ่งดูเหมือนว่าการปกครองในระบอบนี้ยังไม่สามารถผสมผสานให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือยังไม่ฝังรากลึกเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับสาระสำคัญของระบอบประชาธิปไตย หรืออาจมีสาเหตุมาจากการที่สังคมไทยอยู่ภายใต้ระบอบอุปถัมภ์มาอย่างยาวนาน แม้ว่าประเทศไทยจะมีเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 แล้วก็ตาม แต่การเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยของประเทศไทยไม่ได้พัฒนาก้าวหน้าไปตามระยะเวลาเท่าที่ควร เนื่องจากประชาธิปไตยของประเทศไทยต้องเผชิญกับความวุ่นวายและความขัดแย้งเชิงอำนาจทางการเมืองของบรรดาผู้นำทางการเมือง ทำให้เกิดวงจรอุบาทว์ทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง กล่าวได้ว่า มีการร่างรัฐธรรมนูญ ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ มีการเลือกตั้ง เกิดความวุ่นวายทางการเมือง (บุญทัน ดอกไธสง, 2553)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองการปกครองเป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมือง กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมือง เป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาระบบทางการเมืองการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย ทั้งระดับชาติและระดับส่วนท้องถิ่นเป็นแบบประชาธิปไตย ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดถึงระบบการปกครองทั้งระดับชาติและระดับส่วนท้องถิ่นได้ สังคมใดหรือประเทศใดมีความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ พิจารณาได้จากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สังคมใดที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงย่อมจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยที่สูง ในทางตรงกันข้ามถ้าหากสังคมหรือประเทศใดประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ต่ำ แสดงว่าสังคมหรือประเทศนั้นมีระดับความเป็นประชาธิปไตยที่ต่ำเช่นกัน (วัชรารณ โพธิ์ศรีดา, 2543)

การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองที่จำเป็นและมีความสำคัญในทาง การเมืองการปกครองของชุมชนต่าง ๆ โดยเฉพาะชุมชนที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะเห็นได้ว่า รัฐบาลซึ่งเป็นกลไกในการบริหารการปกครองของรัฐนั้น (ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2535) ย่อมมีภาระหน้าที่อย่างมากมายในการบริหารประเทศให้ประชาชนได้รับความสุข ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต อีกทั้งความมั่นคงแห่งชาติทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แต่ย่อมเป็นไปไม่ได้ที่รัฐบาลจะดูแลและจัดทำบริการ ให้กับประชาชนได้ทั่วถึง รวมทั้งข้อจำกัด เกี่ยวกับงบประมาณ และตัวบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ดำเนินงานให้ทั่วถึงได้ เมื่อเป็นดังนี้ การลดภาระของรัฐบาลโดยการให้ประชาชน

ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเพื่อการสนองตอบต่อความต้องการของชุมชนจึงเป็นผลให้การปกครองท้องถิ่นมีบทบาทและความสำคัญเกิดขึ้น

ในปัจจุบันสภาพการณ์ปัญหาของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมากทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 หมวดที่ 5 เรื่องแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐส่วนที่ 10 เรื่องแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการปรับปรุงสิทธิ เสรีภาพหน้าที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปรับโครงสร้างการบริหารโดยหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดีและการจัดบริการสาธารณะไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเร็วทั้งนี้เพื่อให้การบริหารงานและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างคล่องตัวมีประสิทธิภาพและสามารถแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น (วิชญกร ปุ่มแมน, 2551)

ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความถูกต้อง ความโปร่งใส และการตรวจสอบได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่ซื่อสัตย์สุจริต และการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ ส่วนรวมและผลประโยชน์ของประเทศชาติ ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่ถูกจับตามองจากสังคมไทย เนื่องจากมีการบริหารจัดการตนเองและผู้นำท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้ง มีผลประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บางครั้งเกิดการผูกขาดอำนาจและผลประโยชน์ของบุคคลเฉพาะกลุ่ม (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2559)

วิกฤติทางการเมืองและความแตกแยกของสังคมไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้สะท้อนปัญหาสำคัญหลายประการของประเทศ ทั้งการใช้อำนาจอย่างไม่ชอบธรรมของนักการเมือง การทุจริตในวงราชการ การฉ้อราษฎร์บังหลวงของประชาชน ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้และความไม่เท่าเทียมของโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงผลอันเกิดจากโครงสร้างทางอำนาจที่ถูกผูกขาดโดยชนชั้นนักการเมือง ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ (สำนักวิชาการและนักกฎหมาย, 2557)

ทั้งหมดนี้ทำให้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยผิดเพี้ยนไปจากหลักการที่ควรเป็น ที่สำคัญที่สุดผู้ได้อำนาจรัฐลู่แก่อำนาจ ละเมิดหลักนิติธรรม ฉ้อราษฎร์บังหลวง เล่นพรรคเล่นพวก ขาดอุดมการณ์ ขาดการเสียสละเพื่อสังคมและประเทศชาติ นอกจากนั้น

ยังไม่ได้ ปฏิบัติตามประเพณี การปกครองแบบประชาธิปไตย ขาดมารยาททางการเมือง ขาดจริยธรรมและความศรัทธาต่อระบอบอย่างแท้จริง นี่คือนโยบายที่เกิดขึ้นจนนำไปสู่การใช้ อำนาจกองกำลังจัดตั้งทำการยึดอำนาจทางการเมืองที่เรียกว่ารัฐประหาร และบ่อยครั้ง เรียกว่าการปฏิวัติ หรือการปฏิรูป แต่ทั้งหมดนี้คืออุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบอบ การปกครองแบบประชาธิปไตยที่ต่อเนื่องและยั่งยืน (ลิขิต อีริเวคิน, 2559)

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจทำการศึกษาวิจัยเรื่องการ เสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้วยการนำหลักธรรมในทาง พระพุทธศาสนา คือ หลักอปริหานิยธรรม ซึ่งเป็นธรรมสำหรับการปกครองที่จะช่วยป้องกัน ความเสื่อมนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของหมู่คณะ องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงการ ปกครองระดับประเทศมาเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งจะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิด ความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้อง ประชาชนออกมาใช้สิทธิและมี ส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นส่วนหนึ่งในการ พัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สุขที่ยั่งยืน สืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการเสริมสร้างประชาธิปไตย ตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัด นนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) ระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 2,508 คน (สำนักทะเบียนเทศบาลตำบลบางสีทอง, 2565) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากประชากรโดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) จำนวน 345 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (In-depth Interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงตัวแทนกลุ่มนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มตัวแทนประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรีทั้ง 5 หมู่บ้าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่

2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 345 ชุด โดยแต่งตั้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ช่วยผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม

3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างก็จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างคู่เฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference; LSD.)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบ

บริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิด

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

ตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ทั้ง 3 ด้าน

การเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบล บางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดย		ระดับการปฏิบัติ		
ภาพรวม		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง	2.98	0.68	มาก
2.	ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง	3.73	0.53	มาก
3.	ด้านการแสดงประชามติและประชาพิจารณ์	2.61	0.92	มาก
ภาพรวม				
ภาพรวม		3.11	0.59	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ใน ระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 และด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านการแสดงประชามติและประชาพิจารณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา

ปัจจัยส่วนบุคคล	t-test	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
			ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	1.98	0.04	-	✓
อายุ	0.83	0.47	-	✓
การศึกษา	43.49	0.00*	✓	-
อาชีพ	9.82	0.00*	✓	-
รายได้	50.42	0.00*	✓	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ มีความคิดเห็นต่อการเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนการศึกษา อาชีพ และรายได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จากการสัมภาษณ์

1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ประชาชนมีการประชุมกันเป็นประจำและมีตารางชัดเจน 2) พร้อมเพรียงกันประชุมและกระทำกิจที่ควรทำ ความพร้อมเพรียงกันทำให้เกิดความสามัคคี 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติและไม่ล้มเลิกสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว ปฏิบัติตามกฎระเบียบแสดงถึงความมีวินัยร่วมกัน 4) เคารพนับถือผู้ใหญ่ ให้ความเคารพต่อผู้นำชุมชนด้วยการตั้งใจฟังการอธิบาย มีการปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้นำชุมชน 5) ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรีและให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการคำนึงถึงเพศสตรีในการเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน เปิดโอกาสให้สตรีได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานได้ 6) สักการะเคารพเจดีย์ ส่งเสริมการทำนุบำรุงวัดและอาราม ปลูกฝังจิตสำนึกให้คนรุ่นหลังรักและภูมิใจในชุมชน 7) ให้การอารักขา ค้ำครองอันชอบธรรมแก่พระสงฆ์ สามเณร ค้ำครองรักษาพระพุทธศาสนาให้เป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง จากผลการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าความคิดเห็นมากที่สุด คือ รับทราบข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านการร่วมประชุมกับผู้นำชุมชนเป็นประจำ สอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา กะตากุล (2562) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมการเลือกตั้งทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณี หมู่ที่ 4 ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมการเลือกตั้งทางการเมืองท้องถิ่นเป็นส่วนน้อย เพราะการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองน้อย ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระกฤษฏายุทธ ธมมวโร (2564) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการทวงฝันป่าดอยสุเทพ (ป่าแห่ง) จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ช่องทางการเข้าถึงข้อมูลและการเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อยและการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง เพิ่มช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลและเพิ่มกิจกรรมให้มากขึ้น และเพิ่มช่องทางการเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชนโดยให้ง่ายขึ้นไม่ขัดต่อภารกิจประจำวัน

ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง จากผลการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าความคิดเห็นมากที่สุดคือ ท่านมีความตั้งใจออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง รองลงมาได้แก่ ท่านให้ความเคารพผู้นำชุมชน หรือผู้มีอำนาจในการให้ข้อมูล กฎระเบียบและข้อบังคับในการเลือกตั้ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบทางการเมือง และการรับรู้หน้าที่ตามรัฐธรรมนูญของประชาชน ที่ต้องการใช้สิทธิจากการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา จงฤกษ์งาม (2559) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแจ้ซ้อน อำเภอมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า การเลือกตั้งท้องถิ่น ประชาชนควรติดตามผลการนับคะแนนเลือกตั้งระดับท้องถิ่นทุกครั้ง และติดตามข่าวสารผู้สมัครรับเลือกตั้งก่อนตัดสินใจลงคะแนน และการเข้าร่วมประชุมของท้องถิ่น ควรฟังหรือรับฟังการอภิปรายหรือสัมมนา เกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางการเมืองท้องถิ่น รองลงมาคือ ให้ความเคารพผู้นำชุมชน หรือผู้มีอำนาจในการให้ข้อมูล กฎระเบียบและข้อบังคับในการเลือกตั้งแก่ประชาชนด้วย

ด้านการแสดงประชาตติและประชาพิจารณา จากผลการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าความคิดเห็นมากที่สุด คือ เข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นหรือการชี้แจงของทางราชการเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ชุมชน และประชาชนจะได้รับอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติ ศรีสมบัติ (2559) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลสันผักหวาน อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่พบว่า การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมทำให้การทำงานเป็นไปอย่างมีระบบสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมต้องมีการวางแผนการจัดองค์กร การบริหารบุคคล และการประเมินผล โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชน

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามสมมติฐาน มีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

ประชาชนที่มีเพศ อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นของการเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธีระยุทธ ฐานโร (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พบว่า การเลือกตั้ง ผู้สูงอายุอาจเกิดความไม่เข้าใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ควรให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องสถานที่เลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรณรงค์หาเสียง ปัญหาเกิดจากการไม่มีเวลาและเห็นวากิจกรรมเหล่านี้ไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง หากจะสนับสนุนส่วนใหญ่จะร่วมเพราะชื่นชอบในตัวผู้สมัคร ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องหมั่นประชุม ให้ความรู้ความสามารถกับผู้สูงอายุ รวมถึงการให้ความเอาใจใส่ให้ความเคารพกับผู้สูงอายุ การจะเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้การร่วมกิจกรรมของชุมชน ปัญหาและอุปสรรคเกิดจากขาดความรู้ความเข้าใจหรือไม่สามารถบริหารเวลาในการเข้าร่วมประชุม แต่หากเป็นกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนส่วนใหญ่เข้าร่วมได้ ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องมุ่งเน้นให้ทำกิจกรรมรวมตัวกันยามว่างเพื่อให้เกิดการพัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและพัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมือง ทำให้ได้มีการพูดคุยกันเกี่ยวกับเรื่องในชุมชน เช่น นโยบาย การแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยต้องขับเคลื่อนรูปแบบการมีส่วนร่วมให้เป็นรูปธรรม มากกว่าแจ้งนโยบายแล้วให้ตีความเอง หรือให้ทำความเข้าใจเอง ส่วนประชาชนที่มีการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นของการเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยรวม

แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุชาติ อากสโร (2562) ได้วิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักอปริหานิยธรรมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอโนนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษา การปฏิบัติงานตามหลักอปริหานิยธรรมของบุคลากรโดยรวม อยู่ในระดับมาก ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ระดับมากที่สุด ด้านสาธารณสุขและด้านสิ่งแวดล้อมตามลำดับ 2. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงาน พบว่า บุคลากรที่มีเพศ และระดับการศึกษา และระดับการศึกษาทาง ธรรมต่างกัน มีการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตาม สมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนบุคลากรที่มีอายุ และระดับตำแหน่งแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. ข้อเสนอแนะเน้น การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมองค์กร เช่น มีการประชุมปรึกษาหารือกันเป็นประจำ ร่วมแสดงความคิดเห็น และมีมติโดยพร้อมเพรียงกัน เป็นไปตามกฎระเบียบ ข้อบัญญัติ ให้ความเคารพเชื่อฟังหัวหน้าผู้มีความรู้ความสามารถ เปิดโอกาสให้ สตรีได้มีส่วนร่วมในการบริหารงาน ให้เกียรติโดยเท่าเทียมกัน ให้เกียรติสถานที่ด้วยการดูแลรักษา ให้การบริหารประชาชน เอาใจใส่ดูแล ปกป้อง ค้ำครอง ช่วยเหลือในสิ่งที่ขาดและจำเป็นในการดำรงชีวิต ทั้งของบุคลากรและประชาชนที่อยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อให้เกิดการพัฒนา และมีความเจริญ ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

3. แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จาก การสัมภาษณ์

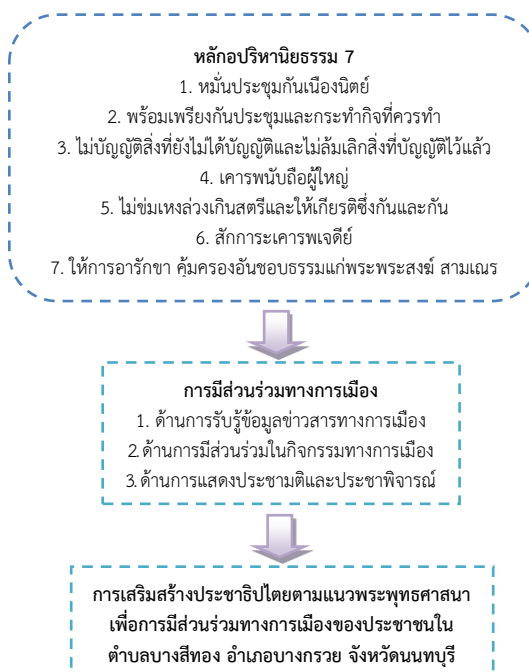
การเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก อปริหานิยธรรมข้อ 1 การหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ นับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญและควรให้เกิดมีขึ้นในสังคมเพราะเป็นสิ่งที่สร้างความสามัคคีในชุมชน ประสานประชาชนกับผู้นำชุมชนเข้าด้วยกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อันมาจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงการประชุมกันเป็นประจำจะเป็นการพัฒนาชุมชนได้อย่างดีเยี่ยมและทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่อง ข้อ 2 พร้อมเพรียงกันประชุม และกระทำกิจที่ควรทำ เป็นการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ร่วมมือร่วมใจกันวางแผนการทำงานเพื่อให้การดำเนินงานนั้นสำเร็จและมีประสิทธิภาพอันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม มีการวางแผนการทำงาน การประสานงาน การประชุมและการติดตามประเมินผล ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปพัฒนาชุมชนให้มีความพร้อมเพรียง ข้อ 3 ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติและไม่ล้มเลิกสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว คือ การบริหารงานโดยยึดหลักความถูกต้องชอบธรรม ตามหลักของกฎหมายบ้านเมืองที่ดีอยู่ โดยไม่ไปปรับเปลี่ยนเพื่อให้ตอบสนอง

เฉพาะกลุ่มบุคคลแต่ปรับเปลี่ยนเพื่อคนหนุ่มมากจะได้ประโยชน์นั้นถือว่าเป็นสิ่งที่ดีและควรยกย่อง ข้อ 4 เคารพนับถือผู้ใหญ่ คือ การให้เกียรติต่อผู้ที่ผ่านประสบการณ์มาแล้วมากมายในชีวิต เป็นการให้ความเคารพนับถือผู้บังคับบัญชาหรือผู้นำชุมชนซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะการบริหารและพัฒนาชุมชนต้องมาจากการเคารพนับถือซึ่งกันและกัน เมื่อปฏิบัติตามก็จะทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนก็จะพัฒนาไปได้ไกล ข้อ 5 ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี และให้เกียรติซึ่งกันและกัน ควรคำนึงถึงความเสมอภาคกันในสังคมการเคารพกันให้เกียรติกันต้องเป็นไปด้วยความ เท่าเทียมกัน ไม่แบ่งชนชั้น ไม่ข่มเหงกัน จะทำให้การอาศัยอยู่ร่วมกันใน สังคมชุมชนท้องถิ่นจะเป็นไปด้วยความสงบร่มเย็นเป็นสุข ข้อ 6 สักการะเคารพเจดีย์ ด้วยการทำนุบำรุงสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนที่เป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ตลอดจนถึงการส่งเสริมให้มีพิธีการเคารพสักการะตามธรรมเนียมที่เคยสืบทอดกันมาให้ดำรงอยู่สืบต่อไป ข้อ 7 ให้การอารักขา ค้ำครอง อันชอบธรรมแก่พระพระสงฆ์ สามเณร คือ การส่งเสริมด้านกิจกรรมด้านพุทธศาสนา เช่น การบริจาคปัจจัย 4 แก่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่ศึกษาพระพุทธศาสนา และการทำความดีต่อชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ โดยมีการมอบใบประกาศนียบัตรเชิดชูเกียรติในด้านของพระพุทธศาสนามีการส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ที่เน้นถึงการทำความดีให้เกิดมีขึ้นในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาณรงค์ ธรรมเมธี (2562) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ทั่วถึงและไม่ต่อเนื่องทำให้ประชาชนไม่มีเวลาติดตามข้อมูลข่าวสารและขาดการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การไม่มีส่วนเข้ามามีส่วนร่วมติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้ง แนวทางการส่งเสริม ควรสร้างจิตสำนึกเพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจัดประชุมและสัมมนาเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้อง ทำให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากจากการวิจัย (Body of knowledge) เรื่อง การเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในลักษณะแผนภาพที่แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย คือ การเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นหนึ่งในแนวทางที่มีความหมายสำคัญในการพัฒนาสังคมและการปกครองในประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีประชากรที่นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ การเชื่อฟังและปฏิบัติตามหลักการและคุณค่าทางศาสนาสามารถช่วยสร้างความสอดคล้องและความสันติสุขในสังคมได้ การเสริมสร้างประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นกระบวนการที่อาจช่วยให้สังคมมีความยุติธรรมและสันติสุขมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ควรพิจารณาถึงความหลากหลายของทั้งศาสนาและความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนเสมอ และไม่ควรถือหลักศาสนาเป็นเครื่องมือในการกดขี่หรือยับยั้งความคิดเห็นของผู้อื่น หลักการหลายอย่างในพุทธศาสนาสอนให้เห็นถึงความสำคัญ

ของความเข้าใจเชิงสังคมและสังคมศาสตร์ เช่น คำสอนเกี่ยวกับการให้เกียรติและเคารพผู้อื่น การยกย่องคุณค่าของความสามัคคีและความมั่นคง การช่วยเหลือผู้ที่ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก และการรู้สึกถึงความสุขในความเป็นกุศล ดังนั้น การนำพระพุทธศาสนามาเป็นหลักการในการทำงานทางการเมืองอาจมีผลดีต่อการสร้างสังคมที่เป็นกุศลและเชื่อมโยงกันอย่างสร้างสรรค์และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลและกลุ่มในสังคม ดังนั้น การนำพระพุทธศาสนามาเป็นหลักการทางการเมืองอาจมีลักษณะเชิงศาสนาในการเลือกตั้งหรือการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการสนับสนุนการพัฒนาสังคมที่เน้นคุณค่าศีลธรรม การสร้างโอกาสและความเท่าเทียมสำหรับทุกคน และการสร้างระบบเมืองที่โปร่งใสและมีความยุติธรรม เพื่อให้ผู้คนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้นำชุมชนควรให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนถึงความจำเป็นและความสำคัญของการเลือกตั้งว่าเป็นเรื่องที่ประชาชนต้องมีส่วนร่วมทุกคน
2. ผู้นำชุมชนควรมีนโยบายสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนถึงขั้นตอนวิธีการและช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถติดต่อได้สะดวก

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดทำโครงการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของประชาชนในด้านสิทธิหน้าที่ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยการจัดกิจกรรมสัมมนาในชุมชน
2. สร้างสื่อออนไลน์ที่ใช้สำหรับการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็ว เพื่อให้ประชาชนสามารถติดต่อได้ง่ายขึ้น พร้อมทั้งชี้แจงให้ประชาชนทราบถึงวิธีการติดต่อ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับจังหวัด หรือในระดับประเทศ
2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อขจัดความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในนนทบุรี

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ ศรีสมบัติ. (2559). *การประยุกต์ใช้หลักอภินิหารธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลสัน ผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- จินตนา กะตากุล. (2562). *การมีส่วนร่วมการเลือกตั้งทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนศึกษาเฉพาะกรณี หมู่ที่ ๔ ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- จินตนา จงฤกษ์งาม. (2559). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2559). *นักการเมืองไทย : จริยธรรม ผลประโยชน์ทับซ้อน การคอร์รัปชัน สภาพปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ แนวทางแก้ไข*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สายธาร.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2553). *ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ยุคโลกาภิวัตน์*. (กรุงเทพฯ: ปัญญาชนการพิมพ์.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. (2535) *การปกครองท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.
- พระกฤษฏาภุช ธมมวโร. (2564). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการทวงฝันป่าดอยสุเทพ (ป่าแห่ง) จังหวัดเชียงใหม่* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธีระยุท ฐานโรโต. (2564). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุชาติ อากสโร. (2562). *การปฏิบัติงานตามหลักอภินิหารธรรมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอโนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2559). *ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษใหม่*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

- วัชรภรณ์ โพธิ์ศรีดา. (2543). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญ ศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิชณุกร ปุ่มแมน. (2551). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา: เทศบาลนครนนทบุรี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักทะเบียนเทศบาลตำบลบางสีทอง. (2565). *ข้อมูลประชากรประจำปี พ.ศ. 2565*. นนทบุรี: สำนักทะเบียนเทศบาลตำบลบางสีทอง
- สำนักวิชาการและนักกฎหมาย. (2557). *สาระสังเขปประเด็นการปฏิรูปประเทศด้านอื่นๆ : การเสริมสร้างมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารประเทศและประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Yamane, T. (1967). *Statistic: An Introductory Analysis*. New York: Harpen and Row.

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครอง
ในจังหวัดปทุมธานี*

BUDDHA-DHAMMA INTEGRATION FOR ADMINISTRATIVE OFFICIAL'S
WORK PERFORMANCE EFFICIENCY ENHANDCEMENT
IN PATUMTHANEE PROVINCE

พระครูวรธรรมวาที (นิพนธ์ ฉนทวุฑโฒ), สมาน งามสนิท, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

Phrakru Voradhammavathi (Nipon Chanthawuttho), Sman Ngamsnit,

Kiettisak Suklueang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Niphon_r@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยแจกแบบสอบถามกับบุคลากรที่ทำการปกครองจังหวัด และที่ทำการปกครองอำเภอ จำนวน 183 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป หรือคน และมีการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 คน เพื่อยืนยันรูปแบบหลังจากการสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี ในการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 (ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ เมตตาทายกรรม ภูมิวิสามัญญตา สีสสามัญญตา ด้านเมตตาโมกกรรม และด้านสาธารณโภคี และด้านเมตตาวชิกรรม ตามลำดับ 2. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี โดยการนำหลักสาราณียธรรม 6 ด้านเมตตาทายกรรมมาประยุกต์ใช้

คำสำคัญ: ส่งเสริม; ประสิทธิภาพ; การปฏิบัติงาน

*Received October 12, 2022; Revised September 18, 2023; Accepted September 27, 2023

Abstract

The purpose of this research article is to study the performance of administrative personnel in Pathum Thani Province. It is a combined method research. It is quantitative research. By distributing questionnaires to provincial administrative personnel. and the district administrative office, 183 people, and qualitative research by in-depth interview Key informants: 18 photos/person Descriptive data analysis was used. and qualitative research It is a study of related documents, concepts, theories, and research. and in the field with in-depth interviews with 18 key informants or people and a focus group discussion of 10 people to confirm the model after data synthesis.

The results of the research found that: 1. The work efficiency of administrative personnel in Pathum Thani Province In the application of the 6 Saraniyadhamma principles (Dhamma is the place of remembrance), the overall level was at a high level. When considering each aspect, it was found that it was at a high level in every aspect. These include metta-kāyakarma, diṭṭhi-sa-sa-maññātā, sila-sa-maññātā, and metta-mano-karma. and public utilities and metta-vajikarma, respectively. 2 . Application of Buddhist principles to promote the efficiency of personnel's work. Administrative office in Pathum Thani Province By applying the 6 principles of Saraniyadhamma around loving-kindness.

Keywords: promote; efficiency; Operation

บทนำ

กรมการปกครองเป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงมหาดไทย มีภารกิจดำเนินเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน การบริหารการปกครองท้องถิ่นในระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน การดำเนินการและพัฒนาระบบงานทะเบียนราษฎร และการขออนุญาตต่าง ๆ ตามกฎหมายซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการเสนอแนะนโยบายและจัดทำแผน มาตรการ ติดตาม และประเมินผลด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน ดำเนินเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย สืบสวนสอบสวนคดีอาญาในหน้าที่ฝ่ายปกครอง และอำนวยความสะดวก ความเป็นธรรมให้แก่ประชาชน ดำเนินเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงภายใน งานการข่าว งานกิจการชายแดน งานควบคุมดูแล

ชาวเขา และชนกลุ่มน้อย ผู้อพยพ และผู้หลบหนีเข้าเมือง งานสุขภาพ และงานกิจกรรม สนับสนุน ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการเลือกตั้งทุกระดับ ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยกองอาสารักษาดินแดน ดำเนินการพัฒนาและบริหาร ปกครองท้องที่ ในระดับอำเภอ กิ่งอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ดำเนินการและพัฒนาระบบงานทะเบียนราษฎร บัตรประจำตัวประชาชน และงานทะเบียนอื่น รวมทั้งการบริหารจัดการฐานข้อมูลกลาง เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 จนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาประเทศ โดยเน้นคนเป็นศูนย์กลาง ในการเพิ่มรายได้ ประชาชาติ และรายได้ที่แท้จริงของบุคคล ยกระดับมาตรฐานการดำเนินชีวิตของประชาชน ให้สูงขึ้น กระจายความเจริญไปสู่ท้องถื่นอย่างทั่วถึง กระจายรายได้สู่ประชาชนอย่าง ยุติธรรม การจ้างงานเพิ่มอัตราสูง ปัญหาการว่างงานลดน้อยลง การมีเสถียรภาพทาง เศรษฐกิจของประเทศ มีดุลการค้าและดุลการชำระเงินที่อยู่ในสภาวะเกินดุล หรือขาดดุล น้อยลง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นภารกิจของกรมการปกครอง ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค

โดยได้นำหลักธรรมาภิบาล (good governance) ได้นำมาประยุกต์ใช้ในการ ดำเนินงานในหน่วยงาน ซึ่งประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการ คือ นิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักสำนึกรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ซึ่งเป็น ความสอดคล้องกับความรู้สึกละ ความต้องการของประชาชน และสาธารณชนที่มีความ คาดหวังจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งที่ทำการปกครองจังหวัด และที่ทำการปกครองอำเภอ เป็นหน่วยงานในส่วนภูมิภาค ได้นำมาเป็นหลักการบริหารงานภาครัฐ ในทางปฏิบัติ เพื่อให้ เกิดผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิภาพ และเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนเกิน ความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับ การอำนวยความสะดวก และได้รับการตอบสนองความต้องการ มีการประเมินผลการ ปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

ที่ทำการปกครองจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด และที่ทำการ ปกครองอำเภอ มีนายอำเภอเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด โดยมีข้าราชการเป็นผู้ขับเคลื่อน ในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ในจังหวัดและในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชนทำ หน้าที่เป็นผู้สืบทอดนโยบายของรัฐบาลไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ โดยตรง ซึ่งทำให้นโยบายของ รัฐบาลได้ถูกนำไปปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ เป็นผลให้การตัดสินใจมีความรวดเร็วและ ตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชน ได้มีการดูแลให้มีการปฏิบัติ และบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย และเป็นธรรมในสังคม จัดให้มีการคุ้มครอง ป้องกัน ส่งเสริม และช่วยเหลือประชาชนและชุมชนที่ด้อยโอกาส เพื่อให้ได้รับความเป็นธรรม ให้บริการภาครัฐเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างเสมอ

หน้า รวดเร็ว และมีคุณภาพ ซึ่งการปฏิบัติงานดังกล่าวได้มีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของข้าราชการ ดังนี้

ปัญหาที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ 1. ขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และไม่มีอัธยาศัยอันดีกับประชาชนผู้มาติดต่อ 2. เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการขาดคุณภาพ คุณธรรม และขาดจิตสำนึกในการให้บริการประชาชน 3. เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการไม่ตั้งใจทำงาน หรือทำงานล่าช้า 4. เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีจำนวนจำกัด และไม่เพียงพอต่อการให้บริการประชาชนที่ต้องการอย่างเร่งด่วน 5. เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการขาดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ 6. เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ 7. เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการไม่มีความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งไม่มีความรู้ในอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการทำงานให้รวดเร็วขึ้น 8. เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการขาดความรู้ ความชำนาญในหน้าที่

ปัญหาเกิดจากประชาชน 1. นำหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการมาไม่ครบตามที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากไม่ทราบ ไม่มี หรือไม่สนใจ 2. ไม่ยอมรับบริการก่อนหลัง มีการลัดคิว เพื่อต้องการได้บริการเร็วเป็นพิเศษ ขาดความรู้ความเข้าใจในระบบราชการ 3. ใช้สิทธิ เช่น ผ่านการสั่งการเป็นพิเศษจากหัวหน้าหน่วยงานโดยตรง โดยไม่ผ่านเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบตามลำดับชั้น ไม่เข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติ มีทัศนคติไม่ดีต่อทางราชการ ไม่เข้าใจสิทธิหน้าที่ของตนเอง ไม่สนใจเอกสารของทางราชการมีการปกปิดข้อเท็จจริงบางเรื่อง เสนอให้สินบนข้าราชการอันก่อให้เกิดปัญหาตามมา

ปัญหาที่เกิดจากกฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการต่าง ๆ กฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการต่าง ๆ ของทางราชการที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ถือปฏิบัติ ได้กำหนดขั้นตอน และระยะเวลาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ถึงแม้ว่าจะมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2532 ออกมาบังคับใช้ให้หน่วยงานต่าง ๆ กำหนดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานในบางเรื่อง ยังมีปัญหาอยู่เนื่องจากเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่สนใจติดตามปรับปรุงแก้ไขให้ทันกับเหตุการณ์

ปัญหาที่เกิดจากสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ อาคารสถานที่คับแคบ ไม่ทันสมัย ผู้มาติดต่อไม่มีที่นั่งเพียงพอ ต้องออกไปรออยู่ข้างนอกอาคาร โต๊ะเครื่องมือสำหรับเขียนหนังสือของผู้มาติดต่อก็ไม่มีไม่พร้อม เครื่องมือ เครื่องใช้ของเจ้าหน้าที่ที่ทันสมัยก็ไม่มีจากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น การที่บุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานีได้ปฏิบัติงานในหน้าที่ตามภารกิจเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ โดยการบริการภาครัฐสามารถดูแลประชาชนอย่างทั่วถึง และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี อันจะนำไปสู่ความผาสุกต่อประชาชนได้สำเร็จ ซึ่งการปฏิบัติงานดังกล่าวเพื่อให้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น ประสบความสำเร็จมากขึ้น และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในยุคปัจจุบัน

สังคมไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนกำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงบริบท สิ่งแวดล้อมซึ่งมีความซับซ้อนและพลวัตสูง สิ่งแวดล้อมสำคัญที่มีผลกระทบกับการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่าในอดีตที่ผ่านมาจึงเป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดความคาดหวังต่อผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นผู้วิจัยเห็นว่า ควรนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อเป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานีโดยการนำหลักพุทธธรรม เข้าไปสอดแทรกในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครอง ปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mised Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quatitatibe methods) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative methods) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ บุคลากรที่ทำการปกครองจังหวัด และที่ทำการปกครองอำเภอในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 183 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure in-depth interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) การหาค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน (Standard deviation) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี

ด้านหลักพุทธธรรม สาราณียธรรม 6 ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงบุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี มีความคิดเห็นต่อหลักพุทธธรรมส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.504 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่าอยู่ระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านเมตตาการุณยธรรม (ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 รองลงมา คือ ด้านทวิญญูสามัญญตา (มีทวิญญูงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 ถัดมาด้านศีลสามัญญตา (มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อน พรหมจรรย์) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ด้านเมตตาโมกขกรรม (ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน) และสาธารณโภคี (ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกันไป) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ตามลำดับ

ด้านสมรรถนะ พบว่า บุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานีมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะ โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.433 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า อยู่ระดับมาก ทุกด้าน ได้แก่ การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 รองลงมา คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ถัดมาด้านการบริการที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 และด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและชอบธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ตามลำดับ

ด้านแรงจูงใจ ในกลุ่มทฤษฎีสองปัจจัย พบว่า บุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี มีความคิดเห็นต่อแรงจูงใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.042 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า อยู่ระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านเงินเดือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 รองลงมา คือ การมีโอกาสดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ถัดมาด้านการได้รับการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ด้านความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ด้านการควบคุมบังคับบัญชา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ด้านความสำเร็จของงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น 4.00 ด้านการได้รับการยกย่องชมเชย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ด้านลักษณะของงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ด้านนโยบายการบริหาร

อภิปรายผลการวิจัย

หลักพุทธธรรมมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี

ด้านหลักพุทธธรรม สาราณียธรรม 6 ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง บุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี มีความคิดเห็นต่อหลักพุทธธรรมส่งผล ต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.504 เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า อยู่ระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านเมตตาทายกรรม ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 รองลงมาคือ ด้านทวิญญูสามัญญตา (มีทวิญญูงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 ถัดมาด้านศีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ด้านเมตตาโมกกรรม ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน และสาธารณ โภคิ ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกันไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ด้านศีลสามัญญตา มีศีลมีธรรม เสมอกันกับเพื่อนร่วมงานมีค่าเฉลี่ยสูงถึง 4.11 แต่ละด้านของธรรมข้อนี้มีผลต่อ ประสิทธิภาพสูงได้แก่การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง ว่องไว สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างมีความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของพระมหาประยุต ญาณเมธี (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานตาม หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อองค์การบริหารงานตาม หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ส่วนด้านทวิญญูสามัญญตา ภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยที่ 4.16 พุทธธรรมข้อนี้มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานีในด้านปฏิบัติงาน ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีความรับผิดชอบถูกต้องรวดเร็ว หากมีปัญหาก็สามารถปรึกษาหารือหาทางออกของปัญหาด้วยเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีนันท์พัชร ไม้พูล (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะการ ปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ผล การศึกษาพบว่า ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอ เมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับสูง และพระมหาเทวประภาส วชิรญาณเมธี (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะองค์การบริหารส่วน ตำบล ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ผลการวิจัยพบว่า 1.ความเข้าใจในองค์กรและ ระบบงานเชิงพุทธบูรณาการ ได้แก่ มีโครงสร้างประสานชุมชนที่ดี (กาย) สร้างระบบตัวชี้วัด

(ศีล) รู้ทันเทคโนโลยี (จิต) เน้นองค์การแห่งการศึกษาเรียนรู้ (ปัญญา) 2.การทำงานเป็นทีม เชิงพุทธบูรณาการ ได้แก่ เน้นการมีส่วนร่วม (เมตตา) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (กรุณา) สร้างแรงจูงใจ (มุทิตา) และมีทักษะการสื่อสารที่ดีในกลุ่ม (อุเบกขา)

ส่วนผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ตั้งแต่ด้าน เมตตากายกรรม การช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ เมตตากายกรรมมีผลต่อการ สร้างความสามัคคีในหมู่คณะและองค์กร ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละช่วยเหลือและบริการ ประชาชนเต็มความสามารถงานออกมาดีมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอุดร อุตโตโร (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะการปฏิบัติงานของครูสำนักเรียน พระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามหลักกัลยาณมิตร ผลการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติงาน ตามบทบาทหน้าที่ของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีนั้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระเกรียงศักดิ์ กิตฺตปัญโญ (รักสนธิ) (2560) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชนของ องค์การบริหารส่วนตำบลประสงค์ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลประสงค์ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีรายได้ต่อ เดือนต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ด้านเมตตาวจีกรรม การแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์บุคลากรปฏิบัติงานด้วย การติดต่อสื่อสารเจรจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน ให้บริการประชาชนที่มาติดต่อ งาน ด้วยวาจาที่ไพเราะ เป็นมิตรและจริงใจ ด้านเมตตาตามโนกรรมการตั้งจิตปรารถนาดีต่อเพื่อน ร่วมงานและประชาชนที่มาติดต่อราชการ งานสำเร็จเร็วด้วยความถูกต้อง ปฏิบัติงานด้วย ความปรารถนาดีต่อประชาชนเพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ด้านสาธารณโภคิ ธรรมะ ข้อนี้นี้มีผลต่อทำให้บุคลากรที่ทำการปกครองมีใจเอื้อเฟื้อต่อกัน เสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ช่วยเหลือกัน แบ่งงานกันทำตามความรู้ความสามารถและความ ถนัดและแบ่งปันการรับผลประโยชน์จากความสำเร็จของงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐศรีณย์ ชุมวรฐายี (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะของนักบริหารและ พัฒนาเมืองตามความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษากรณีจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่าระดับความต้องการการพัฒนาสมรรถนะของนักบริหารและพัฒนาเมือง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านศีลสามัญญตา การมีศีลมีธรรมเสมอเหมือนกันมีผลต่อการทำให้บุคลากรที่ ทำ การปกครองยึดถือกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ถือเป็นนัยเรื่องจำเป็นในการปฏิบัติงานติดต่อกับ ประชาชนเพื่อให้งานสำเร็จ ถูกต้อง รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ไม่ผิดพลาด ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของชลารักษ์ นุชแดง (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะหลักของ

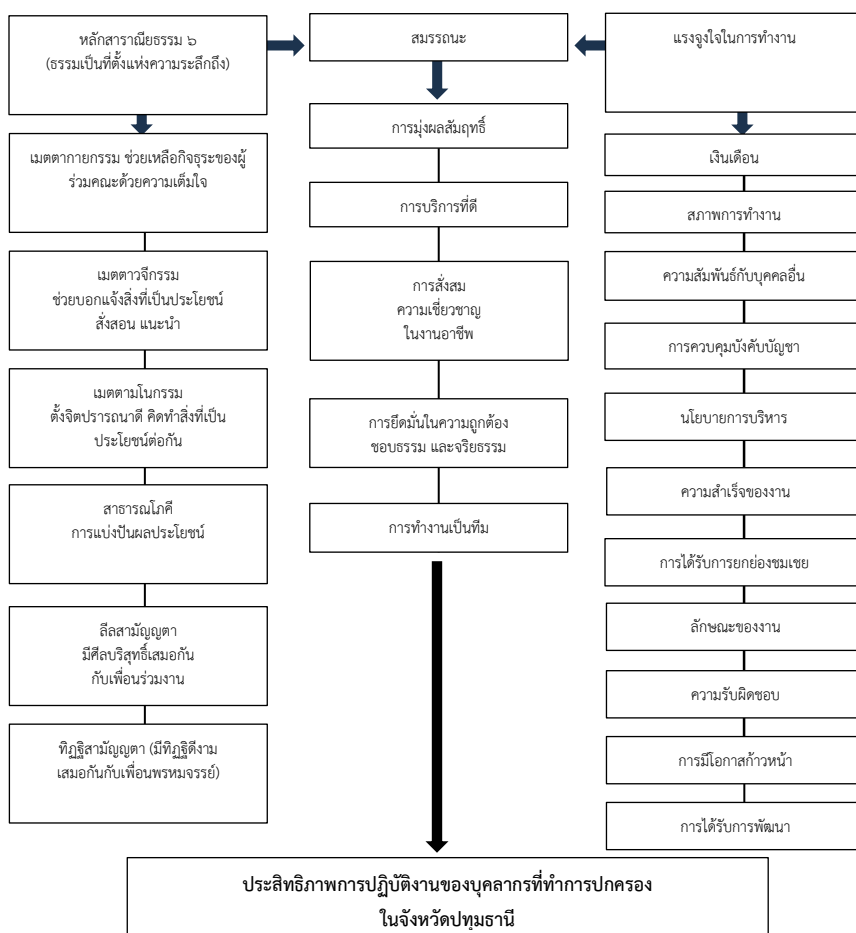
ข้าราชการพลเรือนกรมการพัฒนาชุมชน ผลการศึกษาวิจัย พบว่า สมรรถนะหลักที่คาดหวังกับสมรรถนะหลักที่เป็นจริงของข้าราชการพลเรือนกรมการพัฒนาชุมชนในภาพรวมสมรรถนะหลักที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านทฤษฎีสамัญญตา มีความคิดเห็นตรงกันเสมอ การมีความคิดเห็นต่างกันเป็นเรื่องปกติธรรมดาข้อนี้มีผลต่อการทำให้บุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี มีความสามารถปฏิบัติงานด้วยดีด้วยกันด้วยเหตุผลแม้จะมีความคิดเห็นที่ต่างกัน งานจึงสำเร็จด้วยดี ประชาชนที่รับบริการพึงพอใจผลการวิจัยด้านนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพิบูลย์ธรรมสถิต (สถิต ฐิตสุโข) (2561) ได้วิจัยเรื่อง การนำหลักสราณียธรรม 6 ไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราชผลการวิจัย พบว่า การนำหลักสราณียธรรม 6 ไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล ตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านทฤษฎีสамัญญตา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด รองลงมา ด้านเมตตามโนกรรม ส่วนด้านเมตตาวาจิกรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดตามลำดับ แนวทางการส่งเสริมการนำหลักสราณียธรรม 6 ไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์ ด้านเมตตาทายกรรม ควรยินดีให้คำแนะนำ ด้วยถ้อยคำที่สุภาพ ด้านเมตตาวาจิกรรม ควรชี้แจงรายละเอียดให้ทราบถี่ถ้วน ด้านเมตตามโนกรรม ควรให้เกียรติประชาชนอย่างเสมอภาค ด้านสาธารณโภคิ ควรมุ่งเน้นการจัดสาธารณูปโภค เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ด้านสิลสามัญญตา ควรที่มีความเอื้อเฟื้อ มีมนุษยสัมพันธ์ ไม่เป็นคน เจ้าอารมณ์ ด้านทฤษฎีสамัญญตา ควรใจกว้างพร้อมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการปฏิบัติงาน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุริยะมทพโว (2561) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักสราณียธรรม เพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร พบว่า การสร้างความผูกพันต่อองค์กร และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานผ่านหลักสราณียธรรม 6 ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรโดยรวมได้ ร้อยละ 68 และ รูปแบบการประยุกต์หลักสราณียธรรม เพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กร พบว่าความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมีปัจจัยพื้นฐาน 2 อย่าง คือ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานและการสร้างความผูกพันต่อองค์กร โดยประยุกต์หลักสราณียธรรม 6 มาใช้เพื่อเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมากยิ่งขึ้นงานวิจัยนี้ยังสอดคล้อง กับงานวิจัยของธรรมบุญ ภูณีเกิด และคณะ (2563) ได้วิจัยเรื่อง การใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า การใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล

เสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านเมตตากายกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบ การใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่อเดือนต่างกัน พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของ บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มากที่สุด คือ ด้านทวิญญูสามัญญาตา ควรมีความสามัคคีปรองดองกัน หากมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน ก็ควรใช้เหตุผล ไม่ใช่อารมณ์และยึดมั่นในความคิดของตนเองมากเกินไป บุคลากรใน องค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านเมตตากายกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบ การใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิงอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีเพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการใช้หลักสาราณียธรรมในการ ปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัด นครศรีธรรมราช มากที่สุด คือ ด้านทวิญญูสามัญญาตา ควรมีความสามัคคีปรองดองกัน หากมี ความคิดเห็นขัดแย้งกัน ก็ควรใช้เหตุผล ไม่ใช่อารมณ์และยึดมั่นในความคิดของตนเองมาก เกินไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาล กำหนดนโยบายเป็นหลักการ โดยมอบหมายให้รัฐมนตรีมอบให้ผู้ว่าราชการจังหวัด โดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรับไปออกนโยบายภายใน มอบให้นายอำเภอทุกอำเภอ รับไปผัดขอบและให้ดำเนินการในการบริการ อำนวยความสะดวก ประชาชนที่มาติดต่อราชการ ให้บุคลากรในจังหวัดปฏิบัติอย่างจริงจังอย่างต่อเนื่อง

2. รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย รับนโยบายจากรัฐบาลนำไปกำกับกำกับผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด และติดตามตามนโยบายรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง และให้มีบุคลากรปฏิบัติอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะผู้ปกครองสูงสุดระดับจังหวัด รับนโยบายจากกรมการปกครอง ควรให้ความสำคัญในด้านการบริการประชาชนในการอำนวยความสะดวกโดยการนำหลักสาราณียธรรม 6 มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานในด้านการบริการประชาชนให้เป็นรูปธรรม โดยการนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

2. นายอำเภอในฐานะผู้ปกครองระดับอำเภอ รับนโยบายจากผู้ว่าราชการจังหวัด โดยให้ความสำคัญในระดับปฏิบัติการที่ติดต่อในการบริการ อำนาจความสะดวกกับประชาชนมากที่สุด นำหลักพุทธธรรม สาราณียธรรม 6 มาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในอำเภอบริการประชาชนให้เป็นที่พึงพอใจ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมมาพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี

2. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรหน่วยงานอื่นในจังหวัดปทุมธานี

เอกสารอ้างอิง

ชลารักษ์ นุชแดง. (2555). *การพัฒนาสมรรถนะหลักของข้าราชการพลเรือนกรมการพัฒนาชุมชน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ณัฐศรีณย์ ชุมวรฐายี. (2560). *การพัฒนาสมรรถนะของนักบริหารและพัฒนาเมืองตามความต้องการของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณี จังหวัดปทุมธานี. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(1), 50-63.

ธรรมบุญ ภูณีกิต และคณะ. (2563). *การใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(2), 18-34.

- พระเกรียงศักดิ์ กิตติปัญญา. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลประสงค์ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุราษฎร์ธานี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูพิบูลย์ธรรมสถิต (สถิต จิตสุโข). (2561). การนำหลักสาราณียธรรม 6 ไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา, 12(1), 110-121.
- พระมหาเทพประสาท วชิรญาณเมธี. (2559). พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะองค์การบริหารส่วนตำบล ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง (ดุสิตบัณฑิตพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาประยุต ญาณเมธี. (2558). การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วน ตำบลในอำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุริยะ มหัทธโน. (2564). การประยุกต์หลักสาราณียธรรม เพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10(2), 263-276.
- พระมหาอุดร อุตโตโร. (2557). สมรรถนะการปฏิบัติงานของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามหลักกัลยาณมิตร (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศรีณนพัชร ไร่พูล. (2559). สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอมือกาฬสินธุ์จังหวัดกาฬสินธุ์ (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

การบูรณาการศีล 5 กับการแก้ไขปัญหาความยากจนในสังคมไทย *

THE INTEGRATION OF FIVE PRECEPTS AND SOLUTION TO POVERTY IN THAI SOCIETY

พระมหาถาวร ขนติวิโช

Phramaha Thavorn Khantiwicho

วัดป่าธัญญาราม

Wat Pa Thanyaram

Corresponding Author Email: Mahawon259@gmail.com

บทคัดย่อ

สำหรับประเทศไทย ความยากจนเป็นความขัดสนทางเศรษฐกิจ ขาดการศึกษา ขาดทรัพยากร ขาดที่ดินทำกินขาดการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ขาดข้อมูล ข่าวสารความรู้ในการประกอบอาชีพ ไม่สามารถเข้าถึงบริการและความช่วยเหลือของ ภาครัฐได้ รวมทั้งการมีภาระฟุ้งฟ้างสูง

การแก้ไขปัญหาความยากจนการนำหลักศีล 5 กับเบญจธรรมเป็นหลักที่ช่วยการ แก้ปัญหาจากตนเอง นำไปสู่แผนพัฒนาชุมชน สังคม ประเทศชาติต่อไป การบูรณาการ หลักศีล 5 และหลักเบญจธรรม 5 เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน 1. ไม่ฆ่าสัตว์ กับ เมตตา กรุณา ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันมีความเอื้อเฟื้อต่อกันไม่ทำร้ายกันจะเกิดความปลอดภัย ในชีวิต 2. ไม่ลักทรัพย์ กับ สัมมาอาชีวะ(เลี้ยงชีพชอบ คำนึงถึงกฎหมายและจริยธรรม) คือ ยินดีในทรัพย์ของตนในโลกอยากได้สิ่งของของคนอื่น แล้วเลี้ยงอาชีพในอาชีพที่ไม่ผิด กฎหมายและจริยธรรม 3. ไม่ประพฤติดินในกาม กับ กามสังวร (ไม่มกมากในกาม) 4. ไม่ พุดกับ สัจจะ (พูดจริงทำจริง) 5. ไม่ดื่มสุราและเมรัย กับ มีสติสัมปชัญญะ(อยู่กับปัจจุบัน) ไม่ทำให้มีความสิ้นเปลือง ทั้งทรัพย์สิน ทั้งเวลา ซึ่งจะทำให้เกิดความประมาท ผลของการ นำหลักศีล 5 และเบญจธรรมมาบูรณาการ คือ สร้างความสร้างความปรองดอง ลดความ ขัดแย้ง สร้างความมั่งคั่ง สร้างความปลอดภัยในชีวิต และจิตใจ

คำสำคัญ: การบูรณาการศีล 5; การแก้ไขปัญหาความยากจน; สังคมไทย

Abstract

For Thailand, poverty is economic deprivation, lack of education, lack of resources, lack of arable land, lack of union and political participation, lack of information, knowledge in occupation, lack of access to government services and assistance including having a high dependency burden.

Solving poverty problems by adopting the five precepts and the five principles that help solve problems from one's self leading to the development plan for the community, society, and the nation The Integration of the 5 Precepts and the 5 Dhamma Principles to solve the problem of poverty as follows: 1. Not to kill but being kind to each other, not harm each other will lead the living to safety, 2. Not to steal by right livelihood, (make a lawful and ethical living) is rejoicing in one's possessions in the world, coveting other people's things. and raise a career in a career that is not illegal and ethical. 3. Do not misconduct in sensual pleasures and sexual misconduct avoidance (not being sexual indulged). 4. Do not tell a lie but speak with truth (speak truthfully and act truthfully) 5 Not to drink alcoholic beverages but being mindful (Living in present moment). This does not cause wastage both property and time, which will cause negligence. The result of the integration of the 5 precepts and the 5 dhamma is to create harmony, to reduce conflict, to build wealth and to create safety in life and mind.

Keywords: Integration of 5 precepts; Poverty Solution; Thai society

บทนำ

จากการประเมินสถิติอย่างเป็นทางการของภาครัฐ อัตราความยากจนของประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็นสองครั้งในปี 2559 และปี 2561 ภาคครัวเรือนมีความเปราะบางจากภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงและสภาพเศรษฐกิจตกต่ำ ในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา และนับตั้งแต่ที่มีการตีพิมพ์ข้อมูลภาวะความยากจนอย่างเป็นทางการเมื่อปี 2531 นั้น ประเทศไทยได้ประโยชน์จากการพัฒนาด้านสังคมและเศรษฐกิจที่สำคัญหลายประการ อัตราความยากจนอย่างเป็นทางการลดลงจากร้อยละ 65.2 ในปี 2531 เป็นร้อยละ 9.85 ในปี 2561 อย่างไรก็ตามในช่วงไม่กี่ปีก่อนหน้านี้ การเติบโตของรายได้และการบริโภคของครัวเรือนได้หยุดชะงักทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครัวเรือนที่อยู่ในกลุ่มรายได้ต่ำล่างสุดของระดับการกระจายรายได้ ซึ่งในระหว่างปี 2558 ถึงปี 2561 อัตราความ

ยากจนของประเทศไทยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7.21 เป็นร้อยละ 9.85 และค่าสัมบูรณ์ของประชากรที่อยู่ในภาวะยากจนเพิ่มสูงขึ้นจาก 4,850,000 คน เป็นมากกว่า 6,700,000 คน ในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนประชากรในสองภูมิภาคนี้ยากจนเพิ่มขึ้นมากกว่าครึ่งล้านคนตั้งแต่ปี 2558 จนถึงปี 2561

อัตราความยากจนอย่างเป็นทางการของประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นในปี 2559 และอีกครั้งในปี 2561 ซึ่งนับว่าเป็นอัตราความยากจนอย่างเป็นทางการที่เพิ่มขึ้นเป็นครั้งที่สี่และครั้งที่ห้านับแต่ปี 2541 โดยก่อนหน้านี้ อัตราความยากจนของประเทศไทยเคยเพิ่มขึ้นมาแล้วสามครั้งในปี 2541 ถึง 2551 ซึ่งเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับวิกฤติการณ์ทางการเงินในปี 2561 นับเป็นครั้งแรกที่ภาคใต้เป็นภูมิภาคที่มีอัตราความยากจนสูงที่สุดในประเทศในปี 2561 แม่ฮ่องสอน ปัตตานี กาฬสินธุ์ นราธิวาส และตากเป็นห้าจังหวัดที่มีอัตราความยากจนสูงที่สุด จังหวัดในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ใกล้พรมแดน หรืออยู่ในเขตพื้นที่ขัดแย้งในภาคใต้ ภาวะความยากจนที่เพิ่มสูงขึ้นในปี 2561 เกิดขึ้นทั่วทุกภูมิภาคใน 61 จังหวัดจาก 77 จังหวัดทั่วประเทศ การพลิกผันของการลดอัตราความยากจนเกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่แย่งลง

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา อัตราการเติบโตของประเทศไทยอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก ในปี 2562 ประเทศไทยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ต่ำที่สุดในภูมิภาคอยู่ที่ร้อยละ 2.7 (ตัวเลขประมาณการ ณ เดือนตุลาคม 2562)

การเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลางทั่วทั้งภูมิภาคเนื่องจากการเติบโตด้านเศรษฐกิจและการค้าทั่วโลกอ่อนตัวลงและส่งผลกระทบต่อส่งออกของประเทศไทย ภาวะภัยแล้งได้เริ่มส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของเกษตรกรซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่ยากจนที่สุดอยู่แล้วอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็เผชิญกับการหดตัว การเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ครัวเรือนเมื่อไม่นานมานี้บอกถึงต้นตอของการเปลี่ยนแปลงภาวะยากจน รายได้ที่แท้จริงจากภาคการเกษตรและภาคธุรกิจลดลงในครัวเรือนที่อยู่ในเขตชนบทและเขตเมืองตามลำดับ รายได้จากค่าแรงของครัวเรือนในเขตเมืองก็ลดลงด้วยเช่นกัน

เรื่องนี้เป็นสัญญาณที่บ่งบอกถึงแนวโน้มความพลิกผันที่เคยเกิดขึ้นทั่วประเทศในอดีตระหว่างปี 2550-2556 นั้น ค่าแรง รายได้จากภาคการเกษตร และเงินกลับบ้านของแรงงานในประเทศมีผลช่วยให้ความยากจนลดลง แต่ในปี 2558-2560 นี้ สิ่งเหล่านี้กลับเป็นต้นตอทำให้ความยากจนเพิ่มสูงขึ้น การสังเกตข้อมูลตั้งแต่ปี 2559 เป็นต้นมาแสดงให้เห็นว่าครัวเรือนต่างรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่แย่งลงกว่าเดิม

ปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนอกจากจะมีเหตุจากสภาวะเศรษฐกิจหรือปัญหาครอบครัวนำไปสู่สังคมที่ยากจนก็ตาม ถึงกระนั้นสิ่งที่จะเป็นเครื่องหรือหลักยึด

แนวคิดใจก็คือหลักธรรมทางพุทธศาสนาซึ่งก็คือศีล 5 ประกอบกับเบญจธรรม กล่าวคือ มีสมาธิคือการประพาสหรือการเลี้ยงชีพโดยชอบไม่เบียดเบียนผู้อื่นก็จะสามารถนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ในการประยุกต์เพื่อแก้ไขความยากจนได้

ในสังคมไทยปัจจุบันมีวิวัฒนาการในเรื่องเทคโนโลยีและความทันสมัยรวดเร็วและสามารถสื่อสารออนไลน์ได้อย่างคล่องตัว แต่สิ่งที้อาจจะขาดไปคือคุณธรรมจริยธรรมอันเนื่องมาจากการรักษาศีล 5 ของประชาชนทุกวันนี้ยังห่างไกลและไม่เห็นความสำคัญ ซึ่งหลักศีล 5 เป็นหลักการใช้ชีวิตเบื้องต้นของประชาชนคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สะท้อนคิดในเรื่องหลักธรรมทางพุทธศาสนาช่วยแก้ไขปัญหามิ่ว่าจะโดยทางตรงและโดยทางอ้อมล้วนมีทางออกแต่หากว่าทุกวันนี้สังคมไทยเป็นสังคมติดิจิตอลเป็นความเร่งรีบในการทำมาหากิน ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำและยังมีปัจจัยที่แทรกซ้อนคือไวรัสโควิด 19 เข้ามาทำให้การทำมาหาเลี้ยงชีพในครอบครัว ในชุมชน ในสังคมเป็นไปด้วยความยากลำบาก เกิดปัญหาทับซ้อน คือ ความยากจนในสังคมไทย ทำให้ประชาชนใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก เกิดปัญหาการทุจริตเกิดขึ้น รวมถึงเหตุอาชญากรรมต่างๆที่ปรากฏตามข่าวหลาย ๆ สำนัก เพราะฉะนั้นจะนำหลักศีล 5 เข้ามาธรรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญและสะท้อนคิดว่าหลักธรรมทางพุทธศาสนาถึงแม้จะเป็นหลักธรรมดั้งเดิมแต่ก็ยังมีประโยชน์กับคนในประเทศไทยในปัจจุบันได้เพราะฉะนั้นผู้เขียนจึงให้ความสนใจในการเขียนการบูรณาการหลักศีล 5 กับการแก้ปัญหาความยากจนในสังคมไทยเพื่อเป็นประโยชน์ในแวดวงวิชาการต่อไป

ความสำคัญของศีล 5

สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมที่มีความรู้การปฏิบัติมีความรวดเร็วทันสมัยในเรื่องของเทคโนโลยี การสื่อสาร การเดินทางคมนาคมต่าง ๆ มีความสะดวกสบาย แต่สิ่งที่ขาดหายไปคือการแก้ไขปัญหาคความยากจน ต้องเริ่มต้นจากแนวคิดของประชากรในประเทศก่อน พฤติกรรมของการใช้ชีวิตที่ต้องอาศัยปัจจัย 4 ไม่ว่าจะเป็นเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ยา รักษาโรค รวมถึงที่อยู่อาศัยเหล่านี้ ต้องเกิดจากหลักคิดที่พอเพียงสามารถบูรณาการกับหลักพุทธศาสนาคือการรักษาศีล 5 ประชาชนเมื่อมีการประพฤติศีล 5 การที่จะนำแนวคิดความสันโดษความพอเพียงมาใช้จะสามารถเข้าใจและเรียนรู้ได้

หลักพุทธธรรมพื้นฐานกับการดำรงชีวิต

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าคนไทยส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันนี้ผูกพันอยู่กับพุทธศาสนามานาน คนไทยนำคำสอนทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จนกลายเป็น

ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ อย่างไรก็ตามหลักพุทธธรรมนี้เป็นคำตอบเพื่อบุคคลหลายระดับ ทั้งระดับการดำเนินชีวิตอย่างชาวโลก (โลกียชน) และระดับที่ต้องการหลุดพ้นจากกิเลส (โลกุตตรชน) ซึ่งขึ้นอยู่กับความประสงค์ของบุคคลว่าจะเลือกดำเนินชีวิตในระดับใดแต่สิ่งสำคัญคือทุกคนต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ฉะนั้นพุทธศาสนิกชน จึงจำเป็นต้องรู้ต้องเข้าใจหลักพุทธธรรมเสียก่อน โดยเฉพาะในระดับพื้นฐานที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ซึ่งในงานวิจัยนี้จะกล่าวหลักพุทธธรรมพื้นฐานในการดำเนินชีวิตต่อไปนี้

หลักพุทธธรรมพื้นฐานในการดำรงชีวิต พุทธศาสนามุ่งสอนให้คนทำความดีละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เรียกว่า หัวใจหรือแก่นของพุทธศาสนา (มณู วงศ์นารี, 2536) ซึ่งน่าจะช่วยให้บุคลิคนำชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะถ้าคนเรารู้จักทำความดีละเว้นความชั่ว จิตใจดี บริสุทธิ์ มีสติรู้ตัว รู้ผิดชอบชั่วดี ทั้งฝึกฝนประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งดีงามไม่เบียดเบียนไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นมีเมตตากรุณาต่อผู้อื่นถ้ามีจิตใจที่บริสุทธิ์ ย่อมเปรียบเสมือนมีหางเสือเรือ คอยควบคุมประกับประคองนาวาชีวิต คือ กาย วาจา ให้ดำเนินไปในสิ่งที่ถูกต้องที่เหมาะสมที่ควรจนเป็นนิสัยได้ จนเรียกว่าคือพื้นฐานในการดำรงชีวิต สังคมก็ย่อมเป็นสุข

เบญจศีล ความประพฤติชอบทางกาย และวาจา การรักษากาย วาจาให้เรียบร้อยการรักษากายตามระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว การควบคุมตนเองให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) เบญจศีล เป็นหลักควบคุมความประพฤติเบื้องต้น สำหรับให้มนุษย์ตั้งอยู่ในคุณธรรมเพื่อให้ประพฤติความดียิ่ง ๆ ขึ้น เบญจศีลเป็นข้อกำหนดความประพฤติอย่างต่อที่สุดของมนุษย์เท่าที่จำเป็นพอที่จะให้สังคมมนุษย์อยู่กันได้อย่างปกติสุขมีชีวิตและทรัพย์สินปลอดภัยตามสมควร (พระราชวิสุทธิโมลี (ทองดี สุรเตโช), 2526)

เบญจธรรม หรือเบญจกัลยาณธรรม ธรรม 5 ธรรมอันดีงาม 5 อย่าง คุณธรรม 5 ประการ คู่กับเบญจศีล เป็นธรรมเกื้อกูลแก่รักษาเบญจศีล ผู้รักษาเบญจศีลควรมีไว้ประจำใจ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) เบญจศีลจะบริสุทธิ์อยู่ได้ หรือมนุษย์จะสามารถปฏิบัติตามได้ด้วยมีธรรมบางประการคอยสนับสนุนคอยประกับประคองหรือคอยกระตุ้นใจของมนุษย์ ให้คงไว้เหนียวแน่น ๆ เบญจธรรม 5 ประการ ได้แก่ 1) เมตตา กรุณาเป็นธรรมสนับสนุนศีลข้อที่ 1 หมายถึง ความรักความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ต้องการให้เขาอยู่เป็นสุขเมื่อเขาประสบทุกข์ ก็คิดจะช่วยให้เขาพ้นทุกข์ธรรมข้อนี้ ทำให้มนุษย์เลิกพยาบาท จองเวรและล้างผลาญกันได้ 2) สัมมาอาชีวะเป็นธรรมสนับสนุนศีลข้อที่ 2 หมายถึงความพากเพียร เลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ ความมีอาชีพสุจริต ธรรมข้อนี้ทำให้มนุษย์ละเว้นมิฉ้อฉล โดยคำนึงถึงคุณภาพความเป็นคนของตน สามารถจัดความบีบคั้นทางใจอันเกิดจากความยากจนลงเสียได้เมื่อมีอาชีพสุจริตก็สามารถควบคุมใจไม่ให้เบียดเบียนทรัพย์ผู้อื่นได้ 3) กาม

สังวร เป็นธรรมสนับสนุนศีลข้อที่ 3 หมายถึง ความสำรวมในกาม ควรระมัดระวังไม่ประพฤติกามมากในกามความควบคุมอารมณ์ข่มใจ ไม่ให้ฝึกฝนตนเกินขอบเขตจนถึงขั้นทำลายน้ำใจผู้อื่นเป็นเหตุให้ชื้อสัตย์ต่อสามีภรรยาของตัว ไม่ประพฤตินอกใจคู่ครองของตัวได้ 4) สัจจะ เป็นธรรมสนับสนุนศีลข้อ 4 หมายถึง ความมีสัจจะประพฤติตนเป็นคนตรง ทำให้มีความเที่ยงธรรมเชื่อถือตรงมีความจริงใจต่อผู้อื่นเป็นเหตุให้ไม่พูดปดไม่หลอกลวง ไม่ทำลายประโยชน์ของผู้อื่นแต่เป็นคนตรงไปตรงมา รักความยุติธรรม 5) สติสัมปชัญญะ เป็นธรรมสนับสนุนศีลข้อที่ 5 หมายถึง ความมีสติคอยตรวจตราไม่เลินเล่อผลอตัว ทั้งก่อนและกำลังทำ พุทิตใจไม่เผลอเรอในการทำงาน มีความรอบคอบเป็นเหตุให้รู้จักพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ เห็นคุณและโทษที่พึงมีแก่ตนเอง แก่การงานทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการดื่มสุรามรัยและเสพสิ่งเสพติดได้ (พระราชวิสุทธิโมลี (ทองดี สุรเตโช), 2526)

แนวคิดหลักพุทธจริยธรรม

จริยธรรมหรือ จรรยาบรรณมีความหมายหลายอย่างคุณค่าของจริยธรรมต่อชีวิตมนุษย์ จริยธรรมยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและเป็นหลักปฏิบัติทำให้มนุษย์มีความหนักแน่น ช่วยทำให้มนุษย์สามารถกำหนดเป้าหมายของชีวิตได้และช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตได้ (ภิภพ วังเงิน, 2545) สังคมเกิดความเจริญก้าวหน้า เนื่องจากจริยธรรมมีความจำเป็นต่อชีวิตและจิตใจของมนุษย์ ทำให้บุคคลมีหลักปฏิบัติชีวิตที่ดีขึ้นก้าวหน้าขึ้นปกครองตนเองได้ ทำให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบเพียบพร้อมด้วยจริยธรรมอันมีประโยชน์ต่อชีวิตและจิตใจของมนุษย์ในสังคมส่วนรวม เป็นบ่อเกิดแห่งความเจริญทั้งหลายที่เรียกว่า วัฒนธรรม อารยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญที่สุดคือจริยธรรมมีประโยชน์ (ลำดวน ศรีมณี, 2543)

หลักพุทธจริยธรรม

พุทธจริยธรรม เป็นหลักหรือแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่ทำให้ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามเกิดความสุขทั้งทางกายและใจ โดยหลักทั่วไปของพุทธจริยธรรม คือการงดเว้นจากสิ่งที่ชั่ว และมุ่งกระทำแต่สิ่งที่ดีงาม ทางกาย วาจา ในเบื้องต้นและใจ ในระดับสูง เพื่อให้เกิดจิตใจที่บริสุทธิ์ ขจัดกิเลสที่เข้ามาในจิตใจได้อย่างเด็ดขาดเพื่่อมุ่งสู่มรรคผล และนิพพาน โดยสรุปแล้วพุทธจริยธรรม มีใจความสำคัญอยู่ 3 ประการ

1. สพพปาปสฺส อภณฺณการไม่ทำบาปทั้งปวงคือ การไม่ประพฤติดิต ในทุจริตธรรม 3 อย่างคือทางกายทางวาจาและทางใจ แต่ควรประพฤติสุจริตธรรมแทน มีสุจริตทางกาย
2. กุสสสุปปสมปทาการทำความกุศลให้ถึงพร้อมคือ การรู้ในการดำรงชอบ

3. สัจจิตตปริโยทปนํ การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้วคือ การชำระจิตของตนให้ขาวรอบ (ชัยวัฒน์ อัตพัฒน, 2543)

ศีล 5 หลักปฏิบัติตนเบื้องต้นในพระพุทธศาสนา

ศีล หมายถึง เจตนาอันคิดจะระงับรักษาความประพฤติกายวาจาให้เรียบร้อยดีงาม ปราศจากโทษ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) วาริตศีล คือ ศีลอันสำเร็จด้วยความเว้นจากโทษทุราจาร ได้แก่ เบญจเวรวัรติ เจตนาเครื่องเว้นจากเวร 5 คือ ปาณาติบาต อทินนาทาน กาเมสุมิฉฉาจาร มุสาวาท เสพสุราเมรัยเป็น อย่างต่ำ อาชีวะมัญญุทศีล ศีลมีความเล็งชีพเป็นที่ 8 คือ เว้นจากกายทุจริต 3 มีปาณาติบาต เป็นต้น เว้นจากวจีทุจริต 4 คือ มุสาวาท กล่าวเท็จ ปิสุณวาจา กล่าววาจาส่อเสียด ยุยงให้เขาแตกกัน ผรุสวาจา กล่าวคำหยาบเสียดแทงผู้อื่นให้เจ็บใจ สัมผัปปาลาปะ กล่าวคำโปรยปรายประโยชน์เสีย กับทั้งเว้นจากมิฉฉา อาชีวะ คือความเล็งชีพโดยผิดทาง ไม่ชอบธรรมเป็นอย่างสูง 2) จาริตศีล คือ การประพฤติกิริยามารยาทให้ต้องตามแบบอย่างของตระกูลอันดีและประพฤติกิจวัตรให้ถูกต้องตามวิธีของหมู่ที่ตนเนื่องอยู่ด้วยเป็นอย่างต่ำ การตั้งอยู่ในกัลยาณธรรมคือ คุณความดีงามตรงกันข้ามกับโทษทุราจาร เช่นกายสุจริต 3 ความมีเมตตาจิตคิดปราณีแก่ชีวิตของสัตว์อื่นถือเอาแต่ของที่เจ้าของปลงใจให้ บริโภคตามแต่ในทางที่ปราศจากโทษ วจีสุจริต 4 กล่าวคำจริง กล่าวคำอันชักนำให้เกิดสามัคคี กล่าวคำสุภาพ กล่าวคำก่อปรด้วยประโยชน์ สัมมาอาชีวะ คือคิดทางความเล็งชีพิตโดยชอบธรรมเป็นอย่างสูง

ศีลพื้นฐาน หรือขั้นต้นที่สุด การไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่ว่าจะด้วยทางกาย หรือวาจา และการไม่ทำลายสติสัมปชัญญะที่เป็นตัวคุมศีลของตน ศีลขั้นต้นที่สุดนี้นิยมเรียกกันว่า ศีล 5 ศีลนั้นมี 2 ระดับ หนึ่งระดับทั่วไป ได้แก่ระดับธรรม เป็นข้อแนะนำสั่งสอนหรือหลักความประพฤติที่แสดง เป็นไปตามกฎธรรมดาแห่งความดีความชั่วที่เรียกว่ากฎแห่งกรรม ผู้ที่ทำดีทำชั่วหรือรักษาละเมิดศีลย่อมได้รับผลดีผลชั่วเองตามธรรมดาของเหตุปัจจัย หรือตามกฎแห่งกรรมนั้น สองระดับเฉพาะ หรือระดับที่เป็นวินัย คือ เป็นแบบแผนข้อบังคับที่บัญญัติคือ วางหรือกำหนดขึ้นไว้เป็นเสมือนกฎหมาย สำหรับกำกับความประพฤติของสมาชิกในหมู่ชนหรือชุมชนหนึ่ง โดยสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหมู่คณะหรือชุมชนนั้นโดยเฉพาะ ผู้ที่ละเมิดบทบัญญัตินี้มีความผิดตามกฎหมายของหมู่ ช้อนเข้ามาอีกชั้นหนึ่ง เพิ่มจากอกุศลเจตนาที่จะได้รับผลตามกฎแห่งกรรมของธรรมชาติ เมื่อพิจารณาตามหลักนี้ หมู่มนุษย์ทั้งหมดมีสภาพต่างหันตามกาลเทศะ ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของภาวะความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552) ดังนั้น สำหรับสังคมมนุษย์ทั่วไปพระพุทธศาสนาจึงแนะนำสั่งสอน

หรือเสนอหลักธรรมที่นิยมกันเรียกว่า ศีล 5 ไว้เป็นข้อกำหนดอย่างต่ำหรือหลักความประพฤติที่น้อยที่สุดในระดับศีล

แม้กระทั่งกฎหมายในสังคมส่วนใหญ่แล้วล้วนมีรากฐานมาจากคำสอนในศาสนาทั้งสิ้น กฎหมายไทยไม่ว่าจะบัญญัติอยู่ในรูปแบบของ พ.ร.บ. ประมวลกฎหมาย หรือในชื่ออย่างอื่น มีอยู่จำนวนมากมายไม่ต่ำกว่าหลักพันฉบับ เนื้อหาสาระของกฎหมายในหลายบทบัญญัติ ต่างมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับข้อห้ามในศีล 5 สอดแทรกอยู่ ข้อห้ามต่าง ๆ เหล่านั้นอยู่ตรงไหนในประมวลกฎหมายอาญาและมีเนื้อหาสาระ

1. ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปะทัง สมาธิยามิ (การเว้นจากฆ่าสัตว์ และการเบียดเบียนชีวิตผู้อื่นในประมวลกฎหมายอาญามีบัญญัติในเรื่องของความผิดที่เกี่ยวกับการกระทำต่อชีวิตผู้อื่นในลักษณะที่เป็นความผิดทางกฎหมายโดยมีความสำคัญอยู่ตั้งแต่มาตรา 288 ถึงมาตรา 294 ซึ่งโทษสูงสุดในการฝ่าฝืนข้อห้ามของกฎหมายคือประหารชีวิต ที่ถูกบัญญัติอยู่ในมาตรา 289

2. อทินนาทานา เวรมณี สิกขาปะทังสมาธิยามิ (ห้ามลักทรัพย์ ลักขโมย และเอาสิ่งของผู้อื่นมาครอบครองอย่างไม่ถูกต้อง) ในประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้อย่างละเอียดโดยแยกเป็นฐานความผิดต่างๆ เช่น ลักทรัพย์ วิ่งราว กรรโชก ปล้น ฉ้อโกง ยักยอก รับของโจร ฯลฯ ซึ่งอยู่หลัก ๆ แล้วอยู่ในมาตรา 334 ถึงมาตรา 357 ซึ่งความผิดในส่วนนี้มีโทษจำคุกสูงสุดที่ยี่สิบปี

3. กามสมุจฉาจารา เวรมณี สิกขาปะทังสมาธิยามิ เป็นข้อห้ามที่ว่าด้วย การประพฤติไม่เหมาะสมในทางเพศ ไม่ประพฤติผิดในกามผิดลูกเมียผู้อื่น ถ้าดูในเนื้อหาของศีลข้อนี้จะอยู่ที่การมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมทางเรื่องเพศ แต่ในประมวลกฎหมายอาญาได้มีบัญญัติข้อห้ามกว้างกว่าแค่เรื่องเพศ เช่น เรื่องการพรากผู้เยาว์ ที่ไม่ได้หมายถึงแค่การนำผู้เยาว์ที่ไม่เกิน 15 ปี หรือ 17 ปี ไปเพื่อการกระทำชำเราทางเพศเท่านั้น แต่แค่พรากไปจากผู้ปกครองก็ถือว่ามีความผิดแล้ว รายละเอียดในส่วนนี้จะปรากฏอยู่ในมาตรา 317-320 ส่วนความผิดที่เกี่ยวกับการกระทำทางเพศโดยตรงเช่น คำประเวณี อนาจาร ช่มชู้ ซึ่งมี การบัญญัติในกรณีที่แตกต่างกันอยู่ในหลายมาตรา ได้แก่มาตรา 276 – 287/2 โทษสูงสุดอยู่ที่จำคุกยี่สิบปีหรือในบางกรณีอาจมีโทษถึงประหารชีวิต

4. มุสาวาทา เวรมณี สิกขาปะทังสมาธิยามิ (ห้ามโกหก และพูดเท็จ) ในประมวลกฎหมายอาญาความผิดในข้อนี้จะอยู่ในส่วนของความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม เช่น การแจ้งความเท็จ การให้การเท็จ เบิกความเท็จ นำสืบเท็จ ที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 172-180 หากผู้ใดกระทำความผิดอาจมีโทษจำคุกสูงสุดอยู่ที่เจ็ดปี

5. สุราเมรยมชฺชปมาทฏฐานา เวรมณี สิกขาปะทังสมาธิยามิ (ละเว้นจากการดื่มสุรายาเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท) แม้ศีลข้อนี้จะไม่ได้นำไปบัญญัติไว้ในประมวล

กฎหมายอาญาโดยละเอียดหรือมีจำนวนมาตราที่มากเท่าศีล 5 ข้ออื่น ๆ แต่ยังปรากฏอยู่ในมาตรา 66 ซึ่งมีใจความโดยสรุปว่า ความมีนเมาเพราะเสพสุราหรือสิ่งเมาอย่างอื่นจะยกขึ้นเป็นข้อแก้ตัวในการกระทำความผิดไม่ได้ ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้

เมื่อนำศีล 5 ที่เราเคยรู้จักกันดีอยู่แล้วในฐานะของข้อบัญญัติหรือคำสอนในศาสนาพุทธมาเปรียบเทียบกับข้อกฎหมายที่ยกตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าศีล 5 หรือ เบญจศีล ที่เรารู้จักกันดีนั้น มีความครอบคลุมการใช้ชีวิตในหลายมิติ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นผู้ที่นับถือพุทธศาสนา หรือต่างศาสนา หรือแม้กระทั่งไม่นับถือศาสนาใด ๆ การปฏิบัติตามศีล 5 ล้วนมีประโยชน์ทั้งสิ้น และหากผู้คนในสังคมยึดหลักนี้ก็จะช่วยให้สังคมเกิดความสงบสุขร่มเย็นได้

ประโยชน์ของศีล 5 นอกจากจะทำให้สังคมสงบสุขแล้ว ก็ยังส่งผลบุญให้แก่ตัวเราเองอีกด้วย โดยอนิสงส์จากการประพฤติตัวเป็นคนดีตามศีล 5 มีด้วยกัน ดังนี้

ศีลข้อที่ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ จะทำให้เป็นผู้มีอวัยวะครบสมบูรณ์งดงาม มีร่างกายสมส่วน ผิวพรรณงดงาม มีความแคล่วคล่องว่องไว เป็นที่รักของคนที่พบเห็น สุขภาพร่างกายแข็งแรงไม่มีโรคภัย ไม่พลัดพรากจากคน ของรัก และทำให้มีอายุยืนยาว

ศีลข้อที่ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ จะทำให้เป็นคนที่มีทรัพย์สิน มั่งคั่ง ไม่อดอยาก ไม่มีความยากจน มีความเป็นอยู่ที่สุขสบายไม่เดือดร้อน

ศีลข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤติดีในกาม จะส่งผลให้ไม่มีศัตรูคู่อาฆาต มีเสน่ห์ เป็นที่รักของคนทั่วไปและจากคนทุกเพศทุกวัย ไม่พลัดพรากจากคนและของรัก

ศีลข้อที่ 4 เว้นจากการพูดโกหก จะส่งผลให้เป็นคนพูดจาไพเราะ มีพื้นขาวสะอาด เรียงสวงาม มีกลิ่นปากหอม มีคำพูดที่น่าเชื่อถือ จิตใจไม่ฟุ้งซ่าน มีความมั่นคงไม่หวั่นไหว มีคนยกย่องให้ความเคารพยำเกรง

ศีลข้อที่ 5 เว้นจากการดื่มสุราเมรัย จะส่งผลให้มีความเฉลียวฉลาดในการทำงาน ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ทำให้มีสติมั่นคงอยู่เสมอ เป็นคนมีความรู้ ไม่เป็นคนเกียจคร้าน เป็นคนไม่ประมาท เป็นผู้ฉลาดรู้ในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ (Wongnai, 2566)

สีเลน สุกติ ยนติ สีเลน โภคสมปทา สีเลน นิพพุติ ยนติ ตสมา สีล วิโสธเย แปลว่า ขนทั้งหลายย่อมไปสู่สถานที่ที่ดีได้ด้วยศีล เป็นผู้ที่มีทรัพย์สินมั่งคั่งได้ด้วยศีลไปสู่พระนิพพานได้ด้วยศีล เพราะฉะนั้น ท่านผู้ฉลาดพึงชำระ (รักษา) ศีลให้บริสุทธิ์ (กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม, 2557)

ศีล 5 เป็นธรรมะพื้นฐานของมนุษย์ ไม่เลือกชั้นวรรณะ เชื้อชาติศาสนามีสาระเดียวกันหากแต่แตกต่างกันเท่านั้น ถ้ามนุษย์ในโลกปฏิบัติตนอยู่ในศีล 5 ประการอย่างเคร่งครัดเป็นประจำหรือที่เรียกว่านิจศีลสังคมย่อมสงบสุขชาวโลกย่อมร่มเย็นกันทั่วหน้า เพราะทุกคนมีความประสงค์อยากให้เห็นสังคมทั่วทั้งโลกมีความสามัคคีสงบสุขโดยเริ่มจาก

ประเทศไทยของเราเป็นเบื้องต้น จึงได้คิดนำคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เป็นคำสอน
สากลมาดำเนินการในรูปแบบของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นการเริ่มที่หน่วยเล็ก ๆ
ของครอบครัว มาถึงระดับหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ

1. เพื่อสืบสานงาน อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล)
2. เพื่อความสามัคคีและประโยชน์สุขของประชาชน
3. เพื่อความมั่นคงและสันติสุขของประเทศชาติ
4. เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระ

นางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผลของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้แก่

1. สร้างความปรองดอง
2. ลดความขัดแย้ง
3. สร้างความมั่งคั่ง
4. สร้างความปลอดภัย (พระเทพสิงหราชจารย์ (โสภณ โสภโณ), 2561)

คำสอนทางพระพุทธศาสนาที่แก้ปัญหาความยากจน

สาเหตุความยากจนในประเทศไทย สำหรับประเทศไทย ความยากจนเป็นความขัด
สนทางเศรษฐกิจ ขาดการศึกษา ขาดทรัพยากร ขาดที่ดินทำกินขาดการรวมกลุ่มและการมี
ส่วนร่วมทางการเมือง ขาดข้อมูลข่าวสารความรู้ในการประกอบอาชีพ ไม่สามารถเข้าถึง
บริการและความช่วยเหลือของภาครัฐได้ รวมทั้งการมีภาระฟุ้งฟุ้งสูง การวัดความยากจน
ของ สศช. ได้ใช้แนวคิดการวัดความยากจนแบบสมบูรณ์เช่นเดียวกับธนาคารโลก โดย
คำนวณหาเส้นความยากจนหรือรายจ่ายขั้นต่ำที่สุดเพื่อการบริโภคขั้นพื้นฐาน และสามารถ
ดำรงชีวิตอยู่ได้ ซึ่งประกอบไปด้วยเส้นความยากจนด้านอาหาร และเส้นความยากจนที่
ไม่ใช่อาหารขั้นพื้นฐาน (ประกอบด้วยหมวดสินค้า 9 กลุ่มได้แก่ ค่าที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่ายใน
ครัวเรือน ค่าจ้างบุคคลที่ให้บริการครัวเรือน ค่าเสื้อผ้า ค่ารองเท้า ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคลค่า
รักษาพยาบาล ค่าเดินทางและการสื่อสาร และค่าใช้จ่ายการศึกษา) โดยใช้ข้อมูลการสำรวจ
ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติมา
ใช้ประกอบการคำนวณเส้นความยากจนดังกล่าว

สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทยถือว่ามียุคทางที่ดีขึ้นโดยมีการยกระดับ
เส้นความยากให้เพิ่มขึ้นทุกปีจาก 879 บาทต่อคนต่อเดือน ในปี 2531 เพิ่มขึ้นเป็น 1,533
บาทต่อคนต่อเดือนในปี 2541 หลังจากนั้นได้เพิ่มเป็น 2,172 บาทต่อคนต่อเดือนและ
2,710 บาทต่อคนต่อเดือน ในปี 2551 และ 2561 ตามลำดับในขณะที่ปี 2562 เส้นความ
ยากจนของประเทศไทยปรับขึ้นมามีอยู่ที่ 2,763 บาทต่อคนต่อเดือน เมื่อพิจารณาถึงจำนวน
และสัดส่วนคนจน พบว่า มีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัดในรอบ 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ในปี

2531 ประเทศไทยมีคนจนสูงถึง 34.1 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 65.2 ของประชากรทั้งหมด ขณะที่ในปี 2541 จำนวนคนจนลดลงเหลือเพียง 22.7 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 38.6 ของประชากรทั้งหมดต่อมาจำนวนคนจนลดลงเหลือ 13.1 ล้านคน (ร้อยละ 20.4) และ 6.7 ล้านคน (ร้อยละ 9.9) ในปี 2551 และ 2561 ตามลำดับ สำหรับในปี 2562 พบว่าจำนวนคนจนลดลงเหลือเพียง 4.3 ล้านคนเท่านั้น (ร้อยละ 6.2)

จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในการแก้ไขปัญหาความยากจนมาตั้งแต่ปี 2531 และในปี 2562 ถือว่าประเทศไทยประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความยากจนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ซึ่งมุ่งลดสัดส่วนคนจนให้เหลือร้อยละ 6.5 ภายในปี 2564 อย่างไรก็ตาม จำนวนคนจนในไทยที่ผ่านมามีบางช่วงที่เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เช่นในปี 2541 และ 2543 ซึ่งเกิดวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง ทำให้จำนวนคนจนเพิ่มขึ้นเป็น 22.7 ล้านคน และ 25.8 ล้านคนตามลำดับ และในปี 2551 จำนวนคนจนเพิ่มขึ้นเป็น 13.1 ล้านคนภายหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจในสหรัฐอเมริกาทำให้เกิดวิกฤตทางการเงินของโลกหลังจากนั้น จำนวนคนจนในปี 2559-2561 ได้เพิ่มขึ้นอีกครั้งจาก 5.8 ล้านคน ในปี 2559 เป็น 6.7 ล้านคน ในปี 2561 เนื่องจากอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยต่ำลง โดยเติบโตแค่ร้อยละ 2.7 ทำให้รายได้ของครัวเรือนลดลงและการบริโภคหยุดชะงัก รวมถึงอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประสบปัญหา นอกจากนี้ภัยแล้งยังส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนยากจนที่สุดซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

การบูรณาการหลักศีล 5 และหลักเบญจธรรม 5 เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน

ศีลข้อที่ 1 คือ ไม่ฆ่าสัตว์ เบญจธรรมข้อที่ 1 คือ เมตตากรุณา คือ ไม่ฆ่าสัตว์รวมถึงไม่เบียดเบียนกันและกันไม่คิดร้ายพยาบาทอาฆาตซึ่งในชาตินี้ปัจจุบันค่อนข้างที่จะมีเรื่องนี้เยอะ โดยเฉพาะการใช้ความรุนแรงไม่ว่าจะเป็นกับคนในครอบครัว หรือ คนทั่วไป การใช้อารมณ์ที่สั่งสมโทสะนำมาสู่การฆ่าหรือการทำร้ายกันในที่สุดและสิ่งที่น่าสนใจมาบูรณาการอีกหลักหนึ่งคือความเมตตากรุณาให้คนอื่นมีความสุขและพ้นทุกข์ข้อนี้มีความสำคัญอย่างหนึ่งในการที่จะรักษาศีลและมีเมตตากรุณาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญละเอียดอ่อน คนเราจะเลี้ยงชีวิตในโดยชอบมีความร่ำรวยทางจิตใจคือไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันมีความเอื้อเฟื้อต่อกันไม่ทำร้ายกันจะเกิดความปลอดภัยในชีวิตอันนี้เป็นข้อที่ 1

ศีลข้อที่ 2 คือ ไม่ลักทรัพย์ คือ สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ คำนึงถึงกฎหมายและจริยธรรม) การไม่ลักทรัพย์ ไม่ขโมยของและไม่ฉกชิงวิ่งราว โดยคำนึงถึงการเลี้ยงชีพโดยชอบ คือมีเท่าไรก็ใช้เท่านั้นมีการคำนึงถึงกฎหมายและจริยธรรมข้อนี้จะสามารถแก้ไขความยากจนที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้ ถ้ารู้จักพอเพียงเลี้ยงชีพโดยไม่ต้องไปเบียดเบียนคน

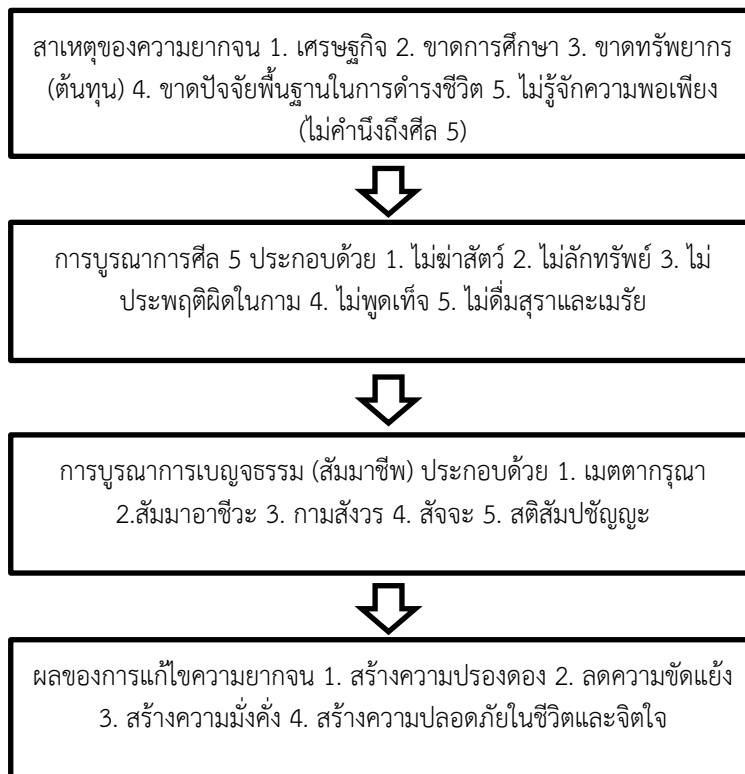
อื่น ไม่ต้องไปโกงหรือไปขโมยคนอื่น เพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สิน อันเป็นเหตุให้เกิดความโลภ ความโกรธ ความหลง ทำให้เกิดการไม่ซื่อสัตย์ต่อกัน เพราะฉะนั้น การดำรงชีวิตเพื่อแก้ไข ความยากจนข้อ 2 นี้ คือ ยินดีในทรัพย์สินของตนในโลกอยากได้สิ่งของของคนอื่น แล้วเลี้ยง อาชีพในอาชีพที่ไม่ผิดกฎหมายและจริยธรรมจึงจะทำให้แก้ไขความยากจน

ศีลข้อที่ 3 คือ ไม่ประพฤติดินในกาม คือ กามสังวร (ไม่มักมากในกาม) ข้อ 3 เป็น บ่อเกิดของการทุจริตในหลาย ๆ ด้านเมื่อไม่ซื่อสัตย์ต่อคุ้มครองของตนเองแล้ว ความเป็น สรรวมในการมาสังวรจะไม่เกิดขึ้น เป็นเหตุให้เสียทรัพย์สิน เสียชื่อเสียงและเสียในเรื่องของ ความเป็นครอบครัว เพราะฉะนั้น ถ้าจะแก้ไขความยากจนเป็นข้อหนึ่งที่มีความสำคัญต้อง คำนึงถึงเป็นอย่างยิ่ง

ศีลข้อที่ 4 คือ ไม่พูดเท็จ เบญจธรรมข้อที่ 4 คือ สัจจะ (พูดจริงทำจริง) คือ ไม่พูด เท็จ นอกจากไม่พูดเท็จแล้ว คือ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดเพ้อเจ้อ หรือไร้สาระ มีความจริงทำพูดอย่างไรก็ทำออกมาในลักษณะนั้น เมื่อมีความจริงแล้วคนจะให้ความนับ ถือเกรงขามทำอาชีพอะไร ก็จะมีความสำเร็จและสิ่งสำคัญ คือ ต้องยืนด้วยลำแข้งของ ตัวเอง จะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนกล่าว คือ เมื่อรู้ว่าตนเองมีอาชีพที่ไม่มั่นคง หรือ อยู่ใน สถานที่ยากจน เมื่อรู้ตัวแล้วต้องพัฒนาขยันหมั่นเพียรสร้างความจริงให้แก่ตัวเองคือพูด อย่างไม่รู้ทำอย่างนั้น ไม่ใช่คำหยาบคายพูดกันหรือสาปแช่งแต่เน้นในเรื่องของการสร้าง อาชีพที่ดีทำให้เกิดประโยชน์ในการใช้ชีวิตของตนเอง

ศีลข้อที่ 5 คือ ไม่ดื่มสุราและเมรัย คือ สติสัมปชัญญะ(อยู่กับปัจจุบัน) ไม่ดื่มสุรา และเมรัยเป็นข้อที่มีความสำคัญอีกข้อหนึ่งทำให้มีความสิ้นเปลือง ทั้งทรัพย์สิน ทั้งเวลา ซึ่งจะทำให้เกิดความประมาท ซึ่งหลักเป็นเบญจธรรมคือให้มีสติกับสัมปชัญญะ มีความรู้ตัว ว่าเราทำอะไรอยู่ข้อนี้รวมลงคือความไม่ประมาทนั่นเอง

สรุปหลักของการแก้ไขความปรารถนาความยากจนการนำหลักศีล 5 กับ เบญจธรรมเป็นหลักที่ช่วยการแก้ปัญหาจากตนเองคือพัฒนาจากตัวคน นำไปสู่แผนพัฒนา ชุมชน สังคม ประเทศชาติต่อไป ผลของการแก้ไขความปัญหาความยากจนจะเกิดความ สร้างความปรองดอง ลดความขัดแย้ง สร้างความมั่งคั่ง คือ มีอาชีพเป็นหลักเป็นแหล่ง ได้ สร้างความปลอดภัยในชีวิต และจิตใจ ประเทศชาติจะน่าอยู่เป็นเมืองพุทธที่แท้จริงและ สามารถนำหลักพุทธมาใช้ได้อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปแนวความคิดการบูรณาการศีล 5 มาใช้ในการแก้ไขปัญหายากจน

สรุป

สาเหตุความยากจนในประเทศไทยเกิดจากหลายปัจจัยไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การศึกษา การขาดทรัพยากรการขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต และสิ่งสำคัญ คือ การไม่รู้จักการสันโดษ หรือ ไม่รู้จักพอเพียงตามหลักศีล 5 ซึ่งเหล่านี้การบูรณาการหลักศีล 5 เป็นเรื่องที่น่าสนใจและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและนอกจากศีล 5 แล้วยังมีเบญจธรรมซึ่งอยู่ในหลักของจริยธรรมที่ควรประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่เบียดเบียนคนอื่น การเลี้ยงชีพโดยชอบ คือ มีอาชีพที่สุจริต ไม่อยากได้ของคนอื่น การไม่ประพฤติผิดในกาม มีความสำรวมในการมีความจริงใจ มีสติอยู่กับปัจจุบัน คือ ไม่ประมาทเหล่านี้ เป็นการสร้างความเข้มแข็งในเรื่องของจิตใจ รวมถึงความประพฤติที่จะออกมาทางกายวาจา ทำให้เกิดผลสามารถแก้ไขความยากจนในชุมชน ในสังคม กล่าวคือ จะสามารถสร้างความปรองดอง ลดความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง สร้างความปลอดภัยและมีการพัฒนาในเรื่องของจิตใจ นำไปสู่ความเจริญในหน้าที่การงานและอาชีพ เมื่อคำนึงถึงตรงนี้

แล้วศีลจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับสังคมไทยรวมถึงจำเป็นจะต้องรณรงค์ ให้ประชาชน
เข้าใจและร่วมรณรงค์ให้รักษาศีล 5 เพื่อเป็นประโยชน์แก่สังคมไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม. (2557). *แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้าน
รักษาศีล 5 : ชาวประชาเป็นสุขในคำริของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติ
หน้าที่สมเด็จพระสังฆราชฉบับที่ 2* (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์. (2543). *จริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระเทพสิงหราชจารย์ (โสภณ โสภโณ). (2561). *การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการ
หมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิ
บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬ
าลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์*.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2552). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระราชวิสุทธินโมลี (ทองดี สุรเตโช). (2526). *หลักธรรมสำหรับพัฒนาธรรมจริยา*.
กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ภิกขุ วังเงิน. (2545). *จริยธรรมวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- มนูญ วงศ์นารี. (2536). *ธรรมะกับการบริหาร*. กรุงเทพฯ: บริษัท ปีโตรเคมีแห่งชาติ จำกัด
(มหาชน).
- ลำดวน ศรีมณี. (2543). *จริยธรรมและจริยศาสตร์ตะวันออก*. กรุงเทพฯ: ดวงแก้ว.
- Wongnai. (2566). *ศีล 5 มีอะไรบ้าง สมาทาน-รักษาศีล 5 อย่างไรให้ชีวิตดีกายใจมองใส*.
สืบค้น 23 มีนาคม 2566, จาก [https://www.wongnai.com/articles/five-
precepts?ref=ct](https://www.wongnai.com/articles/five-precepts?ref=ct)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยหลักทางสายกลาง (อริยมรรคมีองค์ 8) และหลักสัปปายะ ในยุคโลกาภิวัตน์*

THE PROPAGATION OF BUDDHISM WITH THE MIDDLE PATH (THE NOBLE EIGHTFOLD PATH) AND SAPPAYA PRINCIPLES IN THE ERA OF GLOBALATION

พระครูปรการศิริรักษ์ (ประเสริฐ สัจจวโร), พระครูวิมลโสมนันท์ (โชคชัย อุคคเสโน)

Phrakruprakankirirak (Prasert Sajjawaro), PhrakruWimolsomanan (Chokchai Ukkaseno)

วัดด่านสิงขร

Wat DanSingkhon

Corresponding Author Email: phrakruprakankirirak@gmail.com

บทคัดย่อ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัดจะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยการนำหลักทางสายกลางและหลักสัปปายะในยุคโลกาภิวัตน์มาประยุกต์ใช้กับหลักการดำรงชีวิตพื้นฐานของประชาชน เพราะการที่จะทำให้วัดกลับมาเป็นศูนย์กลางชุมชนเช่นเดิมนั้น จำเป็นที่วัดแต่ละแห่งจะต้องช่วยกันพัฒนาทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์ของชุมชนนั้น ๆ พระสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นผู้นำในด้านการพัฒนาจิตใจ เพราะการสร้างเสริมความเข้มแข็งในเรื่องของจิตใจโดยใช้หลักทางสายกลางเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและมีความคิดที่นำไปสู่การพัฒนาได้ส่วนเรื่องของสัปปายะเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตเมื่อมีความพร้อม หรือไม่เดือดร้อนในการดำรงชีวิตแล้วก็จะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข สามารถพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย หรือการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไทยได้ หลักธรรมทั้งสองข้อนี้จึงเป็นหลักธรรมที่สามารถตอบโจทย์สังคม เศรษฐกิจและนำมาเผยแผ่ได้ในยุคโลกาภิวัตน์และสามารถใช้ได้จริงในการดำรงชีวิตปราศจากการคอร์รัปชัน ททุจริต หรือทำให้ชีวิตมีความปลอดภัย มีความมั่นคง และ มั่งคั่ง ยั่งยืนต่อไปได้

คำสำคัญ: การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; หลักทางสายกลาง (อริยมรรคมีองค์ 8) และหลักสัปปายะ; โลกาภิวัตน์

*Received March 12, 2023; Revised April 23, 2023; Accepted April 23, 2023

Abstract

Dissemination of Buddhism is the duty of the monasteries or the monks. Most of them are organizing sermons and teaching people to have faith in Buddhism and practice to be a good citizen of the nation which is the duty of the abbot, sub-district, district and provincial administrative monks to act in disseminating Buddhism by applying the middle way and the Sappaya principles in the era of globalization to apply to the basic living principles of the people. In order to return the monasteries to be the centers of the communities as before, it is imperative that each monastery must work together to develop all aspects especially the dissemination of Buddhism for the benefit of that community. Monks are considered the leaders in the development of the mind by enhancing strength of the mind by using the Noble Eightfold Path to build immunity and ideas that lead to development. As for Sappaya principle, it is the basic factor in living when one is ready or not having trouble in one's life, then one will be able to live happily. able to develop residential communities or economic development in Thailand These two virtues are therefore virtues that can meet the needs of society and economy and can be disseminated in the era of globalization and can be used in real living without corruption, dishonesty but making life safe, stable, wealthy and sustainable.

Keywords: Dissemination of Buddhism; The middle path (the Noble Eightfold Path) Sappaya principles; globalization

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่หลักที่พระสงฆ์ที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้และทำการเผยแผ่ให้คำสอนของพระพุทธเจ้าแพร่หลายและเป็นหน้าที่ ๆ มีความศักดิ์สิทธิ์และความหมายต่อผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาในปัจจุบันโลกเป็นยุคของยุคโลกาภิวัตน์มีความเปลี่ยนแปลงและทันสมัยเข้าสู่ในยุค 5G มีความติดต่อกันอย่างรวดเร็วไม่ต้องเดินทางไปหากันแต่ใช้ระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อเข้า Application แล้วสามารถคุยกันสามารถที่จะติดต่อประสานงานได้อย่างสะดวกสบาย ในยุคปัจจุบันนี้เป็นยุคโลกาภิวัตน์ หรือโลกาภิวัตน์ (globalization) คือ ผลจากการพัฒนาการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีสารสนเทศอันแสดง

ให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ชุมชน หน่วยธุรกิจ และรัฐบาล ทั่วทั้งโลก

ประเทศไทยในปัจจุบันมีคมนาคมที่ไม่ลำบาก มีการจับจ่ายใช้สอยเงินได้ตลอดเวลาตลอด 24 ชั่วโมง มีความถึงพร้อมด้วยปัจจัย 4 ที่เป็นปัจจัยของการดำรงชีวิตมีการสะดวกอย่างมาก การพัฒนาดังกล่าวจัดว่าเป็นโลกาภิวัตน์เพราะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีความตอบสนองความต้องการ ของประชาชนคนไทยในทุกมิติในทุก ๆ ด้านแต่สิ่งที่ขาดไปคือการนำหลักศีลธรรมจริยธรรมที่เป็นหลักของการใช้ชีวิต โดยผู้เขียนเน้นในทางสายกลางและหลักสัปปายะ 7 มากล่าวถึงเพราะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะอยู่ในสังคมโลกในปัจจุบันได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องใช้หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนามาใช้แก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม จิตใจ คอรัปชั่น หรือแม้กระทั่งสภาวะที่สังคมเกิดความวิปริตแปรปรวนทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เพราะฉะนั้น การเผยแผ่พุทธศาสนาด้วยหลักธรรมสายกลางจึงเป็นการตอบโจทย์การใช้คำสอนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์หรือมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ผู้เขียนจึงสนใจเขียนเรื่อง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยหลักทางสายกลางและหลักสัปปายะในยุคโลกาภิวัตน์ต่อไป

พระสงฆ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย แบ่งออกเป็นภารกิจ 2 ด้านของคณะสงฆ์

1. เป็นธุระในการจัดการศึกษา อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต
2. เป็นธุระในการอบรม และสั่งสอนธรรมะแก่คฤหัสถ์

หน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนา อบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติ เพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด จะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา

การอบรมการปฏิบัติธรรม

การอบรมการปฏิบัติธรรมที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่และเป็นภารกิจของพระสงฆ์จะต้องปฏิบัติอันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนาได้มีผู้ให้ความหมายแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการอบรมการปฏิบัติธรรม ไว้ดังนี้

ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. 2543 ให้ความหมาย การปฏิบัติธรรม หมายความว่า การปฏิบัติสมถกัมมัฏฐานหรือวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2543)

ปฏิบัติธรรมนั้น เป็นคำที่กล่าวรวม ทั้งสมาธิ และทั้งกัมมัฏฐาน ในปัจจุบันมีผู้สนใจในทางปฏิบัติธรรมมากขึ้น แม้ในทางสังคมจะมีความรู้สึกกันว่า คนห่างไกลจากธรรมะ คนไม่ค่อยจะสนใจปฏิบัติธรรมกันมากนักก็จริง แต่เมื่อพูดถึงจำนวนคร่าว ๆ ของผู้ที่หันมาสนใจในการปฏิบัติธรรม ในกัมมัฏฐาน หรือในเรื่องสมาธินั้นก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าแต่ก่อนโดยลำดับ เมื่อมีผู้สนใจและมีผู้ปฏิบัติธรรมมากขึ้นเช่นนี้ก็อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นผลดี เพราะผู้ที่หันมาสนใจในด้านนี้ อย่างน้อยก็จะไม่ทำความผิด ที่ก่อให้เกิดเป็นปัญหาในทางสังคมในขณะเดียวกัน ก็มีข้อที่ควรพิจารณาเพื่อให้การปฏิบัติธรรม การปฏิบัติสมาธิ หรือการปฏิบัติกัมมัฏฐาน สามารถที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์แก่ชีวิตของตนเองและแก่สังคมให้มากที่สุดเท่าที่จะพึงทำได้ (สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ), 2553)

ปฏิบัติธรรม ก็คือ เอาธรรมมาปฏิบัติ เอาธรรมมาใช้ เอามาใช้ดำเนินชีวิต คือเอาธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริงนั่นเอง หรือเอามาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต ถ้ายังไม่ได้ใช้ ก็ไม่เรียกว่าเป็นการปฏิบัติ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

วิธีเจริญสมาธิภาวนาตามนัยแห่งทางกัมมัฏฐานนั้นเบื้องต้นจะต้องตัดปณิโธ (เครื่องกังวลใจ) แสวงหาภักขณมิตร (พระอาจารย์ผู้เก่งกล้า สามารถสอนสมถะกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐานที่ถูกต้อง) เสาะหาวัดที่สัปปายะ (เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม) และเลือกเจริญกัมมัฏฐานที่เหมาะสมแก่จริต และจากนั้นจึงขอฝากตัวต่ออาจารย์ขอรับกัมมัฏฐานเพื่อนำไปปฏิบัติต่อไป (พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2535)

การปฏิบัติธรรมสมัยนี้ ถ้าอาจารย์สอนกัมมัฏฐานยังไม่เคยปฏิบัติธรรมจนประจักษ์แจ้งด้วยตนเองแล้ว ก็ไม่ควรสอนหรือเขียนหนังสือเกี่ยวกับการปฏิบัติ โดยอาศัยเพียงความรู้จากตำราเท่านั้น เพราะเป็นสิ่งที่ถูกต้องอย่างยิ่ง เหมือนกับแพทย์ที่สั่งยาให้คนไข้ โดยยานั้นยังไม่ได้ผ่านการทดลองความปลอดภัย และตัวแพทย์เองก็ยังไม่กล้าใช้นั้น การสอนเช่นนั้นย่อมไม่น่าเชื่อถือได้อย่างแท้จริง (พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ), 2552)

การปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ได้เป็น 3 ส่วน คือ ศีล สมาธิและปัญญา เรากล่าวถึงศีลก่อน เพราะศีลเป็นพื้นฐานของสมาธิและปัญญา ความสำคัญของศีลนี้ไม่อาจกล่าวให้มากเกินไปได้เลย หากปราศจากศีลแล้วบุคคลจะไม่ควร แก่การประพฤติปฏิบัติธรรมอื่นใดต่อไป สำหรับฆราวาสนั้น ศีลเบื้องต้นที่ควรรักษา คือ ศีลห้า ได้แก่ การละเว้นจากการทำลายชีวิตของผู้อื่นหรือสัตว์อื่น ละเว้นจากกาถาเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้มอบให้มาเป็นของตน ละเว้นจากการประพฤติดินในกาม ละเว้นจากการกล่าวเท็จและละเว้นจากการบริโภคสิ่งมีนเมา การรักษาศีลดังกล่าวนี้จะช่วย

เสริมสร้างความบริสุทธิ์เบื้องต้นซึ่งช่วยให้เกิดความก้าวหน้าในหนทางแห่งการปฏิบัติธรรม ได้โดยง่ายการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ 1) กระบวนการเรียน 2) เพื่อให้รู้ความจริงของชีวิต 3) ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา

ลักษณะของผู้ปฏิบัติธรรมเมื่อจะแสดงธรรมแก่บุคคลนั้น ผู้อบรมพึงคำนึงถึงตัวผู้ปฏิบัติธรรมเป็นหลัก โดยพิจารณาจากเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยจิตนิสัย บุคคลย่อมมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน เนื่องจากสาเหตุภายใน คือ จิตนิสัย มี 6 ได้แก่ บางคนชอบสวยงาม (ราคะจิต) บางคนก็ชอบใช้อารมณ์หุนหันพลันแล่น มักโกรธ (โทสะจิต) บางคนก็มีปกติลุ่มหลงเร็ว (โมหะจิต) บางคนก็มีความเชื่อศรัทธาโดยขาดปัญญา (สัทธาจิต) บางคนก็มีปกติใช้วิจารณ์ญาณก่อนรับฟัง (พหุธิจิต) บางคนก็จัดอยู่พวกคิดมาก กังวลมากหาข้อยุติในจิตใจได้ยาก (วิตกจิต) (ช.ม. (บาลี), 29/127/435)

อย่างไรก็ตาม เหตุผลที่ผู้แสดงธรรมจะต้องพิจารณาจิตนิสัยประกอบการสอนนั้น เนื่องจากว่า เวไนยสัตว์บางคนก็พอมีอุปนิสัยอยู่บ้าง เมื่อได้เหตุปัจจัยแรงกระตุ้นที่ดี ย่อมสามารถจะบรรลุธรรมได้เลย ส่วนพวกที่สอนยากก็ต้องปล่อยไปตามกรรม เหมือนดอกบัว ที่อยู่ใต้น้ำรอคอยแสงอาทิตย์ส่องไปถึงก็พร้อมจะบานในวันถัดไปได้เลยเช่นกัน (วิ.ม. (ไทย), 4/9/14– 15)

2. ความแตกต่างของบุคคล 4 ประเภท หมายถึง บุคคลที่จะพึงธรรมและได้รับผลดีจากการฟังนั้น พระองค์ทรงยกเอาบัว 3 ระดับขึ้นแสดง และนำมาเปรียบกับบุคคล 4 กลุ่ม ได้แก่

2.1 บุคคลผู้รู้เข้าใจได้รวดเร็วฉับพลัน เมื่อยกหัวขึ้นแสดง เหมือนบัวพ้นน้ำ แต่พอรับสัมผัสสัมผัสวันในวันรุ่งขึ้น (อุหมคตัตถุญญ)

2.2 บุคคลผู้สามารถเข้าใจเมื่อได้ฟังเหตุผลประกอบหัวข้อนั้นแล้ว (วิปจิตถุญญ) เหมือนบัวปริมน้ำซึ่งจักบานในวันรุ่ง

2.3 บุคคลที่ต้องคอยให้ความช่วยเหลือทั้งการสอนและสาธิตให้ดูนำปฏิบัติด้วย (เนยยะ) เหมือนบัวใต้น้ำที่รอแสงตะวันและจะบานในวันต่อไป

2.4 บุคคลผู้แก้ปัญหาหรือมีปัญญาแต่ไม่ศรัทธาหลักพุทธธรรม (ปทปรมะ) เช่น พวกสัณขัยเสฏฐบุตร เจ้าลัทธิสมัยพุทธกาล ก็ถือว่าเป็นบุคคลประเภทนี้ด้วย หรือแม้กระทั่ง พระเทวทัต ก็สอนไม่ได้ก็อยู่ในกลุ่มนี้เช่นกัน ท่านเปรียบเหมือนบัวใต้น้ำ คอยเป็นภักษาเต่า ปลา เป็นต้น (อง. จตุกก. (บาลี) 21/133/183)

สรุปในส่วนนี้ คือ การปฏิบัติธรรมขึ้นอยู่กับตัวบุคคล แต่ละคนจะมีอุปนิสัยใจคอที่ควรแก่การรับสิ่งที่ประโยชน์หรือเรียกว่าธรรมะปฏิบัติเข้ามาในตนมาน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัญญาที่จะรับรู้ในส่วนนั้น ๆ เพราะคำสอนของพระพุทธเจ้ามีมากมายสามารถ

นำมาใช้และสามารถนำมาปฏิบัติได้ การเผยแผ่ที่พระพุทธที่พระสงฆ์ได้ทำอยู่ในปัจจุบัน เป็นยุคสถานการณ์มีความเปลี่ยนแปลง มีปัจจัยภายนอกหลายอย่างที่เป็นอุปสรรคต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวที่เป็นเชิงลบที่เกิดขึ้นทางสื่อต่าง ๆ ทำให้ความเชื่อถือในตัวพระสงฆ์ลดน้อยลงและทำให้พุทธศาสนิกชนมีศรัทธาที่ยังไม่ตั้งมั่นก็อาจจะเกิดความคลอนแคลน หรือ สถานการณ์โรคภัยโควิด 2019 เป็นต้น ฉะนั้น การจะสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนโดยอาศัยพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องรักษาศรัทธาและสร้างศาสนาให้แก่วิวาทให้เป็นหลักและสามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนได้อย่างแท้จริง ไม่เช่นนั้นอาจจะไม่มีผู้ที่นับถือพุทธศาสนาได้ เพราะฉะนั้น การจะสอดแทรกธรรมะคือหลักคุณธรรมกล่าวคือหลักทางสายกลางและหลักสัปปายะนั้นต้องเข้าใจอย่างนี้ว่าในปัจจุบันนี้เป็นยุคที่มีความรวดเร็วในเรื่องของเทคโนโลยี ปัจจัยหลักมีความพร้อมไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหารการกิน ยา รักษาโรคหรือแม้กระทั่งเทคโนโลยี ที่นำมาใช้ในยุคปัจจุบัน มีความพร้อมแต่สิ่งที่ขาดไปคือ การพัฒนาด้านจิตใจ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะพัฒนาได้ด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนาคือหลักทางสายกลางคือมีสมาธิปฏิบัติและหลักสัปปายะ 7 เพราะถ้ารู้หลักเหล่านี้แล้วจะสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างไม่มีความทุกข์ ถึงมีก็รับและสามารถอยู่กับมันได้

สถานการณ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์

ถ้าจะว่าตามสถานการณ์พระพุทธศาสนาโลก ประเทศไทยได้มีพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามาในอาณาจักรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ 5 ของยุคก่อนสากลสมัย พุทธนิกายเถรวาทในไทยได้รับอิทธิพลจากศาสนาพื้นบ้าน ศาสนาฮินดู และพุทธนิกายมหายานต่างจากประเทศศรีลังกาและพม่า พระพุทธศาสนาในไทยไม่เคยมีธรรมเนียมการบวชให้ผู้หญิงในปัจจุบันประชากร 95% นับถือศาสนาพุทธ

คณะสงฆ์ในประเทศไทยถอดแบบมาจากสถาบันกษัตริย์ของไทย จึงมีสมเด็จพระสังฆราชและมหาเถรสมาคมเป็นผู้มีหน้าที่รักษาความบริสุทธิ์ของธรรมเนียมปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีคณะสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในป่าและหมู่บ้านต่าง ๆ ด้วย ซึ่งเป็นที่เลื่อมใสและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชนชาวพุทธทั้งหลาย

พระภิกษุสงฆ์ที่ปฏิบัติธรรมในป่าจะอาศัยอยู่ในป่าปลีกวิเวก ฝึกสมาธิอย่างจริงจัง และปฏิบัติตามปาติโมกข์ของสงฆ์อย่างเคร่งครัดพระสงฆ์ตามหมู่บ้านมักจดจำบทสวดและปฏิบัติพิธีต่าง ๆ ให้ผู้คนในพื้นที่นอกจากนี้พระสงฆ์เหล่านี้จึงมักทำพิธีปลุกเสกเครื่องรางของขลังสำหรับผู้มีจิตศรัทธาด้วย ซึ่งเกิดจากความเชื่อเรื่องวิญญาณของคนไทยประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยสำหรับสงฆ์ ซึ่งเน้นการศึกษาการแปลคัมภีร์พุทธศาสนาจากภาษาบาลีดั้งเดิมเป็นภาษาไทย (อเล็กซานเดอร์ เบอร์ชิน, 2566)

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมไปอย่างมากในยุคโลกาภิวัตน์นี้ ทำให้การเปลี่ยนแปลงของชุมชนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี การที่ประเทศไทยได้พัฒนาความเจริญทางด้านวัตถุมากขึ้น สิ่งที่ถูกสร้าง ขึ้นมาเพื่อสนองความสะดวกสบาย เป็นผลทำให้สถาบันพระพุทธศาสนาที่เคยเป็นศูนย์กลางของสังคม ชนบทเริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันของชุมชนจึงเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบพึ่งพาตนเองเป็นสังคมบริโภคนิยม การพึ่งพิงทางจิตใจและการสงเคราะห์เกื้อหนุนเริ่มลดความสำคัญลง มนุษย์เริ่มมีความเห็นแก่ตัว ซึ่งได้ก่อให้เกิดความเสื่อมถอยทางด้านศีลธรรมและจริยธรรมแก่ผู้คนในชุมชนทำให้ผู้คนในชุมชนเริ่มเหินห่างจากวัดมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา การที่จะทำให้วัดกลับมาเป็นศูนย์กลางชุมชนเช่นเดิมนั้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่วัดแต่ละแห่งจะต้องช่วยกันพัฒนาทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์ของชุมชนนั้น ๆ พระสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นผู้นำ ที่มีบทบาทมากในอดีต หรือแม้กระทั่งในปัจจุบันในด้านการเป็นผู้นำทางด้านจิตใจ จึงต้องรับภาระด้านนี้ร่วมกับผู้นำชุมชน (พระครูพิศาลธีรธรรม (ธีรพล ธีรพล), 2555)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคนี้มีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน จุดแข็ง คือ การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการเผยแผ่คำสอนได้รวดเร็วมากขึ้นและสามารถลดค่าใช้จ่ายในหลาย ๆ ด้าน จุดอ่อน คือ มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกิดความขัดแย้งในโลกออนไลน์และมีความขัดแย้งในข้อมูลข่าวสารและไม่สนใจในหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาทำให้เกิดความไม่มีศีล เกิดคอร์รัปชัน เกิดการทำร้ายหรือไม่มีความเมตตาต่อกัน การใช้หลักคำสอนทางพุทธศาสนาโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำสามารถนำหลักทางสายกลางคือความเป็นผู้พอเพียงไม่ว่าจะเป็นการกินที่พอประมาณ การอยู่ที่ไม่ฟุ้งเฟ้อ หรือ การใช้ชีวิตที่บูรณาการหลักธรรม คือ หลักสัปปายะคืออยู่อย่างสมถะไม่ชวนชววยมากเกินไป ใช้ตามความจำเป็นจะก่อให้เกิดประโยชน์เป็นการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้ซึ่งหลักทางสายกลางก็เป็นหลักที่น่าสนใจในยุคปัจจุบันเพราะเป็นการตอบโจทย์เศรษฐกิจของไทยที่มีความค่าใช้จ่ายอย่างสูงและไม่พอกับรายรับที่ได้ในแต่ละบุคคลเกิดหนี้สินฟุ้งเฟ้อเพราะฉะนั้นหลักธรรมคำสอนเหล่านี้จึงตอบโจทย์ของเศรษฐกิจด้วย

หลักทางสายกลาง (อริยมรรค) และหลักสัปปายะ

หลักปฏิบัติธรรมทางสายกลางของพระพุทธศาสนา ปรากฏครั้งแรกในพระธรรมเทศนาครั้งแรก คือ อัมมจักกัปปวัตตนสูตร (วิ.ม (บาลี) 4 / 15-17 / 17-20) ดังที่ตรัสโปรดเบญจวัคคีย์ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี ว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ที่สุดสองอย่างนี้อันบรรพชิตไม่ควรเสพ คือ การประกอบตนให้พัวพันด้วยกามสุขในกามทั้งหลาย เป็นธรรมอันเลว เป็นของชาวบ้าน เป็นของปฤชน ไม่ใช่ของพระอริยะ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ การประกอบความเหน็ดเหนื่อยแก่ตน เป็นความลำบาก ไม่ใช่ของพระอริยะ ไม่ประกอบ ด้วยประโยชน์

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ปฏิปทาสายกลาง ไม่เข้าไปใกล้ที่สุดสองอย่างนั้น นั้นตถาคตได้ตรัสรู้แล้วด้วยปัญญาอันยิ่ง ทำดวงตาให้เกิด ทำญาณให้เกิด ย่อมเป็นไปเพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ปฏิปทาสายกลางที่ตถาคตได้ตรัสรู้แล้วด้วยปัญญาอันยิ่ง ทำดวงตาให้เกิด ทำญาณให้เกิด ย่อมเป็นไปเพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพานนั้น เป็นไฉน

ปฏิปทาสายกลางนั้น ได้แก่อริยมรรคมีองค์ 8 นี้แหละคือ ปัญญาอันเห็นชอบ ความดำริชอบ เจรจาชอบ การงานชอบ เลี้ยงชีวิตชอบ พยายามชอบ ระลึกชอบ ตั้งจิตชอบ ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แลคือปฏิปทาสายกลางนั้น ที่ตถาคตได้ตรัสรู้แล้วด้วยปัญญาอันยิ่ง ทำดวงตาให้เกิด ทำญาณให้เกิด ย่อมเป็นไปเพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้เพื่อนิพพาน

มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง หมายถึง ข้อปฏิบัติที่ทำให้บรรลุนิพพาน ไม่ตึงหรือหย่อนเกินไป ซึ่งประกอบด้วย สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติและสัมมาสมาธิ

นิพพาน หรือ นิโรธ เป็นความสุขที่คนในสังคมอินเดียโบราณต่างมุ่งแสวงหา เพราะถือว่าเป็นความสุข สงบที่เป็นอมตะ ไม่ผันแปร ในการแสวงหา นั้น มีหลักความเชื่ออยู่ 2 อย่าง คือ ความเชื่อที่ว่า การจะบรรลุถึงนิพพานได้นั้น มีได้ด้วยการทรมานตนเองให้ลำบากกับความเชื่อที่ว่า การจะบรรลุถึงนิพพานนั้น มีได้ด้วยการทำตนเองให้พร้อมพรั่งด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

เมื่อเกิดความเชื่อเช่นนั้น จึงทำให้เกิดการปฏิบัติต่าง ๆ ติดตามมา ผู้ที่เชื่อว่าการบรรลุถึงนิพพาน มีได้ด้วยการทรมานตนเองให้ลำบาก ก็ได้ทรมานตนเองด้วยวิธีต่าง ๆ อาทิ อดอาหารจนร่างกายซูบผอม นอนบนหนาม เอาขี้เถ้าทาตัว และไม่อาบน้ำ ส่วนผู้ที่เชื่อว่าการบรรลุถึงนิพพาน มีได้ด้วยการทำตนเองให้พร้อมพรั่งด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ก็ได้แสวงหาสะสม และหมกมุ่นอยู่กับการเสพสุข แล้วในที่สุดผู้ที่มีความเชื่อ 2 อย่างนั้น ก็ไม่ได้

บรรลุนิพพานอย่างหวังไว้ เพราะฝ่ายแรกตึงเกินไป และฝ่ายหลังหย่อนเกินไป เพราะเริ่มต้นมาจากการปฏิบัติผิวนั้นเอง

พระพุทธเจ้าก่อนตรัสรู้ทรงปฏิบัติตามข้อปฏิบัตินี้มาแล้ว ครั้นทรงเห็นว่าไม่ใช่ทาง หรือข้อปฏิบัติให้ได้บรรลุนิพพาน จึงทรงแสวงหาทางสายใหม่ ในที่สุดก็ทรงพบอริยมรรค อันประกอบด้วยองค์ 8 คือ อริยมรรค มีองค์ 8

อริยมรรค แปลว่า หนทางที่ประเสริฐ (อริยะ = ประเสริฐ มรรค = หนทาง) หนทางที่ประเสริฐ ตามความหมายในพระพุทธศาสนา หมายถึง หนทางที่ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 8 อย่างหากเปรียบเทียบเหมือนถนนหนึ่งเส้น ก็จะมี 8 เลนในเส้นทางเดียว

1. สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ
2. สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ
3. สัมมาวาจา การเจรจาชอบ
4. สัมมากัมมันตะ การทำงานชอบ
5. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีวิตชอบ
6. สัมมาวายามะ เพียรชอบ
7. สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ
8. สัมมาสมาธิ ตั้งใจมั่นชอบ

องค์ประกอบทั้ง 8 นี้ มีใช้ทาง 8 ทาง หรือ หลักการที่ต้องยกขึ้นมาปฏิบัติให้เสร็จสิ้นไปทีละข้อตามลำดับ แต่เป็นส่วนประกอบของทางสายเดียวกัน ต้องอาศัยกันและกัน เหมือนเกลียวเชือก 8 เกลียว ที่รวมกันเข้าเป็นเชือกเส้นเดียวกัน และต้องปฏิบัติเคียงข้างกันไปโดยตลอด

ทางสายกลางที่ว่่านั้น เริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจเป้าหมายให้ชัดเจน แล้วคิดหาทางไปถึงเป้าหมายนั้นให้ได้ ซึ่งก็พบว่าต้องเริ่มต้นด้วยการทำจิตให้สงบไม่เอนเอียงไปทางข้างตั้งหรือข้างหย่อน โดยอาศัยการฝึกสติเป็นตัวนำ พร้อมทั้งเพียรระวังไม่ให้ความคิดที่ไม่ดีเกิดขึ้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็เพียรละให้ได้ในขณะเดียวกัน ก็เพียรให้เกิดความคิดที่ดีและเพียรรักษาความคิดที่ดีที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่ และพบต่อไปว่าจิตสงบแล้วพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งทางกาย และวาก็สงบด้วย เมื่อสงบครบทั้งกาย วาจา และใจแล้ว ก็ได้บรรลุนิพพาน เป้าหมายสูงสุด คือ นิพพาน

ในพุทธศาสนาแบ่งการปฏิบัติธรรมออกเป็น 2 วิธีใหญ่ ๆ คือวิปัสสนากัมมัฏฐาน และสมถกัมมัฏฐานวิปัสสนากัมมัฏฐาน หมายถึงวิธีปฏิบัติให้เกิดปัญญา คือ รู้สภาวะธรรมตามความเป็นจริง ซึ่งจะเป็นเหตุปัจจัยโดยตรงที่ทำให้ได้มรรคผลนิพพาน ส่วนสมถกัมมัฏฐาน หมายถึง วิธีทำให้จิตสงบไม่ฟุ้งซ่าน สมถกัมมัฏฐานไม่ใช่เหตุปัจจัยโดยตรงที่

ทำให้ได้มรรคผลนิพพาน แต่เป็นวิธีที่ช่วยลดอุปสรรคในการปฏิบัติธรรม ทำให้การปฏิบัติได้ผลเร็วขึ้น

การพัฒนาสุขภาวะทางจิตมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านสุขภาพ โดยการปฏิบัติธรรมคือการเดินจงกรมจะทำให้ได้รับประโยชน์ เช่นการบริหารร่างกายได้ขยับเคลื่อนไหว ซึ่งก็ถือว่าส่งผลดีทางด้านร่างกาย ทำให้ฝึกความอดทนในการเดินจงกรมในแต่ละครั้ง และตอนเช้าของทุกวันก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมทำวัตรเช้าก็จะมีการออกกำลังกาย และบริหารร่างกายแบบส้ารวม บนศาลาปฏิบัติธรรมโดยพร้อมเพรียงกันทุกวันส่วนด้านจิตใจก็เช่นกัน สำหรับผู้ที่ปฏิบัติธรรมนั้นจะทำให้จิตใจผ่องใส ผ่อนคลายลดความตึงเครียดภายในจิตใจ เกิดความสงบและมีสติจากการที่ได้รับการฝึกปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจก็จะทำให้จิตใจเราดีขึ้นมาได้ โดยเมื่อเรามีความสุขแล้วร่างกายนั้น จะผลิตสารแห่งความสุขที่ชื่อว่าแอนโดรฟินออกมาทำให้เกิดความสุขภายในใจได้และสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ตนเองทำให้เกิดความสุขตามมาได้ส่งผลทำให้เกิดการมีสุขภาพดีทั้งทางกายและทางใจทั้งสองอย่าง บางคนอาจจะมีร่างกายสมบูรณ์ ภายนอกก็จริงแต่ก็บอกไม่ได้ว่าคนที่มร่างกายสมบูรณ์นั้นแต่ภายในจิตใจอาจจะกำลังมีความเครียดและความทุกข์ในจิตใจอยู่ก็ถือว่าบุคคลนั้นไม่มีความสุขสมบูรณ์ของร่างกายที่แท้จริง เพราะผู้ที่จะมีสุขภาพดีนั้นจะต้องมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กันทั้งสองอย่าง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2552)

ที่สำคัญของการปฏิบัติให้เข้าถึงธรรม นำธรรมสู่การปฏิบัติอย่างได้ผลก็คือการดำเนินชีวิตไปตามมรรคองค์ 8 คือ ทางแห่งความเจริญ ทางแห่งความดับทุกข์ ทางแห่งความสำเร็จคือ

1. สัมมาทิฏฐิ คือ ความเห็นชอบ เห็นถูกต้อง
2. สัมมาสังกัปปะ คือ ดำริชอบ มีดำริออกจากกาม ดำริไม่พยาบาท
3. สัมมาวาจา คือ เจรจาชอบ มีเว้นจากวิจิกฤติ 4
4. สัมมากัมมันตะ คือ ทำการงานชอบ มีเว้นจากกายทุจริต 3
5. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีวิตชอบ
6. สัมมาวายามะ มีความเพียรชอบ
7. สัมมาสติ ระลึกรชอบ
8. สัมมาสมาธิ ตั้งใจไว้ชอบ

สรุป คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ด้วยหลักอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นหลักของการใช้ชีวิตที่ถูกต้อง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น แบ่งเป็นเรื่องของทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยเน้นให้มีความประพฤติชอบสุจริตเป็นที่ตั้ง เริ่มตั้งแต่ สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ เป็นเรื่องของกายสุจริตเมื่อบุคคลประพฤติดีทางกายแล้วก็จะ

สามารถประพฤติดีทางวาจาและใจ ซึ่งการประพฤติชอบทางวาจาประกอบด้วยสัมมาวาจา เป็นเบื้องต้นเน้นให้พูดดี ไม่ก่อเหตุอันเป็นอันตรายแก่ผู้อื่นและสุดท้ายคือมีความคิดที่ถูกต้องนำไปสู่ความดีเริ่มมีสติและเกิดสมาธิตามหลักพุทธศาสนา เป็นการเผยแผ่คำสอนในยุคโลกาภิวัตน์ถึงแม้จะมีความเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ทั้งเทคโนโลยี การสื่อสารที่รวดเร็ว หรือแม้กระทั่งเกิดสถานการณ์โควิด 19 หลักเหล่านี้ก็ยังเป็นหลักที่นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้ประชาชนมีที่พึ่ง คือ ประพฤติตนให้เป็นผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ทำเป็นเบื้องต้นจึงจะสามารถอยู่ในสังคมโลกได้อย่างปรับตัวและไม่เดือดร้อนตนและผู้อื่น

สัปปายะธรรมสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม ในการปฏิบัติธรรมผู้ปฏิบัติธรรมจำเป็นจะต้องเลือกสถานที่ และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่สนับสนุนแก่การปฏิบัติของตนให้ได้ดีเท่าที่จะทำได้ เพื่อรู้จักเลือกสิ่งแวดล้อมได้ดี ก็จำเป็นจะต้องรู้จักตัวเองให้ดีเสียก่อนว่า ตนเป็นอย่างไร เข้ากันได้หรือเข้ากันไม่ได้กับสิ่งใดโดยธรรมชาติ (วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม, 2553) ธรรมชาติเป็นที่สัปปายะในการปฏิบัติธรรมชาติภายนอก ที่จะต้องเลือกพื้นที่นี้เรียกว่า สัปปายะธรรม แปลว่า สิ่งเป็นที่สบายสำหรับบุคคลผู้ปฏิบัติ ท่านจำแนกไว้เป็น 7 คือ

1. อवासสัปปายะ ที่อยู่สะดวก
2. โจรสัปปายะ ที่หาอาหารสะดวก
3. กถาสัปปายะ ถ้อยคำสะดวก
4. บุคคลสัปปายะ บุคคลสะดวก
5. อาหารสัปปายะ อาหารสะดวก
6. อุตุสัปปายะ ฤดูสะดวก
7. อิริยาบถสัปปายะ อิริยาบถสะดวก (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2561)

สัปปายะ 7 ประการนี้ หมายถึงความเหมาะสม ของสิ่งที่สัมพันธ์กับตนอย่างใกล้ชิด หรือไม่มีทางจะหลีกเลี่ยงได้ คือ ที่อยู่ ที่เที่ยว เสียงที่ได้ยิน คนเกี่ยวข้องด้วย ปัจจัยที่เลี้ยงชีวิต และดินฟ้าอากาศที่ร่มรื่น ถ้าเลือกให้เหมาะสมที่สุดเพียงไร ผู้นั้นจะมีจิตใจแช่มชื่นผ่องใส ไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยในการบำเพ็ญสมณธรรมของตน ท่านจึงจัดไว้ในฐานะเป็นสิ่งที่ต้องศึกษาและระมัดระวังเท่าที่จะทำได้

ในด้านของการนำหลักสัปปายะไปใช้ในชีวิตของคนทั่วไปก็อาจจะหมายถึง ปัจจัยในการอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตในยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์มีความพร้อมในเรื่องของปัจจัย 4 สอดคล้องกับหลักสัปปายะซึ่งมีความพร้อมในเรื่องของที่อยู่อาหาร หรือ การทำมาหากิน การคมนาคมหรือการติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนปัจจัยภายใน คือ สภาวะจิตใจโดยอาศัยหรือเชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา คือ หลักทางสายกลาง (ไม่สุดโต่งเกินไป) นำไปสู่การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ประหยัด

และเกิดประโยชน์มากที่สุด เพราะฉะนั้น หลักสัปปายะที่ผู้เขียนได้นำมาเป็นหลักในการที่ พระสงฆ์จะทำการเผยแผ่พุทธศาสนาจึงเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่ไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดหรือ อยู่ในที่อยู่อาศัยใด ก็สามารถที่จะเข้าถึงและรู้ในการใช้ชีวิต และดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง จึงเป็นหลักที่บูรณาการกับหลักทางสายกลางให้ประชาชนรู้เข้าใจและเข้าถึงนำไปสู่การ พัฒนาสังคมชุมชนต่อไปได้

สรุป

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยหลักทางสายกลาง 1. สัมมาทิฐิ คือ ความ เห็นชอบ เห็นถูกต้อง 2. สัมมาสังกัปปะ คือ ดำริชอบ มีดำริออกจากกาม ดำริไม่พยาบาท 3. สัมมาวาจา คือ เจรจาชอบ มีเว้นจากวิจิหุจริต 4. สัมมากัมมันตะ คือ ทำการงานชอบ มีเว้นจากกายทุจริต 3 เป็นต้น 5. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีวิตชอบ 6. สัมมาวายามะ มีความ เพียรชอบ 7. สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ 8. สัมมาสมาธิ ตั้งใจไว้ชอบ และหลักสัปปายะ 1. อาวาสสัปปายะ ที่อยู่อาศัย 2. โจรสัปปายะ ที่หาอาหารสะดวก 3. กลาสัปปายะ ถ้วยคำสะดวก 4. บุคคลสัปปายะ บุคคลสะดวก 5. อาหารสัปปายะ อาหารสะดวก 6. อุตุสัปปายะ ฤดูสะดวก 7. อิริยาบถสัปปายะ อิริยาบถสะดวก ในยุคโลกาภิวัตน์ เป็น การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับหลักการดำรงชีวิตพื้นฐานของประชาชน เพราะการสร้างเสริมความเข้มแข็งในเรื่องของจิตใจโดยใช้หลักทางสายกลางตามที่กล่าวแล้วเป็น การสร้างภูมิคุ้มกันและมีความคิดที่นำไปสู่การพัฒนาได้ ส่วนเรื่องของสัปปายะเป็น ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตเมื่อมีความพร้อมหรือไม่เดือดร้อนในการดำรงชีวิตแล้วก็จะ สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขสามารถพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยบ้านเรือนหรือการพัฒนา เศรษฐกิจในประเทศไทยได้หลักธรรมทั้งสองข้อนี้จึงเป็นหลักธรรมที่สามารถตอบโจทย์และ นำมาเผยแผ่ได้ในยุคโลกาภิวัตน์และสามารถใช้ได้จริงในการดำรงชีวิตปราศจากการ คอรัปชั่น ทุจริต หรือ ทำให้ชีวิตมีความปลอดภัย มีความมั่นคง และ มั่งคั่ง ยั่งยืนต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- พระครูพิศาลธีรธรรม (ธีรพล ธีรพล). (2555). *ยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา โดยผ่านกระบวนการศึกษา ในเขตพื้นที่ชายแดน จังหวัดเชียงราย* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2551). *ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง* (พิมพ์ครั้งที่ 86). กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.

- พระราชวรมณี (ประยูร ธมมจิตโต). (2535). *เก็บเพชรจากคัมภีร์พระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ). (2552). *ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วน จำกัด ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับ (ภาษาไทย) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับ (ภาษาบาลี) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2561). *วิสุทธิมรรคแปลภาค 1 ตอน 2*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม. (2553). *คู่มือปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน 5 สาย*. นครปฐม: บริษัท เพชรเกษม พรินติ้ง กรุป จำกัด.
- สมเด็จพระพุทธจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ). (2553). *สมาธิหลักของใจ*. สืบค้น 7 มีนาคม 2566, จาก <http://www.watsraket.com/smati/277-2009-10-10-09-47-33>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). *หนังสือประกอบงานอีสานสร้างสุข ปี 51-52 พระสงฆ์กับสุขภาวะ*. อุบลราชธานี: วิแคน เซอร์วิส เอ็กซ์เพรส.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2543). *ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. 2543*. สืบค้น 7 มีนาคม 2566, จาก <https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/6/iid/559>
- อเล็กซานเดอร์ เบอร์ชิน. (2566). *พระพุทธศาสนาในโลกปัจจุบัน*. สืบค้น 6 มีนาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/pmvgG>

บทบาทวัดกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสังคมไทย
ตามแนวพระพุทธศาสนา*

THE ROLE OF TEMPLES AND DEVELOPMENT OF THE QUALITY OF LIFE OF
THE ELDERLY IN THAI SOCIETY ACCORDING TO BUDDHISM

พระสมุห์สุรินทร์ รตนโชโต, พระศักดิ์จรินทร์ ฐิตสวโร

Phrasamu Surin Ratanajoto, Phra Sakcharin Thitasangvaro

วัดป่าพุทธาราม

Watpaphuttharam

Corresponding Author E-mail: srchaymalicanthr737@gmail.com

บทคัดย่อ

ผู้สูงอายุ เป็นกลุ่มหนึ่งที่ใหญ่และช่วยอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาโดยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นหลักในการนำลูกหลานให้สืบทอดและเข้าใจคำสอนทางพุทธศาสนา ผู้สูงอายุจึงมีอิทธิพลที่รับคำสอนจากพระสงฆ์แล้วสืบทอดและบอกต่อให้แก่ลูกหลานได้ บทบาทวัดกับผู้สูงอายุจึงมีเกี่ยวเนื่องกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดเองก็มีกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมร่วมกันใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และสร้างองค์ความรู้ที่สามารถพัฒนาได้ต่อยอดให้คุณภาพของผู้สูงอายุมีความดีขึ้นตามลำดับไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมตามเทศกาลหรือกิจกรรมที่วัดจัดขึ้น

วัดมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพกายและคุณภาพจิตใจของผู้สูงอายุ ให้เห็นคุณค่าในตนเองและให้รู้สภาวะจิตที่เกิดขึ้น ทั้งอารมณ์เป็นการควบคุมด้านสภาวะทั้งร่างกายและจิตใจให้อยู่ในปัจจุบันและสามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุข โดยการสวดมนต์ภาวนา ทำสมาธิมาใช้ทำให้ผู้สูงอายุ ไม่โดดเดี่ยว ไม่เหงาและสามารถใช้ชีวิตในปัจจุบันได้อย่างมีความสุข การประยุกต์หลักภาวนา 4 ดังนี้ 1. ด้านกายภาวนา 2. ด้านสัทภาวนา 3. ด้านจิตตภาวนา 4. ด้านปัญญาภาวนา ได้แก่ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตด้วยปัญญาและปัจจัยหลักที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ 1. การออกกำลังกาย 2. อาหาร 3. งดการสูบบุหรี่ 4. หลีกเลี่ยงเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ 5. ลดความตึงเครียด 6. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี 7. การทำกิจกรรมที่ทำนาย

คำสำคัญ: บทบาทวัด; การพัฒนาคุณภาพชีวิต; ผู้สูงอายุในสังคมไทย

Abstract

Elderly people are a large group and are a group that help patronize Buddhism by giving alms, keeping the precepts, and practicing meditation. This is the main way to lead their children to inherit and understand Buddhist teachings. Elders therefore have influences that receive teachings from monks and then inherit and pass on to their children. Therefore, the role of monasteries and the elderly have been connected from the past to present. The monasteries also have activities that allow the elderly to have activities together, spend their free time usefully, and create knowledge that can be further developed to make the quality of the elderly better, respectively, whether according to the activities, festivals or activities held by monasteries.

Monasteries play roles in improving the physical and mental quality of the elderly to see self-worth and to know the state of mind that arises. Emotions are the control of both physical and mental states to be present and able to live happily. Chanting, contemplating, and meditating to make the elderly not to be lonely, not to be alone, and able to live happily in the present moment. The application of Bhavana 4 principles of meditation are as follows: 1. Kaya-bhavana, 2. Sila-bhavana, 3. Citta-bhavana, and 4. Panna-bhavana, encouraging the elderly to live with wisdom The main factors affecting the quality-of-life development of the elderly were: 1. Exercise 2. Diet 3. Refrain from smoking 4. Avoid alcoholic beverages 5. Reduce stress 6. Building good relationships, 7. Engaging in challenging activities

Keywords: Monastery Role; Improving the quality of Life; Elderly people; Thai society

บทนำ

ในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเป็นเวลายาวนานโดยเฉพาะอย่างยิ่งพุทธศาสนิกชนที่ขึ้นชื่อว่าเป็นผู้นับถือเป็นสาวกของพระพุทธเจ้ามีอยู่ 90 % กว่า ของประชากรทั้งหมดซึ่งถือว่าเป็นเมืองพุทธเป็นเมืองที่มีผู้นับถือพุทธศาสนามากผู้ที่เข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาถ้ามองไปแล้วก็มีหลากหลายเพศหลากหลายวัย ประชากรของประเทศไทย

ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 92.52) รองลงมา คือ ศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 5.41) ศาสนาคริสต์ (ร้อยละ 1.21) และผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ รวมทั้งผู้ที่ไม่มีศาสนา (ร้อยละ 0.86) ประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ จำนวนรวมทั้งสิ้น 54,948,885 คน คิดเป็นร้อยละ 92.52 ของประชากรทั้งประเทศ (กรมการปกครอง, 2564) จากการสังเกตแล้วผู้ที่เข้าวัดปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างจะมีเวลาในการปฏิบัติธรรม เพราะอาจจะเกษียณหรือทำธุรกิจส่วนตัวหรือมีเวลาในการที่จะเข้าวัดปฏิบัติธรรมพอสมควร เราจะเห็นได้ว่าในช่วงที่วัดในประเทศไทยมีการจัดกิจกรรมจะเห็นผู้สูงอายุเข้าไปปฏิบัติธรรมเป็นอย่างมาก เพราะฉะนั้น การเป็นผู้สูงอายุ จะทำอย่างไรผู้สูงอายุจะสามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขโดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยมีวัดเป็นตัวเชื่อมต่อระหว่างหลักธรรมกับวิถีชีวิตชุมชน การที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของวัดซึ่งเชื่อมโยงไปกับพระสงฆ์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่อยู่ในวัดและเชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ผู้สูงอายุควรตระหนักและใช้เวลาที่เหลือให้มีประโยชน์มากที่สุด ผู้เขียนจึงสนใจและศึกษาความสำคัญของผู้สูงอายุศึกษาบทบาทของวัดที่จะนำพาผู้สูงอายุให้เป็นผู้มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีหลักคิดที่มั่นคงและสามารถบูรณาการหลักธรรมที่ทำให้พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้เกิดประโยชน์มากที่สุดตามที่จะนำเสนอต่อไป

ผู้สูงอายุในประเทศไทย

องค์การอนามัยโลก แบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ผู้สูงอายุระยะต้น (Young Old, Elderly) อายุระหว่าง 60-74 ปี ผู้สูงอายุระยะกลางหรือคนชรา (Middle Old, Frail Elderly) อายุระหว่าง 90 ปี และผู้สูงอายุระยะท้าย (Very Old, Oldest Old) มีอายุ 90 ปีขึ้นไป (วิจิต คะนิงสุขเกษม, 2546) ผู้สูงอายุ หรือ ผู้สูงวัย (Old Age) เป็นช่วงวัยระยะสุดท้ายของชีวิต (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2545) ซึ่งได้มีการกำหนดเกณฑ์ของความเป็นผู้สูงอายุไว้ กล่าวคือ การสูงอายุตามวัย (เป็นการนับจำนวนอายุจริงตามปีปฏิทิน โดยนับจากปีที่เกิดเป็นต้นไป) การสูงอายุตามสภาพร่างกาย (การเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เกิดขึ้น เช่น ผิวหนังเหี่ยวย่น ผมหงอก เป็นต้น และกระบวนการหน้าที่ที่ปรากฏขณะที่มีอายุเพิ่มมากขึ้น) การสูงอายุตามสภาพจิตใจ (การเปลี่ยนแปลงในหน้าที่ของการรับรู้แนวความคิด ความจำ การเรียนรู้ เชาวปัญญาและลักษณะบุคลิกภาพที่ปรากฏในระยะต่าง ๆ ของชีวิตแต่ละคน เช่น เกิดความกลัวถูกทอดทิ้ง ความจำเสื่อม ใจน้อย เป็นต้น) และการสูงอายุตามสภาพสังคม (การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ สถานภาพของบุคคลในระบบสังคม เช่น ครอบครัว หน่วยงานของราชการ สโมสร เป็นต้น) (กชกร สังขชาติ, 2538)

ชราวิทยา (Gerontology) เป็นชื่อสหวิทยาการที่สอนในต่างประเทศเพื่อให้มีการเตรียมพร้อมและเรียนรู้เพื่อนำไปช่วยเหลือผู้สูงอายุ นักชราวิทยาได้แบ่งช่วงและอธิบายลักษณะของผู้สูงอายุออกเป็น 4 ช่วง ได้แก่

1. ช่วงไม่ค่อนแก่ (The young-old) เป็นผู้สูงอายุที่มีช่วงอายุประมาณ 60-69 ปี มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในชีวิต เช่น เป็นช่วงที่ปลดเกษียณจากงาน มีคนใกล้ชิดจากไป รายได้ลดลง บทบาททางสังคมลดลง แต่ยังมีกำลังพอช่วยเหลือตนเองได้ พึ่งพาคนอื่นน้อย และสามารถปรับตัวได้

2. ช่วงแก่ปานกลาง (The middle-aged old) เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุประมาณ 70-79 ปี เป็นช่วงที่เริ่มมีความเจ็บป่วย มีโรคประจำตัว คนใกล้ชิดตายจากไปมากขึ้น สังคมน้อยลง ไม่ค่อยยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมของครอบครัวและสังคมเท่าใด

3. ช่วงแก่จริง (The old-old) เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุอยู่ในช่วง 80-89 ปี เป็นช่วงที่ปรับตัวยากขึ้น ไม่ชอบบ่นวุ่นวาย ชอบความเป็นส่วนตัว เคยชินกับสิ่งแวดล้อมเดิม ๆ มองย้อนอดีตมากขึ้น วัยนี้ต้องการความช่วยเหลือมากกว่าวัยที่ผ่านมา

4. ช่วงแก่จริง ๆ (The very old-old) เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุประมาณ 90-99 ปี วัยนี้มีจำนวนน้อย เป็นวัยที่มีปัญหาสุขภาพมาก กิจกรรมที่ทำจึงไม่ควรมีการแข่งขันควรทำด้วยความสบายใจ ไม่ต้องกำหนดเวลา เป็นวัยที่ต้องการทำอะไรตามใจตนเอง และต้องการความสุขสงบทางจิตใจ

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุจะเป็นไปในลักษณะเสื่อมถอย และมีผลกระทบต่อตัวบุคคลทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุนั้น มีดังนี้

1. ร่างกาย อวัยวะต่าง ๆ ของผู้สูงอายุเกิดความเสื่อมถอย นำมาซึ่งโรคภัยไข้เจ็บ แม้ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้เกิดความเสื่อมถอยดังกล่าว ปัจจัยหนึ่ง คือ ปัจจัยด้านพันธุกรรม เป็นสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้ แต่ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุคือ แบบแผนในการดำเนินชีวิต หรือสิ่งที่ผู้สูงอายุประพฤติปฏิบัติเป็นประจำนั่นเอง ซึ่งปัจจัยนี้ผู้สูงอายุสามารถกำหนดและควบคุมได้ (จรัสวรรณ เทียนประภาส และพัชรี ต้นศิริ, 2536)

นอกจากการเปลี่ยนแปลงในระบบต่าง ๆ แล้ว ผู้สูงอายุนั้นยังมีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงตามปกติ ได้แก่ เมื่อเจ็บป่วยจะมีพยาธิสภาพผิดปกติหลายอย่าง และไม่มีลักษณะที่เฉพาะโรค มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมลงอย่าง

รวดเร็ว ถ้าไม่มีการรักษามโรคแทรกซ้อนในระหว่างการทำกรรักษาสูง และต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพมาก

การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดที่เกี่ยวกับความสูงอายุทางด้านชีววิทยา ได้แก่ การทำลายตนเอง (Autoimmunity) และระบบภูมิคุ้มกัน (Immune System) ซึ่งมีแนวคิดว่าการชราเกิดจากร่างกายมีการสร้างภูมิคุ้มกันชนิดที่ทำลายตัวเองมากขึ้น เมื่อระยะวัยเจริญพันธุ์สิ้นสุดลง ทำให้มีการสร้างภูมิคุ้มกันปกติน้อยลง ระบบภูมิคุ้มกันเริ่มเสื่อมลงเมื่อมีอายุเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดความเจ็บป่วยได้ง่ายและเป็นรุนแรง สอดคล้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงให้ผิดไปจากเดิมด้านร่างกาย (Somatic Mutation) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงให้ผิดไปจากเดิม (Mutation) ที่เกิดขึ้นในเซลล์ของร่างกายจะไปทำลายยีนส์ และโครโมโซมอย่างช้า ๆ จนกระทั่งความสามารถด้านหน้าที่ของโครโมโซมในร่างกายถูกทำลายไป เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงที่ผิดไปจากเดิมสะสมเพิ่มมากขึ้น จนถึงจุดที่สูญเสียหน้าที่ของยีนส์ และโครโมโซม จะทำให้ไม่สามารถผลิตโปรตีนได้ ทำให้เซลล์ตายโดยเฉพาะเซลล์ประสาท เซลล์กล้ามเนื้อลาย และเซลล์กล้ามเนื้อหัวใจ (ชูศักดิ์ เวชแพทย์ ,2538)

2. จิตใจ การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและสังคมมีผลต่อโดยตรง ต่อสภาพจิตใจ และอารมณ์ของผู้สูงอายุ (เกษม และกุลยา ตันติผลาชีวะ, 2548) การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์ในวัยนี้ ส่วนใหญ่เป็นไปในทางลบ ได้แก่ การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เช่น คู่ชีวิตหรือญาติสนิท การสูญเสียสัมพันธภาพในครอบครัวจากบุตรหลานแยกย้ายกันไป การสูญเสียสมรรถภาพทางเพศทำให้ผู้สูงอายุวิตกกังวล และความคับข้องในทางสังคมก็เป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาด้านจิตใจ อันเนื่องมาจากการถูกปลดเกษียณต้องหยุดรับผิดชอบงานต่าง ๆ ทั้งที่ผู้สูงอายุบางรายยังไม่พร้อมที่จะหยุดทำงาน จึงมีผลกระทบต่อจิตใจของผู้สูงอายุนั้นเป็นอย่างมาก เพราะผู้สูงอายุนั้น ไม่ได้หมายความว่า เป็นผู้หมดสมรรถภาพในการทำงาน แต่สังคมกำหนดให้เป็นเช่นนั้น

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบครอบครัว จากครอบครัวขยายไปเป็นครอบครัวเดี่ยวจึงเป็นสาเหตุหนึ่ง จึงทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกว่าถูกทอดทิ้ง หรือบางรายก็ถูกบุตรหลานทอดทิ้งให้อยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง ขาดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้อยู่ดีกินดี จึงเกิดปัญหาด้านสุขภาพและจิตใจ เพราะบางครั้งบุตรหลานเห็นว่า ผู้สูงอายุเป็นภาระความรับผิดชอบ ที่เกินความสามารถของครอบครัว ทำให้ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งต้องพึ่งสถานสงเคราะห์คนชรา และมีปัญหาทางจิตใจเกิดขึ้นได้

นอกจากนี้ ปัญหาด้านอารมณ์ของผู้สูงอายุยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของชีวิตด้วย ถ้าผู้สูงอายุมีประสบการณ์ชีวิตวัยต้นประสบความสำเร็จจะเป็นผู้ที่มีความเยือกเย็นยอมรับวัยสุดท้ายด้วยความรู้สึกที่ดี ส่วนผู้ที่ประสบความสำเร็จล้มเหลวในชีวิตวัยต้นจะมีชีวิต

ในทางตรงกันข้าม จากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นี้ ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีอารมณ์ไม่มั่นคง เมื่อถูกกระทบ กระเทือนจิตใจเพียงเล็กน้อยจะทำให้เสียใจ หงุดหงิด หรือโกรธง่าย แต่เมื่อผู้สูงอายุยอมรับการเปลี่ยนแปลง ว่าต้องมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้ปฏิบัติเป็นเพียงผู้แนะนำ หรือบางครั้งต้องเป็นผู้รับการดูแล เพราะข้อจำกัดของร่างกาย จะช่วยให้ผู้สูงอายุ รู้จักสกัดกั้นอารมณ์ และแสดงออกในทางที่ดีขึ้น

3. ความคิด มีความเชื่อกันว่าเมื่อบุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุ เขานั้นจะไม่มี การเจริญเติบโตทางความคิดและสติปัญญาอีกต่อไป เรียนรู้อะไรก็ไม่ได้อีกแล้ว ที่ร้ายแรงไปกว่านั้นก็คือ ผู้สูงอายุมีความเสื่อมทางสติปัญญาลักษณะเสื่อมมีหลายประการ เช่น ชี้หลงชี้ ลืม บ้า ๆ เป๋ ๆ คิดนึกตัดสินใจช้า ไม่เข้าใจภูมิปัญญาของคนรุ่นใหม่หรือวิทยาการใหม่ ๆ

คำกล่าวและความเชื่อข้างต้น เป็นภาพทางด้านลบเกี่ยวกับพัฒนาการทางความคิด ในยามสูงวัย ลักษณะดังกล่าวอาจเป็นจริงและมีความจริงสำหรับผู้สูงอายุบางกลุ่ม ในปัจจุบันและในอดีต แต่มีการศึกษาทางชีววิทยาที่ได้ทำกันมากมายเกี่ยวกับพัฒนาการทางความคิดของผู้สูงวัยในปัจจุบันได้รับรายงานผลการศึกษามีลักษณะตรงกันข้ามกับที่กล่าวมาข้างต้น

4. สังคม การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมของผู้สูงอายุ เช่น การสูญเสียบทบาททางสังคม การเป็นผู้นำ การต้องออกจากตำแหน่งหน้าที่การงาน รายได้ลดลง ทำให้ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตใหม่ที่ใช้เวลาในการเตรียมตัวและการปรับตัว การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความเครียดทางสังคม ปฏิกริยาของสังคมมีอิทธิพลต่อผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางสังคม เดิมผู้สูงอายุเคยมีฐานะเป็นผู้นำให้ความรู้ถ่ายทอด วิชาการ ได้รับการยอมรับนับถือ เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะของสังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น

ผู้สูงอายุจะไม่มีบทบาทเหมือนสังคมเดิมที่เป็นสังคมเกษตรกรรม ทำให้ผู้สูงอายุขาดการยอมรับจากสังคมและบุตรหลาน ก่อให้เกิดความว้าเหวได้ การลดความสัมพันธ์กับชุมชนผู้สูงอายุ จึงต้องเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบจากผู้ที่มีมือทำงาน ใช้ความคิดกลายเป็นผู้คอยรับคำปรึกษา การยอมรับและพิจารณาอบหมายงานของชุมชน ให้ผู้สูงอายุน้อยลง ทำให้ผู้สูงอายุขาดความเชื่อมั่น ไม่กล้าแสดงออก สมรรถภาพลดลง นอกจากนั้น การยอมรับของครอบครัวที่มีต่อผู้สูงอายุก็ลดลงกว่าแต่ก่อนไปด้วย ดังนั้น กิจกรรมต่าง ๆ ในวัยผู้สูงอายุจึงลดลง ความสัมพันธ์กับคนอื่น ก็ลดลงและหยุดตามไปด้วย ลูกหลานต่างโตขึ้น และเป็นตัวของตัวเอง ต่างก็มีความสัมพันธ์กับคนอื่นต่อไป สำหรับผู้สูงอายุบางรายคู่ชีวิตอาจจากไปโดยถึงแก่กรรมหรือหย่าร้าง ในขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์กับคนอื่น ที่ยังมีอยู่ก็ค่อย ๆ ขาดหายไปตามธรรมชาติ เช่น คนในครอบครัว เพื่อนฝูง คนรู้จักคุ้นเคย แยกย้ายไปอยู่ที่อื่นหรือตายจากไป ด้วยเหตุนี้ ผู้สูงอายุ

จึงจำเป็นที่จะเสริมสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และหาทางคงสภาพไว้ พร้อมทั้งสร้างสัมพันธ์ภาพใหม่ ๆ ขึ้นมา เพราะผู้อื่นจะเป็นเพื่อนคลายเหงา ทำให้ไม่ต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว มีอารมณ์ดีขึ้นและช่วยทำกิจกรรมบางอย่างที่ทำได้คนเดียวไม่ได้ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีประโยชน์ และไม่ถูกปฏิเสธจากสังคม

ปัญหาในด้านสังคมที่ผู้สูงอายุในปัจจุบันกำลังประสบอยู่ จึงเป็นไปในลักษณะของการสูญเสียในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เนื่องจากเพื่อน บุคคลที่เป็นญาติสนิท หรือคู่ชีวิตเสียชีวิต หรือย้ายไปอยู่ที่อื่น ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกถูกพรากจากบุคคลอันเป็นที่รัก 2) การสูญเสียสถานภาพทางสังคม เนื่องจากถึงวัยเกษียณอายุหรือหมดเวลาทำงาน ทำให้ผู้สูงอายุหมดภาวะติดต่อทางด้านธุรกิจการงาน ภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบ หรือเคยทำอยู่ ความสัมพันธ์ทางสังคมลดน้อยลง ขาดรายได้หรือมีรายได้น้อยลง เกิดความรู้สึกสูญเสียตำแหน่งหน้าที่ เกียรติยศ ชื่อเสียง ความนับหน้าถือตา ความภาคภูมิใจ และเสียคุณค่าในตัวเอง (Self Esteem) รู้สึกหมดหวังขาดเสถียรภาพความมั่นคงทางจิตใจ (Insecure) เกิดความรู้สึกไม่มั่นใจ 3) การสูญเสียสัมพันธ์ภาพในครอบครัว เนื่องจากบุตรธิดามักจะมีครอบครัว และแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ ซึ่งสังคมปัจจุบันจะมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ซึ่งเป็นผู้สูงอายุกับบุตรหลานของตนลดลง โดยต่างคนต่างอยู่หรือมีการติดต่อร่วมกิจกรรมกันน้อยลงกว่าแต่ก่อน บทบาททางด้านการให้คำปรึกษาดูแลและสั่งสอนจึงน้อยลง (อาภา ใจงาม, 2538)

5. เศรษฐกิจ วัยผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการทำงานลดลง หรือเกษียณอายุการทำงาน ทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้ลดลง ในขณะที่เดียวกันสภาพร่างกายที่เสื่อมถอย มีโรคภัยไข้เจ็บ จะต้องใช้จ่ายเงินเป็นค่ารักษาพยาบาลเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ผู้สูงอายุควรจะต้องมีวางแผนการดำเนินชีวิต ด้านเศรษฐกิจให้รอบคอบ เพื่อที่จะได้ไม่มีปัญหาการเงินมาทำให้กลุ้มใจ กล่าวได้ว่าผู้สูงอายุควรวางแผนการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

5.1 ควรทำงบประมาณประจำปี เพื่อที่จะได้ไม่หลงลืมรายได้รายจ่าย ที่มีช่วงการเว้นระยะนาน ๆ หรือไม่สม่ำเสมอ เช่น ค่าธรรมเนียมอนุญาตรายปีภาษีต่าง ๆ เป็นต้น

5.2 ควรทำประมาณคร่าว ๆ ก่อน แล้วค่อยทำรายละเอียดในภายหลัง

5.3 ถ้างบประมาณมีผลออกมาว่า รายจ่ายเกินรายรับ จะต้องพิจารณาหาทางเพิ่มรายได้หรือมีเงินนั้นก็ตัดรายจ่ายลง

การเพิ่มรายได้และการประหยัดค่าใช้จ่าย ผู้สูงอายุสามารถมีวิธีง่าย ๆ ในการเพิ่มรายได้ คือ หางานทำอาจจะเฉพาะบางช่วงเวลา หรือเต็มเวลาแล้วแต่สถานการณ์ และสภาพสิ่งแวดล้อม การประหยัดค่าใช้จ่ายทำได้โดยใช้จ่ายในเรื่องที่สมควร ลดค่าใช้จ่ายใหญ่ ๆ แทนการตัดรายจ่ายเล็ก ๆ น้อย ๆ หยุมหยิม และลดเลืกอบายมุข เช่น ดื่มเหล้า เล่นการพนัน สูบบุหรี่ เป็นต้น (บรรลุ ศิริพานิช, 2542)

ผู้สูงอายุโดยทั่วไปจะประสบปัญหาด้านความเสื่อมทางด้านร่างกาย เกิดโรคภัยไข้เจ็บ สุขภาพไม่แข็งแรง จึงส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ เกิดความวิตกกังวล ว่าเหว่ ขาดความเชื่อมั่นในการอยู่ร่วมในสังคม และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบกับเกิดการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เช่น สามีหรือภรรยา เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น การสูญเสียสถานภาพทางสังคม และการสูญเสียสัมพันธภาพทางครอบครัว เนื่องจากบุตรหลานต้องแยกออกไปมีครอบครัวใหม่จึงขาดผู้เลี้ยงดู อีกทั้งมีรายได้น้อย ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง จึงทำให้ผู้สูงอายุจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ จากสาเหตุและสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้สูงอายุบางท่าน ที่ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ จิตใจ และมีปัญหาด้านเศรษฐกิจรายได้น้อย จึงต้องตัดสินใจพึ่งพาการช่วยเหลือจากบุคคลหรือองค์กรสังคมสงเคราะห์ภายนอกครอบครัว ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน เช่น การเข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนชรา และการขอรับสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากทางราชการ

ปัจจัยหลักที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาว ลดการเจ็บไข้ได้ป่วย และยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่

1. การออกกำลังกาย เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้ เพราะการออกกำลังกายจะทำให้ระบบหัวใจและระบบทางเดินหายใจ ทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรง เพิ่มความหนาแน่นของกระดูก ระบบการย่อยอาหารทำงานปกติ ลดความตึงเครียดและช่วยให้ผ่อนคลายสบาย
2. อาหาร ควรบริโภคอาหารที่มีไขมันต่ำ ได้แก่ ผัก ผลไม้ วิตามิน และน้ำดื่มในปริมาณที่เหมาะสม
3. งดการสูบบุหรี่ การสูบบุหรี่จะลดอัตราการเสี่ยงจากการเป็นโรคหัวใจ โรคมะเร็ง โรคทางเดินหายใจ
4. หลีกเลี่ยงเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การงด หรือจำกัดการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ จะลดอัตราการเสี่ยงเป็นโรคตับแข็ง และโรคมะเร็ง
5. ลดความตึงเครียด การทำภาวะจิตใจไม่ให้เกิดความตึงเครียด หรือความวิตกกังวล จะช่วยสร้างระบบภูมิคุ้มกันที่ดีด้านจิตใจ ไม่สะท้อนใจง่าย
6. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และสร้างความสัมพันธ์อันดี จะช่วยลดความกดดัน ทำให้สมองทำงานปกติ และป้องกันความตึงเครียด
7. การทำกิจกรรมที่ทำหาย เช่น การเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ และการทำกิจกรรมที่ต้องใช้จิตใจจะช่วยยกระดับสุขภาพใจได้ (สุทธิพงศ์ บุญผดุง, 2554) และสิ่งที่ผู้เขียนพยายามพูดถึง คือ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน

บทบาทวัดเปรียบเหมือนที่พักของผู้สูงอายุ

วิถีชีวิตผู้สูงอายุกับวัดมีความเชื่อมโยงกันมาตลอด จากการเข้าวัดปฏิบัติธรรม ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือ หรือ อุปถัมภ์วัด ธรรมชาติของผู้สูงอายุ เป็นวัยที่มีสภาพร่างกายที่เริ่มเสื่อมถอยลงเป็นไปตามกาลเวลา ร่างกายไม่เอื้ออำนวยให้ยืน เดิน นั่ง นอน ๆ หรืออยู่ในสถานที่ที่แออัด การระบายอากาศไม่ดี เพราะภูมิต้านทานโรคต่ำ ความสามารถในการทำกิจกรรมประจำวันลดลง มีปัญหาเรื่องสายตา และการได้ยิน รวมถึงความเสื่อมของร่างกายหลายอย่างร่วมกัน มีอารมณ์แปรปรวน อาการต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถชะลอความเสื่อมของร่างกายได้ หลายวิธีการเช่น วิธีการออกกำลังกาย ผู้สูงอายุควรมีการออกกำลังกายสม่ำเสมอครั้งละ 25-30 นาที จำนวน 3-5 ครั้งต่อสัปดาห์ วิธีการบริโภคอาหารที่เหมาะสมและถูกต้องกับร่างกาย หลีกเลี่ยงอาหารรสจัด อาหารประเภททอด และวิธีการส่งเสริมสุขภาพจิต สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดีได้ เช่น การสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ การเข้าวัดปฏิบัติธรรม ผู้สูงอายุควรมีการส่งเสริมสุขภาพจิตของตนเองเป็นประจำและสม่ำเสมอ

วัดมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพกายและคุณภาพจิตใจของผู้สูงอายุ ให้เห็นคุณค่าในตนเองและให้รู้สภาวะจิตที่เกิดขึ้น ทั้งอารมณ์เป็นการควบคุมด้านสภาวะทั้งร่างกายและจิตใจให้อยู่ในปัจจุบันและสามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุข โดยบูรณาการหลักธรรมคือการนำหลักการสวดมนต์ ภาวนา ทำสมาธิมาใช้ทำให้ผู้สูงอายุไม่โดดเดี่ยวไม่เหงาและสามารถใช้ชีวิตในปัจจุบันได้อย่างมีความสุข ซึ่งการสวดมนต์และการนั่งสมาธิก็มีอานิสงส์หรือมีผลหลายประการด้วยกัน

คุณประโยชน์ของการสวดมนต์

ด้านร่างกายกรมแพทย์แผนไทยเผยผลวิจัย สวดมนต์ช่วยบำบัดโรคได้ หลังพบสวดมนต์ร่วมทำสมาธิ 6 ปี ช่วยผู้ป่วยเบาหวานลดระดับน้ำตาล ความดันโลหิต เครียด นอนไม่หลับ ปวดหัวไมเกรน สอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศในเรื่องการทำสมาธิ และการสวดมนต์ที่อ่านออกเสียง เนื่องจากคลื่นเสียงจะไปกระตุ้นสารความสุข และกดสารความทุกข์ลง คุณประโยชน์ด้านอื่น ๆ ได้แก่

1. สามารถไล่ความขี้เกียจ เพราะขณะสวดมนต์ อารมณ์เบื่อ เชื่องซึม ง่วงนอน เกียจคร้านจะหมดไป และเกิดความเข้มแข็งกระฉับกระเฉงขึ้น
2. เป็นการตัดความเห็นแก่ตัว เพราะในขณะนั้นอารมณ์จะไปห่วงอยู่ที่การสวดมนต์อย่างตั้งใจ ไม่ได้คิดถึงตัวเอง ความโลภ โกรธ หลง จึงมิได้เกิดขึ้นในจิตตน
3. เป็นการกระทำที่ได้ปัญญา ถ้าการสวดมนต์โดยรู้คำแปล รู้ความหมาย ก็ย่อมทำให้ผู้สวดได้ปัญญาความรู้ แทนที่จะสวดเหมือนนกแก้วนกขุนทองโดยไม่รู้อะไรเลย

4. มีจิตเป็นสมาธิ เพราะขณะนั้นผู้สวดต้องสำรวมใจแน่วแน่ มิฉะนั้นจะสวดผิดก่อนผิดทำนอง เมื่อจิตเป็นสมาธิ ความสงบเยือกเย็นในจิตจะเกิดขึ้น

5. เปรียบเสมือนการได้เฝ้าพระพุทธเจ้า เพราะขณะนั้นผู้สวดมี กาย วาจา ปกติ (มีศีล) มีใจแน่วแน่ (มีสมาธิ) มีความรู้ระลึกถึงคุณความดีของพระพุทธเจ้า (มีปัญญา) เท่ากับได้เฝ้าพระองค์ด้วยการปฏิบัติบูชา ครบไตรสิกขาอย่างแท้จริงและในวิมุตติสูตรได้กล่าวว่า การสวดมนต์คือเหตุหนึ่งในวิมุตติ 5 ประการ (เหตุแห่งวิมุตติ 5 ประการ คือ การฟังธรรม การเทศน์ การสวดมนต์สวดมนต์ และการคิดอย่างแยบคาย)

คุณประโยชน์ของการปฏิบัติสมาธิ

ทางร่างกาย

1. อัตราการหายใจลดลง คาร์บอนไดออกไซด์น้อยลง เป็นผลดีต่อปอด
2. อัตราเต้นของหัวใจน้อยลงเป็นผลดีต่อหัวใจ
3. ปริมาณ กรดแลคเตท ในเลือด ซึ่งเกี่ยวกับความคิด ความวิตกกังวล จะลดลง เป็นลำดับทำให้คิดรอบคอบมากขึ้นก่อนที่จะทำอะไรลงไป
4. เลือดจะมีความเป็นกรดสูงขึ้นเล็กน้อย แสดงถึงสุขภาพที่ดี
5. คลื่นสมองของผู้นั่งสมาธิ จะมีความราบเรียบ และทิ้งช่วงห่างมากกว่าผู้ที่นอนหลับปกติ

6. ความต้านทานของผิวหนังสูงขึ้นทันทีที่เริ่มมีสมาธิ

7. อายุยืน

ทางจิตใจ

1. ทำให้ลดทิฐิ ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตนเอง
2. ทำให้จิตใจได้ผ่อนคลายความตึงเครียด ผ่องใส เกิดความสงบเยือกเย็น
3. ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียนและในการทำงานต่าง ๆ
4. ทำให้เป็นผู้มีความเมตตากรุณา และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
5. เป็นผู้ที่มีสติ ไม่หลงลืม มีความรู้สึกตัวอยู่เสมอว่า กำลังทำอะไรอยู่
6. เป็นผู้ที่มีศีล คือทำดี ไม่ทำชั่ว
7. ทำให้เป็นผู้ที่มีจิตใจมั่นคง
8. ทำให้เป็นผู้มีปัญญา คือ รอบรู้ในสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นประโยชน์และโทษภัยต่าง ๆ
9. เป็นกุศล นำไปสู่สุคติ ไม่ตกไปสู่อบาย

อานิสงส์การสวดมนต์เจริญภาวนา

1. อานิสงส์ที่เกิดกับสุขภาพร่างกาย
2. อานิสงส์ให้เกิดจิตที่แกร่ง
3. ได้อานิสงส์จากการได้โปรดดวงจิตวิญญาณ
4. ได้อานิสงส์จากโปรดสรรพสัตว์ทั้งหลาย
5. ได้อานิสงส์จากพรเทวดาสวรรค์สิทธิ์
6. สามารถแผ่เมตตาช่วยคนเจ็บป่วยได้

ธรรมะคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มีเครื่องมือชนิดใดสามารถวัดประสิทธิภาพวัดความจริงได้เป็นเรื่องเหนือวิทยาศาสตร์ ต้องวัดผลด้วยการปฏิบัติเอง (ทฐุ ปโลกปัญญา, 2564)

บทบาทวัดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

1. ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสต้องมีความสามารถในการชักจูงให้คนร่วมมือมีความรู้ความสามารถจริง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ตลอดจนประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่บุคลากรที่อยู่ในวัดและชุมชนบริเวณใกล้เคียง
2. จุดมุ่งหมายของวัด วัดต้องมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาวัด อย่างชัดเจน คือสร้างพระ สร้างคน สร้างเยาวชนของชาติ สร้างศาสนทายาท ให้ดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้อย่างถูกต้องและถูกวิธีไม่เป็นวัตถุนิยม
3. จัดสถานที่ ต้องจัดปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวัดให้มีความร่มรื่น สงบ ร่มเย็น สะอาด แยกสัดส่วนให้ชัดเจน เช่น ส่วนที่พักสงฆ์ ส่วนที่พักของฆราวาส ส่วนผู้มาปฏิบัติธรรม
4. บรรยากาศของวัด บรรยากาศของวัดต้องเอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น จัดทำป้ายที่เป็นข้อคิดคติเตือนใจพุทธศาสนิกชน อุทยานการศึกษา ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา สวนสมุนไพร (สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2548)

การพัฒนาคณะธรรม การพัฒนาคณะธรรม จริยธรรมของประชาชนเป็นการดำเนินการเพื่อพัฒนาคนในชาติ ให้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ เป็นพื้นฐานในการพัฒนาด้านอื่น ๆ ของคนในสังคม บทบาทนี้จึงเป็นบทบาทหลักของวัด และการอนุรักษ์ และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากวัดเป็นศูนย์รวมของความเชื่อความเลื่อมใสของประชาชน ดังนั้น ศาสนสถานแต่ละประเภท เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ เป็นต้น (กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) บทบาทของวัดจึงเน้นในการพัฒนาคณะธรรมของผู้สูงอายุใน 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ ในด้านร่างกายและในด้านจิตใจ

ทันและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (พระครูปราโมทย์ปัญญาวังษ์ (บุญเลิศ เตชบุญโญ), 2564)

ตารางที่ 1 สรุปบทบาทวัดกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสังคมไทยตามแนวพระพุทธศาสนา

บทบาทวัด	ภาวนา 4	กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต	ปัจจัยสนับสนุนการพัฒนา ด้านกายภาพ	ผู้สูงอายุมีการ พัฒนาคุณภาพ ชีวิต
- พระสงฆ์	- ด้านกายภาวนา	- สวดมนต์	- ออกกำลังกาย	- ร่างกาย
- หลักพุทธธรรม	- ด้านศีลภาวนา	- นั่งสมาธิ	- อาหาร	- จิตใจ
	- ด้านจิตตภาวนา	- ทำกิจกรรมร่วมกัน	- ดนตรี	- ความคิด
	- ด้านปัญญาภาวนา	- ศิลปะชีพ, สรภัญญะ, วิทยาการสอนสมาธิ, ทำความสะอาด	- หลีกเหลี่ยงแอลกอฮอล์ - ลดความตึงเครียด - สร้างสัมพันธ์มิตรที่ดี - ทำกิจกรรมที่ท้าทาย	- สังคม - เศรษฐกิจ

สรุป

บทบาทวัดมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ลดความเครียด และฝึกการทำสมาธิทำให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาคุณภาพชีวิตในหลาย ๆ ด้านและมีการช่วยในการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องภาวนา 4 ทั้งเรื่องของ การพัฒนากาย การนำศีลมาธรรงค์ให้เข้าใจ การพัฒนาจิตและสร้างปัญญาในการดำรงชีวิตทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้มีความมั่นคงและมีความเชื่อที่ถูกต้องเรียกว่า สัมมาทิฏฐิ บทบาทของวัดจึงมีความสำคัญยิ่งไม่เฉพาะภาพผู้สูงอายุเท่านั้น แต่เป็นทุกคนชั้น ทุกระดับที่สามารถเข้าถึงหลักทางพุทธศาสนาเป็นองค์ความรู้ที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้เพราะศาสนาไม่ใช่เป็นแค่ความเชื่อแต่เป็นหลักของเหตุของผลคือ ทำเหตุเช่นใด ต้องได้รับผลเช่นนั้น จึงทำให้ผู้สูงอายุมีความเข้าใจที่ถูกต้องและมีความศรัทธาตั้งมั่นในพระรัตนตรัยที่มีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคือพระรัตนตรัยหรือพระสงฆ์นั่นเอง พระสงฆ์มีบทบาทในการที่จะขับเคลื่อนทั้งวัดและนำหลักทางพุทธศาสนาเข้าไปช่วยในการพัฒนาชีวิตไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุหรือประชาชนทั่วไป โดยเน้นในเรื่องของศีลและจิต เมื่อบุคคลมีศีลแล้ว การรักษา ภาว วาจา จะเป็นไปโดยความเรียบร้อย รวมถึงการรักษาจิตให้มั่นคงตั้งมั่น ไม่กวัดแกว่ง ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่คิดอยากได้ของคนอื่น ๆ ไม่โกรธง่าย ไม่หลงมกมายตามความเป็นจริง ใช้ชีวิตอย่างถูกต้อง ไม่คิดประหัตประหารกันสร้างความสามัคคีให้เกิดแก่ชุมชน จึงจะสร้างความมั่นคงให้ชีวิตเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กชกร สังขชาติ. (2538). *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กรมการปกครอง. (2564). *ประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ*. สืบค้น 19 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://e-service.dra.go.th/religion/buddhism?type=10>
- กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *วัดพัฒนา 45*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- เกษม และกุลยา ตันติผลาชีวะ. (2548). *การรักษาสุขภาพในวัยผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- จรัสวรรณ เทียนประภาส และพัชรี ต้นศิริ. (2536). *การพยาบาลผู้สูงอายุ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชูศักดิ์ เวชแพทย์. (2538). *สรีรวิทยาของผู้สูงอายุ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศุภานิชการพิมพ์.
- ทรุ ปลุกปัญญา. (2564). *คุณประโยชน์ของการสวดมนต์ ไหว้พระทำสมาธิ*. สืบค้น 2 มีนาคม 2566, จาก <https://www.trueplookpanya.com/knowledge>
- บรรลุ ศิริพานิช. (2542). *คู่มือผู้สูงอายุ ฉบับสมบูรณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย.
- พระครูปราโมทย์ปัญญาวัง (บุญเลิศ เตชปัญโญ). (2564). *พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชิต คณิสสุขเกษม. (2546). การออกกำลังกายกับสุขภาพหัวใจ. *วารสารใกล้เคียง*, 19(4), 95-104.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2545). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย : วัยรุ่น-วัยสูงอายุ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2548). *วัดพัฒนา 48*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2554). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อาภา ใจงาม. (2538). *การพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: สถาบันบรมราชชนก.

การสร้างวัดและการจัดการศาสนสมบัติของวัดในประเทศไทย*
TEMPLES CONSTRUCTION AND MANAGEMENT OF RELIGIOUS TREASURES
OF TEMPLES IN THAILAND

พระครูพิพิธพัฒนาการ (ผอม จันทภาโส)

PhrakruPiphitphatthanakan (Phom Janthophaso)

วัดท่าอุดม

Wat Tha Udom

Corresponding Author Email: chaipipat2772@gmail.com

บทคัดย่อ

วัดเป็นนิติบุคคล เจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารจัดการ ซึ่งการจัดตั้งวัดและสร้างวัดเป็นไปตามตามการบริหารจัดการภายในวัดขึ้นอยู่กับความต้องการของพุทธศาสนิกชนที่บริจาคและช่วยกันออกแบบวัด ให้เป็นสถานที่สำหรับศึกษาปฏิบัติธรรม ซึ่งนอกจากจะแบ่งประเภทตามที่กล่าวไว้แล้วในปัจจุบันก็จะมีวัดบ้านกับวัดป่า ซึ่งวัดบ้านตั้งอยู่ในเขตที่เป็นชุมชนเป็นหมู่บ้าน ส่วนวัดป่ามีบริเวณที่อยู่ในสวนหรือป่าที่เป็นสำหรับศึกษาปฏิบัติธรรมให้พระภิกษุสามเณรได้อยู่อาศัย การสร้างวัดในพระพุทธศาสนาจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องรู้กฎหมายของกระทรวงและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ส่วนการจัดการศาสนสมบัติของวัดตามมาตราที่ 40 หมวดที่ 6 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 จำแนกศาสนสมบัติออกเป็น 2 ประเภทได้แก่ 1) ศาสนสมบัติกลาง 2) ศาสนสมบัติของวัด 3) จำแนกเป็น 5 ประเภท คือ เจตียสถาน พุทธสถาน สังฆสถาน บริวารสถาน และอนุสรณ์สถาน ส่วนผลลัพธ์ที่ได้จากการสร้างวัดและการจัดการศาสนสมบัติของวัด คือ มีวัดที่เป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรม มีศาสนสถานที่เกิดประโยชน์และน่าสนใจ มีสถานที่ปฏิบัติธรรมบำเพ็ญกุศลทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและชุมชน รวมทั้งเป็นที่อยู่ของพระภิกษุสามเณรก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม สังคมทำให้เกิดการพัฒนาจิตใจที่ยั่งยืนต่อไปได้

คำสำคัญ: การสร้างวัด; การจัดการศาสนสมบัติ; ประเทศไทย

Abstract

Monastery is a juristic person the abbot is the administrator. The establishment of the monastery and the construction are in accordance with the management within the monastery depending on the needs of the Buddhists who donate and help design the monastery as a place for studying and practicing Dhamma. In addition to categorizing as mentioned, at present, there are village and forest monasteries. The village monastery is located in a community area that is a village. As for the forest monastery, there is an area in the garden or forest that is used for studying and practicing Dhamma for monks and novices to live. To build a Buddhist monastery, it is essential to know the laws of the Ministry and the Sangha Act. As for the management of religious properties or treasures of the monasteries, according to Section 40, Chapter 6 of the Sangha Act, B.E. 2505, the religious properties are classified into 2 types. namely 1) Central Religious Properties 2) Religious Properties of the monastery 3) Classified into 5 types, namely Jetiya places, (Pagoda) Buddha's places, Sangha places, religious places, and memorials. As for the results of the construction of monastery and the management of monastery properties, there are temples that are places for Dhamma practice. There are useful and interesting places of worship. There is a place to practice Dhamma, make merit, do activities related to Buddhism and the community as well as being a place for monks and novices to benefit the public Society can lead to sustainable development of the mind.

Keywords: Monastery Construction; Management of religious treasures; Thailand

บทนำ

วัดไทยในพระพุทธศาสนาปัจจุบันมีการบริหารจัดการในเรื่องของสาธารณะค่อนข้างที่จะมากและทำให้สมบูรณ์โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ออกแบบ และสร้างวัดให้เป็นสถานที่ที่ร่มรื่น ควรแก่การปฏิบัติธรรม แต่ในหลาย ๆ วัดมีความขาดแคลนในเรื่องของปัจจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของเงิน จึงจำเป็นจะต้องทำการเรียหรือรับบริจาค นอกเหนือจากการทอดกฐินและผ้าป่าตามเทศกาลแล้ว ยังมีการออกเรียรายตามสถานที่

ต่าง ๆ แต่วิธีการอาจจะไม่ถูกต้องหรือได้รับอนุญาตหรือไม่นั้นจำเป็นต้องตรวจสอบและให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (พ.ร.บ.) หรือตามกฎหมายที่อนุวัดตามบ้านเมืองฉะนั้นจึงจำเป็นต้องเข้าใจในหลักการและวิธีการนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง

ปัจจุบันข่าวสารไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม หรือ ไม่ว่าด้านศาสนา มีการตีแผ่หรือสื่อสารออกมามากมายหลายหน้า หลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวสารด้านพระพุทธศาสนาซึ่งมีข่าวสารภาพลอบออกมาในสื่อออนไลน์อยู่ทุกวันซึ่งที่ผู้เขียนได้สังเกตเห็น มีข่าวที่เป็นภาพลบ ยกตัวอย่างเช่น สาวไวถูกเจ้าอาวาสวัดดัง หลอกทำบุญให้ยกช่อฟ้าแก่เคล็ด สุดท้ายสูญกว่าล้านอยากต่ออายุ ให้ทำบุญที่สูง! สาวไวถูกเจ้าอาวาสวัดดัง หลอกทำบุญให้ยกช่อฟ้าแก่เคล็ด สุดท้ายสูญกว่าล้าน เจ้าอาวาสประกาศยินดีคืนเงินกรณีที่ หมอปลา มือปราบสัมภเวสี พาผู้เสียหายที่อ้างว่าถูกเจ้าอาวาสวัดดัง ในจังหวัดราชบุรี หลอกให้ทำบุญยกช่อฟ้า บอกพ่อป่วยก็จะหาย ครอบครองอยู่เย็นเป็นสุข จนเสียเงิน 1.1 ล้าน ให้เข้าไปทวงเงินถึงบ้าน ใช้กลอุบายว่าหากไม่ทำตามที่รับปากจะเป็นบาป ตกนรก ภายหลังผู้เสียหายโอนเงินให้เจ้าอาวาส กลับพบว่าเจ้าอาวาสไม่ได้นำเงินไปสร้างช่อฟ้าอย่างที่ตกลงกันไว้ ร้องสำนักพุทธไปแล้ว แต่ถูกไล่ให้มาร้องสื่อ (แนวหน้า, 2565)

จากหลาย ๆ กรณีในการสร้างวัด พระสงฆ์จำเป็นต้องรู้ถึงการระเบียบของการสร้างวัดและการจัดการศาสนสถานภายในวัด ให้สามารถตอบโจทย์กับการศึกษาและปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน ที่เข้ามาอาศัยวัดเพื่อให้เกิดประโยชน์โดยภาพรวมมากที่สุด เพราะข่าวที่พระสงฆ์เกิดความเสียหายกับคณะสงฆ์ในตอนนี้ คือ ขาดความรู้ความเข้าใจในหลาย ๆ เรื่อง เพราะฉะนั้น การแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง มีการรณรงค์เรื่องกฎหมาย การทำความเข้าใจและสร้างองค์ความรู้ในการที่จะสร้างวัดและพัฒนาศาสนสถานของวัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุดจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและทำให้เกิดประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา

ความหมายและประเภทของวัดในประเทศไทย

วัดตามเจตนาในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ไว้ว่า (กรมการศาสนา, 2542) 1) วัดเป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนา และมีสถานที่พำนักอาศัยของภิกษุสงฆ์ ดังจะเห็นได้จากหลักเกณฑ์การอนุญาตสร้างวัดที่กำหนดว่า สมควรเป็นที่พำนักอาศัยของภิกษุสงฆ์ และหลักเกณฑ์ในการตั้งวัดในข้อ 4 แห่งกฎกระทรวงฉบับนี้ว่า เมื่อได้สร้างเสนาสนะขึ้นเป็นหลักฐานพร้อมที่จะใช้เป็นที่พำนักของภิกษุสงฆ์ได้แล้วให้ผู้ได้รับอนุญาตสร้างวัด 2) วัดประเภทที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ต้องได้สร้างขึ้น หรือได้บูรณปฏิสังขรณ์เป็นหลักฐานถาวร และมีพระภิกษุอยู่ประจำไม่น้อยกว่า 5 รูป ติดต่อกันไม่น้อยกว่า 5 ปี แต่

ระยะเวลาห้าปีมิได้บังคับแก่วัดที่ได้สร้างอุโบสถเสร็จเรียบร้อยแล้ว วัด เป็นที่อยู่ของ พระสงฆ์ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ เป็นสถานที่สงบ ร่มรื่น ร่มเย็นทั้งกายและใจ เหมาะแก่การบำเพ็ญสมณธรรม (คณินนิตย จันทรูปุตระ, 2532)

ประเภทวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม ระบุไว้ว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 31 ได้แบ่งวัดออกเป็น 2 อย่าง คือ (สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, 2542) 1) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา 2) สำนักสงฆ์

ประเภทวัดตามกรมการศาสนา กรมการศาสนา ได้แบ่งประเภทของวัดตามสถานภาพออกเป็น 3 ประเภท คือ (กรมการศาสนา, 2540) 1) พระอารามหลวง ได้แก่ วัดที่พระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์ทรงสร้างในพ.ศ. 2547 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ได้ทรงวางระเบียบให้วัดหลวงทั้งปวงมีเกียรติใช้คำว่า พระนำหน้าวัดและปูชนียสถานต่าง ๆ จึงเป็นว่าพระอาราม พระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์ พระปราสาท และพระมณฑปเป็นต้น อีกทั้งทรงแบ่งชั้นพระอารามหลวงตามลำดับความสำคัญออกเป็น 3 ชั้น ดังนี้ 1) พระอารามหลวงชั้นเอก 2) พระอารามหลวงชั้นโท 3) พระอารามหลวงชั้นตรี

วัดราษฎร์ ได้แก่ วัดที่ประชาชนทั่วไปสร้างหรือปฏิสังขรณ์

วัดร้าง ได้แก่ วัดที่ไม่มีพระภิกษุสงฆ์พำนักอาศัยประจำ โดยดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการยกวัดร้างเป็นวัดที่มีพระสงฆ์ พ.ศ. 2514

ประเภทวัดตามจุดมุ่งเน้นของวัดวัด สามารถจำแนกไปตามจุดมุ่งเน้น ได้เป็น 3 ประเภท (พนม พงษ์ไพบูลย์, 2538) 1) วัดที่มุ่งพัฒนาถาวรวัตถุ 2) วัดที่มุ่งเน้นปริยัติ 3) วัดที่มุ่งการปฏิบัติ

ประเภทวัดตามนิายของพระสงฆ์ สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม กล่าวไว้ในกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ข้อ 4 กำหนดให้การปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้น ให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุตปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น (สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, 2542) ดังนั้นจึงสามารถแบ่งประเภทวัดตามสังกัดนิกายได้ 2 ประเภท คือ 1) วัดมหานิกาย เป็นวัดที่สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ขึ้นสังกัดการปกครองกับเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค และเจ้าคณะใหญ่ของมหานิกาย 2) วัดธรรมยุต เป็นวัดสังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุต ขึ้นสังกัดการปกครองกับเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค และเจ้าคณะใหญ่ของคณะธรรมยุต

สรุปในส่วนนี้คือ วัดเป็นนิติบุคคล เจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารจัดการ ในส่วนของวัด และมีไวยาวัจกรวัดและ พระภิกษุ – สามเณร ในการปกครองซึ่งการจัดตั้งวัดและสร้างวัด เป็นไปตามตามการบริหารจัดการภายในวัดขึ้นอยู่กับความต้องการของพุทธศาสนิกชนที่ บริจาคและช่วยกันออกแบบวัด ให้เป็นสถานที่สำหรับศึกษาปฏิบัติธรรม ซึ่งนอกจากจะแบ่ง ประเภทตามที่กล่าวไว้แล้วในปัจจุบันก็มีวัดบ้านกับวัดป่า ซึ่งวัดบ้านตั้งอยู่ในเขตที่เป็น ชุมชนเป็นหมู่บ้าน ส่วนวัดป่ามีบริเวณที่อยู่ในสวนหรือป่าที่เป็นสำหรับศึกษาปฏิบัติธรรมให้ พระภิกษุสามเณรได้อยู่อาศัย ซึ่งก็ไม่ได้มีความแตกต่าง แต่ในสถานที่นั้น ๆ ว่าจะต้องการ ในลักษณะไหนประชาชนมีความชอบหรืออยากให้อำนาจของตนเป็นอย่างไรช่วยกันดูแลรักษา จึงเกิดเป็นวัดในแต่ละที่และค่อย ๆ สร้างโดยเงินบริจาคของประชาชนมีการทอดกฐิน ทอดผ้าป่าหรือการรับบริจาคเรียกร้อย ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุการณ์เพื่อเป็นสถานที่รองรับและ สร้างและธรมณีสถานให้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม

แนวทางการสร้างวัด

ความหมายของสำนักสงฆ์และวัด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและกำหนด กรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้ตามพระราชพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในมาตรา 31 ให้วัดมีสองอย่าง คือ

1. วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา
2. สำนักสงฆ์ โดยให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล และมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดใน กิจการทั่วไป (พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี), 2547)

ความหมายของวัดตามเจตนาในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดังกล่าว ข้างต้น คือ

1. วัดเป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนา และมีสถานที่พำนักอาศัยของภิกษุสงฆ์ ดัง จะเห็นได้จากหลักเกณฑ์การอนุญาตสร้างวัดที่กำหนดว่า สมควรเป็นที่พำนักอาศัยของ ภิกษุสงฆ์ และหลักเกณฑ์ในการตั้งวัดในข้อ 4 แห่งกฎกระทรวงฉบับนี้ว่า เมื่อได้สร้าง เสนาสนะขึ้นเป็นหลักฐานพร้อมที่จะใช้เป็นที่พักของภิกษุสงฆ์ได้แล้วให้ผู้ได้รับอนุญาต สร้างวัด

2. วัดประเภทที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ต้องได้สร้างขึ้น หรือได้ บูรณปฏิสังขรณ์เป็นหลักฐานถาวร และมีพระภิกษุอยู่ประจำไม่น้อยกว่า 5 รูป ติดต่อกันไม่ น้อยกว่า 5 ปี แต่ระยะเวลาห้าปีมิได้บังคับแก่วัดที่ได้สร้างอุโบสถเสร็จเรียบร้อยแล้ว (กรมการศาสนา, 2543)

วัด คือ หน่วยงานของศาสนา ที่เป็นสถาบันหลักของชุมชน ทำหน้าที่หลักในการถ่ายทอดศีลธรรม จริยธรรม ให้การศึกษาอบรม ให้ความรู้และศิลปกรรมต่าง ๆ ของชุมชน (ไพบุลย์ เสียงก้อง, 2544)

วัดเป็นที่อยู่ของพระ (นักบวช) ผู้ประพฤติพรหมจรรย์เป็นดินแดนแห่งพระรัตนตรัยสำหรับชุมชนมี 3 เขต คือ เขตพุทธาวาส เขตธรรมาวาส และเขตสังฆาวาส (พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี), 2546)

วัดที่ยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ได้แก่ สำนักสงฆ์ โดยนัยนี้ ที่พักสงฆ์ จึงครอบคลุมสถานที่พำนักพักพิงชั่วคราวของพระภิกษุสามเณร ซึ่งยังมีได้เป็นวัดที่ต้องตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ที่พักสงฆ์ ยังไม่มีสิทธิใช้คำว่า สำนักสงฆ์ หรือ วัด นำหน้าชื่อสถานที่ แต่หากได้ดำเนินการขอสร้างวัด และตั้งวัดตามระเบียบของทางราชการแล้ว เมื่อได้รับอนุญาตให้สร้างวัด และตั้งวัดโดยถูกต้องตามกฎหมาย จึงจะถือว่าเป็นวัดที่ต้องตามกฎหมาย ต่อไป

การจะขอยกที่พักสงฆ์ให้เป็นวัดในพระพุทธศาสนาเป็นไปตามกฎกระทรวงว่าด้วยการสร้างการตั้ง การรวม การย้ายและการยุบเลิกวัด การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา และการยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดที่มีพระภิกษุจำพรรษาพ.ศ 2559 ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ 2 พ.ศ 2535 โดยผ่านสำนักนายกรัฐมนตรีขอวิสุงคามสีมา เพื่อเห็นชอบในการยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดในพระพุทธศาสนา และอีกนัยยะหนึ่งของผู้เขียน หมายถึง การสร้างวัดให้เป็นสถานที่สำหรับศึกษา ในด้านปริยัติ รวมถึงปฏิบัติ และนำไปสู่การเห็นแจ้งหรือนำผลของการปฏิบัติ มาเผยแพร่เรียกว่า ปฏิเวธเป็นการสร้างวัดให้เป็นสถานที่สาธารณะเกิดประโยชน์มากที่สุด (ซึ่งปัจจุบันวัดที่เป็นที่ปฏิบัติธรรมมีอยู่มากเพราะบางคนอยากหลีกเลี่ยงความวุ่นวายทั้งไปในชีวิตประจำวันและความเครียดสะสมในการทำงานเพื่อไปปฏิบัติธรรมหาความสงบให้จิตใจ การได้ฝึกปฏิบัติฝึกจิตและสมาธิ ใช้ชีวิตแบบ slow life เหมือนเป็นการชาร์จแบตเตอรี่พลังชีวิต ชำระจิตใจเข้มแข็ง มองโลกในแง่กุศล เพื่อเป็นเกราะป้องกันให้ชีวิตในโลกแห่งความเป็นจริงเข้มแข็งขึ้นแต่หลายคนอาจบ่นว่าไม่มีเวลา นี่ไม่ใช่ประเด็นสำคัญอีกต่อไป เพราะปัจจุบันมีสถานปฏิบัติธรรมมากมายในกรุงเทพฯ ที่ตั้งขึ้นเพื่อให้พุทธศาสนิกชนมาฝึกจิตทำสมาธิ ทั้งเงียบสงบเหมือนอยู่ในวัดป่าต่างจังหวัด) เพราะถ้าสร้างเป็นเฉพาะสถานที่ใหญ่โตแต่ไม่มีการศึกษาหรือปฏิบัติหรือไม่มีการกิจกรรมทางพุทธศาสนาเลย อาจจะมีประโยชน์น้อย เป็นสถานที่เพียงให้กราบไหว้หรือระลึกถึงพระพุทธเจ้าเพียงเท่านั้น แต่การที่จะปฏิบัติให้เข้าถึงเป็นผู้รู้เห็นธรรมเป็นเรื่องยากเพราะฉะนั้นการที่จะถึงแก่นธรรม คือ การฝึกปฏิบัติธรรมและทำสมาธิ ถ้าวัดที่สร้างมีสถานที่สำหรับพักสำหรับนั่งสำหรับต้อนรับประชาชนเป็นสถานที่สัปปายะก็จะเกิดประโยชน์โดยภาพรวมดังกล่าว

แนวทางการจัดการศาสนสมบัติภายในวัด

แนวคิดเกี่ยวกับศาสนสมบัติวัดในวัดจะมีศาสนสมบัติของวัด ซึ่งในบางวัดจะมีศาสนสมบัติกลาง ที่สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติจะเป็นผู้ดูแล ส่วนศาสนสมบัติของวัดวัดเป็นผู้ดูแลรักษาจะมีแบ่งออกเป็นทั้งอาคารสถานที่รวมถึงการเงินของวัดซึ่งตามกฎหมายหรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กล่าวไว้ดังนี้

ตามความในมาตราที่ 40 หมวดที่ 6 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 อันเป็นกฎหมายสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย ซึ่งเป็นหมวดหมู่ที่ว่าด้วย ศาสนสมบัติ ได้ระบุความหมายของศาสนสมบัติ ปรากฏตามความ มาตรา 40 ศาสนสมบัติแบ่งออกเป็น 2 ประเภท 1) ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ทรัพย์สินของพระศาสนา ซึ่งมีใช้ของวัดใดวัดหนึ่ง 2) ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลาง ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อการนี้ให้ถือว่าสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นเจ้าของศาสนสมบัติกลางนั้นด้วย

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ดังนั้น ศาสนสมบัติทั้งในส่วนที่เป็นทรัพย์สินของพระศาสนาและทรัพย์สินของวัดใด ๆ นั้น จึงได้แก่ 1) ศาสนสถาน ได้แก่ พื้นที่ตั้งวัดและบริเวณวัด มีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เหมาะที่จะเป็นเครื่องเสริมสร้างความวิเวก ความสงบ 2) ศาสนวัตถุ ได้แก่ สิ่งปลูกสร้างเป็นศาสนะต่างๆ เป็นปูชนียวัตถุ ปูชนียสถาน ที่แสดงถึงความถูกต้องเรียบร้อย นำไปสู่ความสงบ

คนไทยในสมัยก่อนได้เล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์ของวัดที่มีต่อสังคมมากมาย เมื่อคนไทยได้รับนับถือพุทธศาสนาแล้วจึงรับเอาประเพณีการสร้างวัดเข้ามาด้วย และได้ปรับปรุงวัดให้เป็นสถานที่ ๆ ทำประโยชน์แก่สังคมไทยให้มากที่สุด แต่รูปแบบการสร้างวัดในประเทศไทยนั้นคงจะแตกต่างไปจากสมัยพุทธกาลบ้างเพราะต้องสร้างให้เหมาะกับสภาพแวดล้อม อีกทั้ง ยังขึ้นกับความสามารถและความชำนาญของศาสนิกชนในท้องถิ่นนั้น ๆ คือ จะสร้างเป็นอาคารชนิดใดรูปทรงฐานอย่างใด แล้วแต่ความจำเป็นตามเหตุการณ์และความเหมาะสมของแต่ละสถานที่ ๆ จะสร้างวัด ดังนั้น ศาสนสมบัติที่สร้างขึ้นในวัดย่อมจะอำนวยความสะดวกใช้สอยตามแต่โอกาส ด้วยเหตุนี้ รูปแบบลักษณะของวัดในเมืองไทยนั้นจะสร้างขนาดให้ใหญ่โตสักเท่าใด จะทำด้วยความประณีตบรรจงเพียงใดก็ได้แล้วแต่ศรัทธาที่มีต่อศาสนาเพียงแต่ไม่ขัดต่อระเบียบแบบแผนอันดีงามและวัตถุประสงค์ที่มีมาแต่ครั้งพุทธกาล ดังนี้ จึงสามารถจำแนกศาสนสมบัติวัดได้ตามวัตถุประสงค์และหน้าที่ดังนี้ (เนตรนภิศ นาควัชร และคณะ, 2525)

1. ประเภทเจดีย์สถาน คือสิ่งก่อสร้างที่ไม่ได้ใช้เพื่อการประกอบกิจการทางด้านสังฆกรรม แต่เพื่อเป็นเจดีย์สถาน คือสถานที่ที่มีความสำคัญควรแก่การเคารพบูชา หรือเป็นอนุสรณ์สถานที่ควรน้อมจิตระลึกถึง เช่น พระสถูปเจดีย์แบบต่าง ๆ พระพุทธรูปปางต่าง ๆ พระมหาธาตุเจดีย์ พระมณฑปที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูป เป็นต้น

2. ประเภทพุทธสถาน คือสิ่งก่อสร้างที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธเจ้า คือสร้างขึ้นเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปปฏิมากร ซึ่งเป็นรูปแทนพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประดิษฐานเป็นประธานแห่งพระสงฆ์ เปรียบเสมือนพระสงฆ์กำลังประชุมกันกระทำสังฆกรรมต่อพระพักตร์แห่งพระบรมศาสดาโดยตรง หรือพุทธศาสนิกชนกำลังประชุมฟังธรรม ณ เบื้องพระพักตร์แห่งพระองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสถาปติยกรรมประเภทนี้มีพระอุโบสถ พระวิหารต่าง ๆ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น

3. ประเภทสังฆสถาน คือสิ่งทีก่อสร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสถานที่สำหรับอยู่อาศัยของพระภิกษุ และเกี่ยวข้องกับกิจการของพระสงฆ์โดยตรง จึงเป็นอาคารสถานที่แยกต่างหากออกไปจากสิ่งก่อสร้างประเภทพุทธสถาน สิ่งก่อสร้างประเภทนี้ เช่น กุฏิ หอฉัน หอกลาง เป็นต้น

4. ประเภทบริวารสถาน คือสิ่งก่อสร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมความสำคัญของเจดีย์สถาน และพุทธสถานให้มีความหมาย

5. ประเภทอนุสรณ์สถาน คือสิ่งก่อสร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นอนุสรณ์ที่ควรแก่การระลึกถึง โดยทั่วไปจะสร้างเป็นที่บรรจุอัฐิธาตุของวงศ์ตระกูลในรูปของเจดีย์วัตถุอุทิศต่อพระศาสนา แต่ถ้านำสิ่งก่อสร้างเหล่านี้มาพิจารณาในด้านการจัดสถานที่บริเวณวัดแล้ว จึงทำให้วัดแบ่งออกเป็น 2 เขตใหญ่ๆ คือ (นารด โปธิประสาธ, 2513) 1) เขตพุทธาวาส เป็นที่พระสงฆ์ใช้ในการทำสังฆกรรมเป็นสำคัญมีอาคารที่สำคัญคือ พระสถูปเจดีย์ วิหาร โบสถ์ และที่กำแพงล้อมบริเวณไว้เป็นเขต 2) สังฆาราม อันเป็นบริเวณที่พระสงฆ์ได้ใช้พำนักอาศัยอยู่ใกล้กับบริเวณ 3) พุทธาวาส อาคารในบริเวณสังฆารามมีกุฏิ พระสงฆ์ หอไตร หอฉัน เหล่านี้เป็นต้น

การเกิดมีวัดขึ้นในพระพุทธศาสนาเป็นธรรมเนียมประเพณีมาแต่ครั้งพุทธกาลที่ชาวบ้านเป็นผู้สร้างถวาย พระสงฆ์จะสร้างเองหรือถือกรรมสิทธิ์เป็นของตนเองไม่ได้ เนื่องจากในสมัยพุทธกาลมีการอนุญาตให้พระสงฆ์สร้างที่อยู่อาศัยได้ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาและความเดือดร้อนแก่สังคมมากมายพระพุทธเจ้า จึงทรงบัญญัติสิกขาบทเกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้นมา เพราะมีเหตุการณ์ความยุ่งยากเกิดขึ้นหลายเรื่อง เช่น การที่พระสงฆ์ถือประโยชน์จากพระราชกระแสน้ำของพระมหากษัตริย์ที่ตรัสตามขนบธรรมเนียมประเพณีการสร้างมูรธาภิเษกเสวยราช โดยตรัสว่าแผ่นดิน ต้นไม้ ในราชอาณาจักรทรงมอบถวายให้แก่สมณชีพราหมณ์ใช้สอยตามปรารถนาเป็นข้ออ้างในการตัดไม้หลวงเพื่อสร้างกุฏิพระพุทธเจ้าจึง

ทรงบัญญัติห้ามมิให้พระสงฆ์ตัดต้นไม้ทั้งหมดไม่ว่าไม้อผลงหรือไม้อื่นๆ แม้แต่ต้นผักต้นหญ้า หรือในสมัยหนึ่งพระภิกษุชาวรัฐอาฬวหลายรูปสร้างกุฏิโดยเบียดเบียนชาวบ้านในเรื่อง อุปกรณ์ก่อสร้างทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนเมื่อพระพุทธเจ้าทรงทราบจึงทรงบัญญัติข้อห้ามและเงื่อนไขเกี่ยวกับการสร้างที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ไว้

ศาสนสมบัติวัดซึ่งเป็นสมบัติในการดูแลและบริหารจัดการของพระสังฆาธิการ ผู้ปกครองวัดนี้ มิได้เป็นกรรมสิทธิ์ของพระสังฆาธิการผู้ดูแล จักถือเป็นสมบัติส่วนตนมิได้ มีหน้าที่ที่ต้องดูแลรักษาไว้ เท่านั้น ซึ่งหมายรวมถึง ศาสนสมบัติทั้ง 5 ประเภท คือ เจตียสถาน พุทธสถาน สังฆสถาน บริวารสถาน และอนุสรณ์สถาน ตลอดจนทรัพย์สินอื่นของวัด อาทิ โฉนดที่ดิน หรือ บัญชีเงินฝากของวัด เป็นต้น

ตารางที่ 1 สรุปการสร้างวัดและการจัดการศาสนสมบัติของวัดในประเทศไทย

ประเภทของวัด	แนวทางการสร้างวัด	แนวทางการจัดการศาสนสมบัติ ของวัด	ผลลัพธ์
1. วัดที่ได้รับพระราชทาน วิสุงคามสีมา	1. กฎกระทรวง 2559 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย	40 หมวดที่ 6 แห่ง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505	1. วัดในพระพุทธศาสนา 2. มีศาสนสถาน
2. สำนักสงฆ์	พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่	1. ศาสนสมบัติกลาง	3. มีสถานที่ปฏิบัติธรรม
วัดป่า, วัดบ้าน	พ.ศ 2535	2. ศาสนสมบัติของวัด	4. เป็นที่อยู่ของพระภิกษุ
3. วัดหลวง และ วัดราชวร	2. การสร้างวัดให้เป็นสถานที่ สำหรับการศึกษาปริยัติ การ ปฏิบัติ และการปฏิบัติ	3. จำแนกเป็น 5 ประเภท คือ เจตียสถาน พุทธสถาน สังฆ สถาน บริวารสถาน และ อนุสรณ์สถาน	3. มีสถานปฏิบัติธรรม 4. เป็นที่อยู่ของพระภิกษุ สามเณร

สรุป

การสร้างวัดในพระพุทธศาสนาจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องรู้กฎหมายของกระทรวงและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ แล้วยื่นเสนอไปตามลำดับขั้นของเจ้าคณะผู้ปกครองไม่ว่าจะเป็น เจ้าหน้าตำบล เจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค รวมถึงเจ้าคณะหน เข้าไปสู่ มหาเถรสมาคมเพื่อให้มหาเถรสมาคมเห็นชอบและเสนอสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อลงปรมาภิไทย ยกขึ้นเป็นวิสุงคามสีมาเป็นวัดในพระพุทธศาสนาซึ่งประเภทของวัดก็จะมีวัด ราชวรกับวัดหลวง หรือ แบ่งออกเป็น ตามอาคารสถานที่อาจจะแบ่งเป็นตามวัดป่ากับวัด บ้านหรือ ถ้ายังไม่ได้รับการตั้งเป็นวัดก็จะมีวัดที่เป็นสำนักสงฆ์และวัดที่เป็นวัดแล้วคือได้รับ พระราชทานวิสุงคามสีมาซึ่งในแต่ละวัดการสร้างเป็นไปตามกฎกระทรวงและอีกนัยยะ หนึ่งคือการสร้างวัดที่เป็นสถานที่สำหรับศึกษาในส่วนของภาคปริยัติ ภาคปฏิบัติ และ นำไปสู่การเผยแผ่ ปฏิเวธ เหล่านี้ถือว่าเป็นแนวทางของการสร้างวัด ส่วนแนวทางของการ จัดการศาสนสมบัติของวัดเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ข้อที่ 40 หมวดที่ 6 จะมีอยู่ 2 ประเภทด้วยกันคือศาสนสมบัติกลางและศาสนสมบัติของวัด ส่วนผลลัพธ์ที่ได้จากการ

สร้างวัดและการจัดการศาสนสมบัติของวัด คือมีวัดที่เป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมบำเพ็ญกุศลทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและชุมชนและเป็นที่อยู่ของพระภิกษุสามเณรเหล่านี้เป็นผลจากการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดและการสร้างวัดให้เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมสังคมทำให้เกิดการพัฒนาจิตใจที่ยั่งยืนต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2540). *คู่มือวิทยากร อบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2543). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: กองแผนงาน กรมการศาสนา.
- คณินนิตย์ จันทบุตตร. (2532). *สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- นารถ โพธิประสาท. (2513). *สถาปัตยกรรมในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- เนตรนภิศ นาควัชร และคณะ. (2525). *วัดในกรุงเทพฯ : การเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แนวหน้า. (2565). *สาวโวยถูกเจ้าอาวาสวัดตั้ง หลอกทำบุญให้ยกข้อฟ้าแก่เคล็ด สุดท้ายสูญกว่าล้าน*. สืบค้น 24 มีนาคม 2566, จาก <https://www.naewna.com/644853>
- พนม พงษ์ไพบูลย์. (2538). *จารึกไว้ในพระศาสนา จารึกไว้ในการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระธรรมวรนายก (โอภาส นิลุตติเมธี). (2546). *การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนในธรรมปริทัศน์ 46*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรสี). (2547). *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพบูลย์ เสี่ยงก้อง. (2544). *คน ต้นไม้ และสายน้ำ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการและพระวิทยากร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- _____. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการและพระวิทยากร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

แนวทางในการดูแลสุขภาพของคร่อมเซ่งพุทธร*

GUIDELINES FOR TAKING CARE OF THE BUDDHIST HOLISTIC WELL-BEING OF THAI MONKS

วาริญา ม่วงเกลี้ยง

Wareeya Muangkliang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: awareeya@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งเน้นการศึกษาแนวทางการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ไทย ผลจากการศึกษาเอกสารและแนวคิดต่าง ๆ ได้ผลการศึกษาคือแนวทางการดูแลสุขภาพพระสงฆ์มีลักษณะตามหลักการอยู่ 2 ประเด็น คือ ตามแนวคิดและทฤษฎีของสากลและตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ พ.ศ. 2560 ถึงกระนั้นก็สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ส่วนที่ 1 พระสงฆ์เป็นผู้ที่สร้างความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องของการดูแลสุขภาพ รวมถึงการบริหารจัดการวัดให้เป็นสถานที่ที่ร่มเย็นมีสิ่งแวดล้อม ที่อำนวยความสะดวก มีอากาศถ่ายเท เป็นต้น จะสามารถทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง รวมถึงการงดเว้นจากสิ่งที่จะทำให้สุขภาพร่างกาย เช่น บุหรี่ หรือ การฉันทของหวานหรืออาหารที่ไม่เป็นประโยชน์ เป็นต้น และ ส่วนที่ 2 คือ ประชาชนให้การสนับสนุนในเรื่องของอาหารที่ถูกสุขลักษณะครบถ้วน 5 หมู่และทำให้เกิดเป็นประโยชน์แก่พระสงฆ์ และส่วนที่ 3 ภาครัฐมีการให้การสนับสนุนไม่ว่าจะเป็น การป้องกัน รักษา หรือควบคุมโรคที่เกิดขึ้นภายในวัด มีการเข้าไปตรวจสุขภาพพระสงฆ์ สร้างองค์ความรู้อบรมจัดกิจกรรม

คำสำคัญ: แนวทางการดูแลสุขภาพ; เซ่งพุทธร; พระสงฆ์ไทย

Abstract

This academic article focuses on the study of health care guidelines for Thai monks. The results of the study of documents and concepts the result of the study is that the approach to health care of monks is based on 2 principles: according to international concepts and theories and according

---

*Received April 9, 2023; Revised April 23, 2023; Accepted April 23, 2023

to the 2017 Monk Health Statute, however, it can be divided into 3 levels: Part 1 Monks Sangha is the one who creates knowledge and understanding. in terms of health care Including the management of the temple to be a pleasant place with a good environment. facilitating There is ventilation, etc., it can make the body healthy. Including refraining from things that will destroy the body's health, such as smoking or eating desserts or unhealthy foods, etc., and part 2 is that people support food that is completely hygienic in 5 groups and makes it useful. To the monks and the third part, the government has to provide support, whether it is the prevention, treatment or control of diseases that occur within the temple. There was a health check of the monks. Create a body of knowledge, organize training activities.

Keywords: Guidelines for health care; Buddhist; Thai monks

บทนำ

ในการดูแลสุขภาพทั่วไปจำเป็นต้องดูแลทั้งร่างกายและจิตใจผสมผสานเป็นจิตวิญญาณจึงจะทำให้สุขภาพร่างกายมีความแข็งแรงสมบูรณ์ซึ่งในปัจจุบันพระสงฆ์มีการเข้าใจและมีแนวทางในการดูแลสุขภาพพอสมควร แต่ขาดความรู้ในบางส่วนซึ่งการดูแลสุขภาพที่ผู้เขียนได้บอกเบื้องต้นว่าทั้งร่างกายและจิตใจโดยเฉพาะในเรื่องของร่างกาย การรับประทานอาหาร (การฉันอาหาร) การดูแลอากาศสุขภาพหรือรักษาเวลาป่วยไข้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของอาหารนั้นพระสงฆ์เป็นผู้อาศัยอาหารจากประชาชนผู้ศรัทธา เลื่อมใส ไม่สามารถที่จะเลือกรับประทานอาหารหรือฉันอาหารได้ตามชอบใจจึงบางที่อาจจะมีอาหารที่ไม่ตรงกับสุขภาพทำให้พระสงฆ์เกิดการอาพาธ (ป่วย) จึงเห็นควรว่า ในเรื่องสุขภาพว่าในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์เป็นเรื่องที่สำคัญ

การมีสุขภาพที่ดีถือได้ว่าเป็นเป้าหมายที่ทุกคนปรารถนา ซึ่งการมีสุขภาพที่ดีนั้นไม่สามารถหยิบบินให้กันได้และไม่สามารถซื้อได้ด้วยเงิน ถึงแม้จะร่ำรวย มีเงินทอง หากประชาชนไม่ดูแลสุขภาพของตนเองให้ดี จะก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายที่เพียงบรรเทาอาการเท่านั้น ดังนั้นสุขภาพที่ดีจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องสร้างขึ้น (Health Education Division, 2013)

วิกฤตสุขภาพพระสงฆ์ไทยนับแสนรายป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เหตุพฤติกรรมเสี่ยง สุขภาพ สุขบุหรี่ ไม่ออกกำลังกาย อาหารไม่ถูกโภชนาการ องค์กรสุขภาพ เร่งเดินหน้า ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ ผนึกกำลังหยุดเจ็บป่วย พลิกบทบาทเป็นผู้นำสังคม สสส. จัดหลักสูตรพระพระคิลานุปัฏฐาก พระสงฆ์ต้นแบบการลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ พัฒนา พระสงฆ์ผู้นำสุขภาพ-เฝ้าระวังปัจจัยเสี่ยงในวัด

ซึ่ง 5 อันดับโรคที่พระสงฆ์ป่วยสูงสุด จากการฉันทาอาหารที่ไม่ถูกหลักโภชนาการ และการขาดการมีกิจกรรมทางกายของพระสงฆ์ ส่งผลให้แนวโน้มการอาพาธของพระสงฆ์สูงขึ้น โดยเฉพาะโรคไม่ติดต่อเรื้อรังข้อมูลของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พบว่า โรคที่พระสงฆ์และสามเณรอาพาธมาเข้ารับการรักษามากที่สุด คือ โรคไขมันในเลือดสูง ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ไตวายเรื้อรัง และข้อเข่าเสื่อม ตามลำดับ

จากการตรวจคัดกรองสุขภาพของพระสงฆ์และสามเณรทั่วประเทศ ปี 2559 รวม 122,680 ราย พบพระสงฆ์เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังคือ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โดยมีพฤติกรรมเสี่ยงก่อให้เกิดโรคคือ สูบบุหรี่ มีกิจกรรมทางกายไม่เพียงพอ บริโภคอาหารไม่เหมาะสม การแก้ปัญหาได้ยึดหลักการทางธรรมนำทางโลกตามคำประกาศธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 ส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ในทุกระดับ และส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ให้เป็นผู้นำด้านสุขภาพของชุมชนและสังคมต่อไป ซึ่งการทำงานที่ผ่านมาได้ร่วมกับภาคีเครือข่ายก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการบริการด้านสุขภาพที่มีคุณภาพในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ และเกิดเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา เป็นแกนนำในการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์กันเอง ตลอดจนการจัดให้วัดมีสิ่งแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการมีสุขภาพดี ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงวัดกับชุมชน ทำให้พระสงฆ์แข็งแรง วัดมั่นคง ชุมชนเป็นสุข

เนื่องจากพระสงฆ์ต้องเผชิญปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพหลายด้าน จากผลการสำรวจการสูบบุหรี่ของพระสงฆ์ โดย สสส. ร่วมกับสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสำรวจพระสงฆ์ 543 รูปจากจังหวัดต่าง ๆ พบพระสงฆ์ไม่เคยสูบบุหรี่ 280 รูป (ร้อยละ 51.6) เคยสูบแต่เลิกสูบแล้ว 145 รูป (ร้อยละ 26.7) และยังมีพฤติกรรมสูบบุหรี่อยู่ 118 รูป (ร้อยละ 21.7) โดยร้อยละ 56.9 มีความเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับโทษของการสูบบุหรี่ เพราะขาดความรู้เกี่ยวกับโรคที่จะเกิดขึ้นจากการสูบ เช่น โรคหลอดเลือดในสมอง โรคหัวใจวาย โรคถุงลมโป่งพอง โรคมะเร็งในกระเพาะปัสสาวะ โรคหัวใจจากควันบุหรี่มือสอง จากสถานการณ์ดังกล่าว สสส. ได้ร่วมกับกรมอนามัย เครือข่ายพระสงฆ์พัฒนาหลักสูตรอบรมพระคิลาณุปัฏฐาก หรือพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด ทำหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์โดยเข้มข้นเรื่องการสูบบุหรี่ การทำงานในเชิงป้องกัน ฝ้าระวังและ ดูแลพระสงฆ์อาพาธภายในวัด ระหว่างปี 2561-2562 มีแกนนำพระสงฆ์ที่เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรม 1,250 รูป (เจาะลึกระบบสุขภาพ, 2560)

ในธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติพุทธศักราช 2560 ได้มุ่งเน้น การให้ความรู้ ข้อมูล การพัฒนา การบริการสุขภาพและการวิจัย ที่จะนำไปสู่การส่งเสริมและสนับสนุนดูแลสุขภาพพระสงฆ์ ซึ่งจะอย่างไรที่จะเกิดแนวทางในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์เริ่มต้นจากตนเองโดยบูรณาการเชิงพุทธเข้ามาผสมผสานและประยุกต์ใช้เข้ากับหลักสมัยใหม่

จึงเป็นการดูแลสุขภาพองค์รวมเชิงพุทธ จึงแสวงหาแนวทางที่จะดูแลสุขภาพเป็นการพัฒนาตน สู้การพัฒนาคน พัฒนาชุมชนและสังคม รวมถึงประเทศชาติในอนาคตต่อไป แต่การจะมีแนวทางอย่างนั้นได้พระสงฆ์จำเป็นต้องรู้และเข้าใจในสุขภาพตามหลักทฤษฎีทั่วไป และหลักทฤษฎีตะวันออก รวมถึงหลักธรรมที่ให้เกิดความบูรณาการและ ประชาชนหรือหน่วยงานรัฐจะมีแนวทางช่วยเหลือพระสงฆ์ในเรื่องสุขภาพจะได้อย่างไรคงจะเป็นประโยชน์

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าการจัดการสุขภาพของประเทศไทยที่ถูกประเมินว่าอยู่ในสถานะดีนั้น การจัดการสุขภาพของประเทศไทยยังได้ประสบกับปัญหาที่รุนแรงอย่างมาก คือ ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและการได้รับบริการที่มีคุณภาพ และค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นมากจนเป็นปัจจัยสำหรับประชาชนและระบบกองทุนเพื่อสุขภาพ (Bukbun, 2019)

ความหมายของสุขภาพะ

คำว่า สุขภาวะ เป็นกระบวนการหรือพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่คุณภาพชีวิตที่มีคุณภาพตามสภาวะของแต่ละบุคคล ครอบคลุมถึงการดำเนินชีวิตที่ยืนยาว โดยพิจารณาจากปัจจัยทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ ซึ่งสุขภาพะมิได้จำกัดอยู่เพียงการไม่เจ็บป่วยหรือพิการ เท่านั้น (วิพุธ พูลเจริญ, 2544) สุขภาวะ คือ การพิจารณาถึงวัตถุและจิตใจเป็นสำคัญ การที่บุคคลมีความคิดเชิงบวก ในด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม อย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ (ทวีชัย เชษฐเนิน และปิยธิดา คูหิรัญรัตน์, 2554)

โดยแท้จริง สุขภาพะมีความสำคัญในฐานะองค์ประกอบของความอยู่มีสุขที่ครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิตไว้ 7 ด้าน ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านสุขภาพและโภชนาการ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ความยืนยาวของอายุ การปลอดจากโรคภัยไข้เจ็บ โภชนาการ และการให้บริการสาธารณสุข

องค์ประกอบที่ 2 การศึกษา จะครอบคลุมสาระต่าง ๆ ในกระบวนการเรียนรู้ ความรู้พื้นฐาน ทักษะต่าง ๆ และการเข้าถึงบริการและคุณภาพการศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 ชีวิตการทำงาน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในการทำงาน และชีวิตการทำงานที่มีคุณภาพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจ้างงานและความพอใจในค่าจ้างที่ได้รับ รวมทั้งปัจจัยองค์ประกอบย่อยในด้านการใช้แรงงานเด็ก ผู้หญิง และระบบประกันสังคม

องค์ประกอบที่ 4 ชีวิตครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวส่งผลกระทบต่อ ความอยู่ดีมีสุข โครงสร้างและขนาดของครอบครัวเป็นตัวกำหนดระดับความเป็นอยู่ของสมาชิกแต่ละคน ครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น ต้องรับรู้ความต้องการของสมาชิกแต่ละคน และดูแลสุขภาพอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ

องค์ประกอบที่ 5 การเติบโตทางเศรษฐกิจ ความยากจน การกระจายรายได้ และสวัสดิการ การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นปัจจัยสำคัญของความอยู่ดีมีสุข ปัญหาความยากจนที่รุนแรงและความไม่เท่าเทียมกันด้านรายได้ในระดับสูง สะท้อนการอยู่อย่างมีทุกข์ในสังคม

องค์ประกอบที่ 6 สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย การดูแลสุขภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสภาพแวดล้อมด้านที่อยู่อาศัย การอนามัยครอบครัว และความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน โดยเฉพาะจากปัญหาอาชญากรรม เป็นสิ่งจำเป็นต่อการอยู่ดีมีสุข

องค์ประกอบที่ 7 ด้านประชาธิปไตย ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จะนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุข รวมทั้ง เรื่องความยุติธรรม สิทธิมนุษยชน เสรีภาพทางการเมือง และการกระจายอำนาจการบริหาร (ดาวิรธรรม เศรษฐีธรรม และคณะ, 2547)

สุขภาวะมีความสำคัญต่อเนื่องตั้งแต่ระดับระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับสาธารณะ โดยต่อเนื่องกัน สุขภาวะที่ดีของประชาชนเป็นดรรชนีวัดความสุขมวลรวมของคนในประเทศชาติ การส่งเสริมสุขภาวะมุ่งหวังให้เกิดการมีสุขภาพดีในระดับสูงสุด ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมส่วนบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมที่บุคคลอาศัยอยู่ เพื่อนำมาและคงไว้ซึ่งภาวะที่ดีทางกาย จิต สังคม และปัญญาของประชาชน อันเป็นดรรชนีวัดความเจริญของประเทศชาติได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนกว่าดรรชนีชี้วัดในมิติอื่น ๆ

พัฒนาการด้านสุขภาวะในประเทศไทย

เดิมที สาธารณสุขไทยในยุคก่อน ให้ความสำคัญกับกับสุขภาพที่ดีของพลเมืองในสองมิติ คือ สุขภาพกาย และสุขภาพจิต ต่อมาภายหลังจึงได้เปลี่ยนผ่าน ปรับนโยบายและปฏิรูปเป็น สุขภาวะ ในเวลาต่อมา ซึ่งจากการสืบค้นทางประวัติศาสตร์ ได้แบ่งยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านออกเป็น 7 ยุค ดังนี้

ยุคที่ 1 มิชชันนารี ราชสำนัก โรงพยาบาล: การเผยแพร่ความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่ ระบบการแพทย์และการสาธารณสุขไทยในอดีต ให้ความสำคัญกับการแพทย์แผนไทยมากกว่าแผนปัจจุบัน โดยแพทย์แผนไทยเป็นการผสมผสานกันระหว่างการแพทย์แบบจีน อินเดียและการแพทย์พื้นบ้าน ผสมผสานเข้ากับความเชื่อและความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในเรื่องของเวรกรรม การให้การดูแลสุขภาพผู้คนในสมัยก่อนจึงขึ้นอยู่กับกลุ่มหมอชาไทย หมอผี และพระสงฆ์เป็นหลัก

ปี พ.ศ. 2431 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าให้สร้างโรงพยาบาลแห่งแรกขึ้น โดยพระราชทานนามว่า โรงพยาบาลศิริราช เพื่อเป็นการ

รำลึกถึงสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์ พระราชโอรสอันประสูติจากสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ที่ทรงล่วงลับไปแล้ว ในระยะแรกของการเปิดโรงพยาบาลศิริราช ประชาชนยังไม่นิยมไปรับบริการเท่าใดนัก ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งกรมพยาบาลขึ้น พระบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าศรีเสาวภาคย์ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอธิบดีพระองค์แรก เมื่อทรงประสูติก็ได้พำนักอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราชมาโดยตลอดจนกระทั่งสิ้นพระชนม์ ตั้งแต่นั้นมาผู้คนจึงเกิดความเชื่อถือในโรงพยาบาลมากขึ้น เพราะตระหนักว่าแม้แต่เจ้านายเอง ยังทรงเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ดังนั้นประชาชนจึงสามารถไว้วางใจโรงพยาบาลได้ (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และชาติชาย มุกสง, 2545)

ยุคที่ 2 กำเนิดรัฐเวชกรรมหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 การแพทย์สมัยใหม่อย่างตะวันตกค่อย ๆ พัฒนาและเติบโตขึ้นในสังคมไทยตามลำดับ จนกระทั่งภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการจัดบริการด้านการรักษาพยาบาลแก่ประชาชนโดยรัฐเริ่มดำเนินนโยบายในการเข้ารับภาระในการจัดบริการดังกล่าว โดยมีข้อเสนอให้รัฐบาลสร้างรัฐเวชกรรมขึ้น หมายถึง รัฐต้องจัดให้มีโรงพยาบาล สุศาลา สถานีบำบัดโรค ทั่วประเทศ โดยจ้างบุคลากรทางการแพทย์ทำหน้าที่ช่วยกันบำบัด ป้องกันโรค และบำรุงสุขภาพประชาชนโดยไม่คิดมูลค่า รัฐเวชกรรมนี้ เป็นกระบวนการสร้างรัฐที่มีกลไกทางการแพทย์เพื่อคอยสอดส่องดูแลสุขภาพพลเมือง แต่แนวคิดที่อยู่เบื้องหลังโครงการสร้างรัฐเวชกรรมนั้น อาจมีเป้าหมายหลักอยู่ที่ความต้องการสร้างกลไกขึ้นมาเพื่อสร้างเมืองให้กลายเป็นพลังการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุดตามเหตุผลของระบบทุน (ทวีศักดิ์ เผือกสม, 2550)

ยุคที่ 3 แผนพัฒนาการสาธารณสุขของประเทศไทยกับจัดระเบียบสุขภาพพลเมืองไทย ปี พ.ศ. 2504 สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศให้มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ขึ้น ซึ่งต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อกำหนดและวางแผนนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยในแผนแรกมีกำหนดใช้ 6 ปี และในแผนต่อมาปรับเป็นใช้แผนละ 6 ปี แผนพัฒนานี้เองได้กำหนดให้มีแผนการพัฒนาสาธารณสุขบรรจุอยู่ด้วย เพื่อกำหนดนโยบายสุขภาพพระดัตตาธิบดีอันเป็นวาระที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเร่งด่วน โดยกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้รับผิดชอบในการทำแผนพัฒนาการสาธารณสุข

สิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นในยุคนี้ คือ แนวคิดหลักในการพัฒนาสุขภาพซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงไป โดยได้มีการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาสุขภาพว่า สุขภาพ ก็คือ สุขภาวะ ซึ่งหมายความว่า สุขภาพ คือ สุขภาวะที่สมบูรณ์และมีดุลยภาพทั้งทางกาย ทางใจ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ และในการพัฒนาสุขภาพนั้นจำเป็นต้องพัฒนาระบบสุขภาพทั้งระบบ เพราะสุขภาพที่สมบูรณ์เกิดจากระบบสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางกายใจ สังคม และ

จิตวิญญาณที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นบูรณาการ การพัฒนาสุขภาพจึงต้องดำเนินการพัฒนาระบบสุขภาพทั้งระบบ การจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติจึงเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงไปถึงเหตุปัจจัยทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเข้าเป็นองค์ประกอบและกลไกสำคัญของการสร้างสุขภาพที่สมบูรณ์อย่างบูรณาการ (สุภาพร คชารัตน์, 2560)

แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) แผนฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสุขภาพไทยไปสู่ระบบสุขภาพพอเพียงสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการทบทวนสถานการณ์แนวโน้มปัญหาสุขภาพ และระบบการบริหารสุขภาพต่าง ๆ เพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาสุขภาพเพื่อสร้างระบบสุขภาพไทยที่พึงประสงค์ พัฒนาสุขภาพที่เป็นองค์รวมทั้งทางกาย ทางใจ ทางสังคม และจิตวิญญาณให้มากขึ้นในทุกมิติ ทุกระดับ และทุกภาคส่วน

แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) แผนฉบับนี้ ยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างเอกภาพและธรรมาภิบาลในการอภิบาลระบบสุขภาพ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม มุ่งเน้นการสร้างหลักประกันและการจัดบริการที่ครอบคลุม เป็นธรรม เห็นคุณค่าของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้และผู้รับบริการ ตลอดจนการใช้ภูมิปัญญาไทยอีกด้วย โดยกำหนดวิสัยทัศน์ไว้อย่างชัดเจนว่า เมื่อสิ้นสุดแผนฉบับนี้แล้ว ประชาชนทุกคนจะต้องมีสุขภาพดี ร่วมสร้างระบบสุขภาพพอเพียง เป็นธรรม นำสู่สังคมสุขภาวะ

ยุคที่ 4 ของครีโอสระทางสาธารณสุขกับปฏิบัติการปฏิรูประบบสุขภาพ หลังปี พ.ศ. 2530 มีการจัดตั้งมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนส่วนหนึ่งจากมูลนิธิ Rockefeller ซึ่งมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาตินี้ นับเป็นองค์กรอิสระด้านสุขภาพแห่งแรกที่มีการทำงานถักทอร่วมกันเป็นเครือข่ายข้ามพรมแดนสาขาวิชาและพรมแดนของสถาบัน เป็นจุดเริ่มต้นให้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระทางสาธารณสุขที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินนโยบายด้านสุขภาพในประเทศไทยตามมาในเวลาต่อมา ได้แก่ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยทั้ง 4 หน่วยงาน ต่างมีจุดมุ่งหมายในทางานเพื่อจัดการองค์ความรู้ไปสู่การพัฒนาระบบสุขภาพ ระบบบริการสุขภาพที่มีคุณภาพมาตรฐานสำหรับประชาชน โดยให้ความสำคัญกับนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานทางปัญญา อันจะนำไปสู่ระบบสังคมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพ

ยุคที่ 5 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กับการปฏิรูประบบสุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ถือกำเนิดขึ้นในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2544 ภายใต้การผลักดันของกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ผู้มีบทบาทในวงการสาธารณสุขไทย เป็นองค์กรอิสระที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายการประชาสัมพันธ์รณรงค์เพื่อสุขภาพของคนไทย โดยมีเงินทุนหลักที่ได้จากเงินบำรุงกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพซึ่งมาจากภาษีที่รัฐจัดเก็บจากผู้ผลิตและนำเข้าสุราและยาสูบในอัตราร้อยละ 2 ของภาษีที่ต้องชำระ

สสส. เป็นองค์กรสร้างเสริมสุขภาพที่รับผิดชอบงานสร้างเสริมสุขภาพโดยยึดหลักปรัชญาและแนวคิดของการสร้างเสริมสุขภาพ คือ เน้นสร้างมากกว่าซ่อม ตามประกาศกฎบัตรออกอตตาวา (Ottawa Charter for Health Promotion) พ.ศ. 2529 ซึ่งส่งเสริมให้มีการสร้างเสริมระบบสาธารณสุขแนวใหม่โดยประกาศเจตนารมณ์เรื่องการสาธารณสุขมูลฐานที่สนับสนุนเป้าหมายสุขภาพดีถ้วนหน้า ซึ่งมีความเชื่อว่า สุขภาพดีเป็นแหล่งประโยชน์อันสำคัญของการพัฒนาด้านสังคมและเศรษฐกิจและการพัฒนาในระดับบุคคล

สสส. ได้ดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์แบบ ไตรพลัง หรือ สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา คือ การใช้พลังปัญญา (การสร้างความรู้) พลังนโยบาย (อำนาจทางการเมือง) และพลังสังคม (การเคลื่อนไหวทางสังคม) สอดประสานกันเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมสุขภาพอย่างรอบด้าน ทั้งสุขภาพทางกาย สุขภาพทางจิต สุขภาพทางปัญญา และสุขภาพทางสังคม ขยายหน้าที่ไปสู่การดูแลพลเมือง ทั้งในแง่ของสุขภาพ จิตวิญญาณ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ภายใต้คำเรียกขานใหม่ ตามองค์การอนามัยโลก (WHO) ว่า สุขภาวะ

ยุคที่ 6 พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ธรรมนูญสุขภาพของประเทศไทย พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มีสิ่งที่แสดงให้เห็นเป็นความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน คือ มีการนิยามความหมายของคำว่า สุขภาพ ไว้ในมาตรา 3 ความว่า สุขภาพ หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล นับเป็นการนิยามความหมายของสุขภาพที่ไม่จำกัดขอบเขตอยู่แต่ในเรื่องของสุขภาพกาย และสุขภาพจิตอีกต่อไป หากแต่ยังหมายรวมถึงสุขภาพทางปัญญา (Spiritual Health) และสังคม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนผ่านจากการนิยามความหมายคำว่า สุขภาพ มาสู่ สุขภาวะ ที่ใช้กันในปัจจุบันนั่นเอง

ยุคที่ 7 กระแสโลกกับปฏิบัติการดูแลสุขภาพ ยุคที่เสรีนิยมใหม่กำลังเป็นกระแสที่ได้รับความนิยมจากทั่วโลก นโยบายจากต่างชาติหลายนโยบายจึงเข้ามามีบทบาทต่อการบริหารประเทศ อาทิเช่น การถูกกดดันจากประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาให้ไทยต้องเปิดตลาดบุหรี่และตลาดสุราเสรี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ในการบริหารงานสาธารณสุขในประเทศไทย จะมีความพยายามผลักดันให้ก้าวเข้าสู่การเป็นรัฐสวัสดิการ

(Welfare State) ทางสาธารณสุข แต่ในทางปฏิบัติยังคงประสบปัญหาเรื่องความครอบคลุมของสวัสดิการที่ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงได้ทุกคน อีกทั้ง ปัญหาเรื่องความเสถียรภาพทางการเมือง และการจัดเก็บภาษีที่ไม่ครอบคลุมและเพียงพอที่จะจัดรัฐสวัสดิการเต็มรูปแบบได้เหมือนประเทศรัฐสวัสดิการอื่น ๆ จึงทำให้รัฐบาลและหน่วยงานสาธารณสุขต้องใช้วิธีการต่าง ๆ ควบคู่กันไปในการดูแลสุขภาพพลเมือง แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน

จากพัฒนาการงานสาธารณสุขในประเทศไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นการเปลี่ยนผ่านจากการดูแลสุขภาพของพลเมืองไทยโดยรัฐ ไปสู่การดูแลสุขภาพของพลเมืองไทยโดยรัฐและองค์กรอิสระทางสาธารณสุข ที่เกิดขึ้นทั้งจากปัจจัยภายในประเทศและภายนอกประเทศช่วยกันหนุนเสริม การขยายกรอบการทำงานของหน่วยงานด้านสาธารณสุขจากการดูแลสุขภาพ มาเป็นการดูแลสุขภาพ นอกเหนือจากเป็นการขยายความรับผิดชอบในการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังเป็นการขยายอาณาเขตแห่งการใช้อำนาจเข้าครอบครอง และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของพลเมือง ผ่านการให้คำแนะนำในการปฏิบัติตนเพื่อการไปสู่การมีสุขภาวะที่ดี ตามนิยามที่ภาครัฐได้กำหนดไว้

ปรัชญาและแนวคิดหลักของธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ

สุขภาวะของพระสงฆ์ คือ ภาวะที่เป็นสุขของพระสงฆ์ หมายถึง การมีสุขภาวะที่ดีของพระสงฆ์นั้นควรจะต้องพร้อมทั้ง 4 มิติ คือ สุขภาวะทางกาย ทางจิต ทางสังคมและทางปัญญา อย่างเป็น รูปธรรม ตามหลักสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ คือองค์รวมแห่งระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย โดยองค์ประกอบทั้งหลายนั้นสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งเรียกว่า ภาวะ 4 ได้แก่ กายภาวนา (การพัฒนากาย) สติภาวนา (การพัฒนาจิต) จิตตภาวนา (การพัฒนาจิตใจ) และปัญญาภาวนา (การพัฒนาปัญญา) ที่จะนำพระสงฆ์ไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี

ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2560 มีแนวคิดหลักในการส่งเสริมให้พระสงฆ์ดูแลสุขภาพตนเองตามหลัก พระธรรมวินัย ชุมชนและสังคมดูแลปฏิบัติจากพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย และให้พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำด้านสุขภาวะของชุมชนและสังคม

การขับเคลื่อนสุขภาวะพระสงฆ์ทั่วประเทศ เป็นหน้าที่ร่วมกันของทุกภาคส่วนในสังคม ใช้ทางธรรมนำทางโลก ครอบคลุมปัจจัย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านข้อมูล ด้านการพัฒนา ด้านบริการสุขภาพและสวัสดิการด้านการวิจัยและพัฒนาชุดความรู้ในรูปแบบต่างๆตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ โดยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้พระแข็งแรง วัดมั่นคง ชุมชนเข้มแข็งต่อไปในอนาคต

พระสงฆ์กับการดูแลสุขภาพตนเองตามหลักพระธรรมวินัย พระสงฆ์พึงมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ การดูแลตนเองทั้ง เรื่องอาหาร การรักษาสุขภาพ การมีกิจกรรมทางกาย สภาพแวดล้อมและการพักผ่อนอย่างเหมาะสม การฝึกฝนพัฒนาจิตและปัญญาเพื่อให้ความพร้อมต่อการทำหน้าที่ในฐานะผู้สืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มที่

พระสงฆ์พึงดูแลสุขภาพอะอัชฌาัย อาจารย์และสหธรรมิกในขณะอาพาธ ด้วยการรักษาพยาบาล การดูแลอาหาร สภาพแวดล้อมและการพักผ่อนอย่างเหมาะสม เป็นต้น

วัดพึงจัดระบบการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ ภูมิสงฆ์อาพาธบนพื้นฐานของหลักพระธรรมวินัยที่เกื้อกูลต่อการฝึกฝนพัฒนาตนเองและเอื้ออำนวยให้บรรลุเป้าหมายแห่งสัทธิและหน้าที่ด้านสุขภาพทุกประการ

วัดพึงจัดให้มีระบบและกลไกในการสร้างเสริมสุขภาพการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และป้องกันปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและปัจจัยคุกคามสุขภาพภายในวัด โดยใช้มาตรการเชิงรุก ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ตลอดจนการประเมินและพัฒนาระบบและกลไกให้มีประสิทธิภาพ

พึงส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความรู้ ความเข้าใจในระบบบริการสาธารณสุขและชุดสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานในระบบหลักประกันสุขภาพ เพื่อประโยชน์ในการดูแลสุขภาพตนเอง อัชฌาัย อาจารย์และสหธรรมิก

คณะสงฆ์แต่ละระดับพึงให้การส่งเสริม และสนับสนุนให้วัดในเขตปกครองได้พัฒนาศักยภาพในการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพพระสงฆ์ที่เฝ้าต่อพระธรรมวินัย ด้วยการจัดทำระบบฐานข้อมูลองค์ความรู้ กิจกรรมการพัฒนาสุขภาพในรูปแบบต่าง ๆ

คณะสงฆ์พึงให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้นำองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านสุขภาพตามหลักพระธรรมวินัยมาใช้ในการดูแลสุขภาพตนเอง อัชฌาัย อาจารย์และสหธรรมิก

คณะสงฆ์พึงส่งเสริมให้มีพระคิลานุปัฏฐาก เพื่อกอยดูแลและเสริมสร้างสุขภาพตนเอง อัชฌาัย อาจารย์และสหธรรมิก ที่เฝ้าต่อพระธรรมวินัยชุมชนและสังคมกับการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย

ชุมชนและสังคมพึงตระหนักและใส่ใจในการดูแลพระสงฆ์ด้วยปัจจัย 4 ที่เฝ้าต่อพระธรรมวินัยและเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพของพระสงฆ์

รัฐพึงส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐทุกระดับและภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมร่วมกันรณรงค์ให้ผู้ผลิตและผู้ค้าอาหารบิณฑบาตที่ช่วยสร้างเสริมสุขภาพ รวมถึงการถวายอาหารและน้ำปานะที่มีคุณค่าทางโภชนาการตามพระธรรมวินัย

รัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพพึงส่งเสริมพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขสำหรับพระสงฆ์ในการเข้าถึงการบริการสาธารณสุขอย่างเป็นระบบ ครบวงจรมีประสิทธิภาพ และเหมาะสม

รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พึงจัดชุดสิทธิประโยชน์พื้นฐานในระบบหลักประกันสุขภาพ ที่ครอบคลุมการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การควบคุมโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่พระสงฆ์อย่างเป็นธรรมและเหมาะสม

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน พึงสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานด้านการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การควบคุมโรคและการจัดการปัจจัยที่คุกคามสุขภาพของพระสงฆ์ โดยใช้งบประมาณจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ และแหล่งงบประมาณอื่น ๆ

รัฐพึงจัดให้มีระบบการตรวจสุขภาพ การตรวจคัดกรองเพื่อค้นหาภาวะเสี่ยงต่อสุขภาพ และศักยภาพที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ การสร้างเสริมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทำให้การปรึกษาแนะนำและการให้ความรู้เพื่อสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันการเจ็บป่วยอย่างเป็นกรณีพิเศษและต่อเนื่อง

รัฐพึงจัดให้มีสถานพยาบาล ให้ครอบคลุมทุกจังหวัดรวมทั้งพึงจัดให้มีอาสาสมัครสาธารณสุข และพระคิลาณุปัฏฐากให้ครอบคลุมทุกพื้นที่สำหรับดูแลและเสริมสร้างสุขภาพพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย

รัฐและภาคส่วนต่าง ๆ พึงส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ในการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพพระสงฆ์โดยชุมชนและสังคมตามพระธรรมวินัยและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

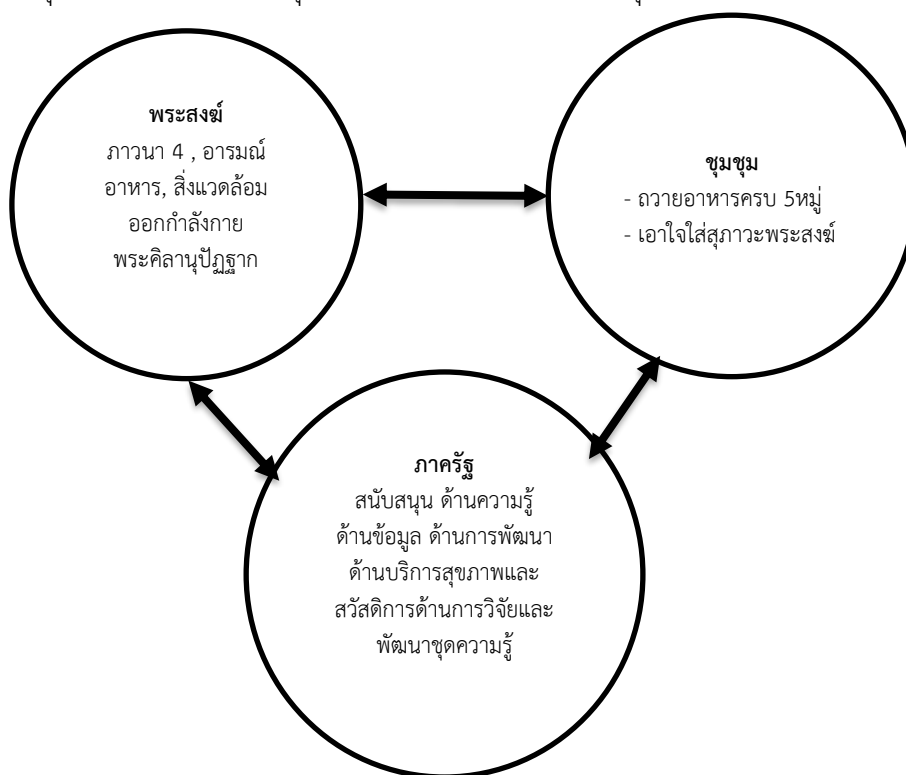
รัฐและภาคส่วนต่าง ๆ พึงส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านสุขภาพตามหลักพระธรรมวินัย และบรรจุให้เป็นหลักสูตรของสถาบันการศึกษาสงฆ์และสถาบันการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งสร้างระบบการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้เท่าทันด้านสุขภาพของพระสงฆ์อย่างต่อเนื่อง

รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พึงจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศสุขภาพพระสงฆ์ ที่เชื่อมโยงบูรณาการครอบคลุมสุขภาพในทุกมิติ (พระราชวรมนี (พล อาภากรโ) และคณะ, 2560)

ซึ่งที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปรวมใน 3 ด้านกล่าว คือ ส่วนที่ 1 คือ พระสงฆ์ควรมีการทำความเข้าใจและสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็นการฉันอาหาร การออกกำลังกาย ตามสมณสาธูป หรือสุขภาพจิตเหล่านี้ ถือว่า เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ที่จะต้องให้ความรู้ในเรื่องของกาย อาจจะมีหลายเรื่องที่พระสงฆ์จะต้องทำความเข้าใจในเรื่องของโรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่วนในเรื่องของจิตใจไม่หวั่นพระสงฆ์ เพราะ

เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณและมีการใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาช่วยอยู่แล้ว ส่วนที่ 2 คือ ชุมชนบริเวณรอบวัด ต้องทำความเข้าใจและสร้างองค์ความรู้ในการที่จะอุปถัมภ์ค้ำจุน พระสงฆ์โดยถวายอาหารบิณฑบาตต้องถวายอาหารที่ครบถ้วน 5 หมู่ ดูแลพระสงฆ์เอื้อเฟื้อ ตามธรรมเนียมเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพพระสงฆ์ และส่วนที่ 3 หน่วยงานภาครัฐควรให้การ สนับสนุนส่งเสริมไม่ว่าจะเป็นสุขภาพของพระสงฆ์หรือสนับสนุนโดยทางอ้อม

ภาพที่ 1 สรุปแนวทางในการดูแลสุขภาพองค์รวมเชิงพุทธของพระสงฆ์ไทย

การดูแลสุขภาพของพระสงฆ์นอกจากจะนำหลักของธรรมานุสุขภาพพระสงฆ์ พ.ศ. 2560 มาใช้แล้ว ยังต้องคำนึงถึงหลักสากลกล่าวคือ การดูแลสุขภาพองค์รวมซึ่งแต่ละ ยุคก็มีความแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะยุคปัจจุบันเป็นยุคที่มีความเจริญด้านเทคโนโลยี มาก แต่กระนั้นสำคัญอยู่ที่ไม่ป่วยจะดีกว่า เพราะถ้ารอหมอรักษาน่าจะไม่ทันการณ์

สรุป

แนวทางการดูแลสุขภาพพระสงฆ์มีลักษณะตามหลักการอยู่ 2 ประเด็น คือ ตามแนวคิดและทฤษฎีของสากลและตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์พ.ศ 2560 ถึงกระนั้นก็สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ส่วนที่ 1 พระสงฆ์เป็นผู้ที่สร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการดูแลสุขภาพ รวมถึงการบริหารจัดการวัดให้เป็นสถานที่ที่ร่มเย็นมีสิ่งแวดล้อมที่อำนวยความสะดวก มีอากาศถ่ายเท เป็นต้น จะสามารถทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง รวมถึงการงดเว้นจากสิ่งที่จะมาทำลายสุขภาพ ร่างกาย เช่น บุหรี่ หรือ การฉุนของหวานหรืออาหารที่ไม่เป็นประโยชน์ เป็นต้น และ ส่วนที่ 2 คือ ประชาชนให้การสนับสนุนในเรื่องของอาหารที่ถูกสุขลักษณะครบถ้วน 5 หมู่และทำให้เกิดเป็นประโยชน์แก่พระสงฆ์ และ ส่วนที่ 3 ภาครัฐมีการให้การสนับสนุนไม่ว่าจะเป็น การป้องกัน รักษา หรือควบคุมโรคที่เกิดขึ้นภายในวัด มีการเข้าไปตรวจสุขภาพพระสงฆ์ สร้างองค์ความรู้อบรมจัดกิจกรรม ซึ่งในสมัยก่อนมีการจัดกิจกรรมทั้งในภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคใต้ และภาคเหนือ มีสาธารณสุขเข้าไปตามวัดที่มีพระภิกษุสามเณรจำนวนมาก แต่ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ทำให้กิจกรรมดังกล่าวงดไป ฉะนั้น การที่จะมีส่วนร่วมในจุดนี้ คือร่วมกันป้องกันรักษาและควบคุมโรคให้ความรู้ ให้ความเข้าใจ เป็นแนวทางในการบริหารจัดการสุขภาพองค์รวม เพราะพระสงฆ์มีสุขภาพกายที่แข็งแรงแล้วนำไปสู่การมีสุขภาพจิตที่แข็งแรงสามารถศึกษาและปฏิบัติธรรมนำคำสอนทางพระพุทธศาสนาเผยแผ่ให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- โกมาตร จิ่งเสถียรทรัพย์ และชาติชาย มุกสง. (2545). *พรมแดนความรู้ประวัติศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุขไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- เจาะลิกระบบสุขภาพ. (2560). *วิกฤตสุขภาพพระสงฆ์ไทยนับแสนรายป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เหตุพฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพ*. สืบค้น 16 มีนาคม 2566, จาก <https://www.hfocus.org/content/2019/09/17751>
- ดาวิวรรณ์ เศรษฐีธรรม และคณะ. (2547). *ปัจจัยที่มีผลต่อสภาวะสุขภาพ*. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ทวีชัย เชสูงเนิน และปิยธิดา คูศิริบุญรัตน์. (2554). *ความอยู่ดีมีสุขและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกสมาคมข้าราชการบำนาญและผู้นำบุญ จังหวัดขอนแก่น*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทวีศักดิ์ เผือกสม. (2550). *เชื้อโรค ร่างกาย และรัฐเวชกรรม: ประวัติศาสตร์การแพทย์สมัยใหม่ในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พระราชวรมนี (พล อาภากร) และคณะ. (2560). *ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: บริษัท โอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์ จำกัด.
- วิพุธ พูลเจริญ. (2544). *อุดมการณ์และยุทธศาสตร์ทางสังคม*. นนทบุรี: บริษัท พิมพ์ดี.
- สุภาพร คชรัตน์. (2560). จากสุขภาพสู่สุขภาวะ: การปฏิรูประบบสุขภาพของวงการสาธารณสุขไทย. *วารสาร Veridian E-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(2), 2803-2819.
- Bukbun, P. (2019). *New health management in a dynamic society*. Nonthaburi: Institute Foundation and Community Health System Development.
- Health Education Division. (2013). *behavior modification health by community*. Retrieved March 20, 2022, from www.hed.go.th/linkhed

พุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา* BUDDHISM AT SRI LANKA

พระครูวิโรจน์อินทคุณ (เอกชัย อินทโชโต), วารีย์ญา ม่วงเกลี้ยง
Phrakruvirojintakun (Akekachai Intrachoto), Wareeya Muangklang
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: awareeya@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มุ่งเน้นในการศึกษา 1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประเทศศรีลังกา
2. พุทธศาสนาในประเทศศรีลังกาและ 3. แนวโน้มพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา

ผลจากการศึกษาพบว่า 1. ประเทศศรีลังกา มีทรัพยากรที่มีค่ามาก เป็นดินแดน
พุทธศาสนา แต่การต่อสู้กับพวกทมิฬ ยังมีอยู่ไม่ได้ขาดตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน มีหลาย
ศาสนาที่ต้องการแย่งชิงฐานศรัทธาหรือผู้นับถือในศาสนานั้น ๆ 2. พุทธศาสนาในประเทศ
ศรีลังกา ในสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช หลังจากการทำสังคายนา ครั้งที่ 3 พระองค์ได้
ทรงจัดส่งสมณทูตประกาศพุทธศาสนา สายที่เดินทางไปศรีลังกา(เกาะสิงหล) มีพระมหินท
เถระ เป็นหัวหน้าสาย พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะผู้เป็นสหายของพระเจ้าอโศกมหาราช
ศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนา ได้มอบถวายมหาเมฆวัน สร้างเป็นวัดชื่อว่า วัดมหาวิหาร จึง
เกิดมีพระภิกษุและภิกษุณีเป็นจำนวนมากถือว่าเป็นยุครุ่งเรืองของพุทธศาสนาในยุคนั้น
3. แนวโน้มพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา ต้องอาศัยปัจจัยหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็น
เศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเมืองที่เกิดจากในประเทศและ
ต่างประเทศล้วนเป็นบ่อทำลายพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา ถ้าผู้นำประเทศมีความนับ
ถือศรัทธาอย่างแท้จริงและเข้าถึงหลักธรรม มีรูปแบบที่ชัดเจนในการทำนุบำรุงพุทธศาสนา
ก็จะเกิดความรุ่งเรืองคล้าย ๆ กับประเทศไทย

คำสำคัญ: พุทธศาสนา; ประชาชน; ประเทศศรีลังกา

Abstract

This academic article focused on studies of 1. Basic knowledge about Sri Lanka 2. Buddhism in Sri Lanka and 3. Trends of Buddhism in Sri Lanka

The results of the study were found that 1. Sri Lanka has very valuable resources, is the land of Buddhism, but the fight against the Tamils still exists indefinitely from the past to the present. There are many religions that want to usurp their faith base or followers of that religion 2. Buddhism in Sri Lanka during the reign of King Asoka the Great after the third Sangha council meeting, he sent a nuncio or Samana Thuta to proclaim Buddhism. The line that traveled to Sri Lanka (Sinhala Island) was Phra Mahinda Thera as the head of the line. Lord Devanampiyatissa, a friend of Ashoka the Great had faith in Buddhism, presented Maha Mekhavan to build a monastery called "Wat Maha Viharn", resulting in a large number of monks and nuns. 3. Trends of Buddhism in Sri Lanka requires many factors, whether it be economic, social, political, especially the politics that originated in the country and abroad, are the prosperous period of Buddhism in Sri Lanka. If the country's leaders have true faith and access to the principles of Buddhism, there is a clear pattern of preserving Buddhism, then Buddhism will be prosperous similar to that in Thailand.

Keywords: Buddhism; population; Sri Lanka

บทนำ

ศรีลังกา คือดินแดนที่เคยเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พุทธศาสนาไปสู่รัฐต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ วัฒนธรรมพุทธจากศรีลังกาจึงมีอิทธิพลต่อวิถีพุทธของชนชาติต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้อย่างมากและในทางกลับกันเมื่อพุทธศาสนาในศรีลังกาประสบปัญหาจนเสื่อมทรามลง คณะสงฆ์จากรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้มีส่วนช่วยฟื้นฟูกิจการพุทธศาสนาในศรีลังกา การศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สมัยอาณาจักรของศรีลังกาจะช่วยให้เข้าใจถึงพัฒนาการของการเผยแผ่พุทธศาสนาในศรีลังกาและภูมิภาคอื่นๆ ซึ่งดำเนินไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในดินแดนนี้ โดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวสิงหลและชาวทมิฬ ซึ่งเกิดขึ้นมาเป็นระยะนานกว่า 2,000 ปี ศรีลังกาถือว่าเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนานิกายเถรวาท (หินยาน) มา

นับตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราชทำการสังคายนาพุทธศาสนาครั้งที่ 3 ขึ้น ด้วยความเจริญและความยิ่งใหญ่ของพุทธศาสนาในศรีลังกา ทำให้บ้านเมืองต่าง ๆ ในประเทศไทย จึงเลือกที่จะรับเอาพุทธศาสนาจากศรีลังกาเข้ามาประดิษฐาน ณ บ้านเมืองของตน ทำให้กรอบของความคิด ความเชื่อ และพุทธศิลป์ ดำเนินในแนวทางตามพุทธศาสนาแบบลังกาที่ได้เลือกรับเข้ามา ที่เห็นได้ชัด คือ นับตั้งแต่สมัยทราวดี สุโขทัย ล้านนา อโยธยา (ตอนต้น) และเมื่อสมัยอยุธยาตอนปลาย พุทธศาสนาแบบลังกาได้เกิดความเสื่อมลง มีการปรับรูปแบบแนวคิดจากการผสมความเชื่อแบบพุทธศาสนาลังกากับพุทธศาสนาแบบขอม ซึ่งตกค้างมาตั้งแต่ยุคก่อนหน้า เข้ามาเป็นรูปแบบของตนเองในแง่รูปแบบความคิด ความเชื่อ แต่พุทธศิลป์ยังคงยึดถือตามแบบความยิ่งใหญ่ของลังกา จนมาถึงยุคกรุงรัตนโกสินทร์ที่มีการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางพุทธศาสนาแบบลังกาเข้ามาอีกครั้ง จากการอัญเชิญปูชนียวัตถุเข้ามา อาทิ พระพุทธรูป พระบรมสารีริกธาตุ เป็นต้น จนถึงในช่วงเวลาต่อมาบาทบาทของพุทธศาสนาในลังกาค่อย ๆ ลดอิทธิพลลง และถูกแทนที่ด้วยประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในอินเดีย

ดินแดนไทยกับศรีลังกามีการติดต่อสัมพันธ์ทางด้านพุทธศาสนากันมาอย่างยาวนาน โดยก่อนหน้าพุทธศตวรรษที่ 18 อาจมีการติดต่อสัมพันธ์ทางด้านพุทธศาสนา ระหว่างกันมาแล้ว แต่หลักฐานด้านลายลักษณ์อักษรและพุทธศิลปกรรมยังมีน้อยเกินกว่าจะอธิบายให้เห็นภาพความสัมพันธ์อย่างเป็นรูปธรรม กระทั่งราวพุทธศตวรรษที่ 18 19 อันเป็นระยะเวลาที่ในดินแดนไทยเกิดบ้านเมืองต่าง ๆ ขึ้น ได้แก่ นครศรีธรรมราช สุโขทัย ล้านนา และกรุงศรีอยุธยา ได้พบหลักฐานว่าพุทธศาสนาจากศรีลังกาได้เป็นแกนความเชื่อหลักของบ้านเมืองเหล่านี้ นักวิชาการนิยมเรียกพุทธศาสนาแบบนี้ว่า ลังกาวงศ์ เป็นพุทธศาสนาที่ใช้ภาษาบาลีในการเขียนคัมภีร์ ซึ่งในปัจจุบันได้กำหนดเรียกพุทธศาสนาที่ใช้ภาษาบาลีว่า พุทธศาสนาเถรวาท คนไทยในยุคนั้นมองว่าศรีลังกาเป็นศูนย์กลางความรุ่งเรืองของพุทธศาสนา ก่อให้เกิดการเดินทางไปสืบพุทธศาสนายังศรีลังกา ในที่สุดพุทธศาสนาจากศรีลังกาซึ่งใช้ภาษาบาลีในการเขียนคัมภีร์ได้หยั่งรากลึกถึงบ้านเมืองต่าง ๆ ในดินแดนไทย ก่อเกิดพัฒนาการขึ้นภายในโดยการผสมผสานกับประเพณีความเชื่อดั้งเดิมของแต่ละพื้นที่ ทำให้ดินแดนไทยได้กลายเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าดินแดนอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรุงศรีอยุธยาราชธานีที่มีอายุยืนนานกว่าศูนย์กลางอื่น ๆ ที่ถือกำเนิดขึ้นในระยะเวลาเดียวกัน มีอำนาจทางการเมืองการปกครองมากที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีพุทธศาสนาที่รุ่งเรืองที่สุดแห่งหนึ่ง

พระพุทธศาสนาในลังกาทวีปที่แท้จริงเริ่มต้นในรัชกาลพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ (พ.ศ. 236 - 276) ผู้ครองราชย์ ณ เมืองอนูราชปุระ กษัตริย์พระองค์นี้ทรงมีไมตรีสนิทสนมกับพระเจ้าอโศกมหาราช แห่งชมพูทวีป พระเจ้าอโศกทรงส่งพระมหินทเถระ พร้อมด้วย

คณะ (พระภิกษุ 4 รูป สามเณร 1 รูป อุบาสก 1 คน) มาเผยแพร่พระพุทธศาสนาในลังกา ทวีป คณะศาสนทูตได้รับการต้อนรับจากพระมหากษัตริย์และประชาชนลังกาอย่างดียิ่ง พระพุทธศาสนาแพร่หลายอย่างรวดเร็ว มีผู้อุปสมบทมากมาย (วัดญาณเวศวัน, 2565) พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศศรีลังกาเมื่อ พ.ศ. 236 ในรัชสมัยของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จนพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองอยู่ในลังกา และได้เสื่อมถอยจากลังกา เนื่องจากการเข้ารุกรานของชาติตะวันตก ได้แก่ ฮอลันดา และอังกฤษ ต่อมาภายหลังพุทธศาสนาได้รับการฟื้นฟูอีกครั้ง โดยได้นิมนต์พระสงฆ์ชาวไทยไปเผยแผ่ และในขณะเดียวกันก็ได้เกิดนิยายอมรปุรนิยายจากพระชาวลังกาที่ไปอุปสมบทจากประเทศพม่า และรามัญนิยาย ไปอุปสมบทจากเมืองมอญ พุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรือง และเป็นพื้นฐานของวัฒนธรรมลังกา เป็นศาสนาประจำชาติ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตคนลังกามาก (วอนเดอร์ฟูลแพคเกจ, 2565) ความรุ่งเรืองและความเสื่อมของพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสถียรภาพทางการเมือง และการอุปถัมภ์ค้ำจุนจากพระเจ้าแผ่นดิน พุทธศาสนาและคณะสงฆ์ในลังกาถูกคุกคามจนสูญหายไปถึงสามครั้ง เนื่องจากการแย่งชิงอำนาจภายในและการรุกรานจากภายนอก ในระยะเวลากว่า 300 ปี ที่ลังกาถูกปกครองโดยชนชาติยุโรป 3 ชาติ มีความพยายามหลายครั้งที่จะทำลายพุทธศาสนาและเปลี่ยนคนพื้นเมืองให้เป็นนิกายศาสนาคริสต์ เหตุการณ์เหล่านี้ รวมทั้งความรู้สึกรังเกียจและหวงแหนในมรดกวัฒนธรรมของตน เป็นแรงผลักดันให้ชาวศรีลังกาส่วนใหญ่รู้สึกถึงความจำเป็นที่จะต้องปกป้องศาสนาของตนอย่างกระตือรือร้น (ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์, 2551)

ด้วยความรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในกรุงศรีอยุธยา เมื่อพุทธศาสนาในศรีลังกาใกล้จะเสื่อมสูญ อันตรงกับช่วงกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย รัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ กษัตริย์ชาวสิงหลคือพระเจ้ากิตติสิริราชสิงหะจึงส่งราชทูตเข้ามายังกรุงศรีอยุธยา เพื่อขอพระสงฆ์สยามไปบวชเรียนกุลบุตรในเกาะศรีลังกา ผลจากการดำเนินการครั้งนั้นทำให้พุทธศาสนาจากกรุงศรีอยุธยากลายเป็นส่วนหนึ่งของพุทธศาสนาในศรีลังกาตราบกระทั่งปัจจุบัน เรียกกันว่า พุทธศาสนาสยามวงศ์"การเผยแผ่พุทธศาสนาสยามวงศ์สู่ศรีลังกาเป็นภาพสะท้อนให้เห็นว่า พุทธศาสนาในดินแดนไทยซึ่งมีรากฐานมาจากศรีลังกานั้น แม้จะผ่านการวิวัฒนาการตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ แต่ก็ยังคงเป็นแบบแผนที่ชาวศรีลังกาให้การยอมรับนั้นอาจหมายความว่า แม้กระทั่งสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายล่วงเลยจากจุดเริ่มต้นการรับพุทธศาสนาจากศรีลังกามาหลายร้อยปี แต่ระเบียบแบบแผนประเพณียังคงสืบต่อกันมาไม่ขาด แม้ว่าอาจจะไม่เหมือนเดิมทั้งหมด แต่อย่างน้อยก็คงจะใกล้เคียงกับประเพณีดั้งเดิมของศรีลังกาที่สุดเท่าที่จะหาได้ในยุคนั้นชาวสิงหลจึงเลือกพระสงฆ์กรุงศรีอยุธยาให้ไปบวชกุลบุตรตน (รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, 2560)

ประเทศไทยและประเทศลังกามีความสัมพันธ์กันมาหลายร้อยปี สืบเนื่องจากการที่ไทยรับนับถือพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์เป็นศาสนาประจำชาติ การติดต่อระหว่างชาติทั้งสองเป็นลักษณะการให้และการตอบแทน กล่าวคือในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 19 ไทยรับนับถือพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์จากลังกา และต่อมาเมื่อทางลังกาเกิดปัญหายุ่งยากทางการเมืองในปลายพุทธศตวรรษที่ 23 หมดสิ้นสมณวงศ์ ฝ่ายไทยได้สนองตอบด้วยการช่วยเหลือก่อตั้งนิคายสยามวงศ์ในลังกา (พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ์, 2525)

ผู้เขียนมีความสนใจในเรื่องราวประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา เพราะเมื่อสังเกตแล้ว ศรีลังกา เสมือนหนึ่งเป็นความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนาในประเทศไทยที่มีการสืบทอดมาจากประเทศศรีลังกาถึงแม้ปัจจุบันนี้พุทธศาสนาในประเทศศรีลังกาจะมีความเฟื่องฟูลดน้อยลงถึงขนาดนั้นก็ยังมีความน่าสนใจและน่าเขียนไว้ให้แก่อ่านใจต่อไปได้การศึกษาพุทธศาสนานั้นแก่นของพุทธศาสนาเถรวาทจะเน้นในเรื่องของพระธรรมและพระวินัยโดยยึดโยงตัวของพระศาสดาและพระรัตนตรัย กล่าวคือพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์และเน้นในเรื่องของหลักเหตุผลการปฏิบัติที่เชื่อมโยงไปสู่การบรรลุธรรมหรือสามารถพิสูจน์ได้ด้วยตนเองจะไม่ได้เน้นให้เชื่ออย่างเดียวแต่มั่นในในเรื่องของการปฏิบัติเพื่อตนเองหลุดพ้นและสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นเป็นการเผยแผ่ในส่วนของปฏิเวธสังฆธรรมได้

ประเทศศรีลังกาเสมือนว่ามีพุทธศาสนาที่มั่นคงยั่งยืนถ้ากล่าวถึงปัจจุบันเป็นลักษณะแบบนั้นแต่ถ้ามองลงไปลึกๆถึงรากแก่นจริง ๆ แล้วก็อาจจะเหมือนมีสิ่งที่เป็นอุปสรรคหลายอย่างทั้งแนวคิดของคนในชาติที่มีหลายพวกหลายเหล่าอาจจะเรียกว่าคลื่นใต้น้ำหรือสภาพของเศรษฐกิจผู้นำที่มีความแตกต่างหลายอย่างเข้าไปเพราะฉะนั้นผู้เขียนจึงสนใจในเรื่องการเขียนประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในประเทศศรีลังกาเพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงและเกิดประโยชน์แก่พุทธศาสนาในประเทศไทยด้วยมีความเหมือนและความต่างหรือว่ามีการรื้อฟื้นพุทธศาสนาอย่างไรเชื่อมโยงกับพุทธศาสนาในอดีตอย่างไรผู้อ่านก็อาจจะได้ประโยชน์ไม่มากนักในส่วนนี้

ประเทศศรีลังกาได้รับวัฒนธรรมประเพณีและพุทธศาสนาส่วนใหญ่มาจากประเทศอินเดีย ซึ่งประเทศอินเดียเป็นประเทศที่ถือได้ว่า เป็นประเทศที่มีความสำคัญในทางพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เพราะเป็นที่ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน ของพระพุทธเจ้า เป็นที่แสวงบุญของประชาชนทั่วโลก เช่นเดียวกันประเทศศรีลังกานั้นก็มีพุทธศาสนาไม่ต่างจากประเทศอินเดียเลย ยังคงกลิ่นไอของความรู้เรื่องของพุทธศาสนาในอดีต จะสังเกตได้ว่าถ้าผู้ใดเคยไปประเทศศรีลังกาแล้ว จะได้เห็นความศรัทธาในพุทธศาสนาซึ่งไม่มีวันเสื่อมคลาย ถึงแม้ว่าพระพุทธองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานไปนานแล้วก็ตามที ฉะนั้นแล้วจึง

ควรจดจำและประพจน์ปฏิบัติตามชาวพุทธในศรีลังกาเพื่อเป็นการช่วยสืบทอดบรรพบุรุษศาสนาให้อยู่ครบถ้วนถึงห้าพันปี

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประเทศศรีลังกา

ประเทศศรีลังกาตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียใต้ มีลักษณะเป็นเกาะรูปหยดน้ำ ตั้งอยู่ทางใต้ของประเทศอินเดีย ช่องแคบที่ขวางกั้นมีส่วนที่แคบที่สุดเพียง 22 กิโลเมตร จึงไม่เป็นอุปสรรคในการอพยพของผู้คนจากตอนใต้ของอินเดียที่จะเข้ามาตั้งหลักแหล่งในศรีลังกา ดังปรากฏหลักฐานการเข้ามาอยู่อาศัยตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงสมัยเริ่มก่อตั้งอาณาจักร ตลอดจนการรุกรานของกองทัพจากอาณาจักรต่าง ๆ ในอินเดียได้เกือบทุกช่วงเวลา ลักษณะภูมิประเทศของศรีลังกามีความแตกต่างกันมาก กล่าวคือ บริเวณตอนกลางค่อนข้างลงไปทางใต้จะเป็นเทือกเขาสูงสลับที่ราบสูง ในเขตนี้จะปกคลุมด้วยป่าฝนชื้นหนาที่บอบ ในขณะที่ยกกลางตอนบนและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ดอนและแห้งแล้ง ภาคเหนือเป็นที่ราบกว้างใหญ่ ส่วนรอบเกาะเป็นที่ราบชายฝั่ง เกาะนี้ตั้งอยู่ในมหาสมุทรอินเดียเหนือเส้นศูนย์สูตรเล็กน้อย จึงได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นผลให้มีฝนตกชุกเกือบตลอดปี การเพาะปลูกได้ผลดียกเว้นในเขตแห้งแล้ง แต่การที่ระดับความสูงของพื้นที่บนเกาะมีความแตกต่างกันมาก เป็นผลให้แม่น้ำสายต่างๆ ที่มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาสูงตอนกลางของเกาะไหลผ่านลงทะเลอย่างรวดเร็วยกเว้นแม่น้ำสายหลัก เช่น แม่น้ำมหาเวลิคงคา ด้วยสภาพภูมิประเทศเช่นนี้ เมื่อมีการก่อตั้งอาณาจักรและประชากรเพิ่มจำนวนหนาแน่นขึ้น ความจำเป็นเรื่องจัดการบริหารน้ำจึงเป็นภารกิจหลักของผู้นำ กษัตริย์ศรีลังกาหลายพระองค์สามารถจัดระบบชลประทานอย่างมีประสิทธิภาพ

การที่ศรีลังกาเป็นเกาะตั้งอยู่ใกล้อินเดีย และยังอยู่ในเส้นทางการค้าทางเรือที่สำคัญระหว่างตะวันตกคืออาหรับ กรีกโรมันและยุโรป กับตะวันออกคือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีน จึงทำให้เกิดเมืองท่าขึ้นโดยรอบเกาะ เช่น ตรินโคมาลีทางตะวันออกเฉียงเหนือ กัลเลทางใต้ เนกอมโบและโคลัมโบทางตะวันตก ประกอบกับศรีลังกามีทรัพยากรที่มีค่าหลายชนิด เช่น ทองแดง อัญมณี ไข่มุก เครื่องเทศและผลผลิตของป่า จึงยิ่งทำให้การค้าระหว่างประเทศของศรีลังกาขยายตัวส่งผลดีด้านเศรษฐกิจ แต่ขณะเดียวกันก็เกิดผลเสียที่ร้ายแรง เพราะต่างชาติทั้งเอเชียและยุโรป พยายามรุกรานและยึดครองศรีลังกาตลอดมา

ผู้เขียนได้เคยไปลงพื้นที่ในฐานะผู้แสวงบุญคนหนึ่งสัมผัสได้ว่า ศรีลังกามีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติอย่างมากมาย เช่น การรักษาป่าหรือ สัตว์ป่ามีกฎหมายค่อนข้างรัดกุม ยุคหลังมีคมนาคมที่สะดวกสบายมากขึ้น เป็นที่รองรับนักท่องเที่ยวและผู้

แสงวบุญได้มาก อีกทั้งยังมีการจัดเทศกาลต่างๆที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศศรีลังกาอีก ผู้เขียนขอยกตัวอย่างดังนี้

1. เทศกาลแห่พระเขี้ยวแก้วจัดขึ้นที่เมืองกัณฏิหรือแคนดี ในช่วงเวลาวันที่ 1-4 สิงหาคมของทุกปี โดยจะเป็นการเฉลิมฉลองทางพุทธศาสนาที่มีความยิ่งใหญ่มากที่สุดที่ศรีลังกา

2. เทศกาลวันวิสาขบูชา(ประเทศไทยก็มีการระลึกถึงคุณพระพุทธรเจ้าเช่นกัน แตกต่างเพียงรูปแบบการบูชาเท่านั้น)ถือว่าเป็นเทศกาลของวันสำคัญทางพุทธศาสนา ซึ่งเฉลิมฉลองการประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธรเจ้า ซึ่งเกิดขึ้นตรงกับวันเดียวกัน จัดขึ้นในช่วงประมาณกลางเดือนพฤษภาคม โดยในช่วงเวลาของเทศกาลนั้นจะมีการตกแต่งเมืองให้เต็มไปด้วยโคมไฟที่มีความสวยงามเป็นอย่างยิ่ง

3. เทศกาลอิตทิฏฐี เป็นอีกหนึ่งในเทศกาลที่มีความแตกต่าง เพราะเป็นเทศกาลสำคัญของศาสนาอิสลาม โดยเป็นการเฉลิมฉลองการออกศีลอด โดยชาวมุสลิมจะสวมเสื้อผ้าใหม่ เพื่อไปมัสยิด และมีการบริจาคทาน ซึ่งบรรยากาศของเทศกาลนี้จะมี ความคึกคักและมีสีสันเป็นอย่างยิ่ง เป็นต้น และหลาย ๆ เทศกาลล้วนแวดล้อมเอกลักษณ์ความเป็น พื้นถิ่นโบราณของชาวศรีลังกาผสมผสานของการละเล่นสมัยใหม่เป็นการต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองที่มาเยือนได้เป็นอย่างดี

จะเห็นได้ว่าประเทศศรีลังกานั้นมีการต่อสู้กับพวกทมิฬอยู่ไม่ได้ขาดตั้งแต่อดีตมา จนถึงปัจจุบันเพราะถึงแม้จะดูเหมือนจะมีพุทธศาสนามั่นคงแต่มองลึกลงไปก็ยังมีอีกหลายศาสนาที่ต้องการแย่งชิงฐานศรัทธาหรือ ผู้นับถือในศาสนานั้น ๆ เพื่อเข้าไปในศาสนาหรือลัทธิของตน ถ้าเรียกภาษาชาวบ้าน ก็คือมี คลื่นใต้น้ำ ซึ่งเรื่องประเพณี วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ของประเทศศรีลังกา มีความลึกซึ้งมากทีเดียว เหมือนดังพุทธศาสนาอยู่ใน วงล้อมของลัทธิหรือศาสนาอื่น ๆ ด้านประชากรของ ศรีลังกา มีประชากรประกอบด้วยชาวสิงหล 74%, ชาวมุสลิม 18%, ชาวมัวร์ 7%, ชาวศรีลังกานับถือศาสนาพุทธนิกายานประมาณ 70%, ศาสนาฮินดู 15%, ศาสนาอิสลาม 7% และศาสนาคริสต์ 7% ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ บางส่วนนับถือศาสนาคริสต์ ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ นับถือศาสนาฮินดู อีกส่วนหนึ่งนับถือศาสนาคริสต์ ส่วนชาวมัวร์ทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม /ชาวมุสลิมเริ่มเข้ามาตั้งหลักแหล่งบนเกาะลังกาเมื่อประมาณ 1,000 ปีก่อนคริสตกาล พวกเขาได้ก่อตั้งอาณาจักรหลายแห่งขึ้นบนเกาะนี้ และรับเอาศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติตั้งแต่ศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสตกาล/ศรีลังกาเป็นประเทศเป็นเกาะเล็กๆแต่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานมาแล้ว โดยเฉพาะเรื่องพุทธศาสนาซึ่งชาวมุสลิมหรือศรีลังกาเองมีความเคารพนับถือเป็นส่วนใหญ่ และยังมีประวัติศาสตร์ที่บันทึกไว้เกี่ยวกับสยามวงศ์ที่มีการเผยแผ่พุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย

พุทธศาสนาในประเทศไทยศรีลังกา

พุทธศาสนาเข้ามาสู่ลังกา หลังจากนั้นพุทธศาสนาเข้าไปสู่ประเทศศรีลังกาในสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช หลังจากการทำสังคายนาครั้งที่ 3 พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงจัดส่งสมณทูตออกไปประกาศพุทธศาสนายังนานาประเทศ สายที่เดินทางไปศรีลังกา (เกาะสิงหล) มีพระมหินทเถระ เป็นหัวหน้าสาย มีภิกษุอื่นอีก 4 รูป สุมณสามเณร และอุบาสกอีก 1 ท่านเป็นคณะเดินทางไปพร้อมกัน พระมหินทเถระรูปนี้เป็นโอรสของพระเจ้าอโศกมหาราช ยังมีน้องสาวอีกองค์หนึ่งได้บวชเป็นภิกษุณีชื่อว่า พระสังฆมิตตาเถรี และพระเถรีรูปนี้เป็นมารดาของสุมณสามเณร ซึ่งได้เดินทางร่วมไปกับพระมหินทเถระในครั้งนี้ด้วย (Manorama, 1996) พุทธศาสนาได้รุ่งเรืองจากอินเดียสู่ศรีลังกา ประมาณ พ.ศ. 236 พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะผู้เป็นสหายของพระเจ้าอโศกมหาราช (ชื่อเดิม ติสสะ แต่มีคำว่าเทวานัมปิยะ เพราะเป็นที่รักของพวกเทวดา,ตามประวัติที่อยู่ในคัมภีร์) ทรงศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนา ได้มอบถวายมหาเมฆวัน สร้างเป็นวัดชื่อว่า วัดมหาวิหาร ถวายพุทธศาสนาในยุคนี้ เป็นพุทธศาสนาแบบเถรวาท ต่อมา พระนางอนุสาเทวี พร้อมด้วยบริวารจำนวนมาก ต้องการจะอุปสมบทบ้าง พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะจึงทรงส่งคณะทูตไปสู่ราชสำนักของพระเจ้าอโศก ทูลขอพระนางสังฆมิตตาเถรี และกิงพระศรีมหาโพธิ์ ด้านทักษิณมาสู่ลังกาทวีป และพระนางสังฆมิตตาเถรีเป็นอุปัชฌาย์ บรรพชาอุปสมบทแก่สตรีชาวลังกาได้ตั้งคณะภิกษุณีขึ้นในลังกา (ปิยนารถ บุนนาค, 2534) เป็นที่มาของการบวชผู้หญิงเป็นภิกษุณีซึ่งปัจจุบันนี้ยังมีอยู่ในศรีลังกา แม้กระทั่งผู้หญิงที่มีศรัทธาต้องการจะอุปสมบทเป็นภิกษุณีก็ต้องเดินทางไปประเทศศรีลังกาจึงจะสามารถอุปสมบทเป็นภิกษุณีได้ เพราะพุทธศาสนาจะดำรงอยู่ได้จำเป็นต้องอาศัยพุทธบริษัท 4 ประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา

ลำดับเหตุการณ์ของพุทธศาสนาในศรีลังกา

ประเทศศรีลังกาในสมัยที่พระเจ้าอโศกมหาราชส่งสมณทูตมาเผยแผ่พุทธศาสนา นั้น มีพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ เป็นพระเจ้าแผ่นดินปกครอง ความจริงแล้วพระองค์เคยได้ทราบข่าวพุทธศาสนามาก่อน โดยทรงติดต่อใกล้ชิดกับพระเจ้าอโศก คือพระเจ้าอโศกทรงเป็นอภิเษกสหาย (เป็นสหายกันแต่ไม่เคยได้ทรงพบหน้ากัน) กับพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะมาก่อน พระเจ้าอโศกมหาราชก็ทรงชักชวนให้เข้ามานับถือพุทธศาสนา ครั้นทรงทราบว่าพระมหินทเถระลงไปประกาศพุทธศาสนาในดินแดนของพระองค์ หลังจากที่ได้พบพระเถระแล้วก็ทรงพระปิติโสมนัส ทรงประกาศองค์เป็นพุทธมามกะ ทรงให้การอุปถัมภ์พระเถระเป็นอย่างดี ในการมาครั้งนี้มีผู้ได้ฟังธรรมจากพระเถระเป็นจำนวนมาก พุทธศาสนาได้

ประดิษฐานตั้งมั่นในลังกาทวีปนับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ประมาณศตวรรษที่ 3 ในสมัยของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะนี้เอง ได้ส่งคณะทูตไปทูลขอถึงพระศรีมหาโพธิ์ และพระบรมธาตุจากอินเดีย ทรงให้จัดการปลูกพระศรีมหาโพธิ์ในเมืองอนูราธบุรี ได้ทรงสร้างมหาวิหารและอุปัฏฐากเจดีย์ อันเป็นพระเจดีย์องค์แรกในลังกา หลังจากรัชสมัยของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะแล้ว ลังกาเปลี่ยนผู้ปกครองบ้านเมืองเกิดความสับสนวุ่นวายอยู่เกือบร้อยปี จนกระทั่งมาถึงสมัยของพระเจ้าภูฏคามินีอภัย ทรงกู้ราชบัลลังก์คืนมาได้ พระองค์ทรงมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ทรงทำนุบำรุงพระสงฆ์และทรงสร้างวัดและสถูปอีกหลายแห่ง เช่น โลหปราสาท และมหาสถูป ในเมืองอนูราธบุรี

ต่อมาถึงสมัยของพระเจ้าภูฏคามินีอภัย พุทธศาสนาเกิดความปั่นป่วนอยู่ชั่วระยะหนึ่ง เพราะเหตุการณ์บ้านการเมืองไม่สงบ พระเถระในลังกาได้ร่วมกันชำระทำสังคายนาครั้งที่ 5 ขึ้น พระเจ้าภูฏคามินีอภัยได้ทรงสร้างวิหารชื่อว่า อภัยคีรีวิหาร ถวายพระมหาติสสะเถระ ซึ่งต่อมาคณะสงฆ์ในฝ่ายอภัยคีรีวิหารก็มีความเห็นแตกต่างจากฝ่ายมหาวิหาร จนเป็นเหตุให้เกิดความแตกแยกใน วงการคณะสงฆ์ศรีลังกา

ความแตกแยกของสงฆ์ 2 ฝ่าย

1. คณะสงฆ์มหาวิหาร คณะสงฆ์ฝ่ายนี้เป็นพวกหัวอนุรักษนิยม (Conservative) เป็นพวกที่เคร่งในการประพฤติปฏิบัติ สามารถรักษาความบริสุทธิ์หลักคำสอนพระธรรมวินัยในนิกายฝ่ายเถรวาทไว้ได้อย่างสมบูรณ์

2. คณะสงฆ์อภัยคีรีวิหาร คณะฝ่ายนี้เป็นพวกหัวเสรีนิยมก้าวหน้า (Modernism) ไม่มีความรังเกียจภิกษุต่างนิกาย ยินดีรับเอาความคิดเห็นของต่างนิกายเข้ามา เมื่อมีมหายานเกิดขึ้นแล้ว คณะอภัยคีรีจึงเป็นศูนย์กลางของมหายานในลังกาด้วย

สรุปได้ว่า พุทธศาสนาจากศรีลังกาส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อสังคมไทย ไม่เพียงแต่ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นพิธีกรรมเท่านั้น หากแต่ศิลปกรรมหรือพุทธศิลป์ก็ได้รับผลกระทบด้วย รวากับว่าถนนทุกสายของงานพุทธศิลป์ไทยในระยะเวลาหนึ่งได้มุ่งหน้าสู่ศรีลังกา สิ่งดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจากมุมมองว่าศรีลังกาเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนา ความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาในศรีลังกาที่ตกทอดให้รับทราบได้ในปัจจุบันย่อมศึกษาได้จาก คัมภีร์และเอกสารที่แต่งขึ้นโดยพระภิกษุสำนักมหาวิหารเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะคัมภีร์มหาวงศ์ที่ถือเป็นคู่มือการศึกษาประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและประวัติศาสตร์บ้านเมืองยุคโบราณ ซึ่งบางเรื่องอาจจะแตกต่างไปจากความเชื่อของพุทธศาสนาสำนักอื่นก็ได้ (รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, 2560) พุทธศาสนาเถรวาทเราจึงเหมือนอาศัยประเทศศรีลังกาและประเทศศรีลังกาเองก็ได้อาศัยประเทศไทยเหมือนกัน จึงได้ชื่อว่า มีความเกี่ยวเนื่องด้วยหลักธรรม

หลักวินัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเถรวาทเหมือนกัน ผู้เขียนจึงได้เรียบเรียงความเป็นมาของการศึกษาคัมภีร์ทางพุทธศาสนาที่มีบ่อเกิดมาจากประเทศศรีลังกาดังนี้

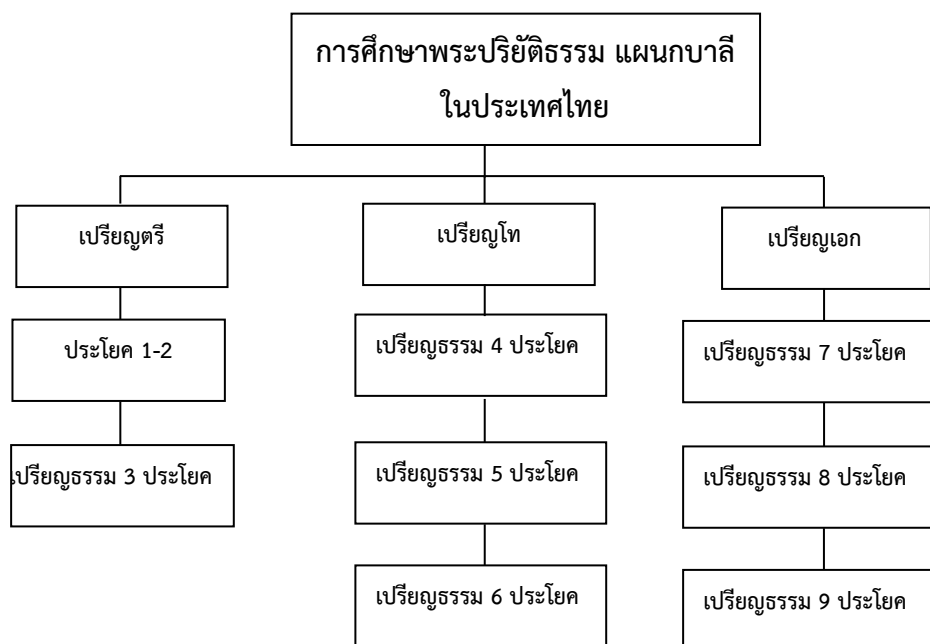
ความสำคัญของการศึกษาในศรีลังกา เชื่อมโยงการศึกษาคณะสงฆ์ไทย

พระพุทโธชาจารย์ หลังจากเดินทางไปถึงลังกาแล้วก็ได้เข้าพักอยู่กับคณะสงฆ์ฝ่ายมหาวีหาร ท่านได้ถูกทดสอบสัมภาษณ์ความรู้หลายอย่าง จากอธิการสงฆ์แห่งมหาวีหาร และสุดท้ายหนังสือที่ท่านแตงนับเป็นเพชรน้ำเอกในวงการของพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทก็คือหนังสือ ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรค หรือเรียกสั้น ๆ ว่า หนังสือวิสุทธิมรรค เป็นการย่อความในพระไตรปิฎกไว้ทั้งหมด คือย่อเรื่อง ศีล สมาธิ และปัญญา ไว้ในเล่มเดียวกัน

แต่ก่อนที่จะมาถึงการแต่งคัมภีร์วิสุทธิมรรค ก็ได้มีคณาจารย์ท่านหนึ่งเป็นของฝ่ายอุภยคีรีวิหาร ชื่อว่า อุปัตติสสะ ท่านได้เขียนคัมภีร์ไว้หนึ่งเล่มแล้วชื่อว่า วิมุตติมรรค เนื้อความของคัมภีร์ไม่ค่อยมีความแตกต่างไปจากวิสุทธิมรรคมากนัก มีความเป็นไปได้สูงที่พระพุทโธชาจารย์จะได้แนวความคิดจากปกรณ์วิมุตติมรรคก็เป็นได้ และหนังสือวิสุทธิมรรคก็ได้รับความไว้วางใจจากคณะสงฆ์ฝ่ายมหาวีหาร ว่าเป็นหนังสือที่ดีที่สุดเท่าที่โลกพุทธศาสนาฝ่ายหินยานหรือเถรวาทมีอยู่ พระพุทโธชาจารย์จึงได้รับความไว้วางใจให้ชำระวรรณกรรมภาษาบาลีทั้งหมด โดยถ่ายทอดจากภาษาสิงหลเป็นภาษามคธ เช่น สมันตปาสาทิกา กังขาวิตรณี ปปัญจสูทนี มโนรธปุรณี สารัตถปกาสินี ธัมมปัทฏฐกถา เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยก็ใช้หลักสูตรเหล่านี้ในการวัดผลความรู้เปรียญธรรม ตั้งแต่ชั้นประโยค 1-2 ถึง ป.ธ.9 โดยแบ่งหลักสูตรเปรียญธรรม โดยเฉพาะเปรียญเอก (ป.ธ.7-ป.ธ.9) ดังนี้

1. ป.ธ.7 ใช้ตำรามังคลัตถทีปนิภาค 1 และตำราสมันตปาสาทิกา ภาคที่ 1-2
2. ป.ธ.8 ใช้ตำราสมันตปาสาทิกาภาค 1 และคัมภีร์วิสุทธิมรรค 1-2
3. ป.ธ.9 ใช้คัมภีร์วิสุทธิมรรค และตำราอภิธัมมัตถวินิฉาย (แม่กองบาลี

สนามหลวง, 2553)

ภาพที่ 1 โครงสร้างเปรียญธรรมสนามหลวงในประเทศไทย

หลักสูตรการเรียนการสอนเหล่านี้ยึดโยงหลักของพระพุทธโฆษาจารย์ที่ได้แต่งคัมภีร์วิสุทธิมรรคหรือคัมภีร์อื่น ๆ ที่มีคุณูปการให้การศึกษาคณะสงฆ์ไทยได้นำมาประกอบการเรียนการสอนและนำไปสู่การเผยแผ่พุทธศาสนาต่อไปได้ แต่ด้วยประเทศศรีลังกามีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนในหลาย ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นการเมือง เศรษฐกิจ สังคม หรือ ภัยที่อยู่รอบพุทธศาสนา จึงทำให้พุทธศาสนาในศรีลังกาอาจจะดูไม่รุ่งเรืองเท่าประเทศไทยนัก แต่อย่างไรก็ตามทุกสิ่งล้วนอนิจจัง! มีเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป และกลับสู่สภาพเดิมเป็นปกติ

ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 การศึกษาอภิธรรมเจริญมากในลังกา และต่อมาในพุทธศตวรรษที่ 13 ลังกาย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่ โปโลนนรุวะ หรือ ปุรัตติปุระ ที่นี้จึงกลายเป็นศูนย์พุทธศาสนาอีกแห่งหนึ่ง พุทธศาสนาเริ่มวิปริตผิดแผกแตกต่างกันมากขึ้น และในระยะสมัยพุทธศตวรรษที่ 12 ถึง 17 บ้านเมืองเดือดร้อนวุ่นวายเพราะการเมืองบ่อย ๆ ทำให้พุทธศาสนานับปวน และภิกษุณีสงฆ์ก็พลอยสูญสิ้นลงไปด้วย (พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตตยาโณ), 2528)

แนวโน้มพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา

ถึงแม้พุทธศาสนาในประเทศศรีลังกาจะมีความรุ่งเรืองในยุคก่อนคือในยุคของพระเจ้าอโศกมหาราชประมาณ พ.ศ. 236 ซึ่งในขณะนั้นพระเจ้าอโศกได้ทรงพระโสมพะและพระอุตตระมาเผยแผ่พุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิคือประเทศไทย ทำให้ชาวสิงหลเป็นชาวพุทธที่มั่นคงตั้งแต่นั้นซึ่งประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึงการปกครองที่มีกษัตริย์นับถือพุทธศาสนา ถึงการนั้นประชาชนที่อพยพเข้ามาสู่ประเทศศรีลังกาในเกาะก็ยังมีศัตรูที่รบราฆ่าฟันกันโดยตลอดหรือจะเรียกว่าชาวหมีหมีถึง 11.2% ของชาวศรีลังกาทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีพวกมัวส์คือชาวหมีพม่าสำหรับที่นับถือศาสนาอิสลามมีประชากรในศรีลังกาประมาณ 9.2% ซึ่งพวกนี้สามารถอยู่ร่วมกับชาวศรีลังกาได้อย่างดี ถึงแม้ปัจจุบันนี้ถึงแม้ศรีลังกาจะมีเอกราช แต่ก็ยังโดนรุกรานจากศัตรูภายนอกมาเป็นเวลานานหลายสิบปีความรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในศรีลังกามีคนศรัทธาเคารพนับถือกันโดยตลอด

แต่แนวโน้มที่จะเป็นไปนั้นก็ต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเมืองที่เป็นบ่อทำลายพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา ถ้าผู้นำประเทศมีความนับถือศรัทธาอย่างแท้จริงและเข้าถึงหลักธรรม มีรูปแบบที่ชัดเจนในการทำนุบำรุงพุทธศาสนา เพราะกษัตริย์ศรีลังกาได้นำหลักธรรมะในพุทธศาสนา มาใช้เป็นหลักในการปกครองอาณาจักรและประชาชนทั้งนี้ชาวสิงหลมีความเชื่อว่าความมั่งคั่งบริบูรณ์ของอาณาจักรขึ้นอยู่กับกษัตริย์ผู้ทรงคุณธรรม (ชูศักดิ์ ทิพเกสร, 2508)

ก็จะเกิดความรุ่งเรืองคล้ายๆกับประเทศไทย แต่ถ้าหากมีปัจจัยหลาย ๆ ด้าน กระทบหรือทำให้ศรัทธาอันคลอนอาจจะเป็นเหมือนประเทศอินโดนีเซียซึ่งเหลือเฉพาะสถูปหรือเจดีย์ที่เป็นเครื่องหมายของพุทธศาสนาเท่านั้น เพราะฉะนั้น ปัจจัยสำคัญก็คือพุทธศาสนิกชนที่นับถือพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าได้ตั้งบริษัทแรกคือพุทธบริษัทที่ประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เป็นผู้รักษาพุทธศาสนาปกป้องและทำนุบำรุงให้เป็นไปได้ยืนยงอยู่ได้

สรุป

ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมศรีลังกามีรากฐานจากพุทธศาสนา แต่ความเจริญหรือความเสื่อมของอาณาจักรล้วนมาจากบทบาทของกษัตริย์ และมีความเกี่ยวข้องจากภายนอกเป็นปัจจัยเสริมมาโดยตลอดดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้ว อย่างไรก็ตามพุทธศาสนาในโลกนี้ถ้ากล่าวถึงพุทธศาสนาสายเถรวาท (หินยาน) แล้วต้องนึกถึงประเทศศรีลังกาเพราะมีการสืบทอดตำนานของคัมภีร์ทางพุทธศาสนามากมายและเป็นบ่อเกิดของการเกิดการยังศรัทธาให้เกิดแก่กษัตริย์ในยุคก่อน รวมไปถึงการรักษ์ป่า การรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มี

อยู่ไม่ได้สูญเสียไปจากประเทศศรีลังกา ฉะนั้นการรักษาพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกานั้นผู้ที่มิชอบทาทอย่างมากที่สุดคือผู้นำประเทศที่เป็นผู้กำหนดนโยบายที่นำนโยบายพุทธศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติมาใช้กับชนในชาติได้ ก็จะทำให้พุทธศาสนารุ่งเรืองอีกได้ ถึงแม้จะมีการรุกรานจากต่างประเทศหลายต่อหลายครั้ง ผู้เขียนมองว่า จุดแข็งของประเทศศรีลังกามีอยู่ 3 เรื่องด้วยกันคือ 1. ด้านทรัพยากรมนุษย์ทางพุทธศาสนาของประเทศศรีลังกา จากการไปสัมผัสในฐานะผู้แสวงบุญจะเห็นว่า พุทธศาสนิกชนยังมีความศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนา 2. ทรัพยากรธรรมชาติยังมีอยู่มากมายและทำให้บ้านเมืองน่าอยู่ น่าไปทัศนศึกษา และ 3. ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาที่มีความน่าสนใจและเป็นเมืองที่มีพุทธศาสนาและเป็นต้นกำเนิดของความคิดรวมถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่น่าค้นหาและปฏิบัติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชูศักดิ์ ทิพเกสร. (2508). *พุทธศาสนาในศรีลังกา*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทวีวัฒน์ ปุณทริกวิวัฒน์. (2551). พุทธศาสนากับสังคมการเมืองในศรีลังกา. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.matichon.co.th/newspaper-cover>
- ปิยนารถ บุณนาค. (2534). *ประวัติศาสตร์และอารยธรรมของศรีลังกาสมาชิกโบราณถึงก่อนสมัยอาณาจักร และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างศรีลังกากับไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตญาโณ). (2528). *ประวัติศาสตร์พุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: ศิวพร.
- พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ์. (2525). *ความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาระหว่างไทยกับลังกา ตั้งแต่รัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศจนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แม่กองบาลีสนามหลวง. (2553). *เรื่องสอบบาลี*. กรุงเทพฯ: อักษร การพิมพ์.
- รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. (2560). *บทบาทของลังกาทวีปในฐานะศูนย์กลางพุทธศาสนาต่อพุทธศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- วอนเดอร์ฟูลแพคเกจ. (2565). *การนับถือศาสนาในประเทศศรีลังกา*. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2565, <https://www.wonderfulpackage.com/article/v/415/>
- วัดญาณเวศวัน. (2565). *พระพุทธศาสนาในเอเชีย*. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.watnyanaves.net/en/book-reading/289/11>
- Manorama, Y. (1996). *Yearbook of India*. India: Malayala Manorama.

กูแ่น* ONESELF

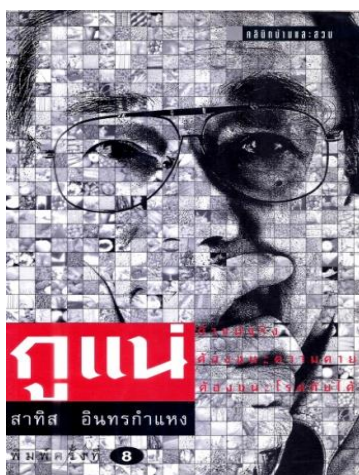
รัชพล ศิริรัตน์พิริยะ

Rachaphol Siriratpiriya

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Ratchaphol.siri@gmail.com

ชื่อหนังสือ : กูแ่น พิมพ์ครั้งที่ 8

ISBN: 974-8368-43-2

ผู้เขียน : ดร.ราชนพล ศิริรัตน์พิริยะ

สำนักพิมพ์ : คลินิกบ้านและสวน

ปีที่พิมพ์ : พ.ศ. 2541/จำนวนหน้า: 216

บทคัดย่อ

กูแ่น เป็นหนังสือเกี่ยวกับสุขภาพในแนวธรรมชาติ และการแพทย์แบบผสมผสาน (การแพทย์ทางเลือก) ที่ให้ความรู้และข้อถกคิด ในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม การดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข เน้นว่าวิถีชีวิตและจิตใจมีความสำคัญและส่งผลต่อสุขภาพกาย ความคิดลบคือยาพิษ และยิ่งคิดว่า กูแ่น ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากบุคลิกภาพแบบที่คิดว่ากูแ่น (ก้าวร้าว อหังกา ทะเยอทะยาน) คือคิดในเรื่องอัตตาตนเองมากเพียงใด ก็ยิ่งเพิ่มพิษในจิตใจและร่างกาย บทวิจารณ์ครั้งนี้ มุ่งเฉพาะแก่นของสาระในหนังสือร่วมกับการใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งการดูแลสุขภาพในพระไตรปิฎก ก็ชี้ชัดว่าการเจ็บป่วยทางกายเชื่อมโยงและมีผลต่อจิตใจ จำเป็นต้องดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ด้วยการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับกระบวนการดูแลสุขภาพ คือรู้จักตนเอง รู้จักร่างกาย และรู้จักจิต การสวดมนต์

*Received October 18, 2022; Revised November 15, 2022; Accepted November 15, 2022

ภาวณาก็ช่วยเบี่ยงเบนความสนใจต่อความเจ็บปวด ทำให้ความปวดลดลง รวมถึงรักษาโรคได้ การปฏิบัติตามหลักการของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา จะช่วยเตรียมพร้อมความเข้าใจต่อความตาย ความทุกข์ต่างๆในชีวิต และยอมรับความตายได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้หลักการรับคนป่วยรักษาของผู้เขียน โดยเรียกความเชื่อมั่น มั่นใจต่อวิธีการรักษา รับรู้ขั้นตอนการปฏิบัติ และฝึกคิดบวกกับตนเอง ก็เป็นแนวปฏิบัติของแพทย์พื้นบ้านล้านนาที่สืบทอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: กุณเฑาะ; หลักพุทธธรรม; โรคทางกายและทางใจ; การดูแลสุขภาพ

Abstract

I, THE ONLY ONE is a book about natural health care and integrative medicine (alternative medicine) that provides knowledge and hint how to look after owning holistic healthcare in normal way of life. It emphasizes that the way of thinking, and mind are very important and affected on physical health. Negative thoughts are poisonous. The more egoistic thinking "I, THE ONLY ONE" considered one's ego resulted from oneself personality (Aggressive, Arrogance, Ambition), the more toxic injected into the mind and body. The review of this book focused only on core value of the book in parallel with Buddha-Dhamma. The Tipitaka suggests that physical illness is linked and affect the mind. The holistic care by integrating Buddhist principles with the health care process is necessary for self-awareness, body awareness, and mental awareness. Chanting can help distract from pain, reduce pain, and cure diseases. Following the principles of the Threefold Training by training in higher morality, mentality, and wisdom will provide well preparedness in understanding of death, suffering in life, and truly accepting death. The author's principles of receiving and treating sick people by invoking confidence, trust in how to cure, recognizing procedures, and practicing self-positive thinking are also the practices of Lanna folk medical doctors inherited from the past to the present.

Keywords: I, The Only one; Buddha-Dhamma; Physical and Mental Ailment; Health care

บทนำ

สาทิส อินทรกำแหง (2541) เป็นคนแรกที่น่าเรื่องสุขภาพในแนวธรรมชาติและการแพทย์แบบผสมผสาน (Integrated และ Alternative Medicine) มาใช้ในเมืองไทย โดยนำองค์ความรู้จากการศึกษา Mass Psychology Nutrition Orthomolecular Macrobiotic การแพทย์แบบอื่น ๆ (การแพทย์ทางเลือก) และการฝังเข็ม ร่วมกับการประสบการณ์ในการทำงานที่โรงพยาบาลซาคริต ฮาร์ท (Sacred Heart Hospital) รัฐไฮเรกอน ประเทศสหรัฐอเมริกา (6ปี) โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเซียร์เฮมิน ประเทศจีน (1ปี) และองค์การสหประชาชาติ (27ปี) นั้น มาวิเคราะห์คนไทย สังคมไทย ในประเด็นของสุขภาพ สุขวิทยา ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม การทำภูมิชีวิต (Immune System) ให้ดี และการสร้างภูมิต้านทานทางจิต ด้วยการเจ็บปวดทางจิตส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางกาย ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากบุคลิกภาพแบบที่คิดว่ากูแน่ คือบุคลิกภาพ 3 A (Aggressive, Arrogance, Ambition คือ ก้าวร้าว อหังกา ทะเยอทะยาน) ที่นำชีวิตไปสู่ความสำเร็จ แล้วก่อให้เกิดสภาวะลืมนั่น ฟุ้งเฟ้อ หลงระเริง อดทน จนละเลยการดูแลสุขภาพจิตใจให้แจ่มใส เบิกบาน ชำระกิเลสเศร้าหมอง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาตะวันออก เช่น พุทธศาสนา

หนังสือ กูแน่ ตีพิมพ์ถึง 8 ครั้ง ในปี 2541 เป็นหนังสือที่เน้นเรื่องของใจและเรื่องของการความคิด จากต่างหนังสือ 3 เล่มแรก คือ มะเร็งแห่งชีวิต ชีวิตเริ่มต้นเมื่อ 70 ชีวิต: การใช้ชีวิตอย่างเข้าใจธรรมชาติ ซึ่งจะพูดในเรื่องของร่างกายเป็นส่วนใหญ่ ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่า ใจหรือความคิดในทางร้าย ๆ นั้นคือยาพิษ ยิ่งคิดว่า กูแน่ คือคิดในเรื่องอัตตาตนเองมากเพียงใด ใหญ่โตเพียงใด และทะเยอทะยาน กระเสือกกระสนที่จะให้ร้าย มีหน้าตาในสังคม มียศศักดิ์ยิ่งใหญ่ เพียงใด นั่นคือ การเพิ่มยาพิษเข้าไปในหัวใจและตัวเองมากเพียงนั้น ส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพกาย การมุ่งรักษาทางกายเพียงอย่างเดียวจึงไม่ใช่ทางเลือกในการดูแลสุขภาพให้ฟื้นคืนสู่สภาพปกติ

ชีวิตของผู้อ่านจะเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น หากอ่านแล้วเข้าใจว่าหลายอย่างตรงกับตนเอง แล้วเปลี่ยนแปลงวิธีคิด หัดคลายเกร็งของร่างกาย หัดคลายเครียดทางใจ หัดผ่อนคลาย หัดสมาธิ หัดใช้ชีวิตให้สอดคล้องและเข้ากับธรรมชาติ ใช้ชีวิตเรียบง่าย พอดี อีกทั้งนึกคิดถึงเกี่ยวกับกลุ่มอาการอ่อนล้าเรื้อรัง (Chronic Fatigue Syndrome: CFS) ซึ่งทำให้คนรู้สึกมีดมัวเหมือนศพเดินได้ หรือเป็นต้นตอของการเป็นมะเร็ง มันไม่ใช่โรคที่จะทำให้คุณตาย แต่คุณรู้สึกอยากตายถ้าคุณเป็นโรคนี้นี้ทั้งนี้ ในบทสุดท้ายของหนังสือ สาทิส อินทรกำแหง (2541) กล่าวถึงความรู้สึกตนเองที่อยู่ในสภาวะหมดกำลังใจที่จะช่วยเหลือและรักษาผู้ป่วยมะเร็ง ด้วยว่าพบเหตุการณ์หลากหลายบ้านทอน เช่น เอาแต่ได้ ไม่รู้จักพอ แล้งน้ำใจ

ใจดำ กล่าวโทษผู้อื่นและทุกอย่างยกเว้นตนเอง ประหนึ่งสังคมไทยมีสภาพเป็นมะเร็งจนไม่เหลืออะไรให้จับถัก

บทวิจารณ์หนังสือเล่มนี้ มุ่งเสนอความคิดเห็นต่อแก่นสาระในหนังสือ คือ วิธีคิดและจิตใจมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสุขภาพ รวมทั้งโรคทางกายและโรคทางใจที่มีสาเหตุจากจิตใจ โดยจะวิจารณ์ในประเด็นของคุณค่าของหนังสือร่วมกับการใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวเนื่องกับสาระที่ปรากฏในหนังสือ เช่น สัมปยุตตปิฎก สังคหวัตถุ 4 คิหิวินัยหรือวินัยของคฤหัสถ์ ไตรสิกขา บทโพชนมค์ เนื่องด้วยว่าสาระที่เป็นแนวทางปฏิบัติให้รอดพ้นจากสภาพป่วยกายและป่วยใจในหนังสือ ผู้เขียนยังไม่ได้นำเสนอและหยิบยกหลักพุทธธรรมที่เป็นหลักคิด หลักยึดมั่น เพื่อการดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุข

เนื้อหา

หนังสือเล่มนี้นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพกาย สุขภาพใจ สุขวิทยา กรรม ตัวอย่างจากชีวิตจริง และคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ ร่วมกับผลการทดลองและผลการศึกษาวิจัย ที่ยืนยันคำอธิบายสาเหตุการป่วยทั้งทางกายและทางใจ โดยแบ่งเป็น 20 บท ได้แก่ 1) กุแฉ่ 2) ชีวิตเหมือนหนังสติ๊ก 3) ชีวิตเหมือนลูกโป่งพองลม 4) ลูกโป่งแตก 5) Id Ego และ Superego 6) ไม่มี A สักตัว 7) จดหมายจากจิตพร 8) Id Ego + 3A 9) เกือบเตียง 10) สูตรการสร้างตัวเองให้เป็นคนใหม่ภายใน 14 วัน (สูตรปรับปรุงใหม่) 11) สองคนในร่างเดียว 12) คลายเครียดแบบง่าย ๆ 13) สนิมเหล็ก 14) ภูมิชีวิต Immune System 15) เบาไม่หวาน 16) มุ่งสู่อุดมการณ์ ภาพชุดกิจกรรมชีวิตจิต 17) มรดกดวงดาว 1 18) มรดกดวงดาว 2 19) ก่อนจะปิดม่าน 20) ลาก่อน (อาจจะลาชั่วคราว) สาระในแต่ละบทอ่านจบได้เป็นบท ๆ หรือจะอ่านต่อเนื่องก็ได้ใจความ และมีข้อถกเถียงที่สอดคล้องกับสาระในบท ส่วนหนึ่งนั้นเป็นภาชิตโบราณและหลักปรัชญาในการดำเนินชีวิต จาก หิโตปเทศ (เสถียรโกเศศ นาคะประทีป, 2541) เช่น ความโลภทำให้เกิดโทสะ ความโลภทำให้เกิดความกำหนัด ความโลภทำให้เกิดโมหะและความเสียหาย เพราะฉะนั้น ความโลภจึงเป็นบ่อเกิดของความชั่วทั้งสิ้น

สาระสำคัญที่น่าสนใจของทั้ง 20 บท จำนวน 216 หน้า สามารถจัดกลุ่มของสาระไว้ด้วยกัน ได้เป็น 3 กลุ่มเรื่อง ดังนี้

1. การดำเนินชีวิต วิธีคิด พฤติกรรม อารมณ์ และพื้นฐานความคิด กุแฉ่ ที่เป็นต้นเหตุของความเจ็บป่วย หรือป่วยแบบรักษาไม่หาย คือ ฟุ้งเฟ้อ อวดแบ่ง ทำอะไรตามใจตนเอง มีนิสัยเป็นปฏิปักษ์กับผู้อื่นเมื่อถูกขัดใจ มีความทะนงตน ลืมตัว อวดเก่ง หยิ่งลำพอง ชอบโอ้อวด ต้องการเงิน อำนาจ และสรรเสริญแบบประจบสอพลอ ต้องการความตื่นเต้น จึงเกิดความเครียดความกดดันตลอดเวลา อีกทั้ง มีความทะนงตนว่า กุแฉ่ จึง

ละเลยและขาดความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตส่งผลให้ชีวิตพังพินาศ เปรียบได้กับการออกแรงดึงสายห่วยางร้อยด้วยหนังสติอย่างแรงจนขาดสะบั้นทั้ง ๆ ที่มีเพียงรอยขีดข่วนของสายยางบางเส้นเท่านั้น บางคนก็มีชีวิตเหมือนลูกโป่งพองลม ดังตัวอย่างชีวิตจริงของรัฐมนตรี ที่เจ็บป่วยเป็นมะเร็งชนิดไม่มีทางหาย จากความใหญ่โต ความสำคัญ และการดำเนินชีวิตแบบมีบารมีของตนเองและครอบครัว และรู้สึกว่าคุณนี่แน่ยิ่งกว่าใคร บางคนมีชีวิตเหมือนลูกโป่งแตก ดังตัวอย่างชีวิตจริงของอาเสีย พร้อมจ่ายเงินไม่อั้นเพื่อให้ได้งานประมูล จ่ายเงินสนับสนุนพรรคการเมือง ได้เข้าพรรคการเมือง ได้สมัครผู้แทน แต่สอบตกบริษัทไฟแนนซ์ที่เป็นหุ้นส่วนถูกยึด หุ้นมูลค่าพันล้านมีค่าเท่ากับเศษกระดาษ ต่อมาเป็นโรคหัวใจต้องผ่าตัดบายพาสเส้นเลือดหัวใจเส้น

คน3A เกิดความเครียดความกดดันตลอดเวลา บ่งบอกถึงความผิดปกติทางใจที่เกิดขึ้นเป็นประจำ ความผิดปกติทางกายก็กลายเป็นชีวิตประจำวัน ส่งผลให้เกิดอาการป่วยและมักป่วยเป็นมะเร็งชนิดรักษาไม่หาย ความทุกข์ร้อนหรือเจ็บป่วยจะหนักมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความเป็นตัวตนแท้ ๆ หรือ กูแน่ คือ Id กับ Ego โดย Ego จะเป็นตัวฉันที่ฉันรู้ตัวและควบคุมได้ รู้ว่าควรทำหรือไม่ควรทำ แต่ Id จะเป็นตัวฉันซึ่งทำตามความอยากหรือสันทานดิบและมีอิทธิพลสูงสุดต่อการกระทำโดยไม่รู้ตัว ส่วน Superego จะเป็นตัวฉันกับสังคม ซึ่งควบคุมตนเองเหนือ Ego โดยคำนึงถึงคุณธรรมหรือกฎเกณฑ์ของสังคมรู้ผิดชอบชั่วดี เป็นคนเต็มคน

หลายคนยังเข้าใจว่าอาหารที่เข้าปาก (Food) และอาหารบำรุงเลี้ยงร่างกาย (Nutrient) นั้น เหมือนกัน จึงไม่รู้จักตนเองและไม่ใช้มันให้เป็นประโยชน์ต่อร่างกายด้วยการรักษาความอร่อยให้อยู่ในปากนาน ๆ เคี้ยวอาหารละเอียดยังเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย หากสร้างนิสัยการกินผิด ๆ เช่น กินเร็ว ตะกละตะกลาม ไม่นึกถึงคนอื่น เมื่ออึดมาก พุงปลิ้น หายใจไม่ค่อยออก แน่นท้อง ขมลำคอ ซึ่งก็คือ Toxin (พิษ หรือชีวพิษ) ที่เป็นพิษร้ายของอารมณ์และอาหาร ร่วมกับระบบย่อยแปรปรวน อาหารจึงเป็นยาพิษ นิสัยการกินเช่นนี้ทำให้ป่วย ตายแบบผ่อนส่ง หงุดหงิดง่าย ขี้บ่น เปื่อไปหมดทุกอย่าง มีสภาพเหมือนคนตายไปแล้วทั้ง ๆ ที่ยังมีชีวิตอยู่

ความคิด พฤติกรรม และการดำเนินชีวิตแบบ กูแน่ เทียบได้กับ สนิมเหล็กเกิดแต่เหล็ก ครั้นเกิดแต่เหล็กแล้วก็กัดเหล็กให้ร้อนเสียไป ความรู้สึกและความคิดในทางร้าย ๆ ความโกรธ ความเครียด ความอิจฉา ความโลภ ล้วนทำลายตัวเอง ส่งผลให้คนป่วยรักษาไม่หาย เป็นสาเหตุของมะเร็ง และหากผู้ป่วยเป็นมะเร็งยังคงเหลือความคิดทางร้ายอยู่ก็จะยิ่งป่วยมากขึ้นกลุ่มคนเป็นมะเร็งที่มองตนเองได้ชัด รู้ว่าเป็นมะเร็งเพราะอะไร รู้จักโลก รู้จักชีวิต และเปิดเผยว่า โชคดีที่เป็นมะเร็ง มักมีร่องรอยการเอาชนะความเจ็บป่วยและเอาชนะตนเองได้ สามารถดำรงชีวิตและทำงานตามปกติได้ สำหรับกลุ่มคนที่รักษามานานแต่ยังมี

อาการป่วย มักทำใจไม่ได้และไม่กล้าบอกใคร รู้สึกคล้ายว่าเป็นเรื่องน่าอับอาย เป็นปมด้อย เป็นเรื่องส่วนตัวไม่อยากให้ใครมายุ่ง เมื่อได้คุยคลายเครียดอาการก็ดีขึ้น แต่ก็จะกลับมามีอาการป่วยอีกเพราะทำใจไม่ได้ จึงมีอาการคล้าย ๆ จะหายแต่ก็ไม่หาย ส่วนกลุ่ม คน3A จะไม่ยอมให้ใครรู้ว่าตนเองเป็นมะเร็ง เพราะคิดว่าเป็นเรื่องน่าอับอายขายหน้า จนบดบังความจริงและความสำเร็จในการรักษา อีกทั้งมักซัดและไม่เชื่อว่าตนเองเป็นมะเร็ง เมื่อทราบแน่ชัด ความไม่เชื่อก็จะกลายเป็นความกลัว รู้สึกเหมือนตกจากยอดตึกสูง อนาคตและชีวิตเหลือและไม่มีชิ้นดี คิดว่าเงินซื้อความตายได้ แสวงหาหมอเก่งโดยไม่สนใจว่าตนเองป่วยเป็นอะไร ไม่เคยศึกษาว่ามะเร็งคืออะไร ไม่เคยคิดว่าเป็นเรื่องของตนเองที่ต้องรู้ว่าควรทำอะไร แต่เอาชีวิตของตนไปไว้ในมือหมอ เมื่อรักษาไปนาน ๆ อาการก็หนักลงเรื่อย ๆ จึงเริ่มมีอาการเหมือนคนไร้สติ จะลองทุกอย่าง ใครว่าอะไรจะลองหมด หมอผี หมอน้ำมันต์ หมอฝังเข็ม คนไข้กลุ่มนี้รักษาไม่ได้

นอกจากนี้บางคนเป็น เบาไม่หวาน ในอดีตเรียก โรคน้ำตาลในเลือดต่ำ (Hypoglycemia) อาการรวม ๆ คือ อ่อนเพลีย เพลียแบบหมดแรง เวียนหัว หนาว มีมึนตัวสั่น หัวใจเต้นแรง สมอมนิ่ง ความจำเสื่อม ไม่สามารถคิดเรื่องหนึ่งเรื่องใดติดต่อกันได้ บางครั้งมีอาการปวดหัว ปวดหลัง ปวดเอวเพิ่มขึ้น แต่เมื่อไปพบหมอตรวจจะเฝ้าทุกอย่างก็หาสาเหตุโรคไม่เจอและ น้ำตาลในเลือดยังอยู่ภาวะปกติ วงการแพทย์ถกเถียงกันมากกว่าโรคนี้นี้มีจริงหรือไม่ กลุ่มหนึ่งเชื่ออีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่าเป็นโรคจิตคิดไปเอง มีคนได้พิสูจน์และสรุปว่า อาการดังกล่าวเกี่ยวข้องกับเมตาโบลิซึมของน้ำตาลในเลือด และเป็นอาการรวม (Syndrome) เกิดจากการทำงานบกพร่องของหลาย ๆ ระบบรักษาได้ด้วยการใช้สูตรอาหารร่วมกับการปฏิบัติตัวเองให้สมดุลและคลายเครียด ต่อมาเรียกชื่ออาการของโรคนี้นี้ว่า กลุ่มอาการอ่อนล้าเรื้อรัง (Chronic Fatigue Syndrome, CFS)

2. กรณีศึกษาผู้ป่วยมะเร็งและการรักษาแบบองค์รวม จดพรเขียนจดหมายเล่าให้เพื่อนทราบว่าตนเองป่วยเป็นมะเร็งกระดูก ซึ่งมีเพียงร้อยละ 5 ที่จะมีชีวิตรอดถึง 5 ปี โดยเริ่มมีอาการปวดขา ขาซ้ายลีบ มีก้อนบริเวณเหนือเข่า และผอมลง ต่อมาลิ้นหกล้มกระดูกต้นขาซ้ายหัก 2 ท่อน จึงเสียใจที่ละเลยต่อความผิดปกติของร่างกาย จิตใจกังวล สับสน และวุ่นวายมาก แต่ก็บอกกับตนเองว่า ต้องทำใจให้ได้ ต้องสู้ ยังเป็นอะไรไม่ได้ อยากอยู่กับลูกไปนาน ๆ จะไปรักษาตัวและอยากหาย ขณะอยู่โรงพยาบาล รู้สึกประทับใจเกรงใจ สำนึกบุญคุณ และขอบคุณเจ้าหน้าที่ ที่ดูแล รวมทั้งเรียนรู้ชีวิตจากผู้ป่วยที่อาการหนักกว่า ซึ่งยังคงยิ้ม หัวเราะ คุยสนุก พลอยทำให้มีความรู้สึกดี และพร้อมที่จะรับการรักษาด้วยเคมีบำบัด ในช่วงเวลานี้ เริ่มสวดมนต์ ภาวนา ท่องคาถาชินบัญชร พาหุง สวดอิติปิโส เท่าอายุ+1 อุทิศส่วนกุศล แม่เมตตา และตั้งมั่นว่าขอให้มีชีวิตรอด อย่างไรก็ตาม ในสภาวะช่วยตนเองไม่ได้และอาเจียนหลังจากรับเคมีบำบัด ได้เรียนรู้ว่าชีวิตที่มีคุณค่าอยู่ที่

การทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและผู้อื่น ต่อมารู้สึกทรมานมาก นอนไม่หลับ แต่สามารถสงบและหลับได้ หลังจากปฏิบัติตามคำแนะนำของเพื่อนให้นึกเพียงกลิ่นยาหม่องที่ป้ายจมูกให้หายใจเข้าออกเป็นจังหวะ ไม่คิดถึงเรื่องอื่น ไม่คิดถึงวันพรุ่งนี้ นับลูกประคำ ต่อมา จตุพรได้อ่าน มะเร็งแห่งชีวิต และเชื่อว่าเป็นทางเลือกใหม่ในการรักษาและดูแลสุขภาพ ที่มุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกัน หรือภูมิชีวิต

เหตุผลที่ผู้เขียนรับรักษาจตุพร แม้จะได้ประกาศเลิกรักษาคณไขแล้ว ด้วยว่าสงสารที่หมดหวังในชีวิต หมดหวังในการรักษา และเชื่อว่าจะปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดเพื่อการรักษา กล่าวคือ 1) อ่านหนังสือของผู้เขียน 2) เต็มใจปฏิบัติตามสูตรในหนังสืออย่างเคร่งครัดได้ รวมทั้งเป็นโชคชะตาชีวิตด้วยรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องรับไว้รักษา โปรแกรมการรักษาเป็นแบบองค์รวมทั้งกายและจิตใจ คือ 1) ฟื้นฟูสุขภาพและกำจัดพิษออกจากระบบต่างๆของร่างกาย ด้วยการขับสารพิษ (Detoxification หรือ Detox) ร่วมกับทำน้ำเอนไซม์ชนิดต่าง ๆ ต้มทุกวัน เพื่อช่วยระบบขับถ่ายและระบบหายใจ 2) เปลี่ยนอาหารเป็นอาหารสูตรชีวิต 100% จากเดิมที่จตุพรกินอาหารประเภทเนื้อสัตว์มาตลอด ไม่เคยกินผักเลย 3) ทานยาสมุนไพรทั้งของไทยและของฝรั่ง รวมทั้งยาแผนปัจจุบัน ร่วมกับเทคนิคการรักษาแบบต่างๆ เช่นแบบจีน แบบของโยคะ ใช้ความร้อนความเย็นร่วมด้วย เพื่อกระตุ้นภูมิชีวิต 4) ปรับชีวิตประจำวันให้มีความพอดี ในด้านการกิน การนอน การทำงาน การพักผ่อน การออกกำลังกาย 5) ปรับความเครียด วิธีคิด และทำสมาธิผ่อนคลายเพื่อให้เซลล์ในร่างกายจัดเรียงเป็นระเบียบ มีพลังงาน มีพลังจิตที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ ผู้เขียนพบว่าจตุพรเป็นคนประเภทเกรงใจคนและยอมให้คนเอาเปรียบ ชอบช่วยเหลือคน เมื่อมีปัญหา มักเก็บไว้คนเดียว ไม่แสดงออก แม้ภายนอกยิ้มแย้มแจ่มใสแต่ภายในเศร้าสร้อย นับเป็นการทำร้ายตนเองโดยไม่รู้ตัว และเมื่อป่วยเป็นมะเร็งก็รู้สึกทรมานเองไร้ค่า ไม่มีความหมายกับใครเลยในโลกนี้ ซึ่งเป็นวิธีคิดทางลบ ทำลายภูมิชีวิต จึงส่งผลให้ความเจ็บป่วยรุนแรงมากขึ้น แต่การมีโอกาสเข้ากลุ่มผู้ป่วยมะเร็งที่ได้รับการรักษาจากผู้เขียน ส่งผลให้เกิดความตื่นตัวในน้ำใจไมตรี ความรัก การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตระหนักว่าโลกนี้น่าอยู่ด้วยเมตตาธรรม คำจุนโลก ชีวิตจึงมีความหวัง มีกำลังใจ มีศรัทธา มีความมุ่งมั่น มั่นใจกับทางเลือกบำบัดอาการป่วย สำคัญที่สุดคือจตุพรรู้สึกว่าเป็นมะเร็งเพราะได้เรียนรู้ชีวิตว่าไม่มีอะไรที่แน่นอน เปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมดา ทำให้มองโลกในแง่ดี มีโลกทัศน์กว้างขึ้น ยอมรับในสิ่งที่จะเกิดขึ้น รู้ว่าชีวิตมีคุณค่า โชคดีแล้วที่เกิดมาเป็นคน และชีวิตที่เหลืออยู่ก็จะมุ่งมั่นทำแต่สิ่งที่ดีงาม เป็นประโยชน์กับตนเองและผู้อื่น

3. องค์ความรู้ มีสาระเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การแพทย์ จิตวิทยา สุขวิทยา โภชนาการชีวิต ร่วมกับผลการทดลองและผลการศึกษาวิจัย ที่ยืนยันคำอธิบายสาเหตุการป่วยทั้งทางกายและทางใจ เช่น การทำงานของสมอง ความสัมพันธ์ของจิตใจกับอาการป่วย

ทางร่างกาย ความผิดปกติทางกายและใจเป็นตัวสร้างพิษหรือชีวพิษ (Toxin) ที่เป็นการก่อตัวของมะเร็ง ระบบทางเดินอาหาร ระบบการทำงานของสมอง ภูมิชีวิต ซึ่งเดิมรู้จักในรูปของภูมิต้านทาน ที่เป็นระบบป้องกันทั้งหมดของร่างกาย ต่อมาแพทย์และนักวิทยาศาสตร์พบว่าทุกส่วนของร่างกายต้องพึ่งพาและทำงานร่วมกัน ร่างกายทั้งหมดเป็นองค์รวมหรืออันหนึ่งอันเดียวกัน จึงต้องดีทั้งร่างกาย จิตใจ และวิญญาณ ทั้งนี้ การเพิ่มภูมิชีวิต การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคซึ่งระบบย่อยสำคัญที่สุด การออกกำลังกาย การปฏิบัติตัวเพื่อคลายเครียด และการใช้สมาธิ จะช่วยรักษาโรคที่ไม่ได้เกิดจากเชื้อโรคได้ดี เนื่องด้วยว่าสาเหตุความเจ็บป่วยของมนุษย์มีทั้งจากเชื้อโรค เช่น กลาก เกลื้อนเกิดจากเชื้อรา โปลิโอเกิดจากไวรัส และไม่มีเชื้อโรค เช่น เบาหวาน หัวใจ มะเร็ง

นอกจากนี้ มีสาระที่เป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น 1) การสร้างตัวเองให้เป็นคนใหม่ภายใน 14 วัน ซึ่งมุ่งให้ประเมินสุขภาพตนเอง เทียบกับเพื่อนในวัยเดียวกัน เมื่อประเมินว่าต่ำกว่าทั้งความสดชื่นและความมีชีวิตชีวา ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริโภค และการดำเนินชีวิต 2) สองคนในร่างเดียว ซึ่งเป็นวิธีคิดที่ใช้ความรักและความกตัญญูช่วยในการปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัด โดยคิดว่ามีสองคนอยู่ในคนเดียว ที่จำเป็นต้องรัก ช่วยเหลือ กตัญญู ด้วยการปฏิบัติตัวที่เป็นประโยชน์และช่วยให้หายจากโรคภัย สร้างความสุข รื่นรมย์กับการกระทำทุกอย่างในชีวิต 3) คลายเครียดแบบง่าย ๆ ซึ่งเป็นการแก้ป่วยเบื้องต้น ด้วยคลายการเกร็งส่วนต่าง ๆ ของร่างกายด้วยการกดจุดและสมาธิ หายใจสบายได้จังหวะพอดี ผ่อนคลายตลอดร่างกาย แล้วภาวนาพุทโธ ทำใจให้ว่าง สบาย ๆ 4) การทำน้ำ R.C. (Rejuvenating Concentration) มี Glucose, DNA, RNAจากธรรมชาติ วิธีทำคือนำข้าวเหนียวกลิ้ง ข้าวมันปู ลูกเดือย และข้าวโอต มาต้มเดือด 15 นาที เทน้ำออกมาผสมกับงาดำป่นและจมูกข้าว ส่วนข้าวและธัญพืชที่เหลือนำไปทำข้าวต้ม 5) อาหารแบบชีวจิต คือแบ่งไม่ขัดขาว 50% ผักต้มและผักสด 25% ถั่วหรือโปรตีนจากพืช 15% และผลไม้ไม่หวานจัด งา เมล็ดธัญพืช 10% โดยงดอาหารประเภท เนื้อสัตว์ น้ำตาลทรายขาว อาหาร ขนم และเครื่องดื่มที่ผลิตจากน้ำตาล 6) การสนทนากลุ่ม ทำให้ได้แง่คิดหลายมุม รู้จักคิด รู้จักตีปัญหา หาข้อสรุป ที่สำคัญที่สุดคือฝึกใจให้ยอมรับความแตกต่างและสภาพที่เปลี่ยนไป นับเป็นตัวอย่างวิถีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ

ผู้วิจารณ์ มองว่า ภูแน เป็นหนังสือที่ให้ความรู้และข้อถกคิด ในการดูแลสุขภาพ การดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุขในชีวิตประจำวัน กรณีตัวอย่างได้ให้ประสบการณ์อ้อม ในการสังเกตหรือการละเอียดต่อความผิดปกติของร่างกาย เรียนรู้การส่งสัญญาณของร่างกายที่ทำให้ต้องตระหนักถึงความไม่ปกติของสุขภาพ ที่จำเป็นต้องหาสาเหตุ รับผิดชอบการแก้ไข เริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อการดูแลตนเองอย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีสมดุล สาระจากการอ่านจะช่วยให้ตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพดีทั้งกายและใจในลักษณะ

ดูหนังดูละครแล้วย้อนดูตัวเอง คุณค่าดังกล่าวนี้ ยังคงความเป็นสากล ทันสมัย เข้ากับสภาพสังคมและการดำเนินชีวิตของคนไทยในปัจจุบันที่มีความเร่งรีบ ทำงานแข่งเวลา มีความเครียดทั้งจากตนเอง สภาวะเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ กลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (non- communicable diseases: NCDs) เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง อัมพาต หัวใจ หลอดลมอักเสบเรื้อรัง มะเร็ง ตับแข็ง ซึ่งสาเหตุหลักมาจากพฤติกรรมบริโภค ความเครียด ขาดการออกกำลังกาย และวิถีชีวิต นับเป็นปัญหาสาธารณสุขสำคัญระดับประเทศ โดยแผนยุทธศาสตร์สุขภาพดีวิถีไทย พ.ศ. 2554-2563 มีเป้าหมายสกัดกั้นภัยคุกคามสุขภาพจากโรควิถีชีวิต 5 โรค ได้แก่ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หัวใจ หลอดเลือดสมอง และมะเร็ง ด้วยการเพิ่มวิถีชีวิตพอเพียง 3 ด้าน คือ บริโภค ออกกำลังกาย และดูแลอารมณ์ (กระทรวงสาธารณสุข, 2555) สำหรับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข) พ.ศ. 2559-2579 มีเป้าหมาย คือ ประชาชนสุขภาพดี เจ้าหน้าที่มีความสุข ระบบสุขภาพยั่งยืน นั้น ได้กำหนดลดกลุ่มเสี่ยงโรคเรื้อรัง มะเร็ง ด้วย (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2560) อีกทั้งชื่อหนังสือ กุญแจ ก็เรียกความสนใจ กระตุ้นให้อยากรู้ อยากอ่าน เพื่อให้ทราบว่าเป็นอะไร เป็นอย่างไรหนอ แม้ว่าหนังสือ กุญแจ ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ผ่านไปแล้วประมาณ 25 ปี

กุญแจ เป็นหนังสืออ่านง่าย เหมือนฟังเพื่อนเล่าเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของคนในสังคมให้ฟัง ภาษาที่ใช้บางช่วงจึงเป็นภาษาพูด และมีสาระทางวิชาการที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การแพทย์ โภชนาการ สุขวิทยา จิตวิทยา ชีวจิต ซึ่งอ่านข้ามก็ไม่ทำให้เสียรรถรสและยังคงได้รับสาระที่เป็นแก่นของหนังสือ หรือหากอ่านทั้งหมดก็ได้ความรู้ แม้ว่าหนังสือจะไม่มีบรรณานุกรมไว้ท้ายเล่ม แต่คำหลัก (Key words) ที่ปรากฏ ก็สามารถช่วยให้ค้นคว้าเพิ่มเติมได้

แนวคิดหรือแก่นของหนังสือคือ วิธีคิดและจิตใจมีความสำคัญมากต่อสุขภาพกาย และสุขภาพจิต รวมทั้งโรคทางกายที่มีสาเหตุจากจิตใจ ทั้งนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2534) ได้กล่าวไว้ในหัวข้อพุทธวิธีเสริมสุขภาพว่า เป็นธรรมดาที่กายกับใจนั้นเป็นสิ่งที่อาศัยกันและกัน พอกายเจ็บป่วยไม่สบาย คนทั่วไปก็มักจะพาลจิตใจไม่สบาย เศร้าหมอง กระวนกระวาย กระสับกระส่ายไปด้วย และในทำนองเดียวกัน เมื่อจิตใจไม่สบายก็พลอยให้กายไม่สบายไปด้วย เริ่มตั้งแต่รับประทานอาหารไม่ได้ เศร้าหมอง ผิพรรณชুবซีด เป็นสิ่งที่เนื่องอาศัยกัน ในทางตรงข้าม ถ้าจิตใจดี สบาย บางทีก็กลับมาช่วยกาย เช่น ในยามเจ็บป่วยถ้าจิตใจสบาย ผ่องใสเบิกบาน มีกำลังใจ โรคที่เป็นมากก็กลายเป็นน้อย หรือที่จะหายยากก็หายง่ายขึ้น หรืออาจจะช่วยรักษาโรคไปด้วยเลย โดยที่พระพุทธเจ้าและพระมหาสาวกนั้น ท่านมีจิตใจที่พัฒนาให้ตั้งงามเต็มที่ มีสุขภาพด้านจิตที่สมบูรณ์แล้ว เมื่อถึง

เวลาที่ต้องการ ก็จึงเรียกเอาด้านจิตมาช่วยด้านกายได้เต็มที่ และรักษากายที่เป็นโรคให้หายได้

การดูแลสุขภาพปรากฏในพระไตรปิฎก ชี้ชัดว่าการเจ็บป่วยทางกายเชื่อมโยงและมีผลต่อจิตใจ จำเป็นต้องดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในกระบวนการดูแลสุขภาพ คือรู้จักตนเอง รู้จักร่างกาย และรู้จัก เพื่อบำรุงรักษาให้ร่างกายและจิตใจดำรงอยู่อย่างปกติสุข ทั้งนี้ สุขภาพดีมีค่าที่ปรากฏในพระไตรปิฎกคือ อัมพาพาโร (มีความเจ็บป่วยน้อย) อัมพาตังโก (มีโรคน้อย) (ที.ม. 11/317/306-307, ม.ม.13/134/150) โรคทางใจเป็นอาการของโรคที่เกิดในภวังคจิต เป็นผลสืบเนื่องมาจากกิเลส (โลภ โกรธ หลง) ความวิตกกังวล ความอิจฉาริษยา ความหึงหวง (วิ.ม. 4/119/184-187) โรคทางใจนี้เกี่ยวข้องกับอุปทานชั้น 5 คือรูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นสภาพจิตมีกิเลสตัณหา มีความอยากอยู่ตลอดเวลา ส่วนโรคทางกายเป็นอาการป่วยทางกาย เช่น โรคตา หู จมูก ลิ้น เป็นโรคที่มีสาเหตุจากผลกรรม ซึ่งเป็นการกระทำทั้งกาย วาจา และใจ ดังพุทธพจน์ที่ว่า เรามีกรรมเป็นของตน เป็นผู้รับผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัยเราทำกรรมใดไว้ จะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตาม ย่อมเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น (ม.อ. 14/289/350, อัง. ทสก. 24/48/104) อาการป่วยแบ่งเป็นกลุ่มโรค ดังนี้ 1) โรคที่ไม่อาจจะหายได้ ไม่ว่าจะทำการรักษาหรือไม่ก็ตาม 2) โรคที่หายได้เอง ไม่ว่าจะทำการรักษาหรือไม่ก็ตาม และ 3) โรคที่หายได้ด้วยการรักษาเท่านั้น หากไม่รักษาก็ไม่หาย (อัง. ติก. 20/461/151)

ในทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการฝึกฝนเพื่อความเจริญงอกงามของจิตใจมาก ดังพุทธภาษิต ใจเป็นผู้นำสรรพสิ่ง (ขุ.ธ. 25/1/23) แม้เกิดโรคทางกายก็ยังคงสุขภาพทางจิตหรือพัฒนาจิตได้ แต่มนุษย์ทุกคนยังคงมีสภาพโรคทางใจอยู่ ยกเว้นพระอรหันต์ผู้หมดกิเลสแล้วเท่านั้น (อัง. จตุกก. 21/157/217) พุทธศาสนาจึงเน้นความสำคัญของจิตใจ "จึงมุ่งให้ปฏิบัติอบรมจิตใจ ฝึกจิตใจเป็นการสำคัญ" เมื่ออบรมจิตใจผู้ก่อกำเนิดได้แล้ว ก็ย่อมจะปกครองตนเองได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ ถ้าบุคคลมีใจร้ายแล้ว พูดอยู่ที่ดี ทำอยู่ที่ดี ทุกข์ย่อมไปตามเขา เพราะเหตุนี้ ดุจล้อหมุนไปตามรอยเท้าโค ผู้นำเอกไปอยู่ฉะนั้น ถ้าบุคคลมีใจผ่องใสแล้ว พูดอยู่ที่ดี ทำอยู่ที่ดี ความสุขย่อมไปตามเขา เพราะเหตุนี้ เหมือนเงาไปตามตัว ฉะนั้น (ขุ.ธ.1/1)

สาระสำคัญที่ปรากฏในเนื้อหาแยกประเด็นในการวิจารณ์ได้ดังนี้ 1) การดำเนินชีวิต วิธีคิด พฤติกรรม อารมณ์ และพื้นฐานความคิด กุศล ที่เป็นต้นเหตุของความเจ็บป่วยหรือป่วยแบบรักษาไม่หาย คือ ฟุ้งเฟ้อ โอ้อวด อวดแบ่ง ตามใจตนเอง ทะนงตน สิ้นตัว หยิ่งลำพอง ชอบการประจบสอพลอ มีความรู้สึกและความคิดในทางร้าย ๆ เสมอ ดำเนินชีวิต

แบบมากบารมี บ่งบอกถึงความผิดปกติทางใจและกาย ที่เกิดขึ้นเป็นประจำ ความรุนแรงของความทุกข์ร้อนและอาการป่วยขึ้นอยู่กับความเป็นตัวตนแท้ ๆ หรือ ภูแน มีต้นเหตุมาจากสันดานดิบหรือความอยากพื้นฐาน (ความหิว ความกระหาย ความกลัว ความต้องการทางเพศ ความรู้สึกร้อนหนาว) กล่าวได้ว่าชีวิตขาดความพอดีนั่นเอง

ความพอดีหรือทางสายกลางนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2541) ได้กล่าวว่าพระพุทธศาสนาสอนความประพฤติตามหลักสัจธรรมที่เป็นอภิปุริชาต ว่าด้วยประโยชน์สุขที่พึงได้อันเกิดจากการอยู่ร่วมสัมพันธ์กันโดยใช้ปัญญาด้วยเมตตากรุณา พร้อมกันนั้นก็มุ่งให้บรรลุถึงอิสรภาพทางจิตปัญญาที่เป็นจุดหมายสูงสุด ถึงขั้นที่ทำให้อยู่ในโลกได้โดยไม่ติดโลกหรืออยู่เหนือโลก สำหรับความเป็นตัวตนแท้ ๆ หรือ ภูแนนั้น พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ) (2548) ได้กล่าวถึง อัตตา หรือ ตัวกู ของกู ว่าเป็นเพียงความงอ ความยึดมั่น ความสำคัญเอาเองว่าตัวกู ว่าของกูนี้เรื่อยขึ้นมาจนโต จนแก่ จนเฒ่า รากของปัญหานั้น ล้วนคือความเห็นว่ำนั่นกู นี่ของกู ตัวกูกู ผู้คนล้วนมีความเห็นยึดมั่นถือมั่นเอาตนเองเป็นใหญ่ ปัญหาจึงยิ่งบานปลาย คำเตือนคือ อย่าเห็นอะไร ๆ เป็นตัวกู หรือของกู แต่งทำอะไร ๆ ด้วยความรู้ตัวอย่างแจ่มแจ้ง แล้วเราก็จะไม่เป็นทุกข์ โดยท่านเชื่อว่า ความเห็นผิดไปว่ามี ตัวกู ที่สามารถนำวัตถุแห่งความปรารถนามาครอบครองเป็นของกู ได้นั่นเอง คือ รากเหง้าของความยึดมั่นทางอารมณ์

พื้นฐานความคิด พฤติกรรม และอารมณ์แบบ ภูแน จะผ่นคลาย หากได้ศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรม 1) สปัริสธรรม ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ง่าย นั่นคือ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้สังคม และรู้บุคคล (อจ. สดตก. 27/65/114) ส่งผลให้มีความประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ มีพฤติกรรมถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่มีโทษเป็นผู้มีจิตสงบระงับจากบาปอกุศลธรรม ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน และ 2) สังคหวัตถุ 4 (ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา) ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคนและประสานหมู่ชน (ที.ปา 11/140/167)

ผู้ที่มีวิธีคิด และดำเนินชีวิตแบบ ภูแน ดังกล่าว คงจะผ่นหนักเป็นเบาหากนำข้อปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้ในสังคหสูตร (ที.ปา. 11/172-206) มายึดถือปฏิบัติเป็นเกณฑ์ตรวจสอบเบื้องต้นสำหรับการดำเนินชีวิตและร่วมสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้น มีความสุขความเจริญ ตามแบบแผนการดำเนินชีวิตของผู้ครองเรือน คือ คิหิวินัย หรือวินัยของคฤหัสถ์ (ที.อ. 3/134, 151) กล่าวคือ วางรากฐานชีวิตให้มั่น ด้วยการ 1) ละเว้นความชั่ว 14 ประการ คือ เว้นกรรมกิเลส 4 หรือบาปกรรมที่ทำให้ชีวิตมัวหมอง (ไม่ทำร้ายร่างกายทำลายชีวิต ไม่ลักทรัพย์ละเมิดกรรมสิทธิ์ ไม่ประพฤติผิดทางเพศ ไม่พูดเท็จโกหกหลอกลวง) เว้นอกติ 4 (ไม่ลำเอียงเพราะชอบ ชัง เกลียด หรือกลัว) และเว้นอบายมุข 6 (ไม่เสพติดสุรายาเมา ไม่เอาแต่เที่ยวไม่รู้เวลา ไม่จ้องหาแต่รายการบันเทิง ไม่หลงไปหาการ

พณฺณ ไม่พัวพันมัวสุมมิตรชั่ว ไม่มัวจมอยู่ในความเกียจคร้าน) 2) เตรียมทุนชีวิต 2 ด้าน คือ เลือกสรรคนที่จะเสวนา รู้ทันมิตรเทียมหรือศัตรูในร่างของมิตร (ปกอลอก ดีแต่พูด หัว ประจบ ขวนฉิบหาย) รู้ถึงมิตรแท้หรือมิตรด้วยใจจริง (มิตรอุปการะ มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มิตรแนะนำประโยชน์ มิตรมีใจรัก) และจัดสรรทรัพย์ที่หามาได้ (ขยันหมั่นทำงานเก็บหอม ทรัพย์ วางแผนใช้จ่าย) และ 3) รักษาความสัมพันธ์ 6 ทิศ (บิดามารดา ครูอาจารย์ ภรรยา มิตรสหาย คนรับใช้และคนงาน พระสงฆ์) คือทำทุกทิศให้เกษมสันต์ และเกื้อกูลกัน

ประธานสงฆ์ด้วยสังคหัตถ์ 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2541) 2) อาการป่วย ที่ทำให้อยากตาย แม้ไม่ใช่โรคที่ทำให้ตาย ของผู้ป่วยกลุ่มอาการอ่อนล้าเรื้อรัง (Chronic Fatigue Syndrome, CFS) ความรู้สึกอยากตายในลักษณะนี้ ไม่จัดว่าเป็นการยอมรับความ ตายที่สามารถเป็นพลังในการช่วยเยียวยาและแก้ไขอุปสรรคได้ การมีคุณภาพชีวิตดีในวาระ สุดท้ายของชีวิตย่อมเป็นไปได้ยาก ทั้งนี้ ลัญฉน์ศักดิ์ อรรถยากร (2018) ได้กล่าวถึง ประสบการณ์ตั้งแต่ปี 2555 ในการดูแลแบบประคับประคอง (Palliative care) ซึ่งเป็นการ ดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม ทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ว่า หากผู้ป่วยและหรือ ผู้ดูแลสามารถปฏิบัติตามหลักการของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา จะสามารถ พัฒนาความเข้าใจในความตายและความทุกข์ต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างไม่ยากลำบาก และ สามารถยอมรับต่อความตายได้อย่างแท้จริงไม่ใช่จากจินตนาการ จะส่งผลให้กระบวนการ ยอมรับความตายอยู่ในระดับดี กล่าวคือ สามารถใช้ชีวิตช่วงก่อนการพลัดพรากสูญเสียได้ เป็นอย่างดี ได้แก่ การควบคุมอาการทุกข์ทรมานทางกายได้ง่าย การวางใจ การวางแผน ก่อนป่วยหนัก การสื่อสารเกี่ยวกับโรคและการดูแล การประสานภารกิจการกรรรมต่าง ๆ ในชีวิต เป็นต้น อีกทั้ง ช่วยให้การดูแลแบบประคับประคองในระยะท้ายเกิดขึ้นได้อย่างราบรื่นและ เป็นธรรมชาติ

3) การเบี่ยงเบนความสนใจต่อความเจ็บปวด จากกรณีของจุดพรที่ได้ฝึก หายใจเข้าออกเป็นจังหวะ ไม่คิดถึงเรื่องอื่น ไม่คิดถึงวันพรุ่งนี้ นับลูกประคำ รวมทั้งการสวด มนต์ ทำให้สงบและหลับได้ แม้ว่ายังคงทรมานหลังจากรับเคมีบำบัด นั้น ชี้ชัดว่าความ ปวดส่งผลกระทบต่อร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และกระบวนการคิด ในขณะเดียวกัน การ บาดเจ็บของร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และกระบวนการคิด ก็ส่งผลต่อระดับความปวดได้ เช่นกัน ด้วยว่าความปวดเป็นความรู้สึกและประสบการณ์ของบุคคลมีสาเหตุจากความ บาดเจ็บทางกายและการเปลี่ยนแปลงสภาวะอารมณ์จิตใจ ซึ่งมีความซับซ้อนและ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การจัดการกับความปวดมีทั้งแบบใช้ยาและไม่ใช้ยา การ เบี่ยงเบนความสนใจเป็นเทคนิคที่ใช้กันมากในกลุ่มการรักษาโดยไม่ใช้ยา โดยดึงความสนใจ จากสิ่งที่กำลังทำให้เกิดความปวดมาสู่กิจกรรมอื่น ๆ ที่ใช้เบี่ยงเบนความสนใจ ส่งผลให้ความ สนใจต่อความปวดและความปวดลดลง และหากสร้างแรงจูงใจต่อกิจกรรมเบี่ยงเบนความ

สนใจ จะดึงความสนใจได้มากขึ้นแล้วส่งผลให้ความปวดลดลงกว่าเดิม (ยศพล เหลืองโสม นภา และศรีสุตา งามข้า, 2556)

การสวดมนต์ภาวนา ก็นับเป็นการเบี่ยงเบนความสนใจต่อความปวดและทำให้ ความปวดลดลง รวมถึงรักษาโรคได้ ในพระไตรปิฎกกล่าวไว้ว่า คราวหนึ่งพระพุทธเจ้าทรง อาพาธ ก็ตรัสให้พระมหาจุณฑะซึ่งเป็นพระเถระผู้ใหญ่รูปหนึ่งแสดงโพชฌงค์ถวายแล้ว พระพุทธเจ้าก็หายประชวร จากเรื่องราวที่กล่าว พุทธศาสนิกชนก็เชื่อกันมาว่าบทโพชฌงค์ (สติ ธรรมวิจย วิริยะ ปิติ การผ่อนคลาย สมาธิ อุเบกขา) นั้น สวดแล้วช่วยให้หายโรค แต่ที่ แสดงในพระไตรปิฎกคือหลักธรรม และธรรมะที่แสดง นั้น เป็นธรรมเกี่ยวกับปัญญา เป็น ธรรมะขั้นสูง ซึ่งความจริงก็เป็นเรื่องของการทำให้สว่าง สะอาด ผ่องใส เป็นการรักษาใจ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (2534) นอกจากนี้ ประสบการณ์ตรงของสุมาลี นิมนานนิตย์ (2548) ในการสวดมนต์และอ่านหนังสือ โพชฌงค์ พุทธวิธีเสริมสุขภาพเขียน โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ให้กับแม่วัย 90 ปี ซึ่งกระดูกสันหลังท่อนหนึ่งยุบ ปวดหลังและสะโพกอย่างรุนแรง เครียด นอนไม่หลับ ใจสั่น ปากแห้ง ความดันเลือดสูง น้ำตาลในเลือดสูง ร่างกายผอมเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก และได้บอกลูกว่าช่วยทำให้แม่ตาย เกอะ รู้สึกทรมานเหลือเกิน จิตใจเศร้าหมองสุด ๆ นั้น พบว่า เมื่ออ่านเกี่ยวกับสติ แม่บอก ว่าจะนำมาใช้ เมื่ออ่านถึงธัมมวิจยะ คือมองค้นหาให้เห็นธรรม เห็นเอาธรรมะออกมา สี หน้าแม่ดีขึ้นตามลำดับ และอ่านต่อเนื่องถึงการสร้างปิติ ปัสสัทธิ โดยให้แม่มองรอบ ๆ ตัว และวางใจต่อสิ่งต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามจริงจะได้หายเศร้าหมอง เมื่ออ่านจบ แม่หน้าตา แจ่มใส เข้านอน เช้าวันรุ่งขึ้นพบว่าแม่ลุกขึ้นมานั่งเก้าอี้ ทำกายบริหาร หน้าตาสดใสมิ ชีวิตชีวา หากใครถามว่าได้ยาวิเศษอะไรหรือ แม่บอกว่าโพชฌงค์เิง ยาวิเศษของแม่คือ โพชฌงค์ 7 4) การรับรักษาและดูแลผู้ป่วย ด้วยว่าเกณฑ์การรับเป็นคนไข้ ที่ผู้เขียนพบว่า การรักษาได้ผลดีทุกราย หากปฏิบัติเบื้องต้นได้ คือ 1) อ่านหนังสือของผู้เขียน 2) เต็มใจ ปฏิบัติตามสูตรในหนังสืออย่างเคร่งครัดได้ นั้นหมายถึง การรับรักษามีกระบวนการทดสอบ ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียกความเชื่อมั่น มั่นใจต่อวิธีการรักษา รับรู้ขั้นตอนการปฏิบัติ และฝึกคิดบวกกับตนเอง การทดสอบก่อนรับคนไข้ไว้รักษานี้ การแพทย์พื้นบ้านล้านนา (หมอมือ) ซึ่งมีรากฐานมาจากพุทธศาสนาและพราหมณ์ร่วมกับประสบการณ์และความรู้ ท้องถิ่น มีสืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีการทดสอบความเชื่อมั่น สภาพจิตใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจ ความศรัทธาต่อวิธีการปฏิบัติ และกระบวนการรักษา นอกจาก การใช้ กุศโลบายทดสอบน้ำใจ การมีผู้รับรองในลักษณะพามาพบ เท่ากับว่าผู้ที่จะมาได้รับการรักษา ได้รับทราบและได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนต่าง ๆ จากผู้ที่มีประสบการณ์ แล้ว ยังมี การใช้สมุนไพรทดสอบเพื่อวิเคราะห์หาสมุฏฐานและวินิจฉัยโรค กรณีนี้จะใช้เมื่อมี ข้อสังเกตว่าผู้ป่วยอาจเจ็บป่วยด้วยสิ่งเหนือธรรมชาติ หลักการดูแลผู้ป่วยของหมอมือ คือ

การเสริมส่วนที่ขาด ขจัดส่วนที่เกิน ล้างสิ่งที่เป็นพิษ แก้ไขสิ่งที่เป็นสาเหตุของการป่วย และบำรุงรักษาร่างกายให้แข็งแรง โดยใช้อาหารหรือดอาหารบางชนิดที่เป็นของแสดงต่อโรค ไข้ยาสมุนไพรซึ่งเป็นตำรับยามากกว่าสมุนไพรเดี่ยว อาจใช้ร่วมกับการนวด การปรับพฤติกรรม หรือทำพิธีกรรมร่วมด้วย เพื่อสร้างขวัญ กำลังใจ เจริญสติ และทำให้พร้อมรับสภาพความจริง รวมทั้งการสร้างสิริมงคลและบันดาลให้เกิดความสงบร่มเย็น เช่น บูชาเทียน ส่งเคราะห์ สืบชะตา สู่ขวัญ หากการรักษา ตัวผู้ป่วยหรือญาติต้องนำพานดอกไม้ธูปเทียนขอให้หมอรักษา ก่อนการรักษาหมอเมืองจะไหว้ครูของตน (ย่นโยงขัน) คือเป็นการบูชาครู และไม่เรียกค่ารักษาจนกว่าคนไข้จะหาย เมื่อคนไข้หายจึงดำหัวเป็นการให้ค่าตอบแทนหมอพร้อมเครื่องบูชาสักการะ ดอกไม้ ธูปเทียน น้ำขมิ้น ส้มป่อย (เกษมศิริรัตน์ปริยะ, 2565)

สรุป

กูแ่ง เป็นหนังสือเกี่ยวกับสุขภาพในแนวธรรมชาติ และการแพทย์แบบผสมผสาน (การแพทย์ทางเลือก) ที่ให้ความรู้และข้อถกคิด ในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม การดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุขในชีวิตประจำวัน การน้อมนำสัปปุริสธรรม (รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้สังคม และรู้บุคคล) ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ง่าย สักกหัตถ์ 4 (ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา สมานัตตตา) ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคนและประสานหมู่ชน จะช่วยให้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อการดูแลตนเองถูกต้อง เหมาะสม และมีสมดุล ทั้งนี้ ผู้ครองเรือนในพุทธศาสนามีแบบแผนการดำเนินชีวิตและร่วมสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้น มีความสุขความเจริญ มั่นคง ด้วยการน้อมนำวินัยของคฤหัสถ์ (คิหิวินัย) เป็นเครื่องฝึกฝนตน โดยมุ่งวางรากฐานชีวิตให้มั่น ด้วยการ ละเว้นความชั่ว เตรียมทุนชีวิตด้วยการเลือกคบคนและจัดสรรทรัพย์ที่หามาได้ รวมทั้ง รักษาความสัมพันธ์ 6 ทิศ (บิดามารดา ครู อาจารย์ ภรรยา มิตรสหาย คนรับใช้และคนงาน พระสงฆ์)

แนวคิดหรือแก่นของหนังสือคือ วิธีคิดและจิตใจมีความสำคัญมากต่อสุขภาพกาย รวมทั้งโรคทางกายและโรคทางใจ เน้นให้เห็นว่าใจหรือความคิดทางลบคือยาพิษ และยังคิดว่า กูแ่ง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากบุคลิกภาพแบบที่คิดว่ากูแ่ง (ก้าวร้าว อหังการ ทะเยอทะยาน) คือคิดในเรื่องอัตตาตนเองมากเกินไปโต ก็เพิ่มยาพิษเข้าไปในจิตใจและร่างกายมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งการดูแลสุขภาพในพระไตรปิฎก ก็ชี้ชัดว่าการเจ็บป่วยทางกาย เชื่อมโยงและมีผลต่อจิตใจ จำเป็นต้องดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ด้วยการนำหลักพุทธธรรม มาบูรณาการในกระบวนการดูแลสุขภาพ คือรู้จักตนเอง รู้จักร่างกาย และรู้จักจิต การสวดมนต์ภาวนา ก็ช่วยเบี่ยงเบนความสนใจต่อความเจ็บปวด ทำให้ความปวดลดลง รวมถึงรักษาโรคได้ในกรณีของสวดบทโพชฌงค์ (สติ ธรรมวิจย วิริยะ ปิติ การผ่อนคลาย สมาธิ

อุเบกขา) ก็ปรากฏในพระไตรปิฎกและชีวิตจริงของพุทธศาสนิกชน โดยที่อาการป่วยที่ทำให้หายากตาย แม้ไม่ได้ป่วยด้วยโรคที่ทำให้ตาย หากปฏิบัติตามหลักการของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา จะพัฒนาความเข้าใจต่อความตาย ความทุกข์ต่าง ๆ ในชีวิต และยอมรับต่อความตายได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้หลักการรับคนป่วยเพื่อรักษา ของผู้เขียนโดยเรียก ความเชื่อมั่น มั่นใจต่อวิธีการรักษา รับรู้ขั้นตอนการปฏิบัติ และฝึกคิดบวกกับตนเอง ก็เป็น ข้อปฏิบัติของแพทย์พื้นบ้านล้านนาสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2555). *แผนยุทธศาสตร์สุขภาพวิถีชีวิตไทย พ.ศ. 2554-2563* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- เกษม ศิริรัตน์พิริยะ. (2565, 13 กุมภาพันธ์). แพทย์แผนไทย และพ่อครู ผู้สืบทอดครูพระสิทธิ์ หลวง พระครูอินทสรวิสุทธิ (ครูบาอินสม) วัดเมืองราม ตำบลนาเหลียง อำเภอยางตลาด จังหวัดน่าน [บทสัมภาษณ์].
- พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญโญ). (2548). *ตัวกู ของกู ฉบับสมบูรณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2534). *โพชฌงค์ พุทธวิธีเสริมสุขภาพ*. สืบค้น 18 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.watnyanaves.net/uploads>
- _____. (2541). *ธรรมานุชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม*. สืบค้น 18 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.watnyanaves.net/upload>
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยศพล เหลืองโสมนภา และศรีสุตา งามขำ. (2556). ความสนใจต่อความปวด. *วารสารศูนย์การศึกษาแพทยศาสตร์คลินิก โรงพยาบาลพระปกเกล้า*, 30(1), 83-93.
- ลัญฉน์ศักดิ์ อรรถยากร. (2018). การยอมรับความตาย. *Chula Med J*, 62(5), 761-772.
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2560). *แผนยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข พ.ศ. 2560-2564*. สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://www.hsri.or.th>
- สาทิธ อินทรกำแหง. (2541). *กูแน่* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: คลินิกบ้านและสวน.
- สุมาลี นิมนานิตย์. (2548). อัจฉริยะแห่งโพชฌงค์ 7. สืบค้น 20 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.doctor.or.th/article/>
- เสถียรโกเศศ นาคะประทีป. (2541). *ทีโศปเทศ คารม พ.ศ. 2459*. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ เช่น ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี่ (2562) เป็นต้น

2. การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลอยในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุนันท์ สุนนโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (จิตวุฒิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
พระสุกิจจ สุจินโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวิตร ว่องวิระ, ทัศนวิทย์และวิวิทย์ของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความในวารสาร

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร, // ปีที่(ฉบับที่), // เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ธิดาวิมล หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม// (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มุลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์, วันที่/เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, // เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ประชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์// (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา).// สถานที่พิมพ์: // สำนักพิมพ์.

พระปลัดสมพงษ์ กวีวิโส (हररररर). (2558). รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// (รายงานผลการวิจัย).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากษฏา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(9) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).// ตำแหน่ง.// [บทสัมภาษณ์].

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ. (2559, 5 กุมภาพันธ์). อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย [บทสัมภาษณ์].

(10) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้น วัน เดือน ปี, // จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2560). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2560, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2017). Who Was The Buddha?. Retrieved March 20, 2017, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>

(11) ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง.//(พ.ศ.,วันที่ เดือนที่ประกาศ).//ราชกิจจานุเบกษา.//เล่ม ตอน.//หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและ
ประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

(12) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์, วัน เดือน).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์.//น. หรือ p. หรือ pp.
เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (16 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (16 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (16 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (16 pt)

E-mail:

บทคัดย่อ (16 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (16 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (16 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

.....

.....

.....

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

.....

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (16 pt)

1. .... (16 pt)
2. .... (16 pt)
3. .... (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (16 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร, กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (16 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (16 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (16 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (16 pt)

(16 pt) นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย อาทิเช่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และหรือข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เป็นต้น.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (16 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 3(1), 25-31.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย มุลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

สุชาติ เพือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (20 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (16 pt)

Affiliation of the main author (English) (16 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (16 pt)

E-mail:

Abstract (16 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.....
2..... and 3..... Populations and sample, research tools, Data collection,
Data analysis, Statistics used for data analysis, Findings were as follows: (present
only the most interesting research findings).....

.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (16 pt) (Not more than 300 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Introduction (16 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.....

.....

.....

.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.....

.....

.....

.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources.....

.....

.....

.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research.....

.....

.....

.....

.....

.....

Research Objectives (16 pt)

- 1..... (16 pt)
- 2..... (16 pt)
- 3..... (16 pt)

Methodology (16 pt)

(1.6 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

[illegible]

Results (16 pt) (Present to cover all set objectives)

(16 pt) results of the research answer all objectives

[illegible]

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions.....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation.....

.....

.....

.....

Discussion (16 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources.....

Body of knowledge (16 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand.....

Recommendations (16 pt)

(16 pt) Summarize all research findings in brief, concise and to the point with recommendations derived from the research work as to use the research results and recommendation for further research.....

References (16 pt)

(1.6 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

[illegible]

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (16 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (16 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (16 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (16 pt)

E-mail:

บทคัดย่อ (16 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (16 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (16 pt)

(16.pt) เขียนบททวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆใน
การเขียนบทความวิชาการ

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary-ruled notebook paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

เนื้อหา (16 pt)

(16 pt)

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

ឥរុប (16 pt)

(16 pt).

เอกสารอ้างอิง (16 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (20 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (16 pt)

Affiliation of the main author (English) (16 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (16 pt)

E-mail:

Abstract (16 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (16 pt) (Not more than 300 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Introduction (16 pt)

(16 pt).

Content (16 pt)

(16 pt)

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation

Conclusion (16 pt)

(16 pt).

[illegible]

References (16 pt)

(1.6 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Association (APA) References in contents and at the end must be consistent.

[illegible]

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ
JBIM
Journal of Buddhist Innovation and Management

สำนักงานวารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ
มูลนิธิการจัดการเชิงพุทธ เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 093-635 9515, E-mail: journal.bim@mcu.ac.th

